

Прим. № ____

БП 3-03.58

БОЙОВИЙ СТАТУТ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

частина IV (взвод, відділення)

“ЛИСТОПАД 2023

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

ДОКУМЕНТ СЕДО

Сертифікат 5B77CE19CBV35C64040000005950000019F00000

Підписувач Скибюк Ігор Анатолійович

Дійсний з 11/25/2022 12:00:00 AM по 11/24/2024 11:59:59 PM

Командування Десантно-штурмових військ ЗС України

117/20255 від 24.11.2023 17:53

Прим. № _____

БП 3-03.58

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Командування Десантно-
штурмових військ Збройних Сил
України

23.11.2023 року №256/нод _____

БОЙОВИЙ СТАТУТ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

частина IV (взвод, відділення)

Бойова публікація
командирам десантно-
штурмових (парашутно-
десантних, аеромобільних)
підрозділів з порядку
підготовки та ведення бою
(дій) взводом та відділенням
Десантно-штурмових
військ”Збройних Сил

ЛИСТОПАД 2023

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження немає.

**КОМАНДУВАННЯ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ
ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ СПІЛЬНО
З ВІЙСЬКОВОЮ АКАДЕМІЄЮ (м. ОДЕСА)**

ПЕРЕДМОВА

Бойовий статут Десантно-штурмових військ Збройних Сил України частина IV (взвод, відділення) (далі – Бойовий статут) розроблений робочою групою авторського колективу Військової академії (м. Одеса) та Командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України (далі ДШВ ЗС України) під загальним керівництвом командувача Десантно-штурмових військ Збройних Сил України.

У Бойовому статуті викладені основні положення, щодо підготовки та ведення загальновійськового бою (дій) у тилу противника десантно-штурмовими, парашутно-десантними, аеромобільними та штурмовими взводами (відділеннями) ДШВ ЗС України у взаємодії з підрозділами інших видів і родів військ Збройних Сил України.

Командири підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України, Морської піхоти ВМС Збройних Сил України та Сил спеціальних операцій Збройних Сил України та інших військових формувань Сектору оборони і безпеки України можуть застосовувати положеннями цього Бойового статуту для організації та ведення бою (дій) в частині, що їх стосується.

Форми і способи управління, підготовки, застосування, забезпечення і підтримки бою (дій) взводу та відділення Десантно-штурмових військ Збройних Сил України адаптовані до основних операційних процедур, критеріїв та стандартів (нормативних документів) бойового застосування відповідних підрозділів аеромобільних та парашутно-десантних військ країн-членів НАТО.

У Бойовому статуті основні терміни та визначення наведено в тексті.

Знання та вміння застосування положень Бойового статуту забезпечить своєчасне та ефективне виконання бойових завдань підрозділами ДШВ ЗС України.

Положення Бойового статуту слід застосовувати творчо, відповідно до обстановки, яка складається в ході підготовки та ведення бою (дій) взводом (відділенням) ДШВ ЗС України.

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	2
	ЗМІСТ	3
	ВСТУП	6
1.	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	7
1.1.	Призначення та основи бойового застосування десантно-штурмового (парашутно-десантного, аеромобільного та штурмового) взводу (відділення)	7
1.2.	Сили і засоби взводу (відділення) для ведення бою	11
1.3.	Форми і способи ведення бою взводу (відділення)	12
1.4.	Вогнева підтримка бою (дій) взводу (відділення)	15
1.5.	Вогнева підтримка бою (дій) силами та засобами наземної артилерії	27
1.6.	Вогнева підтримка бою (дій) армійською авіацією (вертольотами)	36
1.7.	Вогневе ураження противника з використанням ударних БпЛА	41
1.8.	Забезпечення бою (дій) взводу (відділення)	43
2.	ПІДГОТОВКА БОЮ (ДІЙ)	44
2.1.	Процедури організації бою (дій) підрозділу	45
2.2.	Підготовка підпорядкованих сил та засобів до бою (дій)	73
2.3.	Підготовка району (рубежів, позицій тощо) до бою (дій)	75
2.4.	Перевірка готовності до бою (дій)	76
3.	РЕЙДОВІ ДІЇ	77
3.1.	Загальні положення	77
3.2.	Підготовка рейдових дій	78
3.2.1.	Особливості планування рейдових дії	78
3.2.2.	Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до рейдових дій	79
3.3.	Дії взводу (відділення) у бойовій рухомій охороні	80
3.4.	Перехід до оборони в ході рейдових дій	82
3.5.	Бій в оточенні	82
3.6.	Рейдові дії в особливих умовах	83
3.7.	Особливості об'єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) у рейдових діях	86
3.8.	Забезпечення взводу (відділення) у рейдових діях	87
4.	ДЕСАНТНО-ШТУРМОВІ ДІЇ	87
4.1.	Загальні положення	87
4.2.	Підготовка десантно-штурмових дій	90
4.2.1.	Особливості планування десантно-штурмових дій	90
4.2.2.	Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до десантно-штурмових дій	92
4.3.	Ведення десантно-штурмових дій	93
4.4.	Десантно-штурмові дії в особливих умовах	95

4.5.	Особливості об'єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) у десантно-штурмових діях	98
4.6.	Забезпечення взводу (відділення) у десантно-штурмових діях	99
5.	ПОВІТРЯНИЙ ДЕСАНТ	100
5.1.	Загальні положення	100
5.2.	Підготовка повітряного десанту	103
5.2.1.	Особливості планування дій у повітряному десанті	103
5.2.2.	Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до дій у повітряному десанті	105
5.3.	Десантування та ведення бою в тилу противника	108
5.4.	Дії повітряного десанту в особливих умовах	113
5.5.	Особливості об'єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) під час дій повітряного десанту	117
5.6.	Забезпечення дій взводу (відділення) у повітряному десанті	119
6.	ШТУРМОВІ ДІЇ	119
6.1.	Загальні положення	120
6.2.	Підготовка штурмових дій	121
6.2.1.	Особливості планування штурмових дій	121
6.2.2.	Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до штурмових дій	123
6.3.	Ведення штурмових дій	124
6.4.	Штурмові дії в особливих умовах	128
6.5.	Особливості об'єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) у штурмових діях	133
6.6.	Забезпечення взводу (відділення) у штурмових діях	134
Додатки:		
1	Основні скорочення, що застосовуються в бойових документах	136
2	Порядок передачі сигналів, команд і постановки завдань по радіо)	139
3	Схема організації радіозв'язку у взводі (варіант)	142
4	Бойовий та чисельний склад (особовий склад, ОВТ)	143
5	Цілевказання підрозділу (вогневому засобу)	144
6	Коректування вогню підрозділу (вогневого засобу) артилерії	152
7	Схема орієнтирів (варіант)	168
8	Схема опорного пункту дшв (варіант)	169
9	Робоча карта командира парашутно-десантного взводу з рішенням на бій (варіант)	170
10	Бойовий наказ командира десантно-штурмового взводу на рейдові дії у бойовій рухомій охороні (варіант)	171
11	Журнал ведення спостереження	177
12	Дії взводу у бойовій рухомій охороні під час рейдових дій (варіант)	179
13	Десантно-штурмовий взвод під час захоплення та знищення	180

	об'єкта в тилу противника (варіант)	
14	Дії взводу в складі роти під час десантування на деякому віддаленні від об'єкта захоплення (варіант)	181
15	Штурм об'єкту в укріпленому районі десантно-штурмового взводу у складі штурмового загону (варіант)	182
16	Порядок дій підрозділів під час виявлення саморобних вибухових пристроїв за типом 4с або 5с	183
17	Фортифікаційні споруди	184
18	Картка вогню відділення (варіант)	193
19	Картка вогню танка (варіант)	194
20	Картка вогню кулеметника БТР (варіант)	195
21	Картка вогню гранатометника (варіант)	196
22	Картка вогню оператора ПТКР (варіант)	197
23	Картка вогню навідника ПК (варіант)	198
24	Обов'язки командного складу взводу	199
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	215
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	217
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	220
	ДЛЯ ЗАМІТОК	222

ВСТУП

Бойовий статут розроблений у відповідності з вимогами доктринальних документів Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України з урахуванням практичного досвіду застосування підрозділів ДШВ ЗС України в умовах широкомасштабної агресії зс рф, та досвіду збройних сил країн – учасників НАТО в підготовці за призначенням підрозділів ДШВ ЗС України.

У Бойовому статуті ДШВ ЗС України, частина IV (взвод, відділення) детально викладено основні положення щодо призначення та основи бойового застосування підрозділів ДШВ ЗС України, форми і способи ведення бою взводу (відділення), підготовки підрозділів взводу в різних видів бою (дій), процедури управління підрозділами (TLP) взводу (відділення).

Не виключаються відхилення від викладених у Бойовому статуті положень, які забезпечуватимуть ефективне виконання бойових завдань у визначених умовах обстановки бойових дій.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Призначення та основи бойового застосування десантно-штурмового (парашутно-десантного, аеромобільного та штурмового) взводу (відділення)

1.1.1. Десантно-штурмовий (парашутно-десантний, штурмовий та аеромобільний) взвод (відділення) є тактичним підрозділом ДШВ ЗС України, військовим формуванням у складі десантно-штурмової (парашутно-десантної, штурмової та аеромобільної) роти (взводу), розвідувальної групи роти спеціального призначення (загону спеціального призначення єгерської бригади), який виконує бойові завдання у всіх видах загальновійськового бою та формах тактичних дій, в будь-яких кліматичних умовах та місцевості.

Основною формою застосування взводу (відділення) під час виконання завдань за призначенням є загальновійськовий бій, в тому числі й у тилу противника.

Взвод (відділення) також може брати участь у стабілізаційних діях військ і виконанні інших, визначених законодавством України, завдань.

Під час виконання бойових завдань взвод (відділення) може здійснювати пересування та розташовуватися на місці.

1.1.2. *Загальновійськовий бій*, в тому числі й у тилу противника – узгоджені за метою, місцем і часом удари, вогонь і маневр, які проводяться за єдиним планом щодо знищення (розгрому) противника, відбиття його ударів у визначеній смузі або районі.

Основними видами загальновійськового бою є оборонний і наступальний бій.

1.1.3. Складовими елементами загальновійськового бою є: удар, вогонь і маневр.

Удар – складова частина операції, бою, а також особлива форма оперативного (бойового) застосування військ (сил), яка полягає в одночасному ураженні наземних, повітряних, морських об'єктів та угруповань військ (сил) противника шляхом потужного впливу на них зброєю або військами.

Удари можуть бути: за масштабом (оперативні і тактичні); залежно від засобів які застосовуються, (вогневі (ракетні, ракетно-артилерійські, авіаційні) і удари військами (силами)), а також радіоелектронні; за кількістю засобів, які беруть участь, і об'єктів, які уражаються (зосередженні, групові і поодинокі).

Вогневі удари за засобами доставки можуть бути ракетними, ракетно-артилерійськими та авіаційними; за кількістю засобів, які беруть участь, і об'єктів, що підлягають ураженню, – зосереджені, групові і поодинокі.

Вогонь – ураження противника стрільбою (пуском) з різних видів зброї (озброєння).

Вогонь розрізняють: за тактичними завданнями, які вирішуються, – на знищення, пригнічення, виснаження, руйнування, задимлення (засліплення),

освітлення тощо; за видами зброї – зі стрілецької зброї, гранатометів, танків (танкових гармат і кулеметів), бойових броньованих машин (далі – ББМ), гармат, мінометів, протитанкових ракетних комплексів (далі – ПТРК), зенітних ракетних, зенітних ракетно-артилерійських, зенітних артилерійських комплексів (бойових машин, установок) тощо; за способами ведення – прямою, напівпрямою наводкою, із закритих вогневих позицій; за напруженістю – короточасний (поодинокими пострілами, короткими або довгими чергами), безперервний, кинджальний, швидкий, методичний, залповий тощо; за напрямком стрільби – фронтальний, фланговий, перехресний; за способами стрільби – з місця, з зупинки (з короткої зупинки), з ходу, з борта, з розсіюванням по фронту, з розсіюванням у глибину, по площині тощо; за видами – по окремій цілі, зосереджений, загороджувальний, багаточаровий, багатоярусний тощо.

Вогонь є основним способом знищення противника в загальновійськовому бою. Він може вестись окремим вогневим засобом або зосередженим вогнем взводу (відділення).

Маневр – організоване пересування підрозділів у ході бою (дій) з метою зайняття вигідного положення стосовно противника і зосередження необхідних сил і засобів на новому напрямку (рубезі, районі), відведення підрозділів з-під ударів противника, а також перенесення (зосередження) вогню для найбільш ефективного ураження противника.

Залежно від складу сил і засобів маневр здійснюється підрозділом (взводом, відділенням) та вогнем.

1.1.4. Видами маневру підрозділом є: охоплення, обхід, відхід.

Охоплення – маневр, який здійснюється підрозділами для виходу у фланг противника.

Обхід – більш глибокий маневр, який здійснюється підрозділами для виходу в тил противника.

Охоплення і обхід здійснюється в тактичній і вогневій взаємодії з підрозділами, які наступають з фронту, а іноді й з тактичним повітряним (морським) десантом (далі – ПДес, (МДес)).

Відхід – маневр, який здійснюється підрозділами (вогневими засобами) з метою виходу з-під ударів сил противника, що переважають, недопущення оточення або для зайняття більш вигідного положення для подальших дій. Відхід проводиться тільки з дозволу або за наказом старшого командира.

1.1.5. Маневр вогнем полягає у зосередженні, розподіленні і перенесенні вогню.

Зосередження вогню – ураження однієї цілі вогнем високої щільності в короткий проміжок часу.

Розподілення вогню – одночасне ураження підрозділом декількох цілей.

Перенесення вогню – послідовне ураження цілей або перенацілювання і ведення вогню під час виявлення нових цілей.

Маневр повинен бути простим та виконуватися швидко і раптово для противника.

1.1.6. Характерними рисами сучасного загальновійськового бою є: рішучість у досягненні мети, висока напруженість, швидкоплинність, різкі зміни обстановки, наземно-повітряний характер, застосування різноманітних засобів ураження і способів ведення бою, швидкий перехід від одних видів дій до інших, широке застосування технічних засобів і автоматизованих систем.

1.1.7. Основними принципами ведення загальновійськового бою є: постійна бойова готовність підрозділів до виконання бойового завдання; завчасна підготовка особового складу, озброєння і військової техніки (далі – ОВТ) до ведення бою (дій); відповідність бойових завдань підрозділів їх бойовим можливостям; раптовість дій і застосування військової хитрості; зосередження зусиль на головному напрямку та у вирішальний момент; маневр підрозділами, вогневими засобами та вогнем; рішучість, активність і безперервність ведення бою; організація і підтримання безперервної взаємодії; тверде і безперервне управління підрозділами; забезпечення бою (дій); надійний захист підрозділів; своєчасне відновлення боєздатності підрозділів; повна напруга моральних і фізичних сил в інтересах виконання бойового завдання.

1.1.8. Для узгодження дій з силами та засобами ВП (FS) і недопущення ураження підрозділів, які атакують (штурмують), вогнем своєї артилерії (дружнім вогнем) – призначається *рубіж (рубежі) безпечного віддалення від розривів своїх снарядів (мін)*. Безпечна відстань від розривів своїх снарядів залежить від способу визначення установок для стрільби на ураження, способу атаки та калібру снарядів (мін), які застосовуються по цілі перед фронтом або на фланзі підрозділу, що атакує (штурмує) об'єкт і складає:

а) після проведення пристрілювання спостережних цілей:

Калібр боєприпасу, мм	Для підрозділів, які атакують у пішому порядку	Для підрозділів, які атакують на БМП (БТР)	Для танкових підрозділів
60 мм міни	100	-	-
82 мм міни	100	50	-
120 мм міни	350	250	150
105 мм снаряди	200	150	100
122 мм снаряди	300	200	100
125 мм снаряди	250	150	100
152 мм снаряди	400	300	200
155 мм снаряди	400	300	200

б) у випадку визначення установок для стрільби на ураження іншими способами: **800 м** – для 152, 155-мм снарядів; **500 м** для 120-мм мін, 105, 122 та 125-мм снарядів; **300 м** – для 82-мм мін; **150 м** – для 60-мм мін.

Під час бою (дій) командир взводу (відділення) доповідає старшому командирі про вихід підрозділу на рубіж безпечного віддалення від розривів своїх снарядів (мін) визначеного калібру, що є підставою для артилерійського підрозділу, який веде ВУП перед фронтом його підрозділу, на перенесення вогню на наступний рубіж за встановленою командою (сигналом).

1.1.9. Основними способами ведення загальновійськового бою є послідовний розгром підрозділів противника або одночасне ураження противника на всю глибину побудови його бойового порядку.

Під час послідовного розгрому підрозділів противника важливе значення має: надійне вогневе ураження найважливіших об'єктів (цілей) противника та своєчасний маневр ударами і вогнем; зосередження сил і засобів для утримання важливих рубежів (районів, позицій) і нарощування зусиль для розвитку успіху на головному напрямку; використання результатів ударів і вогню для завершення розгрому противника; постійна готовність військ до дій в умовах застосування засобів зброї масового ураження (далі – ЗМУ) і високоточної зброї (далі – ВТЗ).

Під час одночасного ураження противника на всю глибину побудови його бойового порядку важливе значення мають: вогневе ураження об'єктів (цілей) противника, який безпосередньо протистоїть, з одночасним вогневим впливом на його резерви і важливі об'єкти в глибині; рішуче поєднання ударів військами і вогню всіх засобів, широке застосування ВТЗ; підтримання взаємодії між підрозділами, які ведуть бій (дії) і засобами ураження; своєчасне відновлення боєздатності військ і організація їх подальших дій; постійна готовність військ до дій в умовах застосування засобів ЗМУ і ВТЗ.

Загальновійськовий бій може вестися із застосуванням звичайної зброї, ЗМУ або нетрадиційних, імпровізованих засобів ураження.

1.1.10. Підрозділи повинні вміти успішно вести бій із застосуванням звичайної зброї і завжди знаходитися в готовності до дій в умовах застосування противником ЗМУ, а також інших нетрадиційних засобів ураження.

Звичайна зброя охоплює всі вогневі і ударні засоби, які застосовують артилерійські, зенітні, авіаційні, стрілецькі боєприпаси і ракети у звичайному спорядженні; боєприпаси об'ємного вибуху, запалювальні боєприпаси і суміші.

Найбільш високу ефективність мають високоточні системи звичайної зброї, що забезпечують виявлення об'єктів для ураження, цілевказання і наведення на них в автоматизованому режимі, а також інші комплекси (системи) озброєння, що застосовують керовані (кореговані) і самонавідні ракети та боєприпаси, що здатні гарантовано знищувати цілі.

У противника ЗМУ є найбільш потужним засобом ураження. Вона дозволяє в короткі терміни знищувати угруповання військ, створювати райони масових руйнувань і зони зараження.

До ЗМУ відносяться ядерні, хімічні, бактеріологічні боєприпаси та засоби їх доставки.

До нетрадиційних засобів ураження відноситься зброя, дія якої основана на використанні особливих фізичних принципів або властивостей речовин. До них відноситься лазерна, високочастотна, радіохвильова зброя та інші.

Під імпровізованими засобами ураження слід розуміти комплекси різноманітних комерційних дистанційно керованих (безпілотних) засобів цивільного призначення, які пристосовані для застосування, доставки до цілі штатних або саморобних (перероблених) боєприпасів.

Особливими умовами ведення загальновійськового бою є ведення бою у населеному пункті, на водній перешкоді (морському узбережжі), вночі, узимку, в лісі, в горах, у степовій місцевості.

1.1.11. Під час підготовки бою (дій) і в ході його ведення в особливих умовах командир повинен враховувати фактори, які впливають на дії особового складу і застосування техніки, та вживати необхідних додаткових заходів.

1.1.12. В умовах застосування противником засобів РЕБ можливе виявлення систем зв'язку та управління зброєю (наприклад БпАК), їх радіоелектронне придушення у поєднанні з вогневим ураженням, викривлення інформації, що передається радіоелектронними засобами. Для зниження ефективності дії засобів РЕБ противника здійснюється:

1. Використання проводового зв'язку (оборона/розташування на місці).
2. Використання радіостанцій з дистанційним управлінням по проводовим лініям.
3. Використання радіостанцій в режимі мінімальної потужності.
4. Мінімальний час роботи радіостанцій на випромінювання.
5. Використання коротких умовних команд і сигналів.
6. Періодична зміна частот.
7. Періодична зміна позивних/робота без позивних.
8. Використання завадозахищених засобів радіозв'язку.
9. Використання засобів радіозв'язку з 256 бітним ключем, таблиць кодованого зв'язку.
10. Вихід радіостанцій в ефір на місцевості поза розташування підрозділу.

1.2. Сили і засоби взводу (відділення) для ведення бою

1.2.1. Склад взводу (відділення) залежить від організаційно-штатної структури підрозділу.

Організаційно взвод складається з: управління взводу та трьох (чотирьох) відділень. До складу управління взводу входять: командир взводу, головний сержант взводу, старший механік-водій (водій), навідник-оператор (навідник), бойовий медик взводу, стрілець-снайпер.

До складу відділення можуть входити: командир відділення, заступник командира відділення, гранатометник, стрілець-помічник гранатометника, кулеметник, стрілець-номер обслуги, стрілець-снайпер, механік-водій (водій) ББМ, стрілець-санітар (2 категорії), стрілець.

На озброєнні взводу (відділення) знаходиться бронетанкове озброєння (військова техніка), гранатомети, стрілецька зброя та інше озброєння відповідно до штату.

Під час ведення бою може використовуватися трофейне озброєння і військова техніка.

1.2.2. Взводу можуть додаватися артилерійський, гранатометний, протитанковий розрахунок, вогнеметники, розвідувальне відділення, танк (танки), також інженерно-саперне відділення, хіміки-розвідники, розрахунок протиповітряної оборони (далі – ППО) або стрільці-зенітники (додаток 4).

Додані підрозділи і засоби підпорядковуються командиру взводу і виконують поставлені ним завдання.

У разі самостійних дій взвод може підтримуватись вогнем артилерійських підрозділів та ударами авіації.

Підрозділи, які визначені для підтримки, залишаються в підпорядкуванні старшого командира і виконують поставлені завдання в інтересах взводу, що підтримується, у межах визначеного для нього ресурсу (наряду) сил.

1.3. Форми і способи ведення бою взводу (відділення)

1.3.1. Загальновійськовий бій взводу (відділення) є основною формою тактичних дій (як у тилу противника так і в інших умовах). Основними видами загальновійськового бою є наступальний і оборонний бій.

Взвод (відділення) у складі роти (взводу), під час виконання бойових завдань, може вести наступальний або оборонний бій.

1.3.2. Основними способами дій десантно-штурмових військ, в яких може діяти взвод (відділення) є: рейдові дії; десантно-штурмові дії; дії повітряних десантів; штурмові дії; стабілізаційні дії.

1.3.3. Взвод (відділення) володіє сучасним озброєнням та високою маневреністю. Спроможний надійно уражати живу силу, вогневі засоби, танки та іншу броньовану техніку, вести боротьбу з низько літаючими цілями (далі – НЛЦ) противника, захоплювати і знищувати важливі об'єкти (у тому числі – у глибині оборони противника), обороняти зайнятий опорний пункт (позицію).

Взвод (відділення) під час виконання бойових завдань у всіх випадках повинен знищувати противника усіма доступними вогневими засобами, вміло і швидко використовувати результати ударів авіації, ракетних військ, вогню артилерії.

1.3.4. Під час виконання бойових завдань підрозділи в залежності від обстановки діють у похідному, передбойовому і бойовому порядках.

Похідний порядок – шиккування взводу (відділення у пішому порядку) для пересування в колоні. Він застосовується на марші, під час переслідування, проведення маневру і повинен забезпечувати високу швидкість руху, зручне розгортання в передбойовий і бойовий порядки, найменшу уразливість від зброї противника, підтримання стійкого управління.

Передбойовий порядок – шиккування взводу для пересування в колонах відділень у пішому порядку, які рознесені по фронту та в глибину. Він повинен забезпечувати швидке розгортання у бойовий порядок, високі темпи пересування з подоланням загороджень, районів руйнувань, пожеж, затоплень,

зон забруднення, найменшу уразливість від зброї противника, підтримання стійкого управління.

Бойовий порядок – шикування підрозділів для ведення бою. Він повинен відповідати бойовому завданню, замислу майбутнього бою і забезпечувати: повне використання бойових можливостей підрозділів; своєчасне зосередження зусиль на обраному напрямку (районі); надійне ураження противника на глибину бойового завдання; швидке використання результатів *вогневого ураження противника* і вигідних умов місцевості; нарощування зусиль у ході бою і можливість здійснення маневру; найменшу уразливість підрозділів від ударів усіх видів зброї противника, можливість відбиття ударів з повітря; підтримання безперервної взаємодії і зручність управління підрозділами. Без спішування та зі спішуванням особового складу бойовий порядок взводу (відділення) – бойовими групами (бойова лінія).

1.3.5. У залежності від завдання, яке виконується, складу доданих сил і засобів, характеру місцевості та інших умов обстановки бойовий порядок взводу може складатися з групи управління і вогневої підтримки, маневрених груп (відділень), вогневих груп, групи бойових машин та інших груп (загородження/розгородження, підриву, захоплення і прикриття, тощо).

Група управління і вогневої підтримки призначається для управління відділеннями (групами), вогневими засобами і вогнем та їх підтримки в ході бою. До її складу входять снайпер, розрахунок кулемету, а також додані підрозділи і вогневі засоби. Управління групою здійснює командир взводу.

Маневрені групи (відділення) виконують основні завдання щодо знищення живої сили і бойової техніки противника, утримання позицій в обороні, ураження і захоплення об'єктів у наступі шляхом зближення з ним і зайняттям вигідного положення, використовуючи складки місцевості (місцеві предмети) у взаємодії з вогневими групами.

Вогневі групи створюються з доданих артилерійських підрозділів, розрахунків вогневих засобів) для підтримки вогнем дій маневрених груп (відділень) і виконання разом з ними завдань у знищенні противника.

Група бойових машин може створюватися для підтримки бою особового складу відділень вогнем зі свого озброєння з обраних вогневих позицій (рубежів). Діями групи бойових машин управляє командир взводу через головного сержанта взводу, який знаходиться в одній з бойових машин.

1.3.6. Бойовий порядок відділення – *бойова група* (бойова лінія). ББМ може знаходитися в бойовому порядку відділення або входити до складу групи бойових машин взводу (відділення).

Бойова група (бойова лінія) може складатися з відділення у повному складі, або “двійок”, “трійок”, склад яких визначає командир відділення, якщо командир взводу не визначив інакше.

У залежності від завдань і умов обстановки бойова лінія може формуватися уступом, клином, кільцем тощо.

Командир відділення управляє особовим складом знаходячись у складі бойової (вогневої) групи.

До складу бойової (вогневої) групи входять: командир відділення, кулеметник, гранатометник і стрілець – номер обслуги.

1.3.7. В залежності від обстановки відділення може поділятися на маневрену і вогневу групи. До складу маневреної групи можуть призначатися старший стрілець, стрілець та кулеметник.

1.3.8. Командир взводу здійснює управління діями підлеглих з командно-спостережного пункту (далі КСП), який призначений для спостереження за противником і місцевістю в районі дій та управління підрозділами під час підготовки і у ході ведення бою (бойових дій). Він обладнується у захищеній споруді або з використанням бойової машини командира взводу у такому місці, звідки гарантовано забезпечується зручність управління діями підлеглих та спостереження за місцевістю і противником перед фронтом і на флангах підрозділу у тому числі у разі втрати БпЛА.

Для спостереження за противником, місцевістю та діями підрозділів командир взводу як правило використовує оптичні (оптико-електронні) прилади, а за наявності й БпЛА та системи відеоспостереження.

КСП взводу очолює командир взводу.

В обороні КСП взводу обладнується у ході сполучення між першою і другою траншеєю (на позиції відділення, що обладнана у глибині опорного пункту взводу).

При веденні наступу в пішому порядку командир взводу здійснює управління пересуваючись за підрозділами (бойовими групами), що наступають, а у деяких випадках, безпосередньо в бойовій лінії взводу.

Під час наступу у броньованому порядку командир взводу управляє діями підлеглих з бойової машини, що переміщується за/або в бойовій лінії взводу.

На КСП взводу разом з командиром взводу знаходяться головний сержант взводу, а також група управління і вогневої підтримки. До її складу, як правило, входять: командири доданих підрозділів; зв'язківець, спостерігачі, та визначені вогневі засоби (розрахунки), які призначаються рішенням командира взводу зі складу підпорядкованих підрозділів. У залежності від умов обстановки, для виконання завдань управління, рішенням командира взводу до складу групи можуть призначатися й інші посадові особи.

Командир відділення управляє ОС знаходячись у траншеї (на позиції відділення).

При веденні наступу в пішому порядку командир відділення здійснює управління ОС пересуваючись у складі бойової (вогневої) групи.

До складу бойової (вогневої) групи зазвичай входять: командир відділення, кулеметник, гранатометник і стрілець – номер обслуги.

Для спостереження за противником, місцевістю та діями підрозділів командир відділення, як правило використовує оптичні (оптико-електронні) прилади.

1.4. Вогнева підтримка бою (дій) взводу (відділення)

1.4.1. Вогнева підтримка (*en: Fire Support – FS*) – це узгоджений та інтегрований за завданням, місцем і часом вплив на живу силу (далі – ЖС), об'єкти та дії противника наземними, повітряними та морськими силами, та засобами вогневої ВП в інтересах бою (дій) на всіх його етапах з метою досягнення визначеного летального та/або не летального результату (посилання к).

Вогнева підтримка (далі – ВП) здійснюється підрозділами (вогневими засобами): ракетних військ, ствольної артилерії, реактивних систем залпового вогню (далі – РСЗВ), мінометів; надводними засобами ВП ВМС; ударними (бойовими, транспортно-бойовими) вертольотами армійської авіації Сухопутних військ (далі – АВ СВ); авіацією Повітряних Сил (далі – ПС); безпілотними авіаційними комплексами (далі – БпАК), в тому числі ударними БпАК (FPV-дронами); вогнем штатного озброєння взводу (відділення). ВП може посилюватись засобами РЕБ, що здатні проводити електронні атаки, та міно-вибуховими загородженнями (далі – МВЗ).

1.4.2. Основний зміст ВП бою (дій) взводу (відділення) складає *вогневе ураження противника* (далі – ВУП) – узгоджений та взаємозв'язаний за метою, завданнями, місцем і часом одночасний або послідовний вогневий вплив на підрозділи і об'єкти противника, який здійснюється за єдиним замислом і планом силами і засобами вогневого ураження із застосуванням різних методів і способів. Структурно ВУП поділяється на *загальне* і *безпосереднє* (посилання б).

Загальне ВУП – це дії сил і засобів вогневого ураження, які проводяться за планом старшого командира, в усій смузі в інтересах бою (дій) в цілому з метою завоювання й утримання вогневої переваги над противником, дезорганізації його систем управління, розвідки, РЕБ на всю глибину його бойового порядку.

Безпосереднє ВУП – це дії сил і засобів вогневого ураження в зоні відповідальності за розвідку та вогневе ураження в інтересах виконання бойового завдання під час бою (дій), які проводяться з метою зниження протидії противника своїм підрозділам в обмеженому просторовому районі (на напрямку їхніх дій).

1.4.3. До підрозділів (засобів) ВП (FS) у взводі (відділенні) відносяться гранатометні, протитанкові, придані артилерійські (мінометні) підрозділи (ВгЗ), **підрозділи ударних БпЛА (FPV-дронів)**. Взводу може бути додане гранатометне або протитанкове відділення (розрахунок) з складу підрозділу вогневої підтримки, сапери, артилерійський (мінометний) взвод (**розрахунок**) та **розрахунок ударних БпЛА (FPV-дронів)** старшого командира. Відділенню можуть додаватися окремі вогневі засоби та 1-2 сапери для пророблення проходів або влаштування мінно-вибухових загороджень.

1.4.4. З метою виключення дублювання ураження цілей або навпаки – підсилення ефективності ураження та забезпечення ВУП з урахуванням встановлених обмежень у смузі відповідальності взводу (відділення) командир

підрозділу отримує від старшого командира *виписку з Таблиці вогню та список цілей*.

Список цілей до виписки з таблиці вогню являється основним документом, який використовується для передачі даних за плановими (запланованими) цілями (об'єктами ураження). Перелік цілей повинен містити всі цілі, які заплановані для ураження під час бою (дій) в смузі відповідальності взводу (відділення). В списку цілей вказується номер цілі, характеристика та місцезнаходження кожної запланованої цілі.

1.4.5. Бойові завдання, які виконує артилерія та авіація під час бою (дій), можуть бути *вогневими* або *тактичними* (посилання **б, к**).

Вогневе завдання – запланований (очікуваний) рівень впливу на ЖС або об'єкт (об'єкти) противника, який досягається шляхом ведення вогню (нанесення вогневого удару, здійснення пусків) засобами вогневого ураження.

Тактичне завдання – встановлений кінцевий результат впливу сил та засобів вогневого ураження на підрозділ (об'єкт) та дії противника під час бою (дій) шляхом ведення вогню, нанесення ударів авіацією, маневру підрозділами і вогнем.

ВУП вогнем артилерії, ударами і вогнем авіації планується та здійснюється *за періодами вогневого ураження*, які встановлюються відповідно до виду бою (форми тактичних дій) та обстановки (факторів МЕТТ-ТС).

1.4.6. Формою застосування сил і засобів вогневого ураження є **вогонь**, що являє собою вплив стрільбою (пусками) по цілям різними силами і засобами вогневого ураження звичайними та іншими видами боєприпасів з метою досягнення визначеного результату. Вогонь розрізняють¹⁾:

а) за видами зброї: зі стрілецької зброї, гранатометів, танків (танкових гармат і кулеметів), ББМ, артилерії (буксируваних та/або самохідних гаубиць (гармат), РСЗВ, мінометів, протитанкової артилерії (гармат, ПТРК), зенітних (ракетних, артилерійських) засобів (комплексів, бойових машин, установок) тощо;

б) за завданням стрільби артилерії (посилання б):

1) *нанесення противнику визначеного рівня безповоротних втрат* – знищення, подавлення, руйнування;

2) *заборона виконання завдань противником* – заборона дії, затримання або перешкоджання руху, недопущення просування, дистанційне мінування місцевості, виснаження, задимлення, засліплення, підпалювання;

3) *світлового забезпечення бою (дій) та/або стрільби артилерії вночі* – освітлення місцевості та постановка світлових орієнтирів (створів);

4) *розповсюдження агітаційного матеріалу;*

5) *цілевказання тощо.*

¹⁾ З урахуванням ВП 7(3)-(01-05)03.01. “Методичні рекомендації “Організація, управління та вдосконалення системи вогню в сучасних умовах” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО)” (далі – Методичні рекомендації ВП 7(3)-(01-05)03.01)

в) за способами ведення артилерією:

1) *прямою наводкою* (прямий вогонь) – процес ведення стрільби (здійснення пусків) по цілях (рубежах), що спостерігаються безпосередньо через прицільні пристрої ББМ та артилерії з відкритих вогневих позицій (далі – ВгП) шляхом наведення оптичної осі (перехрестя, центральної марки) оптичного прицілу (панорами) безпосередньо на ціль;

2) *напівпрямою (змішаною) наводкою* – застосовується під час стрільби з ББМ (танків) та артилерії з відкритих вогневих позицій по цілям, які спостерігаються в оптичні прилади та розташовані на дальності, що перевищує дальність прямого пострілу¹⁾ (горизонтальна наводка здійснюється за допомогою вертикальної лінії поля зору оптичного прицілу з урахуванням бокових поправок, а вертикальна – згідно дальності до цілі за відповідною установкою прицілу за допомогою бокового рівня);

3) *із закритої вогневої позиції* (далі – ЗВгП) (не прямий вогонь) – процес ведення стрільби артилерії (в окремих випадках – ББМ) по цілях, (рубежах), що не спостерігаються з ВгП та/або в умовах обмеженої видимості (туман, снігопад, ніч) (артилерія – по розрахованих установках кутоміра за напрямком та шкалах прицілу за дальністю; з ББМ – горизонтальне наведення виконується за допомогою азимутального покажчика (баштового кутоміра), а вертикальне за допомогою таблиць стрільби і бокового рівня (квадранта, схилу тощо);

г) за напруженістю (темпом):

1) *короткочасний* – вогонь, що ведеться поодинокими пострілами, короткими або довгими чергами;

2) *безперервний* – вогонь, що ведуть до команди командира на припинення або перенесення вогню;

3) *кинджальний* – вогонь, що відкривається з стрілецької зброї раптово з близької відстані в одному напрямку (він готується на відстанях, що не перевищують дальності прямого пострілу по грудній фігурі, і ведеться з добре замаскованих позицій до повного знищення противника або з метою заборони його просування в цьому напрямку);

4) *швидкий* – вогонь, що ведеться після команди командира або, відповідно до обстановки, самостійно стрільцями (розрахунками) з максимально припустимим темпом вогню до виконання вогневого або тактичного завдання;

5) *методичний* – вогонь що ведеться з ВгЗ (стрілецької зброї, артилерії та БМ (танків), здійснюючи періодичні постріли через встановлені проміжки часу або хаотично (такий порядок ведення вогню застосовується під час пристрілки і для забезпечення спостереження за результатами стрільби під час переходу на ураження);

6) *залповий* – вогонь який ведеться більшістю вогневими засобами (засобів артилерії та ББМ) одночасно для кожного залпу за командою командира підрозділу з метою підвищення ефективності ВУП;

¹⁾ Дальність прямого пострілу – максимальна дальність стрільби визначеного зразка зброї, на якій висота траєкторії боєприпасів не перевищує висоту цілі.

д) за напрямком стрільби:

1) *фронтальний* – вогонь, спрямований перпендикулярно фронту цілі, застосовується під час ураження ешелонованих (глибоких) цілей;

2) *фланговий* – вогонь, який спрямований у фланг цілі, застосовується з метою нанесення максимального ураження на вузькій ділянці;

3) *перехресний* – вогонь, що ведеться по цілі не менше, ніж з двох напрямків;

е) за способами стрільби:

1) *з місця* – є найбільш ефективним і основним способом стрільби з усіх видів зброї під час ведення оборонного бою;

2) *з ходу* – дозволяє найбільш повно використовувати всі бойові властивості (за наявності стабілізатора озброєння) ББМ (танка) (вогневу потужність, рухливість);

3) *з коротких зупинок* – застосовується за відсутності стабілізатора зброї та/або у випадках, коли вогонь з ходу є малоефективним через велику дальність до цілі, її малі розміри або через різкі коливання корпусу ББМ (танка) (особливо при веденні бойових дій у гірській місцевості з кам'янистим ґрунтом, коли стрільба з ходу стає практично неможливою),

а також *з борта, з розсіюванням по фронту, з розсіюванням в глибину, по площині* тощо;

ж) за видами вогню:

1) *вогонь по одиночній цілі* (далі – ВОЦ) – вогонь підрозділу або окремого вогневого засобу (кулемет, гранатомет, ББМ, міномет, танк, установка ПТКР тощо), який ведеться самостійно прямою (напівпрямую) наводкою або із закритої вогневої позиції, у тому числі високоточними боєприпасами;

2) *зосереджений вогонь* (далі – ЗВ) – вогонь, що ведеться декількома ВгЗ (підрозділами ДШВ) по одній цілі. Застосовують для знищення або подавлення групових і важливих одиночних цілей. Максимальні розміри цілей для ведення зосередженого вогню артилерії по фронту і глибині: для взводу у складі трьох ВгЗ – **150 м на 100 м**; для батареї у складі шести ВгЗ – **300 м на 200 м**.

3) *загороджувальний вогонь*¹⁾ застосовують під час ураження атакуючих (контратакуючих) танків, ББМ та ЖС противника. Його готують заздалегідь (*плановий*) на ймовірних напрямках атак (контратак) противника або під час бою (дій) (*не плановий*) відповідно до обстановки. Загороджувальний вогонь ведуть з метою не допустити просування підрозділів противника, які атакують (контратакують), розладнати його бойові порядки і створити вигідні умови для ураження противника зосередженим вогнем, стрільбою ВТБ, прямою наводкою з гармат (мінометів) і ПТРК. Відносно напрямку стрільби загороджувальний вогонь може бути *фронтальним* або *фланговим*. Якщо кут

¹⁾ З урахуванням ВКДП 7-(01-05,07).03(56-58).01. Настанови зі стрільби і управління вогнем наземної артилерії (дивізіон, батарея, взвод, гармата), затверджена наказом командувача СВ ЗС України від 10.06.2021 № 410 (далі – Настанова зі СіУВ ВКДП 7-(01-05,07).03(56-58).01)

між середнім напрямком стрільби батареї (взводу) та рубежем загороджувального вогню складає **менше 45°**, вогонь вважають *фланговим*, якщо цей кут **45° та більше** – *фронтальним*. Загороджувальний вогонь також може бути *нерухомий* або *рухомий*;

– *нерухомий загороджувальний вогонь* (далі – НЗВ) – суцільна вогнева завіса, що готується та/або створюється на одному (*одинарний НЗВ*) або одночасно на декількох (*глибокий НЗВ*) рубежах перед фронтом–противника, який атакує (контратакує) або на ймовірних напрямках його дій в пішому порядку. Ширину батареїної (взводної) ділянки НЗВ призначають з розрахунку **до 50 м** на одну гармату (міномет). Умовні найменування рубежів НЗВ призначаються за назвами дерев, наприклад: **“Вишня”, “Калина”** тощо;

– *рухомий загороджувальний вогонь* (далі – РЗВ) – суцільна вогнева завіса, що готується та/або створюється на одному (*одинарний РЗВ*) або одночасно на двох (*подвійний РЗВ*) рубежах для відбиття атаки (контратаки) ББМ противника та яка послідовно переноситься на інші призначені рубежі з виходом основної маси (більше половини) броньованих об’єктів, які атакують (контратакують) противника із зони вогню. РЗВ готують (планують) на декількох рубежах, розташованих на шляху руху. Ширину батареїної (взводної) ділянки РЗВ призначають з розрахунку **до 25 м** на одну гармату (міномет) калібру **120-мм і більше**. Умовні найменування рубежів РЗВ призначають за назвами хижаків, наприклад: **“Вовк”, “Барс”, “Тигр”** тощо, а кожному рубежу, починаючи з дальнього, призначають свій порядковий номер, наприклад: **“Тигр-1”, “Тигр-2”** тощо, відстань між рубежами РЗВ **400-600 м**,

– *багатошаровий, багатоярусний* тощо.

1.4.7. Ціль – об’єкт противника, який прийнятий до вогневого впливу (ураження). Відповідно до типових характерних ознак цілі поділяють¹⁾:

а) за середовищем функціонування (місцем розташування) – наземні, повітряні, морські (надводні, підводні);

б) за складом і структурою:

1) одиночні цілі – цілі, які не можуть бути поділені на окремі складові частини без втрати ними фізичної сутності та здатності самостійно виконувати завдання за призначенням (ББМ, гармата, міномет, гранатомет, кулемет, ПТРК, снайпер, стрілець, КСП (СП) до роти включно, вертоліт, автомобіль тощо);

2) групові цілі – сукупність структурно та/або функціонально об’єднаних у обмеженому районі (рубежі) одиночних цілей; або інакше – об’єкти ураження, які можуть бути розподілені на окремі одиночні цілі (позиція відділення, взводний опорний пункт, артилерійський взвод тощо);

в) за умовами спостереження на:

1) спостережувані цілі (рубежі) – цілі (рубежі), які спостерігаються візуально з наземних пунктів або технічними засобами розвідки та/або БпАК;

¹⁾ З урахуванням БП -3-07(11)56(57).01 Бойового статуту артилерії, частина II.

2) *неспостережувані цілі* – цілі, координати яких відомі, проте спостерігач немає можливості оцінити результати виконання вогневого завдання (стрільби на ураження);

г) **за глибиною бойового порядку** на:

1) *глибокі цілі* – групові цілі глибиною **100 м і більше**;

2) *не глибокі* – одиночні цілі або групові цілі глибиною **до 100 м**;

д) **за рухомістю (мобільністю)** на:

1) *рухомі цілі* – цілі, що змінюють або можуть змінити своє розташування під час ведення по них вогню;

2) *нерухомі цілі* – цілі, що не змінюють або не можуть змінити свого положення під час ведення по них вогню;

е) **за ступенем укриття** на:

1) *відкриті цілі* – цілі, які розташовані на позиціях (у районах), що не обладнані в інженерному відношенні;

2) *укриті цілі* – цілі, що знаходяться в окопах (будь-якого профілю), траншеях, бліндажах чи інших укриттях (фортифікаційних спорудах);

ж) **за ступенем захищеності** на:

1) *броньовані цілі* – об'єкти вогневого впливу (ураження), в яких розрахунок (екіпаж) під час функціонування (бойової діяльності) знаходиться за броньовим захистом цього об'єкта (самохідні гаубиці типу 2С3, ББМ, броньовані автомобілі тощо).

2) *неброньовані цілі* – об'єкти вогневого впливу (ураження), в яких розрахунок (екіпаж) під час функціонування (бойової діяльності) не має броньованого захисту (вантажні автомобілі, тощо);

и) **за маневреністю** на:

1) *наземні високоманеврені цілі* – цілі, які спроможні рухатись зі швидкістю **більше 40 км/год** та змінювати напрямок руху під час ведення по них вогню або спроможні вийти із зони обстрілу за час **до 4 хв**;

2) *наземні маневрені цілі* – цілі, яка спроможна рухатись зі швидкістю **20-40 км/год** та змінювати напрямок руху під час ведення по них вогню або спроможні вийти із зони вогневого впливу за час **від 4 хв. до 15 хв**;

3) *наземні низькоманеврені цілі* – цілі, які спроможні рухатися зі швидкістю **до 20 км/год** і змінювати напрямок руху під час ведення по них вогню або спроможні вийти із зони вогневого впливу за час **більше 15 хв**;

4) *наземні стаціонарні (неманеврені) цілі* – цілі, які не здатні змінити своє положення або не можуть бути переміщені в будь який спосіб під час бою (дій) або не спроможні вийти із зони вогневого впливу протягом значного часу;

к) **за ознаками діяльності** на:

1) *активні цілі* – цілі, які виявляють ознак інтенсивного функціонування (бойової діяльності з управління, розвідки, ведення вогню, забезпечення тощо);

2) *пасивні цілі* – цілі, які не проявляють ознак функціонування (бойової діяльності);

л) **за ознакою часу прийняття до ураження** на:

1) *планові цілі (рубежі вогню)* – це цілі (рубежі), по яким ведення

вогню планується заздалегідь під час підготовки бою (дій). За плановими цілями (рубежами) ведуть вогонь згідно плану ВП, схеми взводного опорного пункту (картки вогню відділення), таблиці вогню артилерії, графіку ВУП тощо;

2) не планові цілі (рубежі) – це цілі (рубежі), які виявлені (розвідані) та прийняті командиром до ураження (вогневого впливу) під час бою (дій) відповідно до обстановки, що склалася).

м) за розмірами – на мало розмірні, середніх і великих розмірів. Під час стрільби з *основного озброєння ББМ* цілями вважаються: *мало розмірні* – цілі висотою до **1,5 м**, *середніх розмірів* – цілі висотою від **1,5 м до 3 м**, *великих розмірів* – цілі висотою **понад 3 м**. Для *спареного кулемета* цілями вважаються: *мало розмірні* – цілі висотою до 0,75 м, *середніх розмірів* – цілі висотою від **0,75 м до 1,5 м**, *великі розміри* – цілі висотою **понад 1,5 м**.

1.4.8. Командир взводу (відділення) безперервно уточнює систему вогню під час бою (дій) у відповідності до бойової обстановки, яка склалася.

Основними складовими управління вогнем є: розвідка цілей, оцінка їх важливості і визначення черговості ураження; вибір виду зброї і боєприпасів, виду і способу ведення вогню (стрільби); цілевказання; постановка завдань визначення моменту відкриття вогню (подання команд на відкриття вогню); спостереження за результатами вогню та його коректування; маневр вогнем.

1.4.9. Розвідка цілей, оцінка їх важливості і визначення черговості ураження. Розвідка цілей противника проводиться за їхніми демаскуючими ознаками. Після виявлення цілі командир підрозділу визначає її характер, розташування, віддалення та, беручи до уваги бойове завдання і обстановку, здійснює оцінку можливого впливу цілі на хід бою (дій) та приймає рішення щодо її ураження.

Важливими цілями вважають такі цілі, які за своїми вогневими можливостями можуть нанести значні втрати нашим підрозділам або вогневий вплив на які у конкретній бойовій обстановці може полегшити та/або прискорити виконання бойового завдання. Важливі цілі (танки, БМП (БТР), ПТРК тощо), які ведуть вогонь по наших підрозділах (вогневих засобах), але знаходяться за межами досяжності їх дійсного вогню – називають *небезпечними*. У першу чергу повинні уражатись важливі цілі, у другу чергу – небезпечні цілі, а у подальшому – усі останні.

1.4.10. Вибір виду зброї і боєприпасів, виду і способу ведення вогню (стрільби). Показниками для вибору виду зброї є: дальність до цілі; характер, вразливість цілі від визначеного виду зброї; важливість цілі; найбільша ефективність виконання вогневого завдання (з найменшою витратою боєприпасів і в найкоротший термін).

Під час вибору виду зброї для впливу на ціль командир враховує основні бойові можливості підпорядкованих засобів ВУП, а саме: дальності ефективної стрільби, максимальні дальності дійсного вогню, дальність прямого пострілу, бойову швидкострільність, середню витрату боєприпасів і час на ураження

типових цілей. Необхідно також враховувати, що з перших пострілів цілі звичайно уражаються в межах дальності прямого пострілу. В обороні на цих відстанях слід доводити вогонь до найбільшого напруження, створювати зони суцільного багаточарового вогню зі всіх ВгЗ.

Під час вибору виду боєприпасів для ураження цілі необхідно виходити з наявних боєприпасів. ВТБ, кумулятивні снаряди (ПТКР, гранати, постріли) краще використовувати для стрільби по танках і всіх швидкісних броньованих цілях; осколково-фугасні гранати (снаряди, міни, бронебійно-запалювальні постріли) – по бронемашинах і ЖС, боєприпаси до стрілецької зброї та ручні гранати – по ЖС противника.

1.4.11. Цілевказання. Мета цілевказання під час управління вогнем – швидко, точно і коротко вказати місце розташування цілі противника своїм вогневим засобам або підрозділам для її знищення. Цілевказання є основним пунктом у постановці завдання і в команді на відкриття (виклик) вогню. Способами цілевказання від командира підрозділу ДШВ підпорядкованим силам і засобам є: *наведення зброї (приладу) на ціль (рубіж); від орієнтиру (маркера, пікету) або місцевого предмета (спосіб зміщення від контурної точки); полярними координатами (полюсний спосіб); прямокутними координатами (спосіб координатної сітки); від напрямку руху; по кодованій карті; сигнальними засобами; трасуючими кулями і снарядами* тощо.

Цілевказання між підрозділами ДШВ, доданими і підтримуючими силами та засобами може проводитися зазвичай від орієнтирів (місцевих предметів), за допомогою кодованої карти, трасуючими кулями і снарядами. Всередині ББМ цілевказання між членами екіпажу (десанту) зазвичай здійснюється від орієнтирів (місцевих предметів), наведенням зброї в ціль або від напрямку руху засобами зв'язку або у деяких випадках – голосом.

Під час цілевказання необхідно вказати: положення цілі (від орієнтиру, від напрямку руху, за координатами кодованої карти тощо); найменування та характерні ознаки цілі та, у разі потреби місцевості безпосередньо біля неї.

Наприклад:

а) ціль розташована близько і чітко видно: **“Прямо – кулемет, Ліворуч – танк”**;

б) ціль більш віддалена і менш помітна: **“Прямо підбитий танк, від танка вправо 0-40, далі 150 – ПТКР”**; **“Ліворуч окремий кущ, вправо 0-20 – спостерігач”**; **“Праворуч зелений кущ, вправо 0-20, далі 200, сухий кущ, правіше два жовтих бугри, за лівим кулемет”**;

в) від орієнтира: **“Орієнтир 1-й, вліво 0-50, ближче 200 – кулемет”**; **“Орієнтир 2-й, вправо 0-60, далі 100, два кургани, між курганами – гармата”**;

г) трасуючими кулями: **“Гранатометнику, на узліссі – танк, спостерігати за трасою з мого БТР”**.

У різних умовах обстановки застосовується той спосіб цілевказання, який надійніше, простіше і швидше забезпечить вказання положення цілі іншій особі.

Приймаючий цілевказання повинен доповісти: **“ЦІЛЬ БАЧУ”**, а якщо не виявив ціль: **“ЦІЛЬ НЕ БАЧУ”**. Якщо зміст цілевказання приймаючому незрозумілий, він зобов’язаний доповісти **“ЦІЛЬ НЕ ЗРОЗУМІВ”**.

Більш детально способи та порядок цілевказання підрозділам (ВгЗ) артилерії надано у додатку 5 цього Бойового статуту.

1.4.12. Постановка завдання (команда на відкриття вогню). Управління вогнем штатних, доданих і підтримуючих підрозділів (ВгЗ) командир взводу (відділення) здійснює шляхом постановки *вогневих* та/або *тактичних* завдань.

Завдання можуть бути *планові* або *не планові*.

Постановка завдань (подання команд) поза машинами здійснюється голосом та через зв’язкових, під час ведення бою (дій) – по захищених напрямках (мережах) радіозв’язку, у ББМ (танках) – за допомогою внутрішніх засобів перемов, а в обороні та під час розташування на місці – телефоном.

Виконання *планових завдань* здійснюється за встановленою під час планування бою (дій) командою (сигналом), наприклад: **“Кальмар”, Стій!, зосереджений перший, ВОГОНЬ!”** (зосередження вогню по плановій ділянці); **“Фікус”, “Шторм” Стій!, “Сніг” ВОГОНЬ!”** (перенесення вогню з однієї планової цілі на іншу); **“Фара”, Ціль 101-а, ВОГОНЬ!”** (вогонь артилерії по плановій цілі).

1.4.13. Під час постановки не планового вогневого завдання вказують: якому підрозділу (кому) ставиться завдання; місце розташування цілі (цілевказання); номер, у разі потреби найменування і характер дій цілі; вид вогню на ураження цілі; витрата боєприпасів та/або завдання стрільби (**“ЗНИЩИТИ”, “ПОДАВИТИ”** тощо), наприклад: **“Автоматнику Іванову, орієнтир 2-й, ліворуч 40, ближче 100, спостерігач – ЗНИЩИТИ!”**; **“Першому”, Група піхоти на 2 години, ЗНИЩИТИ!”**.

Відповідно до обстановки або у випадках браку часу на постановку вогневого завдання, спостереження за результатом вогню і його коректування – командир підрозділу ставить тактичні завдання підпорядкованим силам та засобам або застосовує різноманітні варіанти комбінації завдань, команд (сигналів) в інтересах здійснення управління вогнем взводу (відділення).

1.4.14. Під час постановки тактичного завдання вказують: якому підрозділу (кому) ставиться завдання; найменування і характер дій цілі; місце розташування цілі (цілевказання); тактичне завдання (**“ЗУПИНИТИ...”, “ЗАБОРОНИТИ ...”, “ПРИКРИТИ ВОГНЕМ...”, “ВІДСІКТИ ...”, “СПОСТЕРІГАТИ ...”, “НЕ ДОПУСТИТИ ...”** тощо), наприклад: **“Добрий” (позивний командира першого відділення), вогнем з місця ЗАБОРОНИТИ ВИСУВАННЯ** противника від окремої будівлі з зеленим дахом, праворуч на околиці селища, в напрямку перехрестя доріг, що зліва від вас”; **“Кіндер” (командир другого відділення), ПРИКРИТИ ВОГНЕМ** відхід третього (відділення)”; **“Першому (відділенню), СПОСТЕРІГАТИ** за ділянкою праворуч окреме дерево **“Коло”, ліворуч підбитий танк. НЕ ДОПУСТИТИ**

прориву противника. ВОГОНЬ за вашим рішенням”; “Молот”, підготувати НЗВ “Смерека” на рубежі ..., ГОТОВНІСТЬ ЧЕРЕЗ 10 хвилин!”

1.4.15. Командир підрозділу може ставити вогневе завдання у формі *команди на відкриття вогню*, яка застосовується (подається) у тих випадках, коли командир має час для її подачі, можливість спостерігати і коректувати вогонь або коли військовослужбовець не має твердих навичок у самостійному веденні вогню. Команди для відкриття вогню командир подає після того, як ціль виявлена, проведена її оцінка, обрано вид зброї для її знищення, обрано положення для стрільби, вид вогню і момент для його відкриття. У команді вказують: якому підрозділу (кому) дається команда; місце розташування цілі (цілевказання); номер, у разі потреби найменування і характер дій цілі; установка прицілу або відстань цілі; точку прицілювання; вид вогню на ураження цілі; витрата боєприпасів та/або завдання стрільби (**“ЗНИЩИТИ”, “ПОДАВИТИ”** тощо), наприклад: **“Відділення, орієнтир 3-й, група піхоти, постійний, у пояс, довгими – ВОГОНЬ!”**; **“Гранатометнику, по правому танку 3, у середину – ВОГОНЬ”**; **“Кулеметнику, орієнтир 3-й, вліво 0-10, кулемет, 5, під ціль ВОГОНЬ!”**; **“Автоматникам, по піхоті, постійний, під ціль – ВОГОНЬ!”**; **“Ліворуч попереду – піхота, кулеметнику з розсіюванням по фронту цілі, автоматникам лівого борту через бійниці, довгими – ВОГОНЬ!”**.

Для ведення вогню *по повітряним цілям* подають команду: **“Взвод, по вертольоту над гаєм, 3, п'ять фігур вліво – ВОГОНЬ!”**; **“Взвод, по літаку над лісом загороджувальним – ВОГОНЬ!”**.

Під час підготовки взводу (відділення) до бою (дій) після твердого засвоєння повних команд на відкриття вогню, необхідно привчати особовий склад до скорочених, коротких команд, намагаючись досягти від них свідомих дій навіть під час раптових командах, наприклад: **“Праворуч танки і піхота – ВОГОНЬ!”**.

1.4.16. **Визначення моменту відкриття вогню (подання команди на відкриття вогню).** Момент відкриття вогню визначається командиром підрозділу виконавчою командою – **“ВОГОНЬ”, “ВОГОНЬ ЗА МОЄЮ КОМАНДОЮ”, “ВОГОНЬ З ВИХОДОМ НА РУБІЖ ...”** тощо, виходячи з обстановки. Якщо командир не зазначив момент відкриття вогню, його визначає сам виконавець вогневого завдання.

Найбільш вигідним для відкриття вогню є момент, коли противник підставив свій бік (борт, фланг), піднявся на весь зріст, коли ціль добре видно і в неї добре цілитися. Вогонь необхідно прагнути відкривати раптово для противника, особливо у фланг і з близької відстані. Раптовий вогневий наліт на противника викликає паніку, призводить до порушення його бойових порядків і дозволяє нанести йому максимальне ураження.

Команда **“ВОГОНЬ”** для *ведення загороджувального вогню по літаку* команда подається, коли він знаходиться на відстані **900-1000 м** від позиції взводу.

1.4.17. Команда взводу (відділенню) ДШВ на відкриття вогню повинна подаватися коротко, ясно та з необхідним інтервалами так, щоб той хто отримує команду мав можливість з'ясувати її та точно виконати кожний елемент команди, відповідно до таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Послідовність команди на відкриття вогню зі стрілецької зброї

Елементи команди на відкриття вогню зі стрілецької зброї	Приклад подачі команди на відкриття вогню
Кому відкрити вогонь	<i>“Першому відділенню” або “Гранатометнику”, або “Гранатометній обслузі”</i>
Цілевказання	<i>“Орієнтир 3, праворуч 0-30 кулемет”</i>
Установка прицілу	<i>“3” (“Постійний”)</i>
Виніс точки прицілювання у рисках цілика, у фігурах	<i>“Цілик праворуч один” або “На одну фігуру праворуч”</i>
Точка прицілювання	<i>“В середину” або “Під ціль”</i>
Довжина черг	<i>“Короткими”, “Довгими”</i>
Момент відкриття вогню	<i>“Вогонь”</i>

Добре підготовленому і досвідченому відділенню, обслузі (екіпажу), бійцю можуть вказуватись положення цілі, дальність до неї (встановлення прицілу) і момент відкриття вогню, а в окремих випадках – **тільки положення цілі** і виконавча команда (**“ВОГОНЬ”**, **“ЗНИЩИТИ”**, **“ПОДАВИТИ”** тощо). Усі інші дії досвідчені підлеглі виконують самостійно.

1.4.18. Спостереження за результатами вогню та його коректування здійснює командир взводу (відділення) для підрозділу (ВгЗ) або командир обслуги ВгЗ (навідник) самостійно.

У залежності від результатів спостереження, коректування вогню може проводитись по напрямку та/або по дальності. Коректування вогню по напрямку виконується звичайним шляхом виносу точки прицілювання на величину відхилення центру траси куль або рикошетів від цілі. Під час цього відхилення вимірюється у фігурах цілі або в тисячних (поділках кутоміру) наступним чином: помітивши місце падіння куль на місцевості або відхилення трас від цілі, стрілок вимірює величину відхилення центру рикошетів (трас) від цілі і виносить точку прицілювання на виміряну величину в протилежний бік, наприклад: під час прицілювання в середину нижнього краю цілі центр рикошетів (трас куль) відхилився на одну фігуру праворуч. Звідси, для суміщення середньої траєкторії з центром цілі необхідно точку прицілювання винести на одну фігуру вліво відносно центру цілі.

Якщо вогонь коректує командир підрозділу (групи), тоді для продовження стрільби він повинен подати команду, вказуючи у ній тільки те, що підлягає зміні. Все інше, вказане в попередній команді, зберігає свою силу, наприклад: під

час стрільби з ручного кулемета на відстань 200 м кулі відхилилися на дві фігури ліворуч (або на 5 тис. (0-05)) – для продовження стрільби треба подати команду: **“Сій! На дві фігури вправо, ВОГОНЬ!”** (або для ПКМ – **“Сій! Цілик вправо 5, ВОГОНЬ!”**).

Коректування вогню по дальності може виконуватись шляхом зміни точки прицілювання по висоті або зміни установки прицілу. За значних відхилень куль від цілі краще коректувати вогонь по дальності шляхом зміни установки прицілу. У цих умовах приціл змінюється на величину виміряного відхилення, а зброя наводиться у ту ж саму точку прицілювання, наприклад: **“Сій! Приціл 5, ВОГОНЬ!”**.

1.4.19. Маневр вогнем здійснюється для більш ефективного ураження та розгрому противника на визначеному напрямку (районі). Він є найважливішою складовою частиною управління вогнем та полягає в своєчасному *зосередженні, розподіленні та перенесенні вогню*.

Зосередження вогню – форма маневру вогнем шляхом перенесення (зміна) напрямку (сектору) стрільби всієї або призначеної частини ВгЗ (стрілецької зброї, ББМ, артилерії, гранатометів тощо) за командою (сигналом) командира підрозділу з метою ураження однієї або групи цілей, розташованих на обмеженій ділянці місцевості. Зосередження вогню готується (планується) на ділянках місцевості на шляху ймовірного руху та/або зосередження противника та застосовують для ефективного ураження важливих або небезпечних цілей в найкоротший час.

Цілями для зосередженого вогню ББМ можуть бути: пускові установки ракет, пункти управління, бойові машини, групові цілі, інші великі (габаритні) цілі, у тому числі і надводні. Взводом зосереджений вогонь зазвичай ведеться по окремих ББМ, ПТРК, розташованих у окопах або відкрито. Підрозділи ДШВ можуть застосовувати зосередження вогню стрілецької зброї для ураження групових цілей (зосередження машин і піхоти, колони піхоти тощо), а також по окремим наземним і повітряним цілям на дальності до **600 м**.

Наприклад: **“Взвод, зосереджений по першій (ділянці зосередженого вогню), піхота, постійний, довгими – ВОГОНЬ!”**; **“Взвод, праворуч у руїн – піхота, 5 (установка прицілу), в пояс – ВОГОНЬ!”**.

Розподілення вогню – форма маневру вогнем шляхом перенесення (зміни) напрямку (сектору) стрільби визначених ВгЗ за командою (сигналом) командира підрозділу з метою одночасного ураження декількох окремих цілей¹⁾ або різних ділянок однієї групової цілі. Розподілення вогню застосовується в усіх видах бою та формах тактичних дій. Під час розподілення вогню окремим вогневим засобом може бути поставлене завдання, а іншим, одночасно, подана команда.

Наприклад:

відділенню – **“Навіднику, у кутку ріллі – кулемет, ПОДАВИТИ!. Автоматникам правого борту, у луговині – схована група, 3, під ціль. Автоматникам і кулеметникам лівого борту, по піхоті, що перебігає у кущі,**

¹⁾ Окрема ціль – розташована окремо одиночна або групова ціль.

4, в пояс, відділення – ВОГОНЬ!”;

взводу – **“Першому відділенню, по піхоті, що перебігає у чагарнику, 5, у пояс, довгими. Другому відділенню по піхоті залеглій у вибалку, постійний, під ціль, короткими. Третьому відділенню, по піхоті, що атакує, постійний, у пояс, довгими – ВОГОНЬ!”;**

Перенесення вогню – форма маневру вогнем шляхом зміни напрямку (сектору) стрільби вогневого засобу (засобів) за командою командира підрозділу або самостійно. Воно застосовується: для послідовного ураження цілей; перенесення вогню на нову ціль після ураження попередньої цілі; у випадку виявлення важливішої або небезпечнішої цілі, яку необхідно уразити негайно; з метою зосередження або розподілення вогню підрозділу.

Для перенесення вогню потрібно припинити стрільбу по попередній цілі та/або подати команду для відкриття вогню по новій, наприклад: **“Взвод, Стій!, орієнтир 2-й, вправо 20, ближче 200, група піхоти, у пояс, короткими – ВОГОНЬ!”; “Кулеметник Стій!, біля темного куща – кулемет, 3, під ціль, короткими – ВОГОНЬ!”; “Гранатометнику, по середньому танку, 3, у башту – ВОГОНЬ!”; “Автоматникам, по контратакуючій піхоті, 4, у пояс – ВОГОНЬ!”. “Кулеметник, Стій! Орієнтир третій, праворуч 0-50, група піхоти, 4, в пояс, короткими – ВОГОНЬ!”.**

Перенесення вогню може також здійснюватися за рішенням старшого командира для зосередження вогню усіх ВгЗ на найважливішій цілі.

Під час маневру вогнем може здійснюватись зміна порядку ведення вогню, тобто його темпу і щільності; перехід від методичного вогню до швидкого, від коротких черг до довгих тощо.

1.5. Вогнева підтримка бою (дій) силами та засобами наземної артилерії

1.5.1. Артилерійські підрозділи (вогневі засоби) призначені для: *вогневого ураження об'єктів противника:* засобів зброї масового ураження (ЗМУ); наземних елементів систем високоточної зброї (ВТЗ); пускових установок тактичних ракет; артилерійських (мінометних) батарей (взводів), підрозділів реактивних систем залпового вогню (РСЗВ), протитанкових засобів; пунктів управління (ПУ) військами та зброєю; танків, бойових машин піхоти (ББМ) та інших броньованих об'єктів; літаків, вертольотів на аеродромах і площадках; бойових кораблів і транспортних суден на приморських напрямках; живої сили і вогневих засобів (далі – ЖСіВгЗ) на позиціях і в районах зосередження; засобів протиповітряної оборони (ППО), розвідки, радіоелектронної боротьби (РЕБ); *руйнування фортифікаційних та інших споруд; виконання завдань щодо:* дистанційного мінування місцевості, світлового забезпечення, постановки димових завіс, тощо.

1.5.2. Артилерійська батарея – вогневий і тактичний підрозділ артилерії¹). Вона може одночасно уражати одну-дві цілі не прямим вогнем (стрільбою з закритої вогневої позиції) або декілька цілей прямим вогнем (стрільбою прямим наведенням).

Вогневий (протитанковий) взвод – вогневий і тактичний підрозділ, який виконує вогневі завдання у складі артилерійської батареї (роти вогневої підтримки) або самостійно.

Вогневий засіб – гармата²), міномет, ПТРК з розрахунком, танк з екіпажем, які виконують вогневі завдання та діють у складі взводу або самостійно. Експлуатацію та бойове застосування гармати (міномета, ПТРК) здійснює *розрахунок* (особовий склад згідно штату та посадових обов’язків).

1.5.3. Доданий підрозділ (ВгЗ) артилерії – це підрозділ (ВгЗ), який переданий у повне підпорядкування командира підрозділу ДШВ на період ведення бою (дій) та виконує визначені ним вогневі та тактичні завдання (задачі). За рішенням старшого командира у разі потреби він може бути залучений до виконання завдань (задач) загального ОВП.

Взводу може бути доданий артилерійський (мінометний) взвод (секція) або окремий ВгЗ. Відділенню може бути доданий окремий ВгЗ артилерії.

Підтримуючий підрозділ (ВгЗ) артилерії – підрозділ (ВгЗ), який залишається в підпорядкуванні старшого командира, виконує вогневі та тактичні завдання за викликом командира взводу (відділення), який він підтримує, у межах встановленого ресурсу боєприпасів (на етапі бою (дій), протягом визначеного часу).

1.5.4. Додані та підтримуючі підрозділи (ВгЗ) наземної артилерії ведуть вогонь прямим (напівпрямим) наведенням або із закритих вогневих позицій.

Вогонь артилерії – форма застосування сил і засобів артилерії, що являє собою вогневий вплив на об’єкт (об’єкти) противника силами і засобами артилерії різними боєприпасами та видами вогню (посилання б).

Вогнева позиція (далі – ВгП) – ділянка місцевості, яка зайнята або підготовлена до зайняття вогневими взводами батареї (взводом, гарматою, мінометом) для ведення вогню. Вогневі позиції наземної артилерії можуть бути закритими або відкритими.

Закритою називається ВгП (далі – ЗВгП), на якій гармати (міномети, РСЗВ) під час ведення вогню приховані (закриті) від наземного спостереження противника.

1.5.5. Командир взводу (відділення) вказує або погоджує командиру доданого артилерійського підрозділу (вогневого засобу) місце КСП та райони ВгП. Райони ВгП *підтримувальних* артилерійських підрозділів визначаються рішенням старшого командира.

¹) Підрозділ артилерії (артилерійський підрозділ) – підрозділ гаубичної, гарматної, реактивної, протитанкової артилерії, мінометів, протитанкових ракетних комплексів

²) Гармата – гаубиця, пушка, гаубиця-пушка, пушка-гаубиця (самохідна або на буксирі)

1.5.6. Артилерійські підрозділи (ВгЗ) для ведення вогню із ЗВгП зазвичай розташовуються *за межами* опорного пункту взводу (позиції відділення). Віддалення району ВгП від переднього краю своїх підрозділів: для мінометів калібру **82-мм – до 1 км, 120-мм – 1...1,5 км**, гаубиць, гармат, РСЗВ середнього калібру – **2...8 км**. Для ведення вогню прямим (напівпрямим) наведенням додані артилерійські підрозділи (ВгЗ) можуть розташовуватися в межах опорного пункту взводу між бойовими позиціями відділень, на фланзі (флангах) опорного пункту (позиції) або за ним (за ними).

1.5.7. **Загальними вогневими завдання** артилерійських підрозділів можуть бути: *ураження цілей з метою нанесення їм визначеного рівня безповоротних втрат*, у наслідок яких об'єкти противника повністю або частково втрачають свою боєздатність; *ураження цілей з метою заборони виконання завдань противником*, у наслідок чого, він відмовляється від дій або втрачає можливість діяти; *здійснення світлового забезпечення бою (дій)* підрозділів і стрільби артилерії вночі; *розповсюдження агітаційного матеріалу; цілевказання* тощо (посилання **б, к**).

1.5.8. Задачами стрільби під час ураження цілей з **метою нанесення їм визначеного рівня безповоротних втрат** можуть бути *знищення, подавлення, руйнування цілі* (посилання **б, к**).

Знищення цілі – нанесення їй таких втрат (пошкоджень), коли вона повністю втрачає свою боєздатність не менш ніж на час бою (дій).

Подавлення цілі – нанесення їй втрат (пошкоджень) та/або створення таких умов, за яких вона тимчасово втрачає боєздатність.

Руйнування цілі – доведення її до стану, непридатного для подальшого використання.

1.5.9. Задачами стрільби під час ураження цілей з **метою заборони виконання завдань противником** можуть бути *заборона дії, затримання або перешкоджання руху, недопущення просування, дистанційне мінування місцевості, виснаження, задимлення, засліплення, підпалювання*.

Заборона дії цілі полягає в нанесенні їй збитку, пошкоджень та створенні таких умов, за яких вона в певний період часу не зможе на потрібному рівні реалізовувати свої бойові можливості або виконувати поставлені бойові завдання.

Затримання або перешкоджання руху полягає у вогневому впливі на підрозділи противника з метою недопущення їх висування та розгортання або пересування.

Недопущення просування полягає в вогневому впливі на підрозділи противника з метою не допустити просування атакуючих (контратакуючих) танків, ББМ та ЖС противника, порушити його бойові порядки і створити сприятливі умови для ураження противника зосередженим вогнем із ЗВП, стрільбою високоточними боєприпасами (ВТБ) та вогнем прямою наводкою.

Дистанційне мінування місцевості полягає у встановленні прикриваючих і сковуючих мінних загороджень з метою обмеження маневру військ противника.

Виснаження полягає в морально-психологічному впливі на ЖС противника веденням турбуючого вогню обмеженою кількістю гармат і боєприпасів на протязі встановленого часу.

Задимлення противника полягає у встановленні димових завіс, задимлені окремих цілей (ВгЗ, командних та спостережних пунктів).

Засліплення полягає у створенні світлової завіси перед вогневими засобами та спостережними пунктами противника.

Підпалювання полягає у створенні осередків пожеж.

1.5.10. Задачами стрільби під час світлового забезпечення бою (дій) підрозділів ДШВ і стрільби артилерії вночі можуть бути *освітлення місцевості та постановка світлових орієнтирів (створів)*.

1.5.11. Задачею стрільби під час розповсюдження агітаційного матеріалу є *доставка агітаційного матеріалу в місця розташування противника (НЗФ, ДРГ тощо)*.

1.5.12. У межах свого району (смуги, сектору) ведення бою (дій) командир взводу (відділення) може застосовувати ведення вогню прямим (напівпрямим) наведенням або ведення вогню з ЗВгП без додаткового на це дозволу від старшого командира за винятком:

по-перше, підрозділ не може використовувати спеціальні боєприпаси в межах свого району ведення бою (дій) без отримання відповідного дозволу, якщо результат застосування цих боєприпасів поширюється за межі цього району. Наприклад, якщо підрозділ хоче застосувати димові боєприпаси, його дія (задимлення) не повинна перетинати межі сусіднього району, якщо це не погоджено з сусіднім підрозділом;

по-друге, старший командир може напряду обмежити застосування певних боєприпасів в межах району виконання бойового завдання (АО) або його окремих частинах (напрямках), наприклад: застосування артилерії визначеного калібру або снарядів з готовими елементами ураження тощо;

по-третє, старший командир може застосовувати *обмежувальну систему заходів з координації ВП* в межах району бою (дій) з метою захисту визначених засобів, сил або об'єктів.

1.5.13. Види вогню артилерії – це класифікація артилерійського вогню за кількістю артилерійських засобів, що залучаються, способами підготовки установок для стрільби, порядком ведення вогню, тактичним призначенням та іншими типовими ознаками. Під час виконання завдань в інтересах підрозділів ДШВ артилерійські підрозділи можуть самостійно застосовувати такі види вогню:

в обороні: вогонь по одиночній цілі; зосереджений вогонь; нерухомий і рухомий загороджувальний вогонь; вогонь високоточними боєприпасами;

у наступі: вогонь по одиночній цілі; зосереджений вогонь; для відбиття контратак противника – загороджувальний вогонь;

у стабілізаційних діях та інших формах тактичних дій – застосовують сполучення видів вогню, що застосовуються в обороні та наступі згідно із завданням підрозділу ДШВ та обстановки, що складається.

Окремий ВгЗ застосовує вогонь по одиночній цілі.

1.5.14. Маневр вогнем артилерії – це дії щодо зосередження вогню по найважливіших цілях, розподілення вогню з метою одночасного ураження декількох цілей та перенесення вогню для підвищення своєчасності та ефективності ураження противника. Він застосовується в інтересах забезпечення бою (дій) та узгоджується з маневром бойових підрозділів ДШВ під час бою (дій).

1.5.15. Виклик та коректування вогню підрозділу (вогневого засобу) артилерії здійснюється командиром взводу (відділення) через КАВ або самостійно. Принципова структурно-логічна схема виклику та коректування вогню артилерії командиром підрозділу під час бою (дій) надано на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1

Кожний командир підрозділу ДШВ повинен бути готовим до самостійного виклику та коректування вогню доданого та/або підтримуючого підрозділу (вогневого засобу) артилерії будь-яким доступним йому та зрозумілим для артилерійського підрозділу (вогневого засобу) способом.

Порядок і способи виклику та коректування вогню, які надано у цьому підрозділі, можливо повною мірою застосовувати для підрозділів (ВгЗ) АГС-17 та СПГ-9 під час виконання вогневих завдань із закритої вогневої позиції

з урахуванням особливостей, які оговорені в дійсному Бойовому статуті або відповідній Настанові зі стрілецької справи для АГС-17 або СПГ-9.

Функції КАВ може виконувати командир доданого та/або підтримуючого артилерійського підрозділу, спеціально підготовлений сержант (рядовий) або офіцер вогневої підтримки (*en: Fire Support Officer – FSO*) роти (далі – КАВ (FSO)).

Виклик вогню артилерії – команда (сигнал, розпорядження), яка містить інформацію для відкриття вогню артилерії по обраній цілі (рубежу).

Коректування вогню артилерії – зміна установок для стрільби по цілі за результатами оцінки відхилення розриву (центру групи і фронту розривів) снарядів (мін) під час пристрілювання та/або стрільби на ураження (ведення вогню по рубежу). Воно полягає у визначенні відхилення розриву (центру групи розривів) від центру цілі (рубежу) за дальністю (знаком) і напрямком, оцінці фронту розривів та внесення необхідних змін (коректур) в установки для стрільби в ході пристрілки та стрільби на ураження цілі (ведення вогню по рубежу) (додаток 6).

1.5.16. КАВ (FSO) під час бою (дій) повинен постійно знаходитись біля командира підрозділу ДШВ з метою: надання у разі потреби пропозицій та рекомендацій щодо застосування доданої та/або підтримуючої артилерії з урахування оцінки обстановки (факторів МЕТТ-ТС); здійснення виклику та коректування вогню артилерії відповідно отриманого завдання, постійного оновлення інформації про стан артилерійських підрозділів (ВгЗ) та залишок артилерійських боєприпасів по видах, підрильниках та зарядах.

1.5.17. Для виклику вогню артилерії командир взводу (відділення) повинен вказати КАВ (FSO):

а) по плановій цілі: кого залучити до виконання вогневого завдання (позивний підрозділу); завдання стрільби, номер та характер цілі (для загороджувального вогню – найменування рубежу); умовний сигнал на відкриття вогню у разі потреби та виконавчу команду, наприклад: **“Дніпро”, ціль 101. Піхота укрита. ВОГОНЬ!”**; **“Буг”, НЗВ “Акація”. НАВЕСТИ!”**; **“Фара-29”, “Грім”. ВОГОНЬ!”** тощо;

б) по неплановій цілі: завдання стрільби; характер цілі та її розміри (за наявності); цілевказання будь яким доступним способом; виконавчу команду, наприклад: **“Подавити піхоту укриту, 150 на 100. Орієнтир 31 вліво 0-40, дальше 150. ВОГОНЬ!”**; **“Підготувати НЗВ. Центр рубежу X= ..., Y= ..., фронт 150. ГОТОВНІСТЬ ЧЕРЕЗ 15 хвилин!”**, **“Вогнем мінометного взводу ЗАБОРОНИТИ АТАКУ ПРОТИВНИКА з рубежу ... , в напрямку... , ВОГОНЬ НЕГАЙНО!”** тощо.

Завдання стрільби для КАВ (FSO) вказують словами: **“ЗНИЩИТИ”, “ПОДАВИТИ”, “ЗРУЙНУВАТИ”, “ПІДГОТУВАТИ** (НЗВ, зосереджений вогонь тощо)”, **”ПОСТАВИТИ** (світлові орієнтири (створи), димову завісу)”, **“ОСВІТИТИ** (рубіж, район)”, **“ЗАСЛПІТИ** (противника на рубежі)” тощо.

Завдання стрільби на ураження (**“ЗНИЩИТИ”, “ПОДАВИТИ”, “ЗРУЙНУВАТИ”**) можна не вказувати, якщо в команді командир вказує витрату снарядів (мін) на ціль або серію вогню.

1.5.18. Структурно-логічна схема команди для самостійного виклику вогню артилерійського підрозділу (вогневого засобу) командиром підрозділу під час бою (дій) описано на рисунку 1.2.

1.5.19. Попередня команда “СТІЙ” подається у тих випадках, коли потрібно негайно підготувати вогонь по новій цілі або припинити вогонь. За цією командою підрозділ (ВгЗ), до якого відноситься команда, припиняє ведення вогню або інші дії і негайно приступає до виконання отриманого (нового) вогневого завдання або відновлює вогонь по цілі на скорегованих установках для стрільби.

У всіх інших випадках, коли немає потреби в негайному відкритті вогню або є час на підготовку установок для відкриття вогню – командир подає команду **“УВАГА”, “ПІДГОТУВАТИ ВОГОНЬ ПО ЦІЛІ (РУБЕЖУ)”** або іншу команду, яка чітко визначає намір командира щодо застосування вогню артилерії (коли буде застосовано вогонь по цілі, **ЩО ЗРОБИТИ**).

Після закінчення виконання вогневого завдання артилерійським підрозділом (вогневим засобом) командир підрозділу (КАВ) подає команду **“СТІЙ ЗАПИСАТИ, ціль ... (номер і характер цілі)”**. За цією командою старший на ВгП доповідає на КСП (СП) пристріляні установки по цілі та витрату боєприпасів, наприклад: **“Фікус” по цілі 101-й стрільбу закінчив, пристріляні: заряд другий, приціл 6-28, основний напрямок правіше 0-95, витрата 44, я “Фікус”**.

Рисунок 1.2

1.5.20. Номер цілі (en: *Target Number*) – умовний номер, який присвоюється цілі підрозділом, що здійснює управління вогнем. Метою системи нумерації цілей є ідентифікація (позначення) цифровими (буквено-цифровими) символами точок або районів, по яких має вестись вогонь або від яких переноситься вогонь (здійснюється цілевказування). Така система повинна

однозначно ідентифікувати кожну точку або район і повинна бути сумісна з обладнанням для автоматичної обробки даних¹⁾).

Нумерація планових цілей призначається старшим командиром під час планування ВП бою (дій) та доводиться у таблиці вогню (плані вогневої підтримки)²⁾).

Номер позапланової цілі під час бою (дій)³⁾ призначається (затверджується) за поданням КАВ або командира доданого артилерійського підрозділу командиром підрозділу ДШВ послідовно в межах визначеного старшим командиром для підрозділу діапазону номерів цілей, наприклад: командир *1 вдиш* нумерує свої цілі з 501-ї до 599-ї, командир *1 віддиш* – з 500-ї по 530-у, *2 віддиш* – з 531-ї по 560-у, *3 віддиш* – з 561-ї по 590-у тощо.

Вид вогню вказують *замість номера і характеру цілі* у команді на підготовку або відкриття загороджувального вогню, світлового забезпечення або стрільби на задимлення (засліплення) на встановленому рубежу. Для визначення виду вогню вказують: найменування рубежу (рубежів); ширину у разі потреби та напрямок фронту рубежу (рубежів) загороджувального вогню; для РЗВ – додатково вказують кількість рубежів та інтервал між ними, наприклад: **“НЗВ “Акація”, фронт 300, напрямок 35-00”**; **“РЗВ “Вовк”, фронт 150, напрямок 44-00, рубежів три, інтервал 400”**.

1.5.21. Характер цілі вказують її коротким найменуванням та характерними ознаками, наприклад: **“...Ціль 110-а, установка ПТРК. Спостережна...”**.

Якщо ціль рухається, то додатково вказується: **“Рухома”** та дирекційний кут напрямку руху від точки останньої засічки в поділках кутоміра, наприклад: **“... Рухома, напрямок 17-40”**.

Якщо ціль розташована в окопі (сховищі), то вказують: **“Укрита”**, наприклад: **“... Ціль 101-а, піхота укрита ...”**; **“... Ціль 145-а, міномет укритий ...”**.

1.5.22. Цілевказання – коротке, чітке і зрозуміле вказування місця положення цілі (рубежу) на місцевості, карті або аерофотознімку (схемі) з нанесеною координатною сіткою (додаток 5).

1.5.23. Для визначення **порядку виконання вогневого завдання** необхідно вказати: спосіб пристрілювання цілі та коректування вогню на ураження; підрозділ (ВгЗ), який залучається до пристрілювання цілі або ведення стрільби на ураження; витрату (кількість) снарядів (мін) для кожної виконавчої команди; темп стрільби (швидкий або методичний вогонь) для стрільби на ураження.

¹⁾ На підставі ВКДП 7-07(11).01 Настанови з вогневої підтримки артилерійськими підрозділами

²⁾ На підставі БП 3-07(11).01 Бойового статуту Сухопутних Військ. Вогневе ураження

³⁾ На підставі БП 3-07(11)56(57).01 Бойового статуту артилерії, частина II

Спосіб пристрілювання цілі, підрозділ (ВгЗ), який залучається до пристрілювання цілі, та витрата (кількість) снарядів (мін) для першого пострілу вказують в першій команді на відкриття вогню (першої виконавчої команди), наприклад: **“... Пристрілювання за спостереженням знаків розривів (за виміряними відхиленнями). Основному (гарматі, міномету) 1 (один) снаряд (міна) ...”**.

Підрозділу (вогневому засобу), який залучається до ведення стрільби на ураження; витрата (кількість) снарядів (мін) та темп стрільби (швидкий або методичний вогонь) для стрільби на ураження вказують після закінчення пристрілки цілі в команді для переходу до стрільби на ураження, наприклад: **“Взводу по 2 (два) снаряди (міни) швидкий ...”**; **“Взводу по 4 снаряди, 2 снаряди швидкій, інші 10 секунд постріл ...”**.

Якщо після першої команди на пристрілювання або стрільби на ураження підрозділ (ВгЗ), який залучається до пристрілювання цілі або ведення стрільби на ураження, витрата (кількість) снарядів (мін) для наступного пострілу для пристрілювання або кількість снарядів (мін) та темп стрільби (швидкий або методичний вогонь) для стрільби на ураження *не змінюються* – для повторного пострілу (пострілів) після коректування вогню подається лише виконавча команда.

1.5.24. Виконавчу команду вказують словами: “ВОГОНЬ!”, “ЗАРЯДИТИ”, “НАВЕСТИ”, “ГОТОВНІСТЬ О ТАКІЙ-ТО (годині)”, “ВОГОНЬ ЗА СИГНАЛОМ ТАКИМ-ТО”, “ЗАПИСАТИ”.

Команду **“Вогонь!”** подають коли вогонь по цілі потрібно відкрити негайно або здійснити наступний постріл (постріли).

Команду **“Навести”** подають, якщо необхідно підготувати вогонь по цілі та/або навести гармати (міномети) на ціль.

Команду **“Готовність о такій-то”** або **“Готовність о 08.30, вогонь за сигналом “Сніг”**) подають у тих випадках, коли вогонь повинен бути підготовлений до вказаного часу або підготовлений до вказаного часу та відкритий за встановленим сигналом.

Команду **“Записати”** подають під час підготовки вогню по цілі заздалегідь. За цією командою визначають і записують установки для стрільби, порядок виконання вогневого завдання і спосіб обстрілу цілі.

Для припинення вогню і запису пристріляних установок по цілі (рубежу) після закінчення виконання вогневого завдання подають команду **“СТІЙ, ЗАПИСАТИ, ціль ... (номер і характер цілі)”**.

1.5.25. Коректування вогню артилерії здійснюється з метою визначення установок для стрільби на ураження пристрілюванням, підвищення ефективності вогню на ураження цілі (впливу на ціль) та скорочення витрати боєприпасів на виконання вогневого завдання (задачі). Воно здійснюється під час *пристрілювання та/або стрільби на ураження цілі (ведення вогню по рубежу)* (додаток 6).

1.6. Вогнева підтримка бою (дій) армійською авіацією (вертольотами)¹⁾

1.6.1. АВ СВ є одним з найбільш мобільних родів військ ЗС України, який призначений для авіаційної підтримки військ (сил) шляхом ураження наземних (морських) переважно рухомих броньованих об'єктів противника на передньому краї і в тактичній глибині, а також для виконання визначених завдань забезпечення загальновійськового бою. АВ СВ застосовується у формі бойових дій шляхом виконання *бойових польотів* з нанесенням *авіаційних ударів* та *веденням повітряних боїв*, а також виконання *спеціальних бойових польотів*.

Бойовий політ (виліт) – це політ на виконання бойового завдання.

Авіаційний удар – організований вплив авіації на противника для ураження його наземних (морських) об'єктів із застосуванням звичайних або спеціальних авіаційних засобів ураження (далі – АЗУ). Авіаційний удар є однією з основних форм бойового застосування вертолітних підрозділів і буває ракетним, бомбовим, із застосуванням стрілецько-гарматного озброєння або комбінованим

Повітряний бій – збройне протиборство екіпажів, підрозділів у повітрі з метою знищення противника, відбиття його атак, примушення до відмови від виконання поставленого завдання.

Спеціальний бойовий політ – дії екіпажів, підрозділів у повітрі під час виконання бойового завдання не пов'язані із застосуванням авіаційних засобів ураження по противнику. Спеціальний бойовий політ може виконуватися з метою: ведення різних видів розвідки; перекидання повітряного десанту та десантно-штурмової групи (загону), забезпечення управління військами і зв'язку під час бою (дій); радіоелектронного подавлення засобів управління військами і зброєю; пошуку і рятування екіпажів вертольотів (літаків), які зазнали лиха; коректування вогню артилерії; постановки димових (аерозольних) завіс; мінуванні з повітря; евакуації поранених і хворих, вирішенні інших завдань (дій).

1.6.2. Армійська авіація спроможна виконувати **бойові завдання**, які включають: *вогневі, десантно-транспортні, розвідувальні, спеціальні*. Бойовий політ АВ СВ може виконуватись з поєднанням кількох видів бойових завдань

Виконання *вогневих завдань* передбачає застосування по противнику АЗУ та інших боєприпасів. До вогневих завдань АВ СВ відносяться: вогневе ураження об'єктів противника на передньому краї і в тактичній глибині; вогневе ураження повітряного (морського) десанту, аеромобільних частин (підрозділів) у районі висадки; вогневе ураження НСЗФ, ДРС(Г) противника; вогневе ураження повітряних цілей противника.

Виконання *десантно-транспортних завдань* передбачає повітряні перевезення особового складу та вантажів. До десантно-транспортних завдань

1) З урахуванням БП 3(7)-12(01).01. Бойовий статут Сухопутних військ “Армійська авіація Сухопутних військ Збройних Сил України”, затверджений наказом командувача СВ ЗС України 21.12.2020 № 990 (далі – Бойовий статут АА БП 3(7)-12(01).01) та ВКДП 3-12(11).01. Настанова “Із застосування вертольотів в наземних операціях”, Затверджений наказом командувача СВ ЗС України 11.12.2020 № 963 (далі – Настанова вертольотів ВКДП 3-12(11).01

АВ СВ відносяться: десантування повітряних десантів (десантно-штурмові дії) (більш детально дивись розділ 8 та 9 відповідно); висадка (евакуація) розвідувальних (спеціальних) груп; повітряні перевезення особового складу та вантажів.

Виконання *розвідувальних завдань* передбачає добування розвідувальної інформації про противника або/та умови бойових дій. До розвідувальних завдань АВ СВ відносяться: повітряна розвідка противника; повітряна радіаційна та хімічна розвідка місцевості; повітряна інженерна розвідка місцевості.

Виконання *спеціальних завдань* не передбачає застосування по противнику АЗУ та здійснюється з метою підтримки бою (дій). До спеціальних завдань АВ СВ відносяться: коректування вогню артилерії; мінування з повітря; постановка димових (аерозольних) завіс; забезпечення управління військами та зв'язку в ході операції (бою); радіоелектронне придушення; пошук і рятування екіпажів вертольотів (літаків), що зазнали лиха; аеромедична евакуація.

1.6.3. *Авіаційна підтримка* є складовою ВП і поділяється на *вогневу підтримку авіацією та повітряне забезпечення бою (дій)* наземними силами.

Вогнева підтримка авіацією (далі – ВПАв) – складова авіаційної підтримки, яка реалізується шляхом нанесення авіаційних ударів щодо знищення наземних, головним чином, малорозмірних та рухливих броньованих об'єктів противника переважно на лінії бойового зіткнення (передньому краї) та у тактичній глибині, знищення повітряних десантів противника, мінування місцевості з повітря та виконання інших завдань із застосуванням ударних і вогневих можливостей авіації. ВПАв поділяється на *загальну*, яка виконується в інтересах всіх учасників бою (дій) в цілому, та *безпосередню*, яка виконується в інтересах бою (дій) конкретного підрозділу ДШВ на лінії бойового зіткнення з противником.

Повітряне забезпечення бою (дій) підрозділу ДШВ – виконання тактичних завдань шляхом виконання спеціальних бойових польотів щодо перекидання, десантування та (або) евакуації своїх підрозділів, ведення повітряної розвідки та виконання інших завдань із застосуванням маневрених і транспортних можливостей авіації, а також шляхом ведення повітряних боїв з метою прикриття своїх наземних підрозділів від ударів авіації противника.

1.6.4. Підрозділи АВ СВ зазвичай не можуть бути в оперативному управлінні нижче рівня бригади (окремого батальйону, батальйонної тактичної групи), проте, бойові (транспортно-бойові, транспортно-десантні) вертольоти можуть вести пряму “повітря-земля” координацію з ротами та взводами під час бою (дій) через офіцера-авіанавідника (передового авіаційного навідника – ПАН).

Командир взводу (відділення) зазвичай здійснює запит ВП силами та засобами старшого командира, в першу чергу підрозділами (вогневим засобами) артилерії. Рішення щодо *безпосередньої авіаційної підтримки* взводу (відділення) приймає старший командир, який має відповідні повноваження і

виділений льотний ресурс¹⁾). Прямий запит на виклик АА командир взводу (відділення) може зробити лише для здійснення медичної евакуації поранених повітряними засобами АА.

За рішенням старшого командира координація безпосередньої авіаційної підтримки (далі – БАП) з діями підрозділу ДШВ здійснюється через ПАН або координатора авіаційної підтримки (*en: Aviation Support Coordinator – FAC*).

1.6.5. У критичних умовах обстановки *запит на ВПАв та наведення авіації на ціль (рубіж)* командир підрозділу ДШВ здійснює виключно через старшого командира, ПАН або координатора авіаційної підтримки (далі – КАВП). У разі призначення на час бою (дій) ПАН (КАВП) має постійно перебувати біля командира підрозділу ДШВ та, в разі потреби надавати йому пропозиції та рекомендації щодо застосування виділеного ресурсу авіації, здійснювати виклик та наведення авіації на ціль відповідно до отриманого від командира підрозділу ДШВ запиту на ВПАв.

Виклик авіаційної підтримки – це коротка, зрозуміла і чітка команда (розпорядження) командира підрозділу передовому авіаційному навіднику (КАВП) щодо ВП *авіацією* або *повітряного забезпечення бою (дій)* підрозділу МП. За відсутності ПАН (КАВП) командир підрозділу ДШВ, виходячи з бойової обстановки, може здійснити *запит на авіаційну підтримку* через старшого командира.

Запит на авіаційну підтримку бою (дій) – звернення до старшого командира або через ПАН (КАВП) щодо підтримки підрозділу ДШВ, що веде бій (дії), силами та засобами армійської авіації.

У *запиті на авіаційну підтримку* командир підрозділу ДШВ надає коротке обґрунтування необхідності авіаційної підтримки та *цілевказання* по об'єкту ураження одним з доступних способів: *курсним (азимутальним) способом; від характерного орієнтиру біля цілі; по штучним візуальним маркерам; засобами позначення цілі; за допомогою квадратів кодованої сітки карти; відносно опорного орієнтиру; комбінованим способом* або місця і часу застосування повітряного забезпечення бою (дій) підрозділу ДШВ.

БАП поділяють на два види: *сплановану* (планову) та *негайну*.

Спланована БАП – це удар з повітря, який сплановано заздалегідь і передбачає детальну координацію та планування виконання. Це завдання поділяють на ті, які виконують за *графіком* або за *викликом* (по запланованій цілі (об'єкту ураження авіацією)).

Негайна БАП – це вогневе завдання, яке виконується силами і засобами авіації за викликом (запитом) командира взводу (відділення) відповідно обстановки, що складається в ході бою (дій).

¹⁾ *Льотний ресурс* – це встановлена старшим начальником кількість польотів на вертольоті для виконання бойового завдання, які забезпечені ПММ, АЗУ (авіаційними засобами ураження) та іншими необхідними матеріальними засобами

1.6.6. Для позначення позицій та взаємного розпізнавання підрозділів ДШВ та АВ СВ зі складу відділень призначаються спеціально підготовлені військовослужбовці для спостереження за сигналами взаємного розпізнавання та позначення переднього краю свого підрозділу. Командиру взводу (відділення) доводяться: *єдиний перелік сигналів візуального розпізнавання*; порядок, способи і засоби позначення, оповіщення та доповіді про результати спостереження.

Основними сигналами для взаємного розпізнавання та позначення є сигнал **“Я свій літак”**, **“Ми свої підрозділи”** та **“Тут передній край”**.

Сигнал **“Я свій літак”** – основний сигнал для розпізнавання підрозділами ДШВ своєї авіації. Він подається екіпажем у разі польоту над бойовими порядками свого підрозділу для надійного розпізнавання літака (вертольоту) за запитом з землі. Сигнал може подаватися шляхом відстрілу ракет установленої кількості та кольору, мигання бортовими вогнями, встановленими маневрами літака (вертольоту) в повітрі та інші дії, які встановлені під час організації взаємодії.

Сигнал **“Ми свої війська”** подається підрозділами під час їх перебування на марші, у другому ешелоні або резерві, а також під час дій окремо від основних сил.

Сигналом **“Тут передній край”** позначається передова лінія своїх підрозділів і щойно зайняті позиції.

Засоби, якими можуть подаватися сигнали позначення та розпізнавання підрозділів ДШВ, поділяються на *візуальні* та *радіотехнічні*.

1.6.7. Засоби для подання візуальних сигналів взаємного розпізнавання та позначення позицій підрозділів ДШВ поділяються на: *піротехнічні, інфрачервоні, сигнальні, освітлювальні*.

До піротехнічних засобів належать пірофакели різного кольору та димові пашки.

До інфрачервоних засобів належать різні прожектори та пристрої інфрачервоного маркування цілей, які входять до складу штатних інфрачервоних приладів нічного бачення ББМ, а також спеціалізовані інфрачервоні маяки.

До сигнальних засобів належать сигнальні ракети. Під час застосування сигнальні ракети потрібно відстрілювати перпендикулярно смузі фронту в напрямку противника під кутом 30-40 градусів до поверхні землі. Під час ведення бою (дій) у відриві від основних сил або в оточенні місце розташування свого підрозділу потрібно позначати по усьому периметру.

До освітлювальних засобів належать світлові імпульсні маяки, комплекти імпульсних вогнів, автомобільні фари. Необхідною умовою застосування цього способу є потреба у прикритті (маскуванні) світлових маяків від противника спеціальними козирками.

1.6.8. Радіотехнічні засоби і способи взаємного розпізнавання і позначення позицій підрозділів ДШВ визначаються окремими нормативними (регуляторними) документами і стандартами.

1.6.9. Цілевказання курсовим (азимутальним) способом передбачає наступні дії: командир підрозділу ДШВ в команді на запит авіаційної підтримки через старшого командира повідомляє екіпажу азимут (магнітний) та дальність до цілі відносно свого місця розташування.

Наприклад: **“Граніт”, я “Добрий”. Від мене азимут 240, дальність 2000, ПТРК в окопі. Своє місце позначу двома зеленими ракетами”.**

1.6.10. Цілевказання від характерного орієнтиру біля цілі передбачає повідомлення для авіації даних про положення цілі відносно характерних контрастних, добре видимих орієнтирів розташованих поблизу цілі (окремий будинок, озеро, дерево тощо). Орієнтири обираються на дальності, що перевищує дальність застосування екіпажами вертольотів засобів ураження з ходу, наприклад: *інформація про танковий взвод противника, що знаходиться в 500 м лівіше заводської труби, може бути передана наступним чином: “Рубін”, я “Добрий”. Від мене вправо 20 градусів заводська труба. На південь від труби 500 м, чотири танки*, де 20° – азимут на орієнтир з місця командира підрозділу ДШВ.

1.6.11. Цілевказання за штучними візуальними маркерами передбачає наведення на них в умовах обмеженої видимості та вночі. Під час цілевказання означеним способом завчасно визначаються та приводяться в готовність засоби штучного візуального маркування. Напрямок на ціль може позначатися короткими чергами трасуючих куль або снарядів, прокладеними у напрямку цілі кольоровими димовими шашками, світловими маяками, пірофакелами тощо.

Для цього способу командир підрозділу ДШВ в команді на виклик авіаційної підтримки повинен вказати район виставлення штучних візуальних маркерів, характер штучних маркерів, відстань до цілі від крайнього маркеру та демаскуючі ознаки цілі, наприклад: **“Граніт», я “Добрий”. Зліва 50 метрів два жовті дими. Ціль танк в окопі. Відстань 2100”.**

Засоби цілевказання приводяться в дію спеціально виділеною групою за повідомленням старшого командира за **1,5-2 хвилини** до підльоту вертольотів.

Цілевказання цим способом забезпечує розпізнавання цілі на відстанях, що визначаються метеорологічною дальністю видимості, з боковим відхиленням від наміченої лінії заданого напрямку до **100 м**, що дозволяє застосовувати АЗУ з першого заходу.

Різновидом зазначеного способу можна назвати *цілевказання засобами позначення цілі*. Засоби позначення цілі застосовуються для позначення цілі або напрямку на неї. Ціль позначається димовими, запальними, освітлювальними мінами, а також розривами інших боєприпасів. Напрямок на ціль може позначатися розгорнутими полотнищами **“Т”**, трасами куль (перехрестям **2-3 трас**) або артилерійськими пострілами.

1.6.12. Цілевказання за допомогою квадратів кодової сітки карти полягає в доповіді командиром підрозділу ДШВ старшому командиру закодованого квадрату карти, у якому розташовано ціль або координат X та Y,

що знімаються з кодової карти (аерофотознімку або схеми з координатною сіткою). Наприклад: **“Барвінок”, я “Добрий”, в квадраті 33 56 3 пара 25-х”;** **“Шершень”, я “Граніт”. Яструб 16, двійка. Чотири 132-х”** або **“Спис”, я “Рубін”. Танковий взвод в квадраті 34 за “равликом” 1 (одиниця)”** (де: 25 та 132 – кодоване позначення типу цілі; Яструб 16, двійка, в квадраті 34 за “равликом” 1 – положення цілі (об’єкта ураження) за кодовою картою).

Цей спосіб зазвичай застосовується під час підходу атакуючих груп до району нанесення удару, для попереднього орієнтування екіпажу щодо місця знаходження цілі, а також, коли командир підрозділу ДШВ не спостерігає візуально об’єкт удару, але його положення відоме достовірно за результатами розвідки.

1.6.13. Цілевказання відносно опорного орієнтиру. Перед початком ведення бою (дій) у районі їх ведення або в наміченій для дій смузі (напрямку) заздалегідь намічаються, нумеруються та погоджуються з підрозділом авіаційної підтримки опорні контурні точки (орієнтири, маркери або пікети), за якими знімаються точні координати (додаток 5).

Опорними орієнтирами виступають наземні орієнтири (маркери, пікети), які добре видимі з малих висот на дальності **5-7 км**.

Через опорні орієнтири вибираються та наносяться на карту осьові маршрути. Усі орієнтири позначаються двозначними числами. Під час цілевказання спочатку вказують екіпажам район знаходження цілі, номер опорної контурної точки (КТ) та координати цілі відносно нього. Точність виходу вертольота на ціль залежить від розміру бічного відхилення в момент проходження опорного орієнтиру.

1.6.14. Цілевказання комбінованим способом потребує залучення для наведення підготовленого авіанавідника. Комбінований спосіб наведення складається з комбінації перелічених вище способів наведення. Під час використання цього способу екіпаж літака (вертольоту) може бути сповіщений про номер квадрата кодової сітки карти, в якому знаходиться ціль, її характеристики, позивний ПАН (КАвП) та номер опорного орієнтира. При підльоті до району цілі екіпаж встановлює радіозв’язок з ПАН (КАвП), далі наведення може здійснюватися за допомогою опорних, характерних і штучних візуальних маркерів, орієнтирів.

1.7. Вогневе ураження противника з використанням ударних БпЛА

1.7.1. Для забезпечення ефективного вирішення завдань вогневого ураження противника, БпАК інтегрується в єдину систему розвідки та вогневого ураження (розвідувально-вогневий комплекс), до складу якої входять: засоби повітряної розвідки, засоби системи управління, засоби вогневого ураження та радіоелектронної боротьби.

1.7.2. Завдання ураження об'єктів (цілей) противника ударними БпАК можуть здійснюватися: нанесенням послідовних ударів, у встановлений час, по заздалегідь визначеним об'єктам (цільям) противника та виявленим у ході ведення бою (дій), за викликом із положення чергування на землі, або у повітрі; проведення самостійного пошуку і знищення об'єктів (цілей) противника у заданому районі.

Послідовні удари завдаються у разі потреби тривалого впливу на противника, або за браком сил для ураження об'єкта (об'єктів) одним ударом. У разі дій за викликом бойове завдання уточнюється оператором безпосередньо перед вильотом БпЛА, або під час перебування його у повітрі.

Самостійний пошук і знищення об'єктів у заданому районі застосовується для виявлення і негайного знищення об'єктів противника, місце положення яких заздалегідь невідоме.

1.7.3. Успіх виконання визначеного завдання за допомогою ударних БпЛА значною мірою залежить від дії сил і засобів РЕБ, як противника так і своїх військ. Використання ударних БпЛА доцільно після припинення роботи сил і засобів РЕБ, які можуть вплинути на виконання бойового завдання.

Ураження об'єктів (цілей) противника здійснюється за наявності первинної інформації про місце знаходження об'єктів противника, а також в умовах місцевості, що забезпечують виявлення їх положення або напрямку руху. Певний час після запуску, ударний БпЛА залишається в повітрі, здійснюючи пошук цілі, а після її виявлення здійснює атаку і самопідрив з метою її знищення. У випадку, коли визначена ціль не виявлена, необхідно безпечно приземлити БпЛА для його повторного використання (якщо це передбачено відповідними інструкціями, крім барражуючих боєприпасів).

1.7.4. Під час планування застосування ударних БпЛА в ході ведення бою (дій) необхідно:

а) врахувати розміщення сил та засобів РЕБ і БпЛА в бойових порядках підрозділів, з метою забезпечення кращої взаємодії антидронових рушниць та пунктів (пультів) дистанційного пілотування БпЛА;

б) визначення коридорів прольоту (ділянок місцевості) з урахуванням географічних особливостей рельєфу ділянок місцевості, для зменшення ймовірності їх ураження стрілецькою зброєю під час зависання над ціллю, або скидання засобів ураження – у нічний час доби;

в) упорядкувати польоти ударних БпЛА з урахуванням експлуатаційних можливостей роботи засобів РЕБ та особливостей сектору і дальності їх дії;

г) уточнення інформації щодо наявності засобів РЕБ противника в районі ведення бойових дій підрозділу і характеру їх впливу на ударні БпЛА (наявність перешкод сигналам супутникових навігаційних систем, можливості подавлення каналів управління і передавання даних в залежності від висоти польоту БпЛА, частотний діапазон тощо).

1.8. Забезпечення бою (дій) взводу (відділення)

1.8.1. Забезпечення бою (дій) взводу (відділення) здійснюється під час підготовки та ведення бою (дій) з виконанням заходів, які спрямовані на підтримку високої бойової готовності підрозділів та створення умов для своєчасного вступу в бій і успішного виконання поставлених завдань.

Забезпечення бою (дій) за характером завдань, що вирішуються і заходів, які здійснюються поділяється на розвідувальне, логістичне, медичне, морально-психологічне забезпечення та підтримки бою (дій) підрозділів.

1.8.2. Командир взводу є головний організатор забезпечення бою (дій) взводу (відділення) під час підготовки та ведення бою (дій).

Складовими забезпечення бою (дій) взводу (відділення) є:

- розвідувальне забезпечення;
- логістичне забезпечення;
- медичне забезпечення;
- морально-психологічне забезпечення;
- інженерна підтримка;
- хімічний, біологічний, радіаційний та ядерний захист;
- радіоелектронна боротьба.

Під час підготовки бою (дій) командир взводу (відділення) визначає заходи забезпечення та організовує їх виконання:

а) з розвідувального забезпечення – командир взводу визначає порядок ведення спостереження за противником та доповіді про виявлення важливих цілей з використанням засобів спостереження та БпЛА.

б) з логістичного забезпечення – командир взводу визначає: порядок та час накопичення до встановлених норм матеріально-технічних засобів, заправлення військової техніки пально-мастильними матеріалами; порядок контролю витрати МТЗ у ході дій;

в) з медичного забезпечення – командир взводу визначає: порядок надання само - та взаємодопомоги у разі отримання поранень і травм; порядок збору, охорони поранених та їх евакуації; місце розташування медичного поста роти; завдання бойового медика взводу;

г) з морально-психологічного забезпечення – командир взводу визначає: порядок інформування особового складу про обстановку в районі десантно-штурмових дій; норми міжнародного гуманітарного права та кодекс поведінки учасника бойових дій; заходи щодо підтримки військової дисципліни та недопущення панічних настроїв, випадків деморалізації і дезорганізації особового складу;

д) з інженерної підтримки – командир взводу визначає: порядок фортифікаційного обладнання опорного пункту, який займається взводом, порядок та терміни влаштування мінно-вибухових загороджень перед переднім краєм оборони (прикриття флангів в ході наступу), маршрути просування (безпечні маршрути евакуації, підвозу МТЗ), порядок проходження МВЗ

противника по наявним проходам, виконання заходів з маскуванню та захисту від ВТЗ (додаток 17);

е) з хімічного, біологічного, радіаційного та ядерного захисту – командир взводу визначає: заходи захисту особового складу від радіоактивних, інших токсичних речовин і біологічних заходів в умовах ХБРЯ зараження; порядок радіаційного контролю і розподілу дозиметрів; сигнали оповіщення про хімічне, біологічне, радіаційне, ядерне зараження та порядок дій за ними; місце і час технічної перевірки протигазів.

ж) з радіоелектронної боротьби – командир взводу (відділення) забезпечує всі підрозділи переносними станціями РЕБ для подавлення радіоканалів дистанційного підризу противником закладених вибухових зарядів та ліній їх керування.

Особовий склад, який використовує радіостанції проводить маневр частотами, який полягає в узгодженій зміні робочих частот в радіолінії в ході ведення радіозв'язку в умовах впливу навмисних перешкод. Можливості по маневру частотами закладаються в радіоданих, де крім основних частот, завчасно призначаються запасні, приховані і резервні частоти, і визначається порядок їх застосування. Порядок зміни частот, крім радіоданих, може визначатися спеціально розробленими рекомендаціями щодо захисту від навмисних перешкод противника.

1.8.3. Командир взводу визначає роль і місце головного сержанту взводу під час організації та здійснення заходів забезпечення.

Головний сержант взводу після віддання командиром взводу попереднього розпорядження, під час підготовки підрозділів (особового складу, озброєння, військової і спеціальної техніки та матеріально-технічних запасів) організовує та контролює виконання заходів забезпечення у ході дій контролює підтримку забезпечення належним чином.

Командири відділень під час підготовки та ведення бою (дій) виконують заходи забезпечення, які були доведені командиром взводу в попередньому бойовому розпорядженні, бойовому наказі та вказівках.

2. ПІДГОТОВКА БОЮ (ДІЙ)

Підготовка бою (дій) – сукупність заходів і робіт, які спрямовані на досягнення (відновлення) взводом (відділенням) спроможностей для виконання отриманого бойового завдання.

Підготовка бою (дій) взводу (відділення) складається з: організації бою (дій); підготовки підпорядкованих сил та засобів¹⁾ до бою (дій); підготовки району (рубежів, позицій тощо) до бою (дій).

Вона починається негайно з отриманням від старшого командира бойового завдання у формі бойового наказу (en: Operation Order – OPORD) або попереднього розпорядження (en: Warning Order – WARNO), а під час ведення

¹⁾ Підпорядковані сили та засоби – штатні і додані сили та засоби взводу (відділення).

бою (дій) – бойового розпорядження (en: Fragmentary Order – FRAGO) та завершується доповіддю про готовність взводу (відділення) до виконання поставленого бойового завдання.

Організація бою (дій) виконує функцію планування та управління. У підрозділах рівня роти і нижче ці функції реалізуються через застосування стандартизованих процедур організації бою (дій) підрозділу (en: Troop Leading Procedures – TLP).

2.1. Процедури організації бою (дій) підрозділу

2.1.1. Процедури організації бою (дій) підрозділу (далі – ПОБ(Д)П) – прийнятий порядок безперервних та динамічних дій (процедур), якій складається з: усвідомлення та аналізу отриманого бойового завдання; оцінки обстановки; вироблення (усвідомлення) замислу бою (дій), способу та порядку виконання поставленого бойового завдання; прийняття рішення на бій (дії) та доведення його у формі бойового наказу (бойового розпорядження) підпорядкованим силам та засобам; практичної роботи командира підрозділу щодо контролю, надання допомоги підпорядкованим силам і засобам та удосконалення підготовки до бою (дій).

Процедури організації бою (дій) підрозділу рівня рота і нижче складаються з восьми етапів (посилання **л, м, п**):

ПЕРШИЙ ЕТАП – отримання бойового завдання;
ДРУГИЙ ЕТАП – віддання попереднього розпорядження;
ТРЕТІЙ ЕТАП – вироблення замислу бою (дій);
ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП – початок необхідних переміщень (рух);
П'ЯТИЙ ЕТАП – розвідка та рекогносцировка;
ШОСТИЙ ЕТАП – прийняття рішення на бій (дії);
СЬОМИЙ ЕТАП – віддання бойового наказу;
ВОСЬМИЙ ЕТАП – контроль готовності.

2.1.2. Виконання всіх етапів ПОБ(Д)П є обов'язковим, проте послідовність і повний перелік заходів і робіт (кроків) кожного з етапів не є жорсткими. Командир взводу (відділення) може змінювати послідовність та наповнення етапів ПОБ(Д)П відповідно до отриманого бойового завдання, обстановки і наявного часу на підготовку бою (дій). Окремі етапи виконують паралельно, в той час як інші можуть тривати безперервно протягом всієї підготовки та ведення бою (дій).

Перші три етапи ПОБ(Д)П (отримання бойового завдання, віддання попереднього розпорядження та вироблення замислу) зазвичай виконуються за встановленою послідовністю. Проте, виконання наступних етапів здійснюється в залежності від обстановки, доцільності та можливостей, наприклад: виконання необхідних переміщень (рух) (четвертий етап) можуть починатися вже після отримання вказівок на першому етапі; ведення розвідки здійснюється постійно, а проведення рекогносцировки може відбуватись декілька разів; окремі заходи і

роботи восьмого етапу (контроль готовності) можуть відбуватись впродовж усієї ПОБ(Д)П тощо.

2.1.3. Бойове завдання командира взводу (відділення) командир роти (взводу) зазвичай ставить усно під час особистого спілкування або засобами, що забезпечують прихований зв'язок та з дотриманням правил радіообміну. Старший командир після постановки бойового завдання може вимагати від підлеглих командирів доповіді щодо усвідомлення (розуміння) наміру, замислу бою (дій) старшого командира та/або отриманого бойового завдання шляхом його повного або часткового повторення.

УВАГА! У випадку потреби, командир підрозділу має право отримати від старшого командира будь-які уточнення (пояснення) щодо отриманого бойового завдання (наміру, замислу, вогневої підтримки тощо).

Підрозділи рівня роти і нижче зазвичай отримують від старшого командира достатньо деталізоване завдання на бій (дії), яке містить не тільки саме бойове завдання (**ЩО ВИКОНАТИ**), але і порядок та спосіб виконання поставленого завдання (**ЯК ЦЕ ВИКОНАТИ**) і тому, на третьому етапі ПОБ(Д)П (вироблення замислу) командири малих підрозділів зазвичай опрацьовують тільки один, визначений старшим командиром, варіант дій (en: Course of Action – COA) замість декількох і більше уваги приділяють практичним складовим підготовки бою (дій) (веденню розвідки та проведенню рекогносцировки, організації управління, взаємодії, забезпечення, надання практичної допомоги і контроль готовності тощо).

Якщо у ПР та/або у БН (БР) старшого командира не визначено спосіб виконання бойового завдання (**ЯК ЦЕ ВИКОНАТИ**) для взводу (відділення) та обстановка і наявний час організації бою (дій) дозволяють – командир підрозділу опрацьовує декілька варіантів дій для їх порівняння і обрання найбільш прийняттого. На підставі прийнятого єдиного варіанту дій (порядку і способу виконання бойового завдання) командир підрозділу опрацьовує замисел бою (дій) та доповідає його старшому командирі для затвердження.

2.1.4. У випадку значної (різкої) зміни обстановки під час бою (дій) командир взводу (відділення) може самостійно, без отримання завдання від старшого командира, виконати в стислий термін ПОБ(Д)П для внесення необхідних змін у замисел бою (дій), бойові завдання підпорядкованих сил та засобів, перегрупувати підрозділи тощо відповідно змінам у обстановці та доповісти старшому командирі про зміни в обстановці та прийняте рішення. Для уточнення (визначення) підрозділу (ОС) бойового завдання або окремої задачі на етапі бою (дій) командир підрозділу замість БН або ПР застосовує короткі БР.

УВАГА! У разі зміни або корегування бойового завдання – ПОБ(Д)П повторюють з початку.

Загальний порядок виконання командиром взводу (відділення) ПОБ(Д)П у випадку значної (різкої) зміни обстановки аналогічний описаному в дійсному Бойовому статуті для порядку дій у стислі терміни після отримання бойового завдання від старшого командира, якщо інше не обговорено.

З кожним наступним наказом або розпорядженням, командир підрозділу модифікує свої оцінки, замисел і рішення, уточнює і контролює виконання заходів і робіт підготовки підпорядкованих сил та засобів до бою (дій).

2.1.5. В умовах дефіциту часу на ПОБ(Д)П командир підрозділу, опираючись на рівень підготовленості та власний досвід, вирішує, як скоротити час на виконання ПОБ(Д)П.

Типовими заходами, які дозволяють заощадити час на організацію бою (дій) і прискорити готовність підрозділу до виконання бойового завдання можуть бути: максимальне застосування методу паралельного планування, виконання якого в умовах обмеження часом є критичним; обмеження кількості варіантів можливих дій за рахунок проведення командиром за стандартними операційними процедурами (далі – СОП) швидкої оцінки, ментальне обрання єдиного варіанту бою (дій) та опрацювання тільки цього варіанту. Цей метод значною мірою залежить від професійної підготовленості та досвіду командира підрозділу та наскільки чітко він уявляє собі обстановку, з якою мають зіткнутись підпорядковані йому сили та засоби.

Короткі усні ПР під час підготовки бою (дій) є більш цінними, ніж повний БН, виданий пізніше. Додатково до ПР, підрозділи повинні обмінюватись всією наявною інформацією (особливо розвідувальною), так швидко, як тільки можливо. Під час бою (дій) бойові завдання доводяться тільки короткими БР.

2.1.6. ПЕРШИЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – отримання бойового завдання, складається з трьох основних кроків:

усвідомлення бойового завдання та доповідь, за вимогою, старшому командирі, про його отримання та усвідомлення;

швидкий аналіз отриманого завдання, первинна оцінка обстановки та попередній розрахунок часу на підготовку бою (дій);

віддання вказівок підпорядкованим підрозділам (ОС) щодо першочергових заходів, які необхідно розпочати негайно для пришвидшення підготовки до виконання отриманого бойового завдання (далі – першочергові заходи), доведення попереднього розрахунку часу на підготовку бою (дій) попереднього розрахунку часу на підготовку бою (дій).

Основними результатами першого етапу ПОБ(Д)П мають бути: усвідомлене бойове завдання, мета та терміни підготовки бою (дій), вказівки підпорядкованим силам та засобам (ОС) щодо з першочергових заходів, попередній розрахунок часу на підготовку бою (дій).

2.1.7. Усвідомлення бойового завдання – це процес, під час якого командир взводу (відділення) з'ясовує: вид бою (форму тактичних дій); район бою (дій) (*en: Area of Operations – AO*); завдання, намір (мету і кінцевий результат) та, за готовності, замисел бою (дій) старшого командира на два та один рівні вище (особливо послідовність розгрому противника); який противник, місцевість та погода в районі виконання бойового завдання; бойове завдання, місце в бойовому порядку і роль взводу (відділення) під час бою (дій); сили та

засоби підсилення, час і порядок їх переходу в підпорядкування командира взводу (відділення); завдання, які виконуються силами і засобами старших командирів на напрямку (в інтересах) бою (дій) взводу (відділення); сусіди, їх завдання і порядок взаємодії з ними; встановлені запаси і витрата боєприпасів та інших матеріально-технічними засобів (далі – МтЗ) за класами і видами на бій (дії), порядок їх поповнення; обмеження, які визначені старшим командиром які встановлені старшим командиром; вплив місцевого населення; сигнали управління взаємодії та оповіщення; час готовності до виконання бойового завдання.

Під час усвідомлення отриманого завдання командир взводу повинен нанести на робочу карту (командир відділення – записати у робочий зошит): намір і замисел старшого командира на бій (дії) на два та один рівні вище; бойове завдання свого підрозділу; завдання сусідів і розмежувальні лінії з ними; завдання, які вирішуються засобами старших командирів на напрямку дій взводу, та інші необхідні дані.

2.1.8. Усвідомлення отриманого бойового завдання, первину оцінку обстановки та доступного часу на підготовку бою (дій) командир взводу (відділення) здійснює із застосуванням спрощеної процедури оцінки обстановки (факторів МЕТТ-ТС)¹⁾.

Спрощення процедури оцінки обстановки (факторів МЕТТ-ТС) на першому етапі ПОБ(Д)П полягає у врахуванні наявної у БН (ПР, БР) та доступної командиру взводу (відділення) на момент отримання завдання інформації по кожному з факторів.

За результатами усвідомлення отриманого бойового завдання, первинної оцінки обстановки та доступного часу на підготовку бою (дій) командир взводу (відділення) повинен отримати чітке розуміння о бойового завдання свого підрозділу, умов, в яких воно буде виконуватись та ресурсів, які він має на підготовку та ведення бою (дій)

У разі потреби командир взводу (відділення) негайно доповідає старшому командиру про зміни будь-якого з факторів обстановки, які вимагають корегування (уточнення) бойового завдання.

2.1.9. Попередній розрахунок часу повинен містити часові показники, які визначені старшим командиром у наказі (розпорядженні) та параметри, які на першому етапі ПОБ(Д)П командир роти може визначити самостійно під час усвідомлення отриманого бойового завдання.

Для опрацювання розрахунку часу застосовують *метод зворотного планування* – від встановленого часу готовності взводу (відділення) до виконання бойового завдання у зворотному напрямку до часу отримання бойового завдання, розраховують доступний загальний час та поділяють його на світлий і нічний час

¹⁾ Більш детально порядок оцінювання обстановки (факторів МЕТТ-ТС) надано у другому етапі ПОБ(Д)П

добі, усвідомлюють і записують з БН (ПР, БР) або призначають самостійно строки здійснення типових заходів і робіт підготовки бою (дій).

До часових показників (параметрів) типових заходів і робіт відносять час (строки): отримання бойового завдання; участі у заходах старшого командира, які визначені у його БН (ПР, БР); необхідний на підготовку і віддання попереднього розпорядження; розвідки маршрутів висування та/або району майбутніх дій (противника); на вироблення замислу бою (дій) та його доповіді старшому командирі; час початку необхідних переміщень (рух); проведення рекогносцировки; прийняття рішення; віддання бойового наказу; заслуховування командирів підпорядкованих сил та засобів; практичної роботи у підпорядкованих підрозділах з перевірки, надання допомоги та уточнення питань управління, взаємодії та забезпечення; проведення тренувань; перевірки готовності підпорядкованих сил та засобів до виконання бойового завдання; доповідь старшому командирі готовності до виконання бойового завдання, тощо.

На наступних етапах ПОБ(Д)П командир взводу (відділення), в залежності від детальної оцінки та/або розвитку обстановки уточнює показники розрахунку часу на підготовку бою (дій) та визначає (усвідомлює) часові показники на ведення бою (дій) у визначених старшим командиром межах.

2.1.10. За будь яких умов командир взводу (відділення) для розподілу часу на підготовку бою (дій) повинен дотримуватись правила “1/3-2/3”, де: 1/3 – максимальна частина загального часу на підготовку бою (дій), яка може бути використана командиром від отримання бойового завдання до віддачі свого БН; 2/3 – мінімальна частина загального часу, яка повинна бути надана підлеглим на підготовку бою (дій). Тобто командир в цьому процесі резервує приблизно одну третину доступного часу для свого планування бою (дій) та віддачі БН, залишаючи підпорядкованим силам та засобам дві третини часу.

2.1.11. У вказівках щодо першочергових заходів командир взводу (відділення) *орієнтує* підпорядковані підрозділи (ОС) щодо району проведення бою (дій) та до якого виду бою (форми тактичних дій) готувати підпорядковані сили і засоби *та вказує*: порядок поповнення підрозділів ОС та ОВСТ; строки та район проведення розвідки (дорозвідки) противника та/або місцевості; строки, обсяг і загальний порядок підготовки ОВСТ до застосування; порядок, час і місце отримання (поповнення) боєприпасів та інших матеріальних засобів; порядок дозаправки ББМ паливно-мастильними матеріалами; час початку та місце переміщення (рух) підрозділів (ОС, ВгЗ) відповідно до бойового завдання (за необхідності); час готовності ОС і ОВСТ до виконання бойового завдання, інші необхідні заходи. Відповідальність за загальну організацію та контроль підготовки ОС та ОВСТ до бою (дій) командир взводу зазвичай покладає на головного сержанта взводу, а командир відділення здійснює особисто.

2.1.12. ДРУГИЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – віддання попереднього розпорядження (ПР). Як тільки командир взводу (відділення) завершує швидкий аналіз бойового завдання, свої попередні оцінки обстановки та наявного часу – він, не чекаючи на додаткову інформацію від старшого командира, *віддає попереднє розпорядження*. Вони видають найкраще можливе попереднє розпорядження з тією інформацією, що є в наявності та уточнюють її, за необхідності, виданням додаткових попередніх розпоряджень (посилання л, м, п).

2.1.13. Попереднє бойове розпорядження призначено для інформування підпорядкованих сил та засобів щодо отриманого бойового завдання та основних деталей щодо підготовки та ведення бою (дій), включаючи доступні часові показники. Попереднє розпорядження (ПР) містить так багато деталей, наскільки це можливо. Він також може передавати будь-які інші інструкції, або інформацію, яку вважає такою, що допоможе підлеглим готуватись до виконання бойового завдання. Командир підрозділу не повинен зосереджуватись на підготовці та відданні єдиного ПР. Кількість ПР не обмежується. Під час підготовки бою (дій) вони виконують ту саму роль, що і БР під час бою (дій).

За результатами аналізу і оцінки обстановки (факторів МЕТТ-ТС) на наступних етапах ПОБ(Д)П, або отримання додаткової інформації командир взводу (відділення) може доводити окремі розпорядження, що забезпечить надання підпорядкованим силам і засобам достатньо часу на власне планування та підготовку до бою (дій). Командир може віддавати розпорядження в будь-який час, коли цим потрібно поширити додаткову інформацію, що стосується планування або, щоб розпочати (скорегувати) здійснення визначених заходів (робіт) під час підготовки бою (дій).

2.1.14. ПР опрацьовується за **типовим форматом з п'яти пунктів** (посилання ж, п) в обсязі наявної у БН або ПР старшого командира інформації:

ПУНКТ ПЕРШИЙ – ОБСТАНОВКА (*en: situation*). Містить стисле викладення обстановки, в тому числі: майбутній район бою (дій); відомості про противника та характер його дій на два та один рівень вище; відомості про свої сили і засоби на два і один рівень вище, попередній характер їх дій; сусіди; сили і засоби посилення та ті, що передаються, час та місце їх прибуття (вибуття) і порядок приймання (передачі) у підпорядкування; очікуваний вплив цивільного фактору на виконання бойового завдання та зворотній вплив виконання бойового завдання на цивільний фактор; вказівки командира щодо особливостей планування та ведення бою (дій).

ПУНКТ ДРУГИЙ – БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ (*en: mission*). Містить стисле викладення отриманого бойового завдання (**ЩО ПОТРІБНО ВИКОНАТИ**), його мету та кінцевий результат, напрямок зосередження основних зусиль та критичні точки (рубежі, події) бою (дій) згідно з вимогами наказу (розпорядження) старшого командира (ХТО, ЩО, ДЕ, КОЛИ, ЧОМУ); специфічні завдання

(задачі), які необхідно виконати (за необхідності); визначені старшим командиром часові та просторові показники на ведення бою (дій).

ПУНКТ ТРЕТІЙ – ВИКОНАННЯ БОЙОВОГО ЗАВДАННЯ (*en: execution*). Містить викладення частини БН (ПР) старшого командира або власне попереднє бачення командиром взводу (відділення) щодо порядку і способу виконання бойового завдання (ЯК ЦЕ ВИКОНАТИ), а саме: намір, кінцевий результат бою (дій); замисел бою (дій) взводу (відділення), якій визначено старшим командиром у ПР (БР) або БН (за відсутності – вказує орієнтовний час “**буде визначено ... (коли і де)**”); задачі підпорядкованим підрозділам (ОС), які відомі на момент віддачі ПР; необхідні переміщення (рух); загальні координаційні інструкції; час та місце доведення БН, час готовності до виконання бойового завдання.

Координаційні інструкції – будь яка інформація, доступна на час видання ПР, яку необхідно врахувати під час підготовки бою (дій) щодо розвідки (розвідувального забезпечення), організації взаємодії та обмежень, а саме: організація та ведення розвідки під час підготовки бою (дій); вимоги командира щодо необхідного мінімуму критичної (особливо важливої) інформації (*en: Commander's Critical Information Request – CCIR*); відомі обмеження та заборони на застосування зброї і підрозділів; вказівки щодо організації взаємодії; обмеження на рух (пересування); вимоги щодо правил застосування сили (*en: rules of engagement – ROE*); питання управління ризиками, безпеки та введення противника в оману, маскування, цивільного фактору (посилання ж, к, л, п).

ПУНКТ ЧЕТВЕРТИЙ – ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (*en: sustainment*). Містить основні та невідкладні заходи та вказівки щодо логістичного, морально-психологічного, медичного забезпечення та підтримки (інженерної, ХБРЯз, топогеодезичної та навігаційної тощо) під час підготовки та ведення бою (дій) згідно з вимогами наказу (розпорядження) старшого командира.

Вказівки щодо логістичного забезпечення зазвичай охоплює питання транспорту та встановлених логістичних обмежень, зокрема: встановлена витрата або обмеження на витрату боєприпасів за видами (типами) ОВСТ та ресурсів МтЗ на виконання бойового завдання; порядок та пункти поповнення ОС, ОВСТ та інших МтЗ; забезпечення особистих потреб ОС тощо.

ПУНКТ П'ЯТИЙ – КОМАНДУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ І ЗВ'ЯЗОКУ (*en: Command, Control, and Communications*). Містить питання командування, управління, комунікацій та зв'язку.

Командування – посадові особи (хто буде виконувати обов'язки на заміну тих, що вибули) та підпорядкованість; місце старшого командира та своє місце (КСП).

Управління та зв'язок – вказівки щодо організації управління, сигнали бойового управління і взаємодії, таблиця позивних посадових осіб і підрозділів; порядок організації зв'язку та обмеження на застосування засобів зв'язку до початку бою (дій); інструкції щодо порядку та часу надання доповідей; паролі та порядок взаємного розпізнавання; питання доведення команд і сигналів оповіщення та бойового управління до початку бою (дій). (Додаток 3)

2.1.15. ТРЕТІЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – вироблення замислу бою (дій) командир взводу (відділення) розпочинає з поглибленого *аналізу отриманого бойового завдання*, детальної *оцінки обстановки* та *уточнює розрахунок часу* на підготовку і ведення бою (дій) із застосуванням стандартних процедур аналізу та оцінки обстановки (факторів МЕТТ-ТС) за складовими: бойове завдання (*en: M-mission*); противник (*en: E-enemy*); місцевість та погодні умови (*en: T-terrain and weather*); свої сили та сили і засоби посилення¹⁾ (*en: T-troops and support available*); доступний час (*en: T-time available*); цивільні аспекти (*en: C- civilians considerations*).

2.1.16. Під час аналізу отриманого бойового завдання (M-mission) в межах формату МЕТТ-ТС командир взводу (відділення) поглиблює та розширює початкові оцінки, що були виконані на першому етапі ПОБ(Д)П. Командир підрозділу повинен конкретизувати для себе та враховувати на подальших етапах: мету та кінцевий результат бою (дій); завдання, намір та замисел бою (дій) старшого командира на два та один рівні вище; бойове завдання свого підрозділу; основні (проміжні) та додаткові (похідні) задачі; ключові задачі бою (дій); обмеження (визначені старшим командиром та об'єктивні (похідні)).

2.1.17. Оцінка противника (E-enemy) здійснюється за показниками: склад та чисельність; стан, розташування (дислокація) та бойовий порядок; можливість посилення; бойова діяльність та активність, сильні та слабкі сторони; можливий характер та ймовірні варіанти дій; найнебезпечніші для нас варіанти дій противника в смузі відповідальності. Крім того визначається перелік інформації щодо противника, яку необхідно додатково отримати для прийняття обґрунтованого рішення.

Склад та чисельність – проводиться кількісний і якісний аналіз організації, складу та чисельності сил і засобів, які має (може мати) противник; визначається які системи озброєнь він має та яке додаткове озброєння і підрозділи його підтримують.

Стан, розташування (дислокація) та бойовий порядок – визначається місцезнаходження та побудова бойового порядку противника з прив'язкою до місцевості, наприклад: займає оборону, позиції на рубежах ... ; знаходиться в районі зосередження ... ; рухається у похідному порядку за маршрутом (в напрямку) ... , тощо.

Можливість посилення – визначається наявність та розташування резервів, передбачуваний час і рубіж контратаки та/або наявність і розташування можливих сил і засобів посилення противника під час бою (дій).

Бойова діяльність та активність, сильні та слабкі сторони – визначається тактична мобільність, активність противника під час попередніх боїв (дій), яка

¹⁾ Сили і засоби посилення – додані та підтримуючі сили і засоби (підрозділи, окремі фахівці (група фахівців) інших родів військ (сил), вогневі або спеціальні засоби тощо

може свідчити про його наміри на майбутні дії, слабкі та сильні сторони противника в смузі відповідальності.

Можливий характер дій та найімовірніші варіанти дій – прогнозується виходячи з наявної інформації щодо попередніх дій підрозділу супротивника, формулюються три-п'ять найбільш очікуваних і обґрунтованих варіанти дій.

Найнебезпечніші варіанти дій – два-три найбільш небезпечних для наших підрозділів варіантів очікуваних дій противника з числа найімовірніших, які приймаються для подальшого аналізу, оцінки і порівняння.

2.1.18. Оцінка місцевості та погодних умов (T-terrain and weather) – це вивчення та тлумачення природних та штучних властивостей місцевості з урахуванням погодних та кліматичних умов та оцінка їх впливу на ведення бою (дій).

Оцінка місцевості складається з аналізу військових аспектів місцевості та оцінки впливу місцевості на ведення бою (дій). Вона здійснюється за складовими ОАКОС: перешкоди (*en: O-obstacles*); шляхи підходу (*en: A-avenue of approach*); ключові райони (ділянки) місцевості (*en: K-key terrain*); умови спостереження на ділянках ведення вогню (*en: O-observation fields of fire*); маскувальні та захисні властивості (*en: C-cover and concealment*).

Оцінка погодних умов складається з аналізу очікуваних воєнних аспектів погоди – видимість, вітер, опади, хмарність, температура, вологість, надзвичайні погодні явища та їх впливу на місцевість та ведення бою (дій).

Проведена оцінка повинна: розкривати вплив місцевості та погоди на свої війська та сили противника; визначати, який варіант дій своїх військ краще використовує властивості місцевості. Для аналізу військових аспектів місцевості (ОАКОС) та оцінки її впливу на ведення бою (дій) можливо використовувати спеціальну таблицю (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

**Таблиця оцінки місцевості за складовими (ОАКОС)
(варіант)**

Військовий фактор місцевості	Фактично	Вплив на противника	Вплив на свої підрозділи	Висновки, (що з цього випливає?)
Перешкоди	Яр вздовж дороги.	Використовує як траншею, підготовлено в інженерному відношенні.	1. Обмеження в маневрі технікою. 2. Необхідно зайняти.	1. Можливість підходу до перехрестя піхотою по яру. 2. Піхота в яру не заважає вести вогонь з БМ.
Шляхи підходу	Асфальтна дорога.	Не використовує та контролює.	Іншого маршруту не має.	1. Переміщення нашої техніки лише по центру дороги, що збільшує можливість її ураження. 2. Необхідно обмежити час. знаходження о/с та БМ на дорозі.

Ключова місцевість	Перехрестя доріг.	1. Знає місцевість, 2. Рекогносцировка проведена. 3. Контролює. 4. Спланований зосереджений вогонь.	1. Відомі позиції противника. 2. Перехрестя – орієнтир для коректування міномета.	1. Відсутність мін на перехресті – це центр позицій противника. 2. О/с та БМ на перехресті не повинні затримуватися.
	Поле за лісосмугою	Відкрита місцевість для ведення вогню	1. Низька прохідність із-за дощу. 2. Поле зі сторони нашого підходу. 3. Ведення вогню танком з великої відстані	Використовуватиметься лише нашими підрозділами.
Спостереження та сектори обстрілу	Сплановані та підготовлені	Підготовлені окопи та ходи сполучення між ними	1. Застосування БПЛА. 2. Слабка захищеність о/с. 3. Вогонь з ходу та з коротких зупинок.	1. Противник в обороні, що підготовлена; 2. Необхідно провести взаємодію швидких маневрів. 3. Необхідно підвищити захищеність підрозділу. 4. Активно застосовувати танк та міномет.
Маскування та укриття	Лісосмуга вздовж дороги	Застосовується для переміщення о/с, не замінував	1. Широко застосовується. 2. Техніка проходить.	Можливість скритого підходу.

2.1.19. Оцінка своїх сил та сил і засобів підсилення (підпорядкованих сил та засобів) (T-troops and support available) здійснюється за показниками: наявний склад (військовослужбовці, зброя, військова і спеціальна техніка, бойова екіпіровка); розташування; забезпеченість та надані ресурси за видами і категоріями; сили та засоби управління; наявна та/або надана підтримка.

Під час аналізу та оцінки своїх підрозділів командир підрозділу повинен також врахувати наступні фактори: командири підпорядкованих підрозділів (засобів); поточна діяльність; морально-психологічний стан; стан ОВСТ; забезпеченість МтЗ; сильні та слабкі сторони.

Підтримувальні підрозділи оцінюються лише за можливостями, місцем та/або часом застосування визначеного в розпорядження командира взводу (відділення) ресурсу¹⁾.

2.1.20. Аналіз та оцінка доступного часу (T-time available) складається з:
а) визначення або уточнення наявного часу на підготовку бою (дій), а саме наступних часових показників: планування бою (дій); руху (переміщення)

¹⁾ Під "виділеним ресурсом" підтримуючих сил і засобів будемо розуміти: виділену кількість боєприпасів; льотний ресурс; час застосування тощо в інтересах взводу (відділення)

підрозділів до початку бою (дій); проведення рекогносцировки; віддачі бойового наказу; підготовки підпорядкованих сил та засобів (ОС, ОВСТ, МтЗ тощо) до бою (дій); підготовки району (рубежів, позицій) до бою (дій); повної готовності підпорядкованих сил та засобів до виконання бойового завдання;

б) усвідомлення з отриманого БН (ПР, БР) або визначення командиром взводу (відділення) важливих часових показників (термінів або строків) на ведення бою (дій), а саме: основних подій (етапів, фаз) бою (дій); переміщення (маневру) підрозділів під час бою (дій); досягнення кінцевого результату бою (дій).

За результатами аналізу та оцінки доступного часу уточнюється розрахунок часу на підготовку бою (дій) з обов'язковим визначенням або підтвердження часу початку необхідних переміщень, з'єднання з іншим підрозділом, здійснення попередніх перевірок, проведення рекогносцировки і тренувань підрозділів та інші необхідні часові показники підготовки, а також ведення бою(дій) взводу (відділення).

2.1.21. Аналіз та оцінка цивільних аспектів (C-civilians considerations) виявляє ступінь впливу цивільних факторів у районі ведення бою (дій) на виконання бойового завдання підрозділу та навпаки – зворотній вплив виконання бойового завдання на цивільні аспекти. Тобто, вони включають визначення впливу штучної інфраструктури, цивільних установ та організацій, позиції та дій цивільного керівництва, налаштування населення та релігійних спільнот, політичної ситуації у межах визначеного району виконання бойового завдання (АО) на розвиток бою (дій).

Цивільні аспекти складаються з шести характеристик ASCOPE: район (*en: A-areas*); структури (*en: S-structures*); можливості (*en: C-capabilities*); організації (*en: O-organizations*); люди (*en: P-people*); події (*en: E-events*).

За результатами аналізу і оцінки цивільних факторів командир підрозділу повинен чітко знати для себе і довести до підлеглих: як інфраструктура, цивільні установи, ставлення та діяльність місцевої влади, населення та організацій (політичних та суспільних) в районі проведення бою (дій) можуть впливати на виконання бойового завдання; як виконання бойового завдання може вплинути на цивільний фактор на відповідні складові; що роблять свої сили, щоб отримати підтримку серед місцевого населення в районі ведення бою (дій).

2.1.22. На підставі проведеного поглибленого аналізу отриманого бойового завдання та оцінки обстановки та часових показників підготовки і ведення бою (дій) командир взводу (відділення) переходить безпосередньо до вироблення замислу бою (дій).

Вироблення замислу бою (дій) складається з п'яти основних кроків (посилання л, м, п):

перший – розробка варіантів дій (*en: COAs development*);

другий – аналіз варіантів дій (*en: COAs analysis*);

третій – порівняння варіантів дій (*en: COAs comparison*);

четвертий – затвердження єдиного варіанту дій (*en: COA approval*).

п'ятий – формування єдиного замислу бою (дій).

Кроки з першого по четвертий внаслідок обмеженості у виборі можливих варіантів дій (COAs) та одноосібного виконання в умовах дефіциту часу, командир взводу (відділення) зазвичай виконує ментально, на основі власного уявлення та попереднього бойового або набутого практичного досвіду без їх візуалізації (формального відображення в таблицях і схемах).

2.1.23. До розробки варіантів дій, їх аналізу та порівняння командир підрозділу може залучити командирів підпорядкованих сил та засобів. Проте, командир взводу (відділення) одноосібно відповідає за обрання єдиного варіанту дій, на якому він буде будувати свій попередній план бою (дій).

Для умов, коли порядок і спосіб ведення бою (дій) на виконання бойового завдання визначено в бойовому наказі (розпорядженні) старшого командира (встановлено єдиний варіант дій) – командир взводу (відділення) на цьому етапі деталізує (прораховує) його для підпорядкованих сил та засобів (ОС).

У випадку, коли єдиний варіант дій для взводу (відділення) не встановлено – командир підрозділу на третьому етапі ПОВ(Д)П виконує всі необхідні кроки для формування попереднього замислу бою (дій) для підпорядкованих сил та засобів.

2.1.24. Крок перший – **розробка варіантів дій.** Для розробки варіантів дій (порядку і способів ведення бою (дій)), командир взводу (відділення) зосереджується на заходах (діях), який підрозділ повинен здійснити для виконання поставленого завдання та проводять зворотне планування – від кінцевого результату до вихідного пункту бою (дій).

Варіант дій повинен бути:

- а)** реальним – має приводити до виконання поставленого бойового завдання і підтримувати замисел старшого командира;
- б)** обґрунтованим – відповідати можливостям підрозділу та забезпечувати збереження його боєздатності після виконання завдання;
- в)** з відмінностями – різні варіанти повинні істотно відрізнятися один від одного.

2.1.25. Під час опрацювання варіантів дій необхідно:

- а)** виконати аналіз співвідношення сил і засобів (кількісне і якісне), за результатами якого визначити: де, коли та як власні сили і засоби (за рахунок маневру силами і засобами, вогневого ураження противника, побудови бойового порядку, управління та інформації) можуть перевершити сили і засоби противника (див. таблицю 1.2);
- б)** визначити можливі порядок і способи ведення бою (дій) (варіанти дій) за рахунок застосування різних варіантів напрямків зосередження основних зусиль, побудови бойового порядку, вогневого ураження противника, маневру підрозділами і вогнем тощо;

в) для кожного варіанту дій розробити попередній замисел бою (дій), який описує загальне уявлення командиром виконання бойового завдання від початку до досягнення кінцевого результату;

г) розподілити сили і засоби по варіантах дій шляхом встановлення комбінації ОС, озброєння та інших засобів на різних місцях, рубежах і напрямках для виконання кожної задачі;

д) визначити (уточнити) місце і дії кожного підрозділу під час виконання кожної проміжної задачі (етапу, фази бою (дій));

е) опрацювати, за наявності часу та можливості, описи та схеми варіантів дій на виконання бойового завдання (див. рис. 1.1).

2.1.26. Під час розробки варіантів імовірних дій командир встановлює чи має підрозділ достатні бойові спроможності для того, щоб перемогти сили (або виконати задачу зі стабілізації), проти яких вони будують свій бойовий порядок, через порівняння бойової потужності своїх сил та сил противника. Командир намагається визначити ДЕ, КОЛІ, та ЯК підпорядковані сили і засоби можуть подолати ворога. Цей процес надзвичайно є складним, якщо підрозділ веде бій з несхожим підрозділом, наприклад, якщо піхотний підрозділ атакує, або обороняється проти механізованих сил противника. На рівнях нижче за батальйон, порівняння відносних бойових спроможностей є приблизним і, в загальному плані, покладається скоріше на професійні судження, аніж на аналіз (посилання л, м, п).

Якщо об'єктом конкретного бойового завдання або задачі не є противник – командир проводить аналіз сил та завдання (задач) для визначення, чи має він достатньо бойових спроможностей і ресурсів для виконання завдань (задач), наприклад: командир взводу, який отримав завдання (задачу) “організувати блокпост”, повинен встановити чи має він достатньо сил та устаткування (включаючи матеріальну частину, бойову техніку та бар’єрні матеріали) для організації блокпосту за встановленими вимогами.

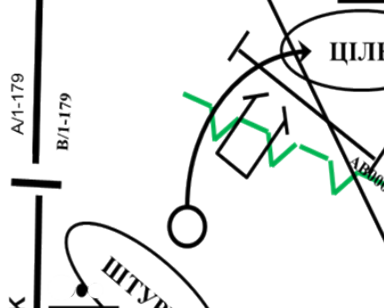
2.1.27. Викладення (формулювання) варіанту дій зосереджується на всіх важливих заходах, від самого початку до завершення. Командир підрозділу, за можливості, готує нариси (схеми) варіантів, що їх відображують. Корисним є вказування на наявність часу, необхідного для виконання кожної задачі (завдання) та мети переміщень для кожного опису варіанту дій.

Після визначення можливих варіантів командир підрозділу, у разі потреби разом із старшим командиром може уточнити склад підпорядкованих сил та засобів підрозділу на бій (дії).

Таблица 1.2

**Орієнтовний мінімум співвідношення сторін для планування
(посилання п)**

Бойові завдання дружніх сил	Позиції	Свої війська : Противник
Стимування		1:6
Ведення оборони	підготовлені або укріплені	1:3
Ведення оборони	поспішно (непідготовлені) заняті	1:2,5
Атака	підготовлені або укріплені	3:1
Атака	з ходу (непідготовлені)	2,5:1
Контратака	на флангах	1:1

Завдання: (зазначається хто, що, коли, де, з якою метою) Намір командира Загальна мета: (командир коротко висловлює, що має бути виконано) Ключові задачі: (перелік ключових задач, що мають бути виконані). Кінцевий результат: М- (чи було виконано завдання) Е- (кінцевий результат по ворогу) Т- (кінцевий результат по місцевості) Т- (кінцевий результат по власних військах) Т- (кінцевий результат по часу) С- (кінцевий результат по цивільних в районі проведення операції)	
---	---

Попередній замисел бою (дій)

Завдання буде виконано таким чином: _____.

Вирішальні дії будуть направлені на _____.

Вони будуть вирішальними, тому що _____.

Ризик може бути викликаний _____.

Ризик буде зведений до мінімум таким чином: _____.

В вирішальний момент, вирішальні дії будуть наступними: _____.

Дії щодо формуванню необхідних умов 1, 2 і т.д. _____.

Рисунок 1.1 – Візуалізація опрацьованого опису та схеми варіанту дій вводу (варіант)

2.1.28. Крок другий – аналіз варіантів дій (воєнна гра) проводиться за допомогою розіграшу варіантів дій свого підрозділу для кожного варіанту дій, командир підрозділу обмірковує бій (дії) від початку до його завершення. Він порівнює кожен варіант дій з найбільш небезпечними варіантами дій противника. Командир повинен чітко уявляти собі заходи та реакцію на небезпечні дії противника. Ціллю аналізу є встановлення того, що може піти не

так та які рішення командир підрозділу, скоріше за все, буде змушений приймати в результаті.

2.1.29. Крок третій – порівняння варіантів дій. Під час порівняння варіантів дій за встановленими (обраними) показниками і критеріями та власним уявленням і досвідом розглядає переваги та недоліки кожного варіанту дій, а також бере до уваги вплив критично важливих подій на нього. Порівняння варіантів дій командир взводу (відділення) здійснює ментально або із застосуванням спеціальної таблиці (таблиця 1.2)

Таблиця 1.2

Таблиця порівняння варіантів дій (варіант) (опрацьовується за наявності часу)

Критерії порівняння	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Примітки
Швидка доставка	0	0	–	
Критичні потреби	0	0	–	
Успішне встановлення позицій	–	+	0	
Успішний перехід	–	0	0	
Простота	+	0	0	
Безпека військ	0	0	+	
Гнучкість	–	0	+	
...	...	...	...	
РАЗОМ:	–2	+	0	

Командир взводу (відділення) порівнює варіанти ймовірних дій через зважування їх переваг, недоліків, сильних та слабких сторін кожного, як це проявлялось під час розіграшу бою (дій). Він вирішує який варіант дій застосовувати, засновуючись на цьому порівнянні та на своїх професійних судженнях і досвіді.

2.1.30. Крок четвертий – обрання варіанту дій. За результатами порівняння варіантів дій командир обирає один з них, який, на його думку, щонайбільше забезпечує виконання поставленого завдання.

Фактори, які потрібно враховувати командирі під час обрання єдиного варіанту дій: забезпечення виконання завдання; наявний час для виконання завдання; результати розвідки та рекогносцировки; проміжні та кінцеві завдання (задачі), мета їх виконання підпорядкованими підрозділами; ризики; можливі та припустимі втрати; положення підрозділу для ведення бою (дій). На підставі обраного єдиного варіанту дій командир уточнює відповідний попередній замисел бою (дій).

2.1.31. Крок п'ятий – опрацювання єдиного замислу бою (дій), базується на обраному (призначеному у БН або ПР) варіанті дій, уточнених висновках

командира взводу (відділення) з детальної оцінки нової інформації щодо обстановки. Після опрацювання єдиного замислу бою (дій) командир взводу (відділення) доповідає його на затвердження старшим командиром.

У випадку не затвердження замислу бою (дій) – командир підрозділу повторює кроки (процедури) третього етапу з урахуванням зауважень та вказівок старшого командира або приймає для подальшого опрацювання визначений ним для взводу (відділення) замисел бою (дій).

2.1.32. ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – початок необхідних переміщень (рух).

Необхідні переміщення командир підрозділу розпочинає за вказівкою старшого командира або власним рішенням (після доповіді старшому командирі) – для забезпечення скорочення часу на підготовку до виконання бойового завдання, або розміщення підрозділів на позиціях для початку виконання бойового завдання. Він виконує це якомога швидше, як тільки отримує достатньо інформації, або якщо для виконання задачі (завдання) підрозділи мають це здійснити. Переміщення можуть здійснюватися до району зосередження, на бойові позиції, для наближення до району бою (дій), або на встановлений рубіж тощо.

Підрозділи можуть починати своє переміщення (висування, зосередження, передислокацію тощо) до завершення командиром підрозділу планування бою (дій) або проведення рекогносцировки. За цей етап можуть відповідати підпорядковані командири. Він може проводитись в будь який час протягом виконання ПОБ(Д)П.

ПР або БН старшого командира може містити чітко вказаний час, до якого будь який або визначений рух підрозділу (підрозділів) заборонено. У цьому випадку командир підрозділу узгоджує та виконує необхідні переміщення (рух) з урахуванням зазначеної заборони.

2.1.33. П'ЯТИЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – розвідка та рекогносцировка.

Рекогносцировку на місцевості командир взводу (відділення) проводить особисто із залученням командирів підпорядкованих сил (ОС) та засобів де обстановка та час дозволяють – за власним рішенням або за вказівкою та планом старшого командира. В окремих випадках до рекогносцировки можуть залучатись механіки-водії (водії) і навідники-оператори (навідники кулеметів) ББМ та командири окремих ВгЗ (додаток 7).

Розвідку та рекогносцировку проводять з метою вивчення району майбутніх дій, підтвердження розвідувальної інформації стосовно противника, уточнення оцінки місцевості, перевірки висновків з аналізу бойового завдання, адаптації замислу бою (дій) до місцевості, підтвердження (перевірки) шляхів та часу будь-яких важливих переміщень (дій) тощо.

Під час рекогносцировки командир підрозділу вказує на місцевості орієнтири; положення противника, можливі напрямки його дій, напрямки дій авіації, місця розташування вогневих засобів; уточнює завдання взводам (відділенням), приданим підрозділам і вогневим засобам та інші питання, які

пов'язані з використанням місцевості в бою (позиції підрозділів і вогневих засобів, рубежі відкриття вогню, загородження і проходи в них, маршрути висування і місця спішування ОС, розмежувальні лінії, положення і завдання сусідів тощо).

За відсутності часу та/або можливості, командир, як мінімум, повинен провести рекогносцировку в районі зосередження (вихідному районі, районі завантаження, під час переходу морем тощо) на карті, супутникових картах Google, аерофотознімку, макеті місцевості тощо. Рекогносцировка може проводитись за допомогою БпЛА. В окремих випадках під час проведення рекогносцировки крім власного спостереження командир підрозділу може покладатися на інші джерела інформації, наприклад: повідомлення старшого командира та/або сусідів, доповіді розвідників, місцевих жителів, полонених тощо.

За результатом рекогносцировки уточнюється єдиний замисел бою (дій) та намічаються завдання підрозділів (ОС, ВгЗ) на місцевості.

2.1.34. ШОСТИЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – прийняття рішення на бій (дії)

полягає у деталізації порядку дій підпорядкованих сил та засобів під час виконання бойового завдання з урахуванням результатів виконання попередніх етапів ПОБ(Д)П та надходження нових даних щодо противника, свої підрозділи, місцевість та інші зміни обстановки в районі бою (дій). Етап включає: формулювання бойових завдань; деталізацію питань управління, взаємодії, забезпечення бою (дій).

Під час цього етапу командир взводу (відділення) об'єднує результати рекогносцировки з обраним варіантом дій для завершення опрацювання рішення на бій (дії) та початку оформлення БН з урахуванням будь-яких змін в обстановці на час завершення планування бою (дій). Якщо дозволяє час, командир підрозділу здійснює остаточну координацію своїх дій з сусідніми підрозділами та старшим командиром, до того як віддати БН.

У встановлений час командир взводу (відділення) в будь-який визначений старшим командиром спосіб доповідає йому остаточний замисел бою (дій). На підставі затвердженого або уточненого старшим командиром замислу бою (дій) командир взводу (відділення) переходить до прийняття рішення на бій (дії).

2.1.35. Рішення командира на бій (дії) становить основу управління підрозділами. Під рішенням на бій (дії) розуміють остаточний складений командиром план бою (дій) підпорядкованих підрозділів (ОС) щодо виконання поставленого бойового завдання, розподіл та застосування підпорядкованих сил та засобів під час ведення бою (дій). Рішення дає відповідь на запитання: “ХТО”, “ЩО”, “ДЕ”, “КОЛИ”, “ЧОМУ” і “ЯК ЦЕ ЗРОБИТИ”, щоб із найменшою затратою сил і засобів виконати поставлене завдання. Рішення командира на бій (дії) визначає: намір, кінцевий результат та замисел бою (дій), бойові завдання підпорядкованим підрозділам і ВгЗ; основні завдання і заходи взаємодії, управління та забезпечення. Рішення командир взводу оформляє на робочій карті.

2.1.36. Бойові завдання підпорядкованим підрозділам (ВгЗ) командир взводу (відділення) визначає в у БН під час постановки бойових завдань. Підставою для формулювання бойових завдань підпорядкованим силам і засобам є сформований намір командира та замисел бою (дій), основні (проміжні) та додаткові (похідні) завдання свого підрозділу та план бою (дій) в цілому.

Формулюючи бойові завдання кожному елементу (складової) підпорядкованих сил та засобів командир взводу (відділення) остаточно встановлює їх склад, засоби посилення, місце в бойовому порядку, мету застосування, бойові завдання.

2.1.37. Під час деталізації (уточнення)¹⁾ заходів та завдань з питань управління командир підрозділу визначає (уточнює): місце і час розгортання КСП (своє місце в бойовому порядку підрозділу), напрямок і порядок його (свого) переміщення в ході бою (дій); порядок управління підрозділами (ОС) під час підготовки та ведення бою (дій); способи цілевказання і коректування вогню; радіодані та порядок організації зв'язку та використання засобів зв'язку до початку та під час бою (дій); заходи із забезпечення стійкості і безперервності управління; сигнали бойового управління, взаємодії та оповіщення, порядок їх доведення.

2.1.38. Під час деталізації (уточнення)¹⁾ заходів та завдань з питань взаємодії командир взводу (відділення) визначає завдання, щодо яких необхідно погоджувати зусилля та узгоджує дії підпорядкованих сил та засобів з силами і засобами старшого командира, які виконують завдання на напрямку дій взводу (відділення) та визначає (уточнює): порядок взаємодії штатних, приданих, підтримуючих та інших підрозділів (груп, ВгЗ) під час виконання поставлених завдань по напрямках, рубежах, етапах (періодах, фазах), об'єктах і часу бою (дій); порядок дій за сигналами управління, оповіщення і взаємодії, способи взаємного розпізнавання та позначення свого положення.

2.1.39. Під час деталізації (уточнення)¹⁾ заходів та завдань з питань забезпечення командир підрозділу конкретизує (доводить) послідовність і терміни виконання заходів розвідувального, морально-психологічного, логістичного та медичного забезпечення бою (дій) та визначає (доводить): показники ресурсного забезпечення за видами (класами); сили і засоби, послідовність і терміни виконання по видах та заходах забезпечення, які сили та засоби залучаються (залучати) до виконання заходів забезпечення, в тому числі:

з розвідки – порядок і способи ведення розвідки, завдання з розвідки підрозділам і спостерігачам (сектор ведення розвідки, за чим спостерігати, що

¹⁾ Під “деталізацією (уточненням)” будемо розуміти надання даних, які не були визначені (вказані) у ПП (WARNO), або їх уточнення (змінення), за необхідності, у БН (OPORD).

встановити, на що звертати особливу увагу, порядок доповіді) під час підготовки та ведення бою (дій) (див. розділ 3);

з логістичного забезпечення – порядок підготовки ОВСТ до бойового застосування, ремонту пошкоджених зразків або передачі їх ремонтним засобам старшого командира; порядок ремонту або евакуації пошкодженого ОВСТ та поповнення боєприпасів під час підготовки і ведення бою (дій); порядок заправки техніки ПММ; отримання речового майна та інших МтЗ; організації харчування та проведення санітарно-гігієнічних заходів; порядок поповнення запасів під час підготовки та ведення бою (дій);

з морально-психологічного забезпечення – які заходи, де, з ким і в який час провести; порядок бойового інформування, протидії інформаційно-психологічному впливу противника; норми міжнародного гуманітарного права та кодекс поведінки учасника бойових дій; заходи щодо підтримки військової дисципліни та недопущення панічних настроїв, випадків деморалізації і дезорганізації особового складу;

з медичного забезпечення – порядок лікування або передачі поранених і хворих у медичні установи старшого командира до початку бою (дій); пошуку, збору і надання медичної допомоги пораненим під час ведення бою (дій), організації їх охорони та евакуації; місце розташування і напрямом переміщення медичного посту роти під час підготовки та ведення бою (дій).

Під час формування основних заходів та завдань підтримки бою (дій) командир взводу (відділення) повинен визначити:

з інженерної підтримки – під час переходу до оборони командир взводу визначає: загальний порядок фортифікаційного обладнання опорного пункту, який займається взводом, місце обладнання КСП взводу, місця обладнання основних вогневих позицій для колективної зброї та бойової техніки, порядок та терміни влаштування мінно-вибухових загороджень перед переднім краєм оборони (прикриття флангів), безпечні маршрути пересування (евакуації, підвозу МТЗ), виконання заходів з маскування та захисту від ВТЗ (додаток 17).

з хімічного, біологічного, радіологічного та ядерного захисту – завдання з хімічної та радіаційної розвідки; порядок організації радіаційного контролю; сигнали оповіщення про ХБРЯ зараження і порядок дій за ними; порядок використання засобів індивідуального і колективного захисту; порядок застосування термодимової апаратури бойових машин і аерозольних (димових) засобів під час підготовки та ведення бою (дій); місце і час технічної перевірки протигазів і проведення спеціальної обробки.

2.1.40. Своє рішення командир взводу оформлює графічно на робочій карті (командир відділення – на схемі). Він повинен впевнитися що план бою (дій) відповідає наміру та замислу старшого командира на бій (дії) та забезпечує виконання отриманого бойового завдання.

Прийняття рішення на бій (дії) також включає підготовку необхідних оверлеїв¹⁾, завершення та подання старшому командирі списку цілей для артилерії, запитів на вогневу підтримку, заявок на отримання ресурсів по видах забезпечення, виконання заходів координації вогневої підтримки (FSCM).

2.1.41. У випадку отримання нового БН або ПР під час виконання ПОБ(Д)П – командир підрозділу повинен внести необхідні зміни до своєї оцінки обстановки, оновити (актуалізувати) замисел та/або рішення, продовжити здійснення практичної допомоги та моніторингу щодо підготовки підпорядкованих сил та засобів до виконання бойового завдання.

2.1.42. СЬОМИЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – підготовка і віддання БН виконується з обов'язковим дотриманням вимог формату п'яти пунктів за встановленим змістом та опрацюванням необхідних додатків (**посилання ж, л, м, п**).

Бойовий наказ (OPORD) – розпорядчий документ встановленої форми, у якому відповідно до обраного (затвердженого, визначеного) варіанту дій (способу ведення бою (дій)), точно і коротко доводиться бойове завдання підрозділу, намір і замисел командира, послідовність, терміни та способи дій підпорядкованих сил і засобів, узгоджуються їх дії. Основою для підготовки БН (OPORD) є рішення командира взводу (відділення) на виконання бойового завдання (додаток 10).

Якщо командир підрозділу віддає БН на місцевості – перед початком його віддачі він (вона) проводить топографічне орієнтування (вказує сторони світу, напрям і віддалення найближчих населених пунктів, місце віддачі БН (OPORD) та орієнтири).

2.1.43. Бойовий наказ відповідно до прийнятого формату складається з п'яти пунктів, які містять (**посилання ж, л, м, п**):

ПУНКТ ПЕРШИЙ – ОБСТАНОВКА (*en: situation*). Командир стисло надає підпорядкованим командирам (ОС) загальну інформацію стосовно компонентів обстановки, які впливають на виконання бойового завдання, за наступними підпунктами:

а) Район, що має особливе значення для командира з точки зору поточних цілей або перспективних дій, що включає виділені йому зони: бойового впливу, бою (дій) та зону відповідальності і сусідні з ним зони (*en: area of interest*);

б) Узагальнені висновки із оцінювання району (смуги) виконання завдання:

1) Узагальнені висновки із оцінювання місцевості – опишіть аспекти місцевості, які впливають на хід операції;

2) Узагальнені висновки із оцінювання погодних умов – опишіть аспекти погоди, які впливають на хід операції;

¹⁾ Оверлей – прозорий матеріал (калька, плівка), якій застосовується для копіювання графічних бойових документів (карт, схем)

в) Узагальнені висновки із оцінювання противника – вкажіть противника на два і один рівень вище та оцініть його загальні спроможності. Опишіть побудову, склад та чисельність, розташування, бойовий порядок та варіанти ймовірних дій противника, сильні та слабкі сторони, відомі або потенційні загрози в межах району бою (дій);

г) Узагальнені висновки із оцінювання своїх військ:

1) Бойове завдання та намір старшого командира (на дві та одну ланку управління вище);

2) Завдання сусідів – визначте та сформулюйте бойові завдання сусідніх підрозділів та інших підрозділів, чії дії мають значний вплив на виконання вашим підрозділом бойового завдання;

д) Урядові та неурядові організації в районі (смузі) виконання бойового завдання та їх вплив на хід виконання завдань – із якими місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та з яких питань організувати взаємодію;

е) Цивільні аспекти – опишіть критичні аспекти цивільної обстановки яка впливає на хід бою (дій);

ж) Додані та які передаються сили і засоби – надайте перелік підрозділів (засобів) доданих, або тих, що передаються в інші підрозділи, за рішенням старшого командира; вкажіть порядок прийому-передачі в безпосереднє підпорядкування визначених сил та засобів;

и) Припущення – перелічить припущення, що використовуються при розробці БН.

ПУНКТ ДРУГИЙ – БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ (en: mission) (ЩО ПОТРІБНО ВИКОНАТИ) – сформулюйте бойове завдання підрозділу – коротке викладення ХТО, ЩО (задача), КОЛИ, ДЕ і ЧОМУ (мета), яке чітко указує на те, які дії необхідно виконати та причину їх виконання.

ПУНКТ ТРЕТІЙ – ВИКОНАННЯ (en: execution) (ЯК ЦЕ ВИКОНАТИ) – цей пункт викладається відповідно до особливостей конкретного виду бою (форми тактичних дій). Коротко викладається та/або надається: намір та замисел командира на бій (дій); конкретні задачі (завдання) кожному безпосередньо підпорядкованому підрозділу (елементу бойового порядку) та засобу на виконання замислу бою (дій) та його підтримку; деталізована інформація щодо організації та координації виконання задач.

У наступних підпунктах командир взводу (відділення) визначає:

а) Намір командира (мета бою (дій), ключові завдання, кінцевий результат бою (дій)) – командири формулюють свій намір особисто. Набір командира є чітким, стислим викладенням ЩО підрозділ (ОС) повинен робити та кондиції, які підпорядковані сили та засоби повинні встановити по відношенню до противника, місцевості та цивільних аспектів, що всі разом ведуть до досягнення бажаного кінцевого стану. Стисло опишіть на чому засновується успіх бою (дій) та надайте мету та кондиції, які визначають бажаний кінцевий стан. Набір командира має бути легким для запам'ятовування та ясно зрозумілим на два ешелони донизу. Набір командира включає:

мету – розширений опис мети бою (дій) поза межі «ЧОМУ» у викладенні бойового завдання.

ключові задачі – такі значні заходи, що здійснюють підрозділами(ОС) в цілому для досягнення бажаного кінцевого стану.

кінцевий стан – опис бажаних майбутніх кондицій, які представляють собою досягнення успіху.

б) Замисел бою (дій) – Викласти затверджений старшим командиром замисел бою (дій). Він може бути наданий окремим підрозділом, розподіленим на два і більше пунктів. Якщо замисел бою (дій) передбачає розбиття на фази, опишіть кожну фазу у підпункті. Позначте ці підпункти як «Фази» з подальшим відповідним позначенням римськими цифрами, наприклад, «Фаза І»;

в) Схема переміщення та маневру – опишіть порядок висування у смугу оборони (вихідний район для наступу, рубіж переходу в атаку, сектор (район) стабілізаційних дій); бойовий порядок (комплекс заходів щодо створення бойового порядку у визначеній смузі (районі) Для наступальних задач, визначте форму маневру. Для оборонних задач, визначте тип оборони. Для стабілізаційних задач, опишіть роль маневрених підрозділів через основні стабілізаційні задачі. Якщо операція розбита на фази, визначте головні зусилля за фазами. Визначте та включіть пріоритети та переміщення для резерву;

г) Основні питання розвідки – опишіть, як передбачаєте організувати розвідувальне забезпечення замислу бою (дій). Включіть пріоритет зусиль для розвідки обстановки, організації ураження цілей та вироблення оцінок. Сформулюйте пріоритет розвідувального забезпечення підрозділів та ділянок місцевості.

д) Порядок вогневої підтримки (завдання, місце (цілі) і час вогневого впливу на противника та об'єкти, способи, методи і засоби вогневого ураження) – опишіть, свій намір щодо застосувати вогню для підтримки здійснення замислу бою (дій) з наголосом на порядок маневру. Сформулюйте задачі вогневої підтримки та мету виконання кожної задачі. Сформулюйте пріоритети для вогневої підтримки, розподілу вогню та обмежень щодо вогневого ураження;

е) Заходи захисту військ – опишіть, як передбачається організувати захист підрозділів для забезпечення виконання замислу бою (дій). Визначте пріоритети у захисті за підрозділами та ділянками місцевості. Включіть живучість. Опишіть заходи безпеки для району бою (дій), включаючи безпеку маршрутів, баз та критичної інфраструктури. Визначте мету, способи, завдання, сили і засоби для їх виконання. Використовуйте підпункти для категорій захисту військ (наприклад: інженерне забезпечення та знешкодження вибухових речовин, ХБРЯ захист, протиповітряна оборона, заходи щодо введення противника в оману та протидії технічним засобам розвідки) засновуючись на обстановці;

ж) Оцінка – опишіть пріоритети для оцінки та встановлення показників ефективності, що використовуються для оцінки досягнення кінцевого стану та ураження об'єктів (цілей);

и) Бойові завдання підрозділам (ОС, ВгЗ) – сформулюйте задачу, яка призначається кожному підрозділу (групі, обслузі ВгЗ, військовослужбовцю), а також кожному елементу бойового порядку (групам), що створюються та який безпосередньо підпорядковується командир у який видає наказ. Кожна задача повинна включати ХТО (підпорядкований підрозділ (група, розрахунок ВгЗ, військовослужбовець), якому ставиться задача), КОЛИ, ДЕ та ЧОМУ (мета). Використовуйте окремий пункт для кожного підрозділу (групи, розрахунку ВгЗ, військовослужбовця). Перелік підрозділів (груп, розрахунків ВгЗ, військовослужбовців) у організаційній структурі підпорядкованих сил та засобів надавати послідовно. Також надається й інша інформація, наприклад: інструкції з порядку доповідей, очікувані просторово-часові показники виконання бойового завдання, часові показники щодо заходів підготовки бою (дій) часу готовності до бою (дій) тощо. Розмістіть завдання, які стосуються двох і більше підрозділів в підрозділі 3к (Координаційні інструкції).

Командир взводу (відділення) вказує, наприклад:

відділенням (групам, відділенню) – склад, засоби посилення; мету дій, завдання щодо знищення противника; місце у бойовому порядку; порядок дій під час виконання завдання (командир відділення вказує місце і завдання кожному військовослужбовцю, визначає порядок спостереження і ведення вогню);

екіпажам (екіпажу) ББМ – місце у бойовому порядку взводу (відділення); завдання щодо підтримки дій підрозділу (груп); напрямом (кроки маршруту) руху (основну і запасні позиції); цілі для ураження і порядок ведення вогню; порядок дій після виконання завдання;

резерву – склад; завдання, до виконання яких бути готовим; місце на вихідній позиції; порядок переміщення під час бою;

бойовому медику (стрільцям-санітарам) – завдання щодо порядку розшуку і збору поранених, надання їм першої медичної допомоги та подальшої евакуації, місце у бойовому порядку взводу (відділення);

спостерігачам (групі спостереження) – склад групи, позицію, завдання щодо ведення спостереження, порядок доповідей результатів розвідки, дій у разі виявлення противника, порядок відходу;

к) Координаційні інструкції та питання взаємодії – надайте перелік тільки тих інструкцій та задач, які застосовуються для двох і більше підрозділів.

- 1) Час або умови за яких БН вступає у дію;
- 2) Вимоги командира щодо критичної інформації – перелічити вимоги командира щодо критичної інформації (CCIR);
- 3) Важливі елементи дружньої інформації – перелічити важливі елементи дружньої інформації;
- 4) Засоби координації вогневої підтримки – перелічити важливі засоби (заходи) управління або координації вогневої підтримки;
- 5) Засоби (заходи) координації повітряного простору – перелічити важливі засоби (заходи) управління або координації повітряного простору з наказу старшого командира;

6) Правила застосування сили – перелічити Правила застосування зброї;

7) Засоби регулювання пом'якшення ризиків – сформулюйте засоби (заходи), що є специфічними для цього бойового завдання і які не включені до СОПр підрозділу. Вони можуть включати положення індивідуальних засобів захисту, вказівки щодо допустимих доз опромінення, критерії забезпечення безпеки підрозділів в умовах застосування ЗМУ, та заходи уникнення братовбивства;

8) Заходи координації евакуації особового складу;

9) Аспекти навколишнього середовища – за потреби, акцентуйте увагу на заходах щодо уникнення вирішального впливу навколишнього середовища на виконання задач по фазах (етапах) бою (дій) застосуванням сил та засобів інженерного забезпечення.

10) Загальні обов'язки солдат та командирів – сформулюйте вказівки щодо цільової аудиторії (групи) та вимоги щодо інформування.

11) Інші Координаційні інструкції – надайте перелік у пунктах та додаткових координаційних інструкціях і задачах, що стосуються двох і більше підрозділів, таких, як календарний план та будь-які інші критичні часові параметри, або події.

ПУНКТ ЧЕТВЕРТИЙ – ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (en: sustainment) – опишіть замисел забезпечення, включаючи пріоритети у забезпеченні за підрозділами, або ділянками місцевості. Включіть інструкції з адміністративних переміщень, розгортання та транспортних перевезень. Використовуйте наступні пункти для визначення загального замислу для логістики, особового складу та медичного забезпечення. Надайте детальні інструкції для кожного виду забезпечення

а) Загальний порядок забезпечення бою (дій) підрозділу – надайте достатню інформацію щодо пояснення основного порядку забезпечення бою (дій) взводу (відділення) за необхідними видами. Стисло опишіть виконання заходів і робіт щодо забезпечення бою (дій) з боку відповідних служб;

б) Логістика – перелічите основні заходи логістичного забезпечення потреб бою (дій) та вкажіть МтЗ і послуги за видами: за порядком і місцем постачання, встановленими нормами запасів і витрати, технічному обслуговуванню, транспортуванню (перевезенню), і облаштуванню, а також виконання і розподіл сил та засобів за місцем і етапами (фазами) під час підготовки і ведення бою (дій);

в) Особовий склад – укажіть потрібну чисельність підрозділів, порядок їх заміни і поповнення; основні заходи підготовки ОС до бою (дій); заходи морально-психологічного забезпечення; процедури поводження з в'їськовополоненими тощо;

с) Медичне забезпечення – вкажіть основні заходи медичного забезпечення підготовки та ведення бою (дій), у т.ч.: поповнення запасів медичних засобів; порядок надання медичної допомоги і евакуації поранених; місця (пункти) збору поранених; медичні профілактичні заходи тощо;

ПУНКТ П'ЯТИЙ – КОМАНДУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ І ЗВ'ЯЗОК (en: Command, Control, and Communications) – командир доводить завдання та

інформацію щодо встановлених старшим командиром: системи управління і зв'язку; процедурах управління, розпізнання та ідентифікації; обмеження на застосування засобів зв'язку тощо.

Пункт п'ятий наказу може містити наступні підпункти:

а) Командування – вказати, за необхідності, посадових осіб (на один рівень вище), місце знаходження старшого командира та командира підрозділу під час бою (дій), призначених виконуючими обов'язків на час бою (дій) замість відсутніх (поранених, хворих) або на вакантні посади, хто приймає на себе обов'язки командира підрозділу у випадку виходу з ладу КСП, сформулюйте вимоги щодо організації зв'язку для взаємодії;

б) Управління – вкажіть місце знаходження КСП старшого командира та командира взводу (відділення) до початку бою (дій), за фазами (етапами) бою (дій) та порядок їх переміщення під час бою (дій), надайте, за потреби, перелік донесень, що не зазначені у СОП;

в) Організація зв'язку – вкажіть мережі (радіо напрямки) та радіочастоти, загальні і поточні паролі; порядок застосування провідних та радіо- засобів зв'язку до початку, з початком та під час бою (дій); порядок доведення до посадових осіб команд і сигналів бойового управління та оповіщення; способи і терміни надання доповідей; порядок цілевказання і коректування вогню; позивні посадових осіб, сигнали бойового управління та оповіщення.

За необхідності опрацьовуються спеціалізовані додатки до БН за встановленим (стандартним) змістом.

2.1.44. Віддачу БН командир підрозділу здійснює вербально (усно) і доповнює, якщо треба графічними матеріалами (оверлеями, схемами, аерофотознімками тощо) та іншими засобами (заходами) управління в районі майбутніх дій (АО) на ділянці місцевості, яка забезпечує візуальне спостереження об'єктів противника (цілей) та основних рубежів (точок) прийняття (уточнення) рішення (*en: decision points*) тощо.

Якщо можливості віддати БН на місцевості немає з огляду на питання безпеки та інші фактори вимушеного характеру – використовують макет місцевості, детальну схему, карти або інші доступні підручні засоби.

До віддачі БН залучаються командири підпорядкованих сил та засобів. Якщо можливості одночасної віддачі БН не має – командир підрозділу може віддавати його підпорядкованим підрозділам за видами, формами і напрямками дій. Командир відділення може ставити бойові завдання всьому ОС одночасно, функціональним (бойовим) групам або особисто кожному військовослужбовцю в частині, що його стосується.

Після віддачі БН або під час виконання восьмого етапу ПОБ(Д)П командир може вимагати від підлеглих доповісти окремі задачі (основні, допоміжні, критичні), бойове завдання (встановлені завдання) в частині, що стосується, доповісти та/або показати на місцевості (макеті, схемі тощо) порядок дій на виконання покладених завдань (задач) підрозділом та/або особистих дій.

2.1.45. ВОСЬМИЙ ЕТАП ПОБ(Д)П – контроль готовності. Зміст цього етапу полягає у спрямуванні, координації і контролі діяльності підпорядкованих командирів і підрозділів (ОС) на забезпечення своєчасної та повної підготовки до виконання бойового завдання, перевірки та удосконалення організації управління, взаємодії, забезпечення бою (дій), виявлені проблемних питань та наданні практичної допомоги підпорядкованим підрозділам у їх розв'язанні.

Командир взводу (відділення) здійснює моніторинг підготовки, виконує і перевіряє заходи організації управління, взаємодії, забезпечення, уточнює план, координує дії з сусідніми підрозділами, наглядає та оцінює хід підготовки бою (дій) тощо впродовж всієї ПОБ(Д)П.

Практична робота в підпорядкованих підрозділах з надання допомоги в підготовці до бою (дій) (нагляд та удосконалення) та перевірка готовності до бою (дій), зазвичай, проводяться одночасно (суміщаються) та здійснюються під час підготовки підпорядкованих сил та засобів до бою (дій) (див. пункт 1.2.3 цього розділу) і повинна бути закінчена до встановленого часу доповіді старшому командирі про готовність до бою (дій).

Основу практичної роботи в підпорядкованих підрозділах з надання допомоги у підготовці бою (дій) складає перевірка питань організації управління, взаємодії, забезпечення бою (дій) згідно наданих вказівок, координаційних інструкцій та наданих завдань (задач) у ПР та/або БП. Вона здійснюється під час проведення тренувань (розіграшу бою (дій)) та особистого спілкування з командирами та ОС підпорядкованих сил та засобів.

Питання управління, взаємодії, забезпечення бою (дій) командир підрозділу може перевіряти та відпрацьовувати на макеті місцевості, який виготовлений з підручних засобів або в ході тактичного навчання (тренування) підпорядкованого підрозділу.

Перевірка та удосконалення питань організації управління, взаємодії та забезпечення бою (дій) складається з: перевірки знань підлеглими командирами та ОС поставлених завдань (задач) і наданих вказівок з організації управління (пункт п'ятий БН (ПР)), взаємодії (координаційні вказівки) (пункт третій БН (ПР)), забезпечення (пункт третій та четвертий БН (ПР)); надання допомоги підлеглим з практичної реалізації або підготовки до виконання поставлених завдань (задач) і наданих вказівок; контролю готовності підпорядкованих сил і засобів до виконання або завершення виконання заходів та/або практичних дій щодо управління, взаємодії, забезпечення бою (дій).

2.1.46. Під час *перевірки та удосконалення питань організації управління* командир взводу (відділення) перевіряє: розгортання КСП підрозділу; знання місця і порядку переміщення командира та КСП підрозділу під час бою (дій); доведення сигналів управління, взаємодії та оповіщення; організацію спостереження за сигналами старшого командира; знання радіоданих і порядку використання засобів зв'язку під час підготовки та в ході ведення бою (дій); знання способів і термінів надання доповідей; знання порядку виклику авіаційної підтримки, виклику і коректування вогню артилерії.

2.1.47. Організація взаємодії – сукупність взаємозв’язаних заходів, які проводять командири щодо узгодження дій підпорядкованих сил і засобів під час підготовки до спільного виконання ними завдань з урахуванням їх місця в бойовому порядку та в інтересах підрозділів, які в бою (діях) відіграватимуть головну роль. Робота командира з організації взаємодії має дві складові: віддання вказівок з організації взаємодії (пункт третій БН (ПР, БР)), нагляд та удосконалення питань організації взаємодії під час практичної роботи у підпорядкованому підрозділі (підрозділах).

Рота і менші за розміром підрозділи використовують 4 типи тренування (розіграшу бою (дій)), під час проведення яких, командир проводить практичну роботу та перевірку організації управління, взаємодії, забезпечення та підтримки бою (дій) (**посилання л, м, п**):

- а)** заслуховування – зворотна тактична нарада (*en: back brief*);
- б)** загальновійськові тренування – узгодження дій підпорядкованих підрозділів (*en: combined arms rehearsal*);
- в)** тренування підтримки – узгодження дій підрозділів, що підтримують (*en: support rehearsal*);
- г)** спільні тренування, наближені до бойової обстановки (нештатних ситуацій), або тренування згідно СОП – спільні тренування (розіграш бою (дій) або виконання СОП (*en: battle drill or SOP rehearsal*)).

Взаємодія організовується з командирами підпорядкованих сил та засобів (у відділенні, секції, групі – з підпорядкованим ОС) за етапами виконання отриманого завдання (задачі), напрямками дій, по рубежах і часу на місцевості на глибину видимості, а на карті (на макеті місцевості, аерофотознімкам) на всю глибину бойового завдання в смузі відповідальності з урахуванням дій сусідніх підрозділів (засобів).

Під час практичної роботи щодо організації взаємодії командир підрозділу повинен: перевірити знання сигналів оповіщення, управління і взаємодії та порядок дій за ними; узгодити за місцем, часом й способами виконання завдань та дії штатних і приданих підрозділів та вогневих засобів; узгодити питання виклику авіаційної та артилерійської підтримки; домогтися єдиного і правильного розуміння всіма командирами та ОС бойового завдання (завдань, задач) і способів його виконання в частині, що їх стосується; опрацювати порядок і способи взаємного розпізнавання і позначення свого положення. За наявності часу в підрозділах проводиться бойове злагодження та практично відпрацьовується порядок спільних дій підпорядкованих сил та засобів.

Практична робота щодо організації взаємодії може здійснюватися методом вказівок командира підрозділу, методом доповідей командирів підпорядкованих сил та засобів своїх дій за завданнями, часом, місцем під час розіграшу бою (дій) або відпрацюванням (тренуванням) практичних дій підпорядкованих сил і засобів у повному складі на місцевості під час підготовки підрозділів до бою (дій). В умовах обмеженого часу практична робота щодо організації взаємодії може здійснюватися методом вказівок.

Тренування (розіграш бою (дій)) може проводитись трьома способами: за напрямками (смугами) дій; рубежами (зонами); критичними (важливими) діями (подіями) (**посилання л, м**).

Під час бою (дій) взаємодія здійснюється безперервно, постійно уточняється, а у випадку різких змін обстановки або зміни бойового завдання – організовується відповідно нової обстановки.

2.1.48. Зворотна тактична нарада¹⁾ із старшим командиром – метод практичної роботи щодо організації взаємодії, який проводиться після завершення планування бою (дій) за вимогою старшого командира, зазвичай під час виконання заходів з підготовки до бою (дій) (**посилання л, п**).

Зворотній брифінг дозволяє старшому командиру з'ясувати намір командирів нижчої ланки управління. Зворотній брифінг зазвичай проводиться за умов обмеженого часу на підготовку до бою (дій) та неможливістю провести взаємодію іншими методами.

Під час проведення зворотного брифінгу командир підрозділу (солдат) доповідає старшому командиру загальний порядок виконання бойового завдання за такими елементами: висновки з оцінювання обстановки; напрямок, рубежі, райони (об'єкти) і позиції зосередження основних зусиль (напрямок головного удару); способи розгрому противника (якого противника, де, в якій послідовності та як розгромити із зазначенням порядку вогневого ураження); бойовий порядок підрозділу; система рубежів, районів та позицій.

За наявності часу, зворотній брифінг може бути поєднаний з іншими форма практичної роботи щодо організації взаємодії.

2.1.49. Узгодження дій загальновійськових підрозділів²⁾ – метод практичної роботи щодо організації взаємодії, який полягає у взаємній координації способів дій підпорядкованих підрозділів, взаємному узгодженні їх дій за місцем і часом (**посилання л, п**).

Цей метод, зазвичай, використовується після завершення планування бою (дій) підпорядкованими командирами. Цей метод дозволяє старшому командиру впевнитись, що рішення на бій (дії) командирів нижчої ланки управління відповідають його наміру і замислу.

2.1.50. Узгодження дій підрозділів, що підтримують³⁾ – метод практичної роботи щодо організації взаємодії, яка дозволяє здійснити взаємне узгодження

¹⁾ Зворотна тактична нарада – практичний аналог доповіді замислу бою (дій) старшому командиру.

²⁾ Узгодження дій загальновійськових підрозділів – аналог методу спільної роботи (заслуховування доповідей командирів підрозділів) з послідовним відпрацьовуванням порядку дій підрозділів за кожним завданням та розіграшом основних тактичних епізодів за можливими варіантами дій

³⁾ Узгодження дій підрозділів, що підтримують – також є продовженням аналогічного методу заслуховування доповідей командирів із залученням тільки доданих (підтримувальних) підрозділів (підрозділів забезпечення тощо).

дій підрозділів різного підпорядкування, тобто тих підрозділів, які залучаються до виконання спільних завдань (**посилання л, п**).

У відповідності до побудови бою, цей метод передбачає узгодження дій підпорядкованих підрозділів з елементами бойового порядку старшого начальника за етапами (фазами, періодами) бою (дій): підрозділами армійської авіації СВ, морської авіації, авіації ПС з питань авіаційної підтримки в ході бою (дій); підрозділами артилерії з питань ВУП; підрозділами інженерної підтримки бою (дій) з питань виконання завдань інженерного забезпечення в інтересах підпорядкованих підрозділів; порядку медичної евакуації силами і засобами старшого начальника тощо.

2.1.51. *Спільні тренування (розіграш бою (дій))* поділяються на дві частини: перша – тренування (розіграш) бою (дій) у цілому та/або окремих його етапів (критичних епізодів, періодів, точок) з командирами підпорядкованих сил та засобів під час практичної роботи з організації взаємодії на восьмому етапі ПОБ(Д)П за цим методом; друга – тренування або виконання СОП у складі підрозділів, секцій та груп під час підготовки підпорядкованих сил і засобів до бою (дій).

2.1.52. *Під час перевірки та практичної роботи щодо питань забезпечення бою (дій)* командир взводу (відділення) перевіряє та надає допомогу щодо основних заходів і робіт за видами забезпечення (розвідувального, логістичного морально-психологічного, медичного) та підтримки (інженерної, ХБРЯ захисту, охорони, тактичного маскування, топогеодезичної та навігаційної,) підготовки і ведення бою (дій), контролює послідовність і терміни виконання зазначених видів забезпечення та які сили і засоби для цього залучені.

2.1.53. *Бойові документи тактичного рівня які розробляє командир взводу:* бойовий наказ командир взводу; робоча карта з рішенням на бій (дії); схема опорного пункту взводу; робочий зошит; журнал ведення спостереження (додатки 8, 9, 10, 11).

Картка вогню відділення, картка вогню танка, картка вогню кулеметника БТР, картка вогню гранатометника, картка вогню оператора ПТКР, картка вогню навідника ПК розробляється посадовими особами (додатки 18, 19, 20, 21, 22, 23).

2.2. Підготовка підпорядкованих сил та засобів до бою (дій)

2.2.1. Підготовка підрозділів до ведення певного виду бою (форми тактичних дій) вимагає відпрацювання узгоджених спільних дій ОС із дотриманням вимог бойових статутів (курсів підготовки, тактики застосування родів військ тощо) у бойовій обстановці, що складається. Для ініціації початку підготовки підпорядкованих сил та засобів до виконання бойового завдання зазвичай достатньо отримання від старшого командира навіть вказівки про характер майбутніх дій (вид бою, форму тактичних дій). Зважаючи на характер майбутніх дій та умов обстановки, командири розпочинають тренування

підпорядкованих сил та засобів із відпрацюванням тактики їх застосування з подальшим поглибленням (спеціалізації) та нарощуванням підготовки підпорядкованих сил та засобів відповідно отриманого ПР та БН.

2.2.2. Підготовка підрозділів до бою (дій) складається з: доукомплектування ОС та ОВСТ; бойового злагодження підпорядкованих сил і засобів; доведення запасів МтЗ до встановлених норм; відновлення несправного ОВСТ та його підготовки до бойового застосування; відпрацювання способів дій під час виконання найважливіших (основних) завдань (періодів, етапів бою (дій)) під час проведення тренувань, навчань, у тому числі з бойовою стрільбою; підвищення морально-психологічної стійкості та готовності ОС до виконання бойового завдання.

У підрозділах організовуються зайняття і тренування з відпрацюванням дій на всіх або найбільш складних етапах бою (дій). Під час тренувань досягається чітке розуміння ОС способів виконання завдання і порядку своїх дій, практично відпрацьовуються питання управління та взаємодії, виявляються і усуваються недоліки обраного варіанту дій, визначаються або уточнюються потреби у забезпеченні та підтримці бою (дій) підрозділу.

2.2.3. *Тренування (розіграш бою (дій))* є головним компонентом підготовки і використовується для: розвитку необхідних практичних навичок і умінь; усунення слабких місць або проблем в плані бою (дій); відпрацювання питань управління і взаємодії в підпорядкованих підрозділах; поглиблення розуміння військовослужбовцями наміру і замислу старшого командира, кінцевого результату і плану бою (дій); вироблення впевненості у виконанні поставленого завдання.

Командир взводу (відділення) проводить тренування (розіграш бою (дій)) для: розвинення навичок і умінь в способах практичного виконання важливих задач; виявлення слабких сторін або проблем у плані бою (дій); координації дій підпорядкованих елементів та з сусідніми підрозділами; підвищення розуміння солдатами замислу бою (дій); заохочення довіри серед солдат тощо. Тренування проводяться на місцевості, яка подібна на місцевість у районі майбутніх дій (АО), і у подібних умовах освітлення (**посилання л, м, п**).

Взвод (відділення) може розпочати відпрацювання бойових навичок та інших дій за стандартним порядком (нормами, процедурами або стандартами підготовки) дій (СОП)) ще до отримання бойового завдання. Коли БН (ПР) отримано – взвод (відділення) посилює підготовку відповідно до бойового завдання (виду бою, форми тактичних дій).

2.2.4. Тренування (розіграш бою (дій)) дозволяють командирам оцінити готовність підпорядкованих сил та засобів до бою (дій). Вони можуть допомагати виявляти такі питання, які потребують більшої уваги.

Окремі важливі завдання, які необхідно відпрацьовувати на заняттях заздалегідь, містять: дії в районі цілі (об'єкта) атаки; штурм траншей, бліндажів і будівель; дії у вихідній точці (рубежі); подолання перешкод (мінних полів та

дротяних загороджень); застосування спеціальної зброї та боєприпасів; дії під час раптової зустрічі з противником, відбиття атаки противника, вогневе ураження противника тощо.

2.2.5. Види тренувань (посилання л, м, п):

а) тактична нарада взводу: всі командири обговорюють дії, які необхідні для проведення бою (дій); нарадою (брифінгом) керує командир взводу; дії обговорюються послідовно; найкращий ефект досягається, якщо таке тренування проводиться двічі – відразу після отримання БН або БР в ході бою (дій) та після складання планів підпорядкованими командирами підпорядкованих сил і засобів.

б) скорочене силове тренування: проводиться, якщо час обмежений; здійснюється у разі потреби з дотриманням прихованості; приймають участь тільки командири; використовуються макети місцевості, ящики з піском тощо.

в) повне силове тренування: найефективніший вид тренування; перше тренування проводиться вдень на відкритій місцевості; друге тренування проводиться в умовах, наближених до умов виконання бойового завдання; беруть участь всі військовослужбовці; може проводитись у формі двосторонніх навчань.

2.2.6. Методи тренувань (посилання л, м, п):

а) двосторонні навчання;

б) навчання на картах (схемах, аерофотозйомках) – обмежена сфера застосування, обмежена кількість учасників;

в) радіотренування – немає можливості зібрати разом командирів, перевірка зв'язку;

г) тренування на макеті місцевості – проводиться за участю командирів підпорядкованих сил і засобів, використовуються умовні тактичні знаки та макети місцевих предметів та ОВСТ;

д) навчання на підручних предметах – подібне до тренування на ящику з піском або макеті місцевості, забезпечує наочність для підлеглих.

2.3. Підготовка району (рубежів, позицій тощо) до бою (дій)

2.3.1. Підготовка району (рубежів, позицій, об'єктів, маршруту) до бою (дій) здійснюється з метою створення сприятливих умов для своєчасного та організованого висування та/або розгортання (перегрупування) підпорядкованих сил і засобів, успішного виконання визначених завдань (задач), забезпечення живучості та швидкого відновлення боєздатності підрозділів, організованого і безперебійного їх забезпечення та управління ними.

Безпосередня підготовка району (рубежів, позицій, об'єктів, маршруту) до бою (дій) підпорядкованими силами та засобами взводу (відділення) відповідно виду бою (форми тактичних дій) складається з: перевірки місцевості на наявність мін та інших вибухонебезпечних предметів; створення системи інженерних, в т.ч. мінно-вибухових, загороджень; фортифікаційного обладнання

оборонних рубежів і позицій, опорного пункту взводу і оборонних позицій відділень, місць розгортання КСП (СП), позицій охорони (бломпостів), вогневих позицій артилерії, засобів ППО; підготовки до оборони позиції у населену пункт; підготовки посадкових площадок (площадок завантаження) для армійської авіації; розвідки та підготовки шляхів маневру, підвезення МтЗ та евакуації поранених і ОВТ в межах району відповідальності; розгортання (створення) пунктів боєпостачання боєприпасів, військово-технічного майна та запасів інших МтЗ; виконання інженерних заходів щодо захисту від ЗМУ, звичайної та високоточної зброї противника, виконання інженерних заходів щодо маскуванню, у тому числі – створення хибних позицій, районів та об'єктів; обладнання пунктів водопостачання.

У разі потреби та/або за вказівкою старшого командира проводяться заходи щодо запобігання повеням, пожежам у районах розгортання підрозділів, а також екологічні, санітарно-епідеміологічні заходи тощо.

2.3.2. Заходи підготовки району бою (дій) виконують підрозділами, які займають оборонні рубежі (опорні пункти, бойові позиції), а також сили і засоби інженерних підрозділів, які виконують найбільш складні роботи, що потребують відповідної підготовки ОС та застосування інженерної техніки.

Для підготовки визначених рубежів, районів, позицій та виконання інших завдань за рішенням та розпорядженням військової (цивільно-військової) та місцевої адміністрації можуть залучатися сили та засоби центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств (установ) різних форм власності, а також місцеве населення на умовах та у порядку, визначеному законодавством України.

2.4. Перевірка готовності до бою (дій)

2.4.1. *Перевірка готовності* взводу (відділення) до бою (дій) проводиться під час практичної роботи командира в підпорядкованих підрозділах з надання допомоги в підготовці до бою (дій) на восьмому етапі ПОБ(Д) з метою своєчасного, повного та якісного досягнення стану підпорядкованих сил та засобів, необхідного для виконання критеріїв готовності до виконання бойового завдання.

Головний сержант взводу та командири відділень повинні провести первинну перевірку одразу після отримання вказівок на початок підготовки бою (дій) або отримання ПР. Вони перевіряють: наявність і стан ОС, ОВСТ, боєприпасів та ПММ; форму одягу та спорядження (екіпірування); наявність визначеного спеціального обладнання; запаси води та продовольства.

Після віддання БН (OPORD) командир і головний сержант взводу та командири відділень (розрахунків) проводять практичну роботу, надання допомоги та остаточну перевірку готовності підпорядкованих сил та засобів до бою (дій).

2.4.2. Під час перевірки готовності підпорядкованих сил та засобів до виконання отриманого завдання командир взводу (відділення) перевіряє: укомплектованість ОС та ОВСТ; знання бойового завдання (вказаного завдання, основних, додаткових та основних задач) підрозділу та особистої задачі (завдання), обмежень на здійснення визначених дій та ведення вогню; знання сигналів оповіщення, управління і взаємодії та порядку дій за ними; питання організації ВУП; наявність і стан необхідного обладнання (оснащення) та екіпірування ОС; стан ОВСТ; наявність встановленого запасу боєприпасів за їх видами, ПММ, води, продовольства та інших МТЗ; підготовку району (рубежів, позицій тощо) до бою (дій).

За результатами виконання восьмого етапу ПОБ(Д)П та готовність до виконання бойового завдання командир підрозділу у встановлений час та визначений спосіб доповідає старшому командирі *про готовність підпорядкованих сил та засобів до бою (дій)*.

3. РЕЙДОВІ ДІЇ

3.1. Загальні положення

3.1.1. *Рейдові дії* – узгоджені та взаємопов'язані за метою, завданнями, місцем, часом дії загальновійськових частин, підрозділів у тилу противника за підтримки військових частин, підрозділів видів, окремих родів військ (сил) збройних сил, які проводяться за єдиним планом щодо стрімкого просування маршрутом(ми) або у напрямку, знищення живої сили і техніки противника, захоплення (знищення, виведення з ладу, руйнування, утримання) його воєнних об'єктів, захоплення (утримання) районів або рубежів.

Виконання завдань рейдових дій досягають раптовістю, швидкістю, прихованістю маневру, активністю та рішучістю. У підрозділів для ведення рейдових дій за своїм складом і засобам підсилення має бути можливість самостійно виконувати завдання, які на них покладені.

3.1.2. Взвод здійснює рейд у складі роти або самостійно у розвідувальному (бойовому розвідувальному) дозорі, у бойовій рухомій охороні, як підрозділ прикриття. У ході рейду взвод може здійснювати нальоти, влаштовувати вогневі засідки, форсувати водні перешкоди, вести розвідувально-диверсійні дії та виконувати інші завдання.

Під час рейду взвод виконує завдання, приймає участь: в захопленні та знищенні (виводу) з ладу засобів високоточного озброєння, пунктів управління, вузлів зв'язку, аеродромів, засобів протиповітряної оборони, матеріально-технічних засобів, важливих промислових і енергетичних споруд, залізничних вузлів (станцій), трубопроводів та інших об'єктів.

Взвод може переходити до рейдових дій після виконання найближчого завдання батальйоном в тилу противника або в складі рейдового загону зі своєї території, коли проведення десантування підрозділів у район об'єктів противника не можливе.

3.1.3. Взвод під час ведення рейду може діяти в похідному або в бойовому порядку для знищення противника під час зустрічі з ним.

Похідний порядок взводу – *колона*. Колона взводу складається: з відділень та доданих підрозділів (вогневих засобів), які перебувають в безпосередньому підпорядкуванні командира взводу. Побудова похідного порядку взводу в колону для ведення рейдових дій у тилу противника, має відповідати умовам обстановки та забезпечувати: швидке розгортання у бойовий порядок для виконання завдань; дії в високому темпі, можливість маневру, стійку взаємодію та управління, а також готовність до відбиття раптових ударів повітряного і наземного противника.

Місця доданих підрозділів (вогневих засобів) в колоні взводу визначають залежно від черговості їх вступу в бій під час зустрічі з противником, відповідно до замислу бою. Командир взводу своє місце в колоні визначає самостійно в залежності від обстановки яка склалася. Пересування відбувається з максимально можливою швидкістю.

Управління взводом під час ведення рейдових дій здійснюють короткими розпорядженнями по радіо, командами і сигналами.

3.2. Підготовка рейдових лій

Підготовка рейдових дій – сукупність заходів, які спрямовані на забезпечення готовності підрозділу до виконання бойових завдань.

Підготовка рейдових дій взводу починається з отриманням від старшого командира *бойового завдання* у формі бойового наказу або попереднього розпорядження.

3.2.1. Особливості планування рейдових дій

3.2.1.1. З отриманням бойового наказу або попереднього розпорядження на рейдові дії командир взводу(відділення) виконує заходи, наведені в пункті 2.1. розділу 2 цього Бойового статуту з урахуванням особливостей підготовки рейдових дій.

Далі викладено особливості підготовки рейдових дій.

3.2.1.2. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ. Під час усвідомлення бойового завдання командир взводу (відділення) додатково повинен зрозуміти: мету рейду взводу (відділення); завдання роти та взводу, місце взводу в похідному порядку роти, умови, в яких відбувається рейд, місця можливої зустрічі з противником, по яких об'єктах (цілях) на напрямку дій взводу здійснюють вогневе ураження засоби старшого командира, завдання сусідів та порядок взаємодії з ними, сили та засоби підсилення взводу (відділення).

Під час оцінювання обстановки командир взводу (відділення) додатково зобов'язаний вивчити маршрут руху і характер місцевості, склад, положення, можливий характер дій противника, стан погоди, пору року, час доби та їхній вплив на підготовку і ведення рейду.

3.2.1.3. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ. *У замислі на рейдові дії* командир взводу (відділення) додатково визначає: способи виконання завдання (порядок висування до вказаного рубежу (об'єкта); побудову бойового (передбойового) порядку; порядок дій під час зустрічі з розвідкою, дрібними групами та силами противника які переважають, а також при переході до оборони; заходи введення противника в оману.

3.2.1.7. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ. *У бойовому наказі на рейдові дії у бойовій рухомій охороні під час постановки завдань* командир взводу (відділення) вказує:

а) відділенням (бойовим групам) – місце у бойовому порядку взводу, завдання (об'єкт захоплення та напрямок подальшого наступу) пункт збору після виконання завдань;

б) особовому складу відділення – місце у бойовому порядку відділення та бойові завдання.

в) доданим підрозділам – місце у бойовому порядку та завдання (додаток 10).

3.2.1.8. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ.

Під час організації взаємодії командир взводу (відділення) додатково вказує порядок дій відділень і доданих підрозділів: між собою та з сусідніми підрозділами, які діють попереду (позаду); під час пересування ділянками маршруту; під час подолання зон зараження, пожеж, руйнувань, мінних полів, що встановлені дистанційно; під час відбиття нападу противника.

Під час організації управління командир взводу (відділення) додатково встановлює: порядок спостереження за сигналами старшого командира та роботи на засобах зв'язку під час маршу і на привалах; сигнали управління, оповіщення, взаємодії і порядок дій за ними; своє місце і заступника.

Під час організації забезпечення командир взводу (відділення) додатково визначає: основні заходи щодо бойового, морально-психологічного, технічного, тилового та медичного забезпечення, послідовність і терміни їх виконання та які сили і засоби для цього залучати.

3.2.2. Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до рейдових дій

3.2.2.1. Під час підготовки взводу (відділення) до рейдових дій здійснюється: доукомплектування особового складу і підготовка його до рейду; підготовка ОВТ і майна (поповнення боєприпасів, пального і продовольства) до встановлених норм, перевірка озброєння та приведення його до нормального бою; перевірка готовності особового складу, озброєння і бойової техніки до виконання завдання.

Загальний обсяг заходів з підготовки взводу (відділення) до рейдових дій залежить від способу переходу батальйону(роти) до рейдових дій. Якщо взвод здійснює рейдові дії у складі роти після виконання завдань ТПД, то загальний

обсяг підготовки взводу буде складати заходи з підготовки до десантування (див. п.п. 4.2.2., 5.2.2. цього Бойового статуту) та заходи підготовки взводу до ведення рейдових дій та виконання бойових завдань на території, яка зайнята противником.

Однією із особливостей підготовки взводу до рейдових дій, є рейдові дії у складі батальйону (роти) після введення рейдового загону в створену ділянку прориву оборони противника. У цьому випадку взводу треба готуватися до ведення самостійних бойових дій у складі батальйону. Тому вони виконують заходи з підготовки до бойових дій на території, яка зайнята противником. Перелік заходів для підготовки до виконання завдань рейду буде вказаний у попередньому бойовому розпорядженні(бойовому наказі) старшого начальника.

При здійсненні рейду застосовуються БпЛА, які мають можливість запускатися під час руху колони. Особливо це важливо, якщо БпЛА придані рейдовому загону. БРО посилюється БпЛА з метою своєчасного термінового знищення виявленого противника та забезпечення якісної охорони головних сил рейдового загону. Найбільш ефективним може бути застосування ударних БпЛА, які працюють у повітрі спільно з рейдовим загonom(оперативно-тактичні ударні БпЛА). Якщо БпЛА придані командирі рейдового загону, то командир взводу (БРО) організує з ним зв'язок та взаємодію

Про готовність взводу до дій командир взводу доповідає командирі батальйону (роти).

Під час підготовки взводу (відділення) до рейдових дій здійснюється: доукомплектування особового складу і підготовка його до рейду; підготовка ОВТ і майна (поповнення боєприпасів, пального і продовольства) до встановлених норм, перевірка озброєння та приведення його до нормального бою; перевірка готовності особового складу, озброєння і бойової техніки до виконання завдання.

Про готовність взводу до дій командир взводу доповідає командирі роти.

3.3. Дії взводу (відділення) у бойовій рухомій охороні

3.3.1. Взвод, призначений у бойову рухому охорону (далі – БРО), діє перед головними силами батальйону з метою не допустити раптового нападу противника і проникнення його розвідки до головних сил, а також забезпечити підрозділам, які охороняє необхідний час і вигідні умови для розгортання і організованого вступу в бій. У встановлений час він проходить вихідний пункт і рухається по визначеному маршруту з установленою швидкістю (додаток 12).

Для безпосередньої охорони, а також для огляду місцевості, від бойової рухомої охорони висилають дозорне відділення на віддаленні, що забезпечує командирі взводу спостереження за відділенням і підтримку його вогнем взводу.

Дозорне відділення здійснює розвідку противника, стан маршруту, наявність загороджень і перешкод, шляхів їх обходу або подолання, радіаційну і хімічну обстановку.

Від дозорного відділення, під час підходу до об'єкта противника або перешкодам на маршруті руху, а також з виходом до призначеного району можуть виділятися парні дозорні.

3.3.2. Командир взводу, перебуваючи в колоні основних сил взводу, стежить на карті (планшеті) та за допомогою безпілотного літального апарату (далі – БпЛА), за маршрутом руху та діями дозорного відділення, особисто веде розвідку противника і місцевості. Тіснини, мости й інші вузькі місця взвод (відділення) проходить без зупинок. Зруйновані мости, заміновані чи заражені ділянки на маршруті бойова рухوما охорона обходить, позначаючи напрямком обходу покажчиками.

Бойова рухوما охорона та дозорне відділення здійснюють спостереження за наземним і повітряним противником.

Дозорне відділення під час зустрічі з дрібними групами противника знищує їх з ходу. Під час зустрічі з противником, що переважає, дозорне відділення займає вигідну позицію (рубіж) з розгортанням у бойовий порядок, вогнем бойової машини та доданих вогневих засобів наносить йому поразку і забезпечує вступ у бій БРО.

Під час зустрічі з великими групами противника, бойова рухوما оборона займає вигідний рубіж та забезпечує маневр, розгортання і вступ у бій головних сил рейдового загону (батальйону). Після знищення противника бойова рухوما охорона продовжує виконувати завдання за вказаним маршрутом.

Для забезпечення безпеки БРО їх дії узгоджуються з артилерійськими та танковими підрозділами, призначається рубіж безпечного віддалення від розривів своїх снарядів і мін. Безпечне віддалення під час атаки у пішому порядку, рахується 400 м; під час атаки на ББМ – 300 м; для доданих танкових підрозділів – 200 м.

3.3.3. *Взвод, призначений у бойову рухому охорону, що діє на фланзі батальйону, рухається на рівні голови колони головних сил батальйону.*

Дрібні групи противника, які з'явилися на фланзі колони, взвод знищує; якщо виникла загроза нападу сил, які переважають противника, він займає вигідний рубіж і, утримуючи його, затримує просування противника до колони головних сил.

3.3.4. *Взвод, який призначено в БРО для прикриття батальйону з тилу, висувається за колоною батальйону. Дрібні групи противника взвод знищує вогнем із засідок. Якщо виникає загроза виходу сил, які переважають противника до колони, він займає вигідну позицію (рубіж) і вогнем усіх засобів завдає удару противнику, затримує його просування і не допускає виходу на фланг і в тил батальйону.*

З метою затримки противника, що переслідує, командир взводу за наказом старшого командира може руйнувати переправи, мости і ділянки доріг.

Під час привалів і зупинок колони головних сил бойова рухوما охорона займає вигідний рубіж. Командир взводу вказує відділенням позиції, смуги вогню, сектори обстрілу і порядок дій під час нападу противника.

3.4. Перехід до оборони в ході рейдових дій

3.4.1. Оборонний бій взводу (відділення) включає послідовне виконання тактичних завдань, основними з яких є: нанесення ураження підрозділам противника під час їх розгортання і переходу в атаку перед переднім краєм оборони; відбиття атаки противника і утримання зайнятого опорного пункту (позиції); знищення противника, який увірвався на передній край та вклинився в оборону.

3.4.2. Перехід до оборони розпочинається із закріплення на досягнутому рубежі або з захопленням вигідного рубежу. Взвод створює бойовий порядок, готується до кругової оборони, створює систему вогню, обладнує опорний пункт в інженерному відношенні та ретельно маскується. Вогневі позиції для бойових машин обладнуються на флангах та за позиціями відділень. Особовий склад взводу (відділення) здійснює фортифікаційні роботи першої черги.

Командир взводу організовує систему вогню, спостереження за противником та забезпечує готовність взводу (відділення) до ведення оборони.

Взвод (відділення) має бути готовим до тривалого ведення оборонного бою в умовах застосування противником усіх видів зброї та засобів радіоелектронної боротьби (далі – РЕБ) і здатним відбити атаку переважаючих сил танків і піхоти противника, які підтримуються вогнем артилерії та ударами авіації, БпЛА активними діями повітряних (морських) десантів та диверсійно-розвідувальних сил (далі – ДРС) противника. Підрозділ має утримувати опорний пункт (позицію) і не залишати його без наказу старшого командира. Дії особового складу мають бути стійкими і активними.

3.5. Бій в оточенні

3.5.1. *Бій в оточенні* – це оборона в умовах, коли противник знаходиться одночасно перед фронтом, на флангах і в тилу підрозділу, що обороняється.

Під час бою в оточенні взвод повинен обороняти взводний опорний пункт підготовлений до кругової оборони, який займає, не втрачаючи безпосереднього контакту з противником і не допустити зосередження своїх підрозділів на малому просторі, де вони можуть отримати ураження від вогневих засобів противника, а також не допустити розчленування своїх підрозділів.

3.5.2. Для досягнення успіху під час бою в оточенні необхідно: перейти до кругової оборони; вогнем ББМ та інших вогневих засобів швидко і рішуче уражати противника, який намагається стиснути фронт оточення або розчленувати підрозділ; зосередженим вогнем знищувати противника, що вклинився.

3.5.3. Початком бою в оточенні вважається момент виходу переважних сил противника на фланги і тил підрозділу і перехоплення усіх шляхів руху, тобто момент створення фронту оточення.

Умови ведення бою в оточенні будуть найбільш складними, коли противник одночасно з оточенням буде намагатись розсікти бойовий порядок взводу і знищити його частинами. Це можливо коли взвод утримує важливий район або вузол місцевості.

Атака противника відбивається вогнем усіх засобів взводу і продовжує утримувати зайняті позиції.

Якщо противник перейшов до наступу одночасно на декількох напрямках, то успіх бою в оточенні буде залежати від швидкого маневру вогнем, силами та засобами взводу, доданих підрозділів.

У разі вклинення противника в оборону, командир взводу вживає всіх заходів, щоб зупинити його подальше просування нанесенням йому максимальних втрат вогнем усіх видів зброї.

Якщо противник зміг розсікти бойовий порядок взводу, то командир організовує дії розрізнених груп взводу з метою знищення противника, який вклинився між ними та об'єднання цих груп.

Взвод веде бій в оточенні стільки, скільки це необхідно або доцільно відповідно до умов тактичної обстановки, що склалася. Вихід з оточення може здійснюватися з дозволу (за наказом) старшого командира.

Взвод може бути призначений до складу підрозділів для прориву фронту оточення або до складу підрозділів прикриття, з метою забезпечення планомірного виходу сил з району оточення.

Взвод, що діє у складі сил, які призначені для прориву фронту оточення, бере участь у нанесенні удару по противнику на обраному напрямку і розвитку наступу аж до самого об'єднання з силами, які діють зовні.

Взвод, який діє у складі підрозділів прикриття, утримує позиції, які займає, забезпечує дії сил, які проривають фронт оточення. Відхід підрозділів прикриття можливий тільки за наказом старшого командира.

3.6. Рейдові дії в особливих умовах

3.6.1. Особливості рейдових дій взводу (відділення) вночі

Командир взводу, з отриманням бойового наказу на дії взводу вночі виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей бойових дій вночі.

Рейд може здійснюватися вночі або в інших умовах обмеженої видимості. Світлий час доби використовується для обслуговування озброєння і військової техніки, поповнення запасів. Взвод (відділення) може здійснювати рейд вночі у складі роти або призначатись у бойову рухому охорону. Для здійснення рейдових дій взводу (відділення), який призначений у БРО вночі потрібна особливо ретельна підготовка озброєння і техніки, уміла організація забезпечення, широке застосування приладів нічного бачення. Розвідку маршрутів висування необхідно проводити в світлий час доби всіма засобами у тому числі за допомогою БпЛА. Всі бойові машини обладнуються світломаскувальними пристроями.

Під час нічного рейду взводу (відділенню) найбільш ефективними мають бути застосування нальоту, влаштування вогневих засідок, розвідувально-диверсійні дії.

Під час підготовки рейдових дій вночі командир взводу (відділення) ретельно вивчає місцевість в районі майбутніх дій, за видимими орієнтирами визначає маршрут (азимут) руху і місця відділень під час руху та розгортання; уточнює у старшого начальника порядок освітлення місцевості, противника і його об'єктів; сигнали управління, взаємодії і взаємного впізнавання, заходи щодо світломаскування.

Якщо рейдові дії вночі є продовженням денних дій, командир взводу (відділення) уточнює завдання відділенням (особовому складу) і порядок їх виконання до настання темряви.

3.6.2. Особливості рейдових дій взводу (відділення) взимку

Командир взводу, з отриманням бойового наказу на рейдові дії взводу (відділення) взимку виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей бойових дій рейдових дій взводу (відділення) взимку.

Взимку перед здійсненням рейду командир взводу (відділення) поряд із звичайними питаннями повинен організувати: підготовку машин і озброєння до роботи в умовах низьких температур і глибокого снігового покриву; забезпечення особового складу теплими речами та передбачити інші заходи щодо попередженню обмороження особового складу.

З цією метою в кузова колісних машин можуть укладатися солома та гілки хвойних дерев, під час руху по можливості передбачаються короткі зупинки на яких особовий склад спішується та робить фізичні вправи для розігріву.

Якщо взвод (відділення) призначається до складу БРО, похідної охорони взимку, йому надаються на посилення машини, обладнані агрегатами для розчистки снігових заметів.

У випадку потрапляння підрозділів в ході рейду в сніговий буревій, рух рішенням старшого командира може бути припинений, а підрозділи за можливості відведенні у більш безпечні райони, або укриття, захищені від вітру. Люки і жалюзі бойових машин зачиняються, особовий склад знаходиться всередині машин, двигуни періодично прогриваються, при цьому вживаються заходи щодо попередження отруєння особового складу відпрацьованими газами.

У ході руху змішаних колон по глибокому пухкому снігу бойові машини не повинні йти слід у слід, щоб не вибивати глибоку колію. Дистанції між машинами збільшуються.

3.6.3. Особливості рейдових дій взводу (відділення) в лісі

Командир взводу, з отриманням бойового наказу на рейдові дії взводу (відділення) в лісі виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей бойових дій в лісі.

За участі взводу (відділення) у рейдових діях у лісі ускладнюється спостереження, орієнтування, маневр, особливо бойовою технікою, цілевказання

та коректування вогню, а також управління підрозділами і взаємодія.

Фактори, які ускладнюють дії маневру підрозділів в лісі також можуть бути наявність лісових пожеж, завалів, застій отруйних речовин, щільне задимлення.

Поряд з цим, ліс сприяє скритним діям підрозділів в пішому порядку та досягненню раптовості.

Осередки лісових пожеж підрозділи обходять, а під час вимушеного подолання осередків пожеж, долають їх на максимально можливій швидкості із розміщенням особового складу в бойових машинах із закритими люками і працюючими фільтровентиляційними приладами. З виходом із зон вогню підрозділи зупиняються в укриттях з навітряного боку і організовують гасіння пожежі на бойових машинах за допомогою штатних і підручних засобів.

Особлива увага приділяється оснащенню бойової техніки засобами підвищення прохідності, буксирування та розчищення завалів. Під час руху в лісі командир взводу (відділення) повинен суворо дотримуватись орієнтування, слідкувати за рухом по дорозі, просіці чи колонному шляху, звертаючи особливу увагу на готовність особового складу до боротьби із засідкам противника.

3.6.4. Особливості рейдових дій взводу (відділення) в горах

Командир взводу, з отриманням бойового наказу на рейдові дії взводу (відділення) в горах виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей бойових дій у горах, враховуються наступні фактори: обмежена кількості доріг, різка пересіченість рельєфу, наявність великої кількості перешкод, різкі зміни погоди, розрідженість повітря та екранізуючи дії гір, що ускладнює роботу радіо засобів зв'язку та інших радіоелектронних засобів.

Поряд з цим, гірська місцевість має ряд позитивних властивостей: наявність великої кількості прихованих підступів до об'єктів атаки, можливість маскування підрозділів, здійснення обходів і охоплень.

Взвод (відділення) в рейді у складі роти (взводу) діє на визначеному напрямку уздовж доріг, долин, гірських хребтів та по іншим доступним напрямкам.

Особлива увага приділяється перевірці справності механізмів бойових машин, їх ходової частини, засобів буксирування та розчистки завалів. На бойових машинах задалегідь готуються додаткові пристрої для гальмування, збільшується запас пального.

Під час рейду швидкість руху на підйомах, спусках і інших важкодоступних ділянках може зменшуватись, а дистанції між машинами збільшуються до меж безпечних. Перевали, щілини, гірські проходи і каньйони взвод (відділення) долає безупинно, на максимально можливій швидкості. Окремі машини, у випадку вимушеної зупинки відводяться в місця, де вони не заважатимуть руху. На окремих небезпечних ділянках руху за командою старшого командира особовий склад може спішуватись. Для охолодження двигунів командир взводу з дозволу старшого начальника може зупиняти колону. Зупинки слід вибирати в місцях де дорога має рівну ділянку, безпечну

від каменепадів і снігових лавин. Забороняється робити зупинки в руслах висохлих річок, на водостоках, крутих підйомах і спусках, над урвищами або під ними.

Під час руху у пішому порядку на крутих підйомах крім малих привалів організовуються короткі зупинки на 3-5 хвилин через кожні 15-20 хвилин руху. Під час подолання гірських річок, крутих підйомів і спусків особовий склад забезпечується канатами, “кішками”, кірками-мотиками, а в деяких випадках і спеціальним взуттям із шипами. Під час руху в пішому порядку командир взводу зобов’язаний організувати бойову (головну, бокову, тилу) похідну охорону на панівних висотах, щілинах і інших небезпечних місцях.

3.7. Особливості об’єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) у рейдових діях

3.7.1. Вогневе ураження противника під час ведення рейдових дій є процес узгодженого вогневого впливу сил і засобів ближнього бою, артилерії та авіації на об’єкти, групи об’єктів та підрозділи противника задля досягнення мети і кінцевого результату рейду. Силами і засобами ближнього бою взводу є озброєння та бойова техніка.

Взводу може бути додане гранатометне або протитанкове відділення, артилерійський (мінометний) взвод (ВгЗ) або підрозділ ударних БпАК. Ці підрозділи під час рейду взводу рухаються в його колоні і повинні бути постійно готовими до відбиття атак противника з будь-якого напрямку та забезпечення розгортання і вступу взводу в бій.

3.7.2. Під час виходу підрозділів на рубіж початку рейдових дій ВУП здійснюється старшим командиром. За його рішенням проводиться артилерійська підготовка рейдових дій.

До артилерійської підготовки рейдових дій, у деяких випадках, залучається артилерія, що входить до складу рейдових підрозділів. В цьому випадку місце в колоні рейдового підрозділу артилерія займає після виконання визначених завдань та з отриманням сигналу (команди) командира рейдового загону.

Артилерія, що призначена для підтримки підрозділів у рейді, забезпечує їх вихід в тил противника, здійснює вогневу підтримку його дій в тилу противника.

3.7.3. Під час виходу взводу до об’єкта захоплення (знищення) артилерійські, мінометні підрозділи наносять ураження підрозділам прикриття противника та забезпечують виконання завдання.

Додане гранатометне відділення, яке озброєне АГС-17, наносить ураження живій силі та вогневим засобам противника, виконує поставлені командиром взводу завдання.

Гранатометне відділення, яке озброєне СПГ, знищує танки, інші броньовані цілі, живу силу та вогневі засоби противника.

Протитанкове відділення, яке озброєне ПТРК, знищує броньовані цілі противника.

3.8. Забезпечення взводу (відділення) у рейдових діях

3.8.1. Командир взводу (відділення) під час підготовки і дій у рейді організовує забезпечення взводу та виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 1.5 розділу 1 “Забезпечення бою (дій) взводу (відділення)” цього Бойового статуту.

3.8.2. Забезпечення рейдових дій полягає у розробленні та здійсненні заходів, спрямованих на збереження боєздатності підрозділів, їх підготовку та ефективне застосування під час підготовки та ведення рейдових дій.

Додатково командир взводу (відділення) необхідно визначити та здійснити заходи:

а) з розвідувального забезпечення – порядок спостереження за противником під час рейду та порядок надання (здійснення) доповіді дозорними, отримання інформації з БпЛА в ході рейду;

б) з логістичного забезпечення – порядок технічного, тилового забезпечення, створення додаткових запасів боєприпасів та МТЗ і розміщення їх на штатній ОВТ, тощо;

в) з медичного забезпечення – основні завдання медичного забезпечення: розшук поранених на полі бою надання їм домедичної допомоги та порядок евакуації поранених;

г) з морально-психологічного забезпечення – визначає: засоби з підтримання морально-психологічного стану особового складу під час здійснення рейду та виконання бойового завдання.

4. ДЕСАНТНО-ШТУРМОВІ ДІЇ

4.1. Загальні положення

4.1.1. *Десантно-штурмові дії* – (*en: Air assault actions*) – узгоджені та взаємопов’язані за метою, завданнями, місцем, часом дії військових частин, підрозділів Десантно-штурмових військ та армійської авіації Сухопутних військ у складі десантно-штурмових загонів (груп) за підтримки військових частин, підрозділів видів, окремих родів військ (сил) збройних сил, які проводяться у тилу противника за єдиним планом щодо здійснення десантування, проведення повітряно-штурмової атаки воєнних об’єктів з використанням удару, вогню, маневру, протягом нетривалого часу задля їх знищення (виведення з ладу, руйнування).

Глибина десантно-штурмових дій обмежується розмірами об’єкта, що захоплюється, або глибиною розташування підрозділів, які його обороняють.

Успіх десантно-штурмових дій досягається надійним знищенням об’єктів наземної протиповітряної оборони противника та використанням максимальних бойових можливостей вертольотів і підрозділів ДШВ.

Головні принципи десантно-штурмових дій: маневр-удар і знову маневр, нешаблонні способи дій, точна відповідність обстановці, забезпечення прихованості та введення противника в оману. Удари, які наносять по об’єктах

противника, мають бути стрімкі, короткі, а зіткнення з противником – короткочасні.

Взвод (відділення) під час ведення десантно-штурмових дій повинен уміло застосовувати охоплення й обходи для атаки противника у фланг і тил, активно використовувати для цього додані вертольоти, діяти раптово, зухвало і стрімко, вести бій з повною напругою сил, вогнем і рішучою атакою самостійно та у взаємодії з іншими підрозділами знищувати противника, що обороняється, захоплювати і знищувати (виводити з ладу) його об'єкти.

4.1.2. На період десантно-штурмових дій десантно-штурмовий взвод буде виконувати бойові завдання в складі роти, батальйону, або самостійно та діяти, як десантно-штурмова група. Відділення діють у складі взводу.

Десантно-штурмова група – елемент бойового порядку роти або батальйону, призначена для виконання бойового завдання у тилу противника шляхом охоплення його повітрям на вертольотах. До складу десантно-штурмової групи входять десантно-штурмові відділення взводу, вертольоти армійської авіації СВ та засоби підсилення.

4.1.3. З метою успішного виконання завдань десантно-штурмові групи можуть підсилювати вогневими підрозділами (мінометним розрахунком, гранатометним, протитанковим відділенням), саперним підрозділом. Дії десантно-штурмових груп підтримують вогнем транспортно-бойові (багатоцільові) вертольоти.

4.1.4. Висадження штурмової групи здійснюється посадочним способом (без вимикання двигунів вертольотів) під прикриттям бойових вертольотів. Якщо місцевість чи стан ґрунту не гарантують безпеку приземлення вертольотів, десантування групи можна здійснювати “по штурмовому” (на ходу) – з висоти 1,5-2 м за швидкістю польоту вертольотів 10-15 км/год. або десантуванням за допомогою комплексу знімного бортового обладнання (КЗБО) “Канат-М1”.

Час висадження встановлюють з урахуванням прогнозу погоди, тривалості дня і ночі та візуальної видимості. Найбільш доцільно проводити висадження зранку, щоб використати темний час доби для перельоту. Для ведення бою вночі, висадку необхідно проводити під час заходу сонця.

Під час ведення десантно-штурмових дій обов'язково передбачають виконання правил тактичного маскуванню з дотриманням заходів світлової, звукової дисципліни та радіомаскування.

4.1.5. Для організованого здійснення десантування та ведення десантно-штурмових дій десантно-штурмовій групі призначають: основні та запасні посадочні площадки; вихідний пункт для побудови бойового порядку вертольотів армійської авіації СВ; смуга прольоту в межах якої визначаються маршрути прольоту до об'єкта та в зворотньому напрямку; контрольні пункти; пункт припинення вогню артилерії; пункт бойового розходження; основні, запасні площадки приземлення; місце збору після знищення об'єкта та основні, запасні посадочні площадки.

Основні, запасні посадочні площадки та основні, запасні площадки приземлення мають бути з міцним покриттям. Мінімальний діаметр площадки залежно від типу вертольоту, 50-75 м, нахил поверхні площадки має бути не більше 15 градусів.

Основні, запасні посадочні площадки призначаються безпосередньо у районі зосередження взводу, або поблизу нього та в районі збору після знищення об'єкту.

Основні, запасні площадки приземлення призначаються в районі десантування, якомога ближче до об'єкта.

Запасні посадочні площадки та запасні площадки приземлення використовуються у випадку зміни тактичної обстановки, яка не забезпечує можливість використання основних площадок.

4.1.6. *Під час ведення десантно-штурмових дій* за виконання завдань в повному обсязі (від зльоту вертольотів для виконання завдань до їх повернення) відповідають командири десантно-штурмових загонів та груп, які діють на вертольотах.

4.1.7. На кожне завдання планують основний і запасний маршрут вертолітного підрозділу. Політ вертольотів під час ведення ДШД здійснюється на мінімальній висоті, використовуються складки місцевості для маскуванню та захисту від вогню противника.

Побудова бойового порядку вертольотів повинна забезпечувати ведення повітряної розвідки, вогневе прикриття основних сил десантно-штурмової групи та забезпечення радіоелектронного приглушення засобів зв'язку і вогневих засобів противника в районі об'єкта.

З рубежу бойового розходження бойові вертольоти заходять на бойовий курс і приймають участь у вогневому ураженні об'єкта, баражують навколо об'єкта, ведуть розвідку, прикривають взвод з повітря або уходять на вказані площадки базування.

Транспортно-бойові вертольоти у відповідності із замислом на бій здійснюють посадку на площадці в районі висадження на відстані між вертольотами, яка забезпечує розгортання взводу (відділення) в бойовий порядок, або розходяться на свої напрямки, здійснюють маневр і посадку на площадках, висування з яких забезпечує швидке охоплення об'єкта з флангів.

Основні, запасні площадки приземлення обираються в місцях, які забезпечують максимально прихований підліт і висадку десантно-штурмової групи. Відстань основної площадки приземлення до об'єкта повинна забезпечувати безпеку від вогню по вертольоту зі стрілецької зброї і в залежності від характеристики об'єкта, ступеню подавлення його вогневих засобів під час вогневого ураження в ході десантування має бути якомога ближче до об'єкта.

Якщо підліт вертольоту приховати неможливо, з метою введення противника в оману щодо місця висадження, вертоліт під прикриттям складок місцевості може здійснити декілька хибних знижень з метою його імітації.

За умов візуального спостереження противником під час наближення вертольотів до об'єкта екіпажам доцільно обирати місця для посадки, в яких гвинти піднімають клуби пилу, що створює для особового складу під час висадження додаткові умови маскування у разі можливого знаходження противника поблизу площадки приземлення.

4.1.8. Після висадження особовий склад взводу (відділення) максимально швидко висувається за визначеними маршрутами на рубіж переходу в атаку. На рубіж переходу в атаку підрозділи виходять у визначеному командиром бойовому порядку. Атака полягає у стрімкому і безперервному русі. Взвод розвиває наступ у глибину і виконує бойове завдання.

4.1.9. Після виконання бойового завдання десантно-штурмова група швидко здійснює вихід у пункт збору, організовано, у передбойовому порядку із забезпеченням прикриття.

У пункті збору командир взводу (відділення) повинен особисто перевірити і переконатися у наявності особового складу, організувати посадку особового складу та завантаження озброєння.

4.1.10. Бойові і транспортно-бойові вертольоти під час виконання взводом бойового завдання перебувають в районі ведення десантно-штурмових дій із завданням знищення танків та інших броньованих цілей противника, або можуть перебувати на площадках базування на віддаленні 6-8 км., від району ДШД.

4.1.11. Розвідка, до висадження десантно-штурмової групи, ведеться в смузі прольоту і в районі десантно-штурмових дій силами та засобами старшого командира, а після висадження десанту своїми розвідувальними органами.

Повітряна розвідка ведеться спеціально підготовленими екіпажами вертольотів, наземна розвідка – розвідувальними і бойовими розвідувальними дозорами та дозорними відділеннями.

4.2. Підготовка десантно-штурмових дій

Підготовка десантно-штурмових дій – сукупність заходів, які спрямовані на забезпечення готовності підрозділу до виконання бойових завдань.

Підготовка десантно-штурмових дій взводу починається з отриманням від старшого командира *бойового завдання* у формі бойового наказу або попереднього розпорядження.

4.2.1. Особливості планування десантно-штурмових дій взводу (відділення)

4.2.1.1. Процедури організації десантно-штурмових дій у взводі (відділення) розпочинається після отримання бойового наказу або попереднього розпорядження.

Для виконання процедур десантно-штурмових дій у взводі (відділення) необхідно виконати заходи, які наведені в пункті 2.1. розділі 2 цього Бойового статуту з урахуванням особливостей ведення десантно-штурмових дій.

Далі викладаються особливості підготовки десантно-штурмових дій.

4.2.1.2. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ. Під час усвідомлення бойового завдання командир взводу (відділення) має додатково зрозуміти завдання роти та взводу, по яких об'єктах (цілях) на напрямку дій взводу здійснюється вогневе ураження засобами старших командирів, завдання сусідів та порядок взаємодії з ними, чим підсилюється взвод, порядок та терміни виконання бойового завдання, на яку посадкову площадку здійснюють десантування, бортовий номер вертольота (вертольотів), час готовності до десантно-штурмових дій.

Під час оцінювання обстановки командир взводу (відділення) необхідно вивчити об'єкт захоплення, характер його охорони та оборони, склад, положення та можливий характер дій противника на об'єкті та на підступах до нього, місця розташування його вогневих засобів, його сильні та слабкі сторони, найбільш вірогідні напрямки дій танків, систему загороджень, охорони та оборони об'єктів противника на напрямку дій взводу.

4.2.1.3. НА ДРУГОМУ ЕТАПІ. У четвертому пункті попереднього розпорядження командир взводу (відділення) додатково встановлює терміни та обсяг підготовки та обслуговування спорядження десантника (під час десантування з комплектом знімного бортового обладнання).

4.2.1.4. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ. У замислі на десантно-штурмові дії командир взводу (відділення) необхідно додатково визначати: способи дій десанту під час висадки і в ході виконання бойового завдання.

4.2.1.5. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ. Під час віддання бойового наказу на десантно-штурмові дії командир взводу (відділення) у третьому пункті бойового наказу командир взводу визначає:

а) відділенням (бойовим групам) – місце у бойовому порядку взводу, завдання (об'єкт захоплення та напрямок подальшого наступу) пункт збору після виконання завдань;

б) особовому складу відділення – місце у бойовому порядку відділення та бойові завдання.

в) доданим підрозділам – місце у бойовому порядку та завдання (додаток 10)

4.2.1.6. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ. Під час організації взаємодії командир взводу (відділення) зобов'язаний додатково узгодити:

порядок ураження об'єктів (цілей) засобами старших командирів по напрямку дій взводу (відділення);

порядок викидання (висадки) і збору підрозділу у районі (пункті);

способи знищення (виведення з ладу) об'єктів, сили і засоби, які для цього

надаються, порядок їх дій; район (пункт) збору після виконання завдання;

порядок відбиття ударів повітряного противника, БпЛА, способи розпізнавання своїх літаків та позначення своїх підрозділів.

Під час організації управління командир взводу (відділення) вказує: місце командно-спостережного пункту в бойовому порядку взводу; способи доведення сигналів управління та оповіщення, порядок спостереження за ними; радіодані і порядок використання засобів зв'язку; способи і терміни надання доповідей; порядок цілевказання і коректування вогню; радіодані та порядок користування сигнальними засобами зв'язку.

Під час організації забезпечення командир взводу (відділення) вказує: завдання з розвідки, логістичного забезпечення інженерного забезпечення, ХБРЯ захисту; порядок виконання заходів медичного та морально-психологічного забезпечення.

4.2.2. Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до десантно-штурмових дій

4.2.2.1. Час на повноцінну підготовку підрозділу до десантно-штурмових дій повинен складати до 2-х діб.

4.2.2.2. Підготовка підрозділів взводу складається з наступних додаткових заходів:

а) *підготовки до десантування індивідуальної зброї* – відрегулювати довжину ремня, яка забезпечує зручність та безпеку десантування; розмістити сумку з магазинами в місці, яке забезпечить зручність та безпеку їх використання (не розміщувати сумку попереду себе на рівні пояса); розмістити переносний запас боєприпасів у рюкзаку; розмістити гранати окремо від запалів у відповідних відсіках рюкзака;

б) *підготовки колективної зброї* – упакувати її в м'яку тару, окремо упакувати боєприпаси.

Перед завантаженням десанту необхідно перевірити:

а) під час десантування посадочним способом або з зависанням (по штурмовому) – працездатність дверей вантажної кабіни вертольоту наявність та справність страхувальних ременів для особового складу, кріплень для ведення стрільби зі стрілецької зброї у польоті, працездатність засобів світлової та звукової сигналізації;

б) під час десантування за допомогою КЗБО Канат-1, Адаптер-М1 – надійність монтажу КЗБО на вертольоті, справність його основних вузлів, наявність контровки основних вузлів обладнання, справність карабінів, що страхують, технічний стан канатів та надійність їх кріплення до балок-консолей.

Екіпіровка особового складу повинна складатися з:

а) зручного обмундирування (польової форми “костюм спеціальний”, натільної термобілизни, термошкарпеток);

б) взуття (легке та міцне типу “Талан”, під час десантування за допомогою КЗБО – петлі та скоби знімаються або обмотуються скотчем (поліетиленовою стрічкою));

в) захисного спорядження (кевларового шолому типу “Тор-Д”, бронежилета, налокітників, наколінників, рукавиць, окулярів);

г) спорядження для виконання десантування за допомогою КЗБО (шкіряні захисні рукавиці (без поривів та тріщин)), страхувальні карабіни (з розрахунку один карабін на десантника).

Все спорядження розміщується на правому боці або за спиною (заходи безпеки), в місці легкого доступу, воно розподіляється таким чином, щоб забезпечити ергономіку та зменшення навантаження на десантника. Бронежилет, шолом та прилад спостереження повинні бути відрегульовані за розміром із врахуванням виконання стрибка з висоти 1-2 метри та жорсткого приземлення.

4.2.2.3. Заняття і тренування з підрозділом складаються з:

а) дій особового складу по порядку посадки (висадки) з вертольоту та діях під час перельоту;

б) користування індивідуальною аптечкою та надання першої медичної допомоги пораненим;

в) порядку дій під час виявленні МВЗ, їх позначення, пророблення проходу, позначення обходу, знешкодження саморобних вибухових пристроїв (далі – СВП);

г) порядку ведення радіообміну;

д) приведення зброї до нормального бою, перевірка прицільних приладів;

е) проведення практичних занять за одним або декількома етапами десантно-штурмових дій.

4.3. Ведення десантно-штурмових дій

4.3.1. Десантування десантно-штурмової групи в ході ведення десантно-штурмових дій включає: зліт вертольотів з підрозділами десантно-штурмової групи на борту, побудову бойового порядку підрозділу вертольотів у повітрі, бойовий політ у район десантування, висадку підрозділів десантно-штурмової групи на площадках приземлення в районі десантування.

Зліт вертольотів починається за командою командира, який застосовує десант.

Бойовий політ у район десантування над своєю територією може здійснюватися на висоті 50 м і більше, над територією противника – на малих і гранично малих висотах у 30 м і менше, однією колоною.

Командир взводу під час польоту знаходиться поблизу кабіни пілотів. Командир екіпажу інформує командира взводу про обстановку в районі десантування, зміни в маршруті польоту і порядок заходження на площадки приземлення, а також про дії сусідніх підрозділів (вертольотів).

Десантно-штурмовий взвод під час перельоту веде спостереження через оглядові вікна (блістери) вертольоту. Черговий вогневий засіб (кулеметник), за необхідністю, займає позицію біля входних дверей, закріплює озброєння на штатне місце, в готовності вести вогонь по наземному противнику. Вогонь по виявленому наземному противнику ведеться за командою командира.

Безпосередньо перед висадженням десанту в районі ведення десантно-штурмових дій, наносять удари бойові вертольоти (додаток 13).

У польоті під час підходу до зони зараження у вертольотах зачиняються всі люки і двері, вимикаються системи підігріву і вентиляції кабін; екіпажі й особовий склад десанту надягають респіратори (протигази).

4.3.2. Під час висадки посадочним способом, першими проводять висадку кулеметники та здійснюють вогневе прикриття решти особового складу, який висаджується. Після висадки особовий склад десантно-штурмового взводу негайно під прикриттям ударів бойових вертольотів та вогню артилерії відкриває вогонь на придушення противника, розгортається у бойовий порядок у складі відділень або бойових груп, проводить повітряно-штурмову атаку та захоплює об'єкт.

В ході повітряно-штурмової атаки, кожному відділенню призначається смуга вогню, а військовослужбовцям – сектори спостереження та ведення вогню.

Під час висадки з використанням КЗБО черговість десантування визначає командир взводу з урахуванням особливостей обстановки що склалась. Особовий склад після спуску також не намагається встояти на ногах, уникає можливості пошкодження канатом, змінює свою позицію, використовує складки місцевості, займає вказане місце на позиції відділення у разі необхідності веде вогонь по противнику.

Командир взводу займає місце в бойовому порядку взводу згідно свого рішення та обстановки, яке забезпечує ведення спостереження та стійке управління підрозділами.

4.3.3. Під час відльоту вертольоту взвод за командою командира взводу прикриває його відхід з загрозливого напрямку. Надалі командир взводу орієнтується, встановлює зв'язок із командиром роти, уточнює бойові завдання командирам відділень та доданим підрозділам.

4.3.4. Противника, що контратакує, взвод знищує вогнем усіх засобів з вигідного рубежу. Після нанесення вогневого ураження противнику взвод стрімкою атакою, у взаємодії з іншими підрозділами, завершує його знищення, у визначений час виходить у пункт збору. У пункті збору командир взводу доповідає про виконання бойового завдання та стан взводу. За командою командира особовий склад здійснює посадку у вертоліт. Першими завантажують поранених, останніми посадку здійснюють військовослужбовці групи прикриття.

Якщо в подальшому взвод отримує завдання на десантно-штурмові дії у новому районі, взвод здійснює перекидання на вертольотах у цей район. У новому районі дій командирам підрозділів необхідно звернути увагу на виявлення саморобних вибухових пристроїв за типом 4С або 5С та встановити порядок дій під час їх виявлення (додаток 16).

4.4. Десантно-штурмові дії в особливих умовах

4.4.1. Особливості десантно-штурмових дій взводу (відділення) вночі

Успіх взводу у нічному бою залежить від ретельної його підготовки, ступеня натренованості особового складу під час дій вночі, а також від умілого використання приладів нічного бачення і засобів освітлення.

Командир взводу (відділення), з отриманням бойового наказу на десантно-штурмові дії вночі виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей нічних умов та дій вночі.

Командир взводу (відділення) під час підготовки десантно-штурмових дій вночі повинен додатково визначити і вказати підлеглим командирам наступні питання: видимі вночі орієнтири; азимут напрямку наступу відділення, яке буде задавати напрямок наступу; завдання зі знищення і подавлення приладів нічного бачення та засобів світлового забезпечення противника; порядок позначення досягнутого рубежу; порядок застосування приладів нічного бачення; порядок освітлення місцевості і способи позначення проходів у загородженнях; порядок забезпечення взводу освітлювальними і сигнальними засобами, набоями з трасуючими кулями.

Для ведення десантно-штурмових дій вночі висадку десанту доцільно проводити під час заходу сонця.

Для більш повного використання фактору раптовості під час десантно-штурмових дій вночі командир взводу зобов'язаний приділити особливу увагу швидкому збору і приведенню підрозділів у готовність до бою після приземлення. Використання яскравих, легко примітних світлових сигналів не допускається. Маршрути виходу підрозділів до об'єкта нападу визначаються таким чином, щоб виключити їх перетинання.

У нічний час, або під час висадження взводу, особовий склад зобов'язаний зберігати цілковиту тишу та залишатись на своїх позиціях протягом п'яти хвилин після відльоту вертольоту. Це дає змогу адаптуватись до місцевості, а командир взводу – краще оцінити обстановку.

Взвод вночі наступає в пішому порядку, бойові машини діють у бойовій лінії своїх підрозділів.

Напрямок десантно-штурмових дій позначається світловими орієнтирами (створами), а досягнутий підрозділами рубіж – сигнальними ракетами або іншими сигналами, які добре видно.

У ході десантно-штурмових дій взводу (відділення) необхідно: точно витримувати визначений напрямок; установленим порядком позначати своє положення на досягнутих рубежах; виконувати заходи забезпечення безпеки під час подолання важкопрохідних ділянок; вміло використовувати прилади нічного бачення і засобів освітлення місцевості.

Атака вночі проводиться таким чином, щоб не допустити зустрічних рухів і загрози взаємного ураження вогнем під час здійснення маневру. Інтервали між підрозділами, військовослужбовцями зменшуються, в ході бою підрозділи повинні суворо дотримуватись визначених напрямків і встановленими сигналами позначати своє положення.

У взводі призначається освітлювальний пост, який знаходиться поряд з командиром взводу і діє за його вказівками.

Освітлювальні засоби використовуються таким чином, щоб освітити (осліпити) противника та, одночасно з цим, не демаскувати свої підрозділи та виключити перешкоди щодо застосування своїх приладів нічного бачення.

4.4.2. Особливості десантно-штурмових дій взводу (відділення) взимку

Характерними особливостями десантно-штурмових дій взимку є: обмежена кількість доріг, низька температура повітря, можливі різкі коливання температури, снігопади, снігові буревії і завірюхи, глибока снігова покрівля і рихлий сніг.

Командир взводу (відділення), з отриманням бойового наказу на десантно-штурмові дії взимку, виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей зимових умов та бойових дій взимку.

Ефективним способом десантування в зимових умовах є десантування з вертольотів посадковим способом або безпарашутним способом десантування за допомогою канату.

Під час підготовки взводу (відділення) до десантно-штурмових дій взимку особлива увага командирів взводу, відділень приділяється ретельній підготовці ОВТ через низьку температуру. З метою маскування техніка фарбується у білий колір. Засоби індивідуального захисту готуються до використання в умовах низьких температур. Виконуються заходи щодо попередження переохолодження й обмороження особового складу.

Висування підрозділів до об'єкта захоплення (знищення) здійснюється вздовж доріг.

Бойові завдання підрозділам зазвичай ставляться на меншу глибину ніж у звичайних умовах.

Атаку об'єкта взвод здійснює у пішому порядку. ББМ діють за своїми підрозділами і вогнем знищують противника.

4.4.3. Особливості десантно-штурмових дій взводу (відділення) у лісі

Ліс є серйозною перешкодою для підрозділів, що наступають. Наявність у лісі дерев, завалів та інших важкодоступних ділянок, обмеженість і поганий стан доріг, значно ускладнюють дії взводу (відділення). У лісі ускладнюється спостереження, цілевказання, коректування вогню, управління взводом (відділенням), підтримання безперервної взаємодії і ведення дій особовим складом і ББМ. Ліс дозволяє противнику створювати на дорогах і інших доступних для дій взводу напрямках завали у поєднанні з мінно-вибуховими й іншими загородженнями. Після дощу погіршується прохідність лісових доріг. Разом із тим ліс створює сприятливі умови для маскування, прихованого підходу і несподіваної атаки противника, просочування взводу в глибину оборони противника та атаки його з флангу і в тилу.

Командир взводу (відділення), з отриманням бойового наказу на десантно-штурмові дії у лісі, виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2,

цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей зимових умов та бойових дій у лісі.

Під час десантно-штурмових дій взводу (відділення) у лісі сприятливим фактором є можливість скритного десантування і дій підрозділів в пішому порядку та досягнення ними раптовості дій. Успіх дій взводу залежить від вміння командира оволодіти критичною ініціативою під час ведення бою за об'єкт, довести справу до кінця.

Висування до об'єкта захоплення (знищення) здійснюється уздовж доріг, лісових просік по вказаних напрямках, діючи у пішому порядку на скорочених інтервалах.

Атака об'єкта здійснюється одночасно з декількох напрямків з використанням скритих підступів і маскуючих властивостей лісу, що дозволяє максимально використати фактор раптовості та ввести противника в оману щодо чисельності нападаючих.

Для знищення противника, що веде вогонь з дерев, командир взводу призначає окремих автоматників або кулеметників.

Командир взводу (відділення) повинен враховувати, що під час виконання десантно-штурмових дій резерви ворога можуть знаходитись у найближчих районах лісу і здійснити проведення контратаки. Тому командир взводу необхідно бути готовим організувати відбиття контратаки противника.

4.4.4. Особливості десантно-штурмових дій взводу (відділення) в горах

За своїми фізико-географічним умовами гірська місцевість має низку особливостей:

- а) різка пересіченість рельєфу з великою кількістю важкодоступних ділянок для дій;
- б) обмежена кількість доріг;
- в) постійна небезпека виникнення обвалів, каменепадів, зсувів;
- г) роз'єднаність напрямів, доступних для дій підрозділів;
- д) екрануючий вплив гір на роботу радіо/ і радіо/технічних засобів;
- е) своєрідний характер гірських рік;
- ж) різноманітність кліматичних умов у залежності від висоти, часу доби і пори року, непередбачені зміни погоди, суттєвий вплив метеорологічних умов на влучність стрільби вогневих засобів, особливо артилерії і мінометів;
- и) велика кількість мертвих зон і прихованих підступів;
- к) труднощі проведення інженерних робіт і розмінування.

Командир взводу (відділення), з отриманням бойового наказу на десантно-штурмові дії в горах, виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей зимових умов та бойових дій у лісі.

Під час планування десантно-штурмових дій взводу (відділення) в горах район десантування вибирають з урахуванням важливих тактичних властивостей місцевості: наявності укриття, прихованих шляхів підходу до об'єкта атаки, панівних висот, стану доріг.

Під час захоплення гірського перевалу або об'єкта, розташованого у вузькій долині, взвод у першу чергу опановує прилеглі панівні висоти, а після цього виходить у фланг і тил противнику і знищує його.

Під час атаки об'єкта з багатоярусним розташуванням живої сили і вогневих засобів противника здійснюється їх подавлення одночасно на всіх ярусах. Під час атаки першого ярусу частину вогневих засобів доцільно залишати на вихідних позиціях з метою забезпечення безперервної підтримки атакуючих підрозділів вогнем з місця.

Під час подолання гірської річки вбрід її дно, вхід і вихід броду повинні бути розвідані, межі броду позначені добре помітними позначками. Під час подолання броду широко використовуються троси, канати, мотузки, які виключають падіння та знесення особового складу швидкою течією.

Десантно-штурмовий взвод (відділення) в ході бойових дій в горах може бути призначений до складу обхідного загону. Взвод, що здійснює обхід, використовує приховані підступи й проміжки в обороні противника, рішуче просувається до об'єкта атаки з флангів, а за можливості і з тилу, та у взаємодії з іншими атакуючими підрозділами або самотійно атакує і захоплює об'єкт (рубіж, позицію) противника.

4.5. Особливості об'єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) у десантно-штурмових діях

4.5.1. *Вогнева підтримка ДШД* здійснюється за єдиним планом старшого командира, який призначив ДШГ. *Загальне ВУП* під час ведення ДШД здійснюють авіацією ПС, армійською авіацією Сухопутних військ АВ СВ та артилерією старшого командира, *безпосереднє ВУП* – підпорядкованими силами і засобами взводу (відділення) та за підтримки сил та засобів старшого командира.

Порядок загальної та безпосередньої авіаційної та артилерійської підтримки ДШД аналогічний порядку, викладеному для вогневої підтримки тактичного ПВД.

4.5.2. *Вогневе ураження противника під час ведення ДШД* здійснюють тактичною авіацією ПС, вертольотами АВ СВ, артилерійськими підрозділами (вогневими засобами) по об'єктах противника у районі дій.

Бойове застосування артилерії, підрозділів (ВгЗ) ППО, розвідки, інженерно-саперних та спеціальних підрозділів визначається характером та особливостями бою (дій) у тилу противника та відповідно обстановки: під час захоплення (знищення) об'єкта – здійснюється аналогічно вогневої підтримки наступальних (штурмових) дій та дій у повітряному десанті; за необхідності переходу до оборони – аналогічно ВП дій в обороні.

4.5.3. *Під час організації ВУП* в районі веденні ДШД узгоджуються: порядок застосування ВТЗ, ударів тактичної авіації перед та під час нанесення ударів, рубежі безпечного віддалення; безпечні напрямки і висоти заходу

вертольотів в район висадки ДШЗ (ДШГ); порядок ураження об'єктів (цілей) противника ударами тактичної авіації, яка підтримує, і бойових вертольотів та вогнем своєї артилерії перед атакою, тривалість вогневої підготовки висадки та атаки або вогневого нальоту; порядок висадки підрозділу, дій після висадки та час висування підрозділів на рубіж атаки; час готовності інших елементів бойового порядку; напрямки і час атаки підрозділів десанту, порядок їхніх дій під час захоплення та знищення об'єкта (об'єктів); порядок вогневої підтримки атаки підрозділів ударами тактичної авіації, бойових та транспортно-бойових вертольотів, вогнем артилерії; рубежі безпечного віддалення; площадки базування вертольотів у районі ведення ДШД, порядок їхньої охорони та оборони, а також способи виклику вертольотів; сили і засоби ППО та винищувальної авіації, що прикривають ДШГ у районі дій, зони і висоти їхніх бойових дій, порядок виклику винищувачів та вогню засобів ППО; порядок доставки МТЗ у підрозділи, евакуації поранених та порятунку екіпажів вертольотів під час дій; заходи щодо забезпечення взаємної безпеки ДШГ, вертольотів, підрозділів (ВгЗ) артилерії та авіації; сигнали управління, оповіщення, цілевказання і взаємного розпізнавання (позначення) з авіацією та підрозділами, що виходять у район ведення ДШД.

4.5.4. Безпосередньо перед висадкою ДШГ, якщо підрозділ прикриття висаджується на підступах до району ведення ДШД (району десантування), по об'єктах противника в районі ведення ДШД (районі десантування) проводиться *вогнева підготовка десантування (висадки) ДШГ* шляхом нанесення ударів тактичною авіацією, а також бойовими вертольотами з групи подавлення засобів ППО та військ противника.

Під час висадки підрозділів на об'єкти захоплення або в безпосередній близькості від них, вогнева підготовка десантування (висадки) може не проводитись.

4.5.5. *Висування до рубежу переходу в атаку* взвод (відділення) здійснює під прикриттям вогню бойових вертольотів та артилерії. *З переходом в атаку* здійснюється вогнева підтримка атаки.

Противника, що контратакує, взвод знищує вогнем усіх засобів з вигідного рубежу. Відбиття контратаки підрозділів противника на ББМ здійснюється штатними протитанковими засобами підрозділів та бойовими вертольотами.

Бойові і транспортно-бойові вертольоти під час виконання взводом бойового завдання перебувають у районі ведення ДШД (районі десантування). Основним їх завданням є знищення ББМ противника.

4.6. Забезпечення взводу (відділення) у десантно-штурмових діях

4.6.1. Командир взводу (відділення) під час підготовки десантно-штурмових дій організовує забезпечення та виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 1.5 розділу 1 “Забезпечення бою (дій) взводу (відділення)” цього Бойового статуту

Додатково командир взводу необхідно визначити та здійснити заходи:

а) з розвідувального забезпечення – порядок ведення спостереження за противником під час висадки десанту на площадках приземлення в районі десантування та у ході десантно-штурмових дій;

б) з логістичного забезпечення – контролю накопичення до установлених норм військового майна, заправлення військової техніки пально-мастильними матеріалами, контроль екіпіровки особового складу, призначеної для десантування;

в) з медичного забезпечення – порядку надання першої (домедичної) медичної допомоги (само – і взаємодопомоги) у разі отримання поранень у ході бою;

г) з морально-психологічного забезпечення – які направлені на підтримання статутної військової дисципліни, морально-психологічного стану під час перельоту в район десантування та ведення бою.

5. ПОВІТРЯНИЙ ДЕСАНТ

5.1. Загальні положення

5.1.1. *Дії повітряних десантів* – узгоджені та взаємопов'язані за метою, завданнями, місцем, часом дії військових частин, підрозділів Десантно-штурмових військ та авіації Повітряних Сил, армійської авіації Сухопутних військ за підтримки військових частин, підрозділів видів, окремих родів військ (сил) збройних сил, які проводяться за єдиним планом щодо здійснення десантування, ведення загальновійськового бою у тилу противника, рейдових дій та їх всебічного забезпечення.

Підрозділи, які призначені в повітряний десант для ведення бою (дій), десантуються літаками (вертольотами) транспортної авіації Повітряних Сил, АВ СВ парашутним, посадочним або комбінованим способом.

Повітряний десант швидко долає повітрям природні та штучні перешкоди, раптово висаджується на територію, яка тимчасово захоплена противником, веде активні бої (дії) і сприяє виконанню поставленого бойового завдання.

5.1.2. Викидання (висадка) повітряного десанту може здійснюватися на об'єкт захоплення (знищення, виведення з ладу), поблизу об'єкта (до 3-х км) і на деякій відстані від об'єкта (більше 3-х км) (додаток 14).

Викидання (висадка) повітряного десанту на морському узбережжі, проводиться перед висадкою морського десанту або одночасно з нею. Повітряний десант викидається (висаджується) на один берег зони затоки в 30-50 км від нього або в глибині морського узбережжя з таким розрахунком, щоб опанувати ключовими районами, знищити ЗМУ, захопити аеродроми, вивести з ладу пункти управління, заборонити підхід резервів противника до ділянок (району) висадки морського десанту, сприяти успішній висадці і вирішенню завдань морським десантом.

Частина сил або всі сили повітряного десанту можуть викидатися (висаджуватися) на узбережжя для захоплення військово-морської бази (порту), ділянок для висадки морських десантів і порушення системи протидесантної оборони противника.

5.1.3. Викидання (висадка) повітряного десанту проводиться на площадку приземлення. Площадки можуть бути основні або запасні. Вони призначаються, за можливості, якомога ближче до об'єктів захоплення (знищення, виведення з ладу) і нумеруються справа на ліво по курсу заходу літаків (вертольотів) для викидання десанту і мають розмір: під час десантування з літаків транспортної авіації до 5 км у довжину та до 2 км в ширину; під час десантування з вертольотів для батальйону – до 1,5 км у довжину та 0,7 км у ширину.

Викидання (висадка) розвідувальних підрозділів, які вирішують завдання у відриві від головних сил десанту, може проводитися поза межами району десантування.

5.1.4. Для підготовки повітряного десанту, військово-транспортної та/або армійської авіації до десантування і бою призначають вихідний район для десантування (далі – ВРД). Він включає основні і запасні аеродроми (посадочні площадки), райони зосередження і райони очікування.

Аеродром (посадочна площадка) у ВРД вибирається, за можливості, на мінімальному віддаленні від району зосередження підрозділів, що десантуються, для завершення підготовки до десантування частин (підрозділів) транспортної авіації, завантаження у літаки (вертольоти) озброєння, техніки, запасів матеріальних засобів, посадки особового складу десанту і зльоту літаків (вертольотів). Посадочні площадки для військових частин і підрозділів АВ СВ призначаються безпосередньо в районах зосередження підрозділів, які призначені для дій в повітряному десанті. Запасний аеродром (посадочна площадка) використовується за неможливості використання або виходу з ладу основних.

Район зосередження призначається для прихованого розташування повітряного десанту і підготовки його до десантування і виконання бойового завдання. У районах зосередження проводиться: дозавантаження боєприпасів у бойові машини; видача особовому складу боєприпасів, засобів ХБРЯ захисту, індивідуальних протихімічних пакетів, сухих пайків; екіпірування особового складу; перевірка укомплектованості парашутних платформ (парашутно-реактивних, парашутних безплатформених систем) швартовними деталями в залежності від виду озброєння і техніки, що десантуються, а за необхідності переукладання парашутів, багатокупольних і парашутно-реактивних систем; планування десантування і бойових дій; планування маршу в райони очікування.

Район очікування призначаються для завершення підготовки підрозділів до десантування і бою (дій). Вони вибираються поблизу кожного аеродрому на віддаленні 5-10 км і повинні забезпечувати: приховане розташування підрозділів; зручність підготовки до десантування озброєння, техніки, запасів матеріальних засобів і особового складу; захист від ЗМУ; швидкий вихід на аеродроми. У

районах очікування проводяться: завершення підготовки озброєння, техніки і запасів матеріальних засобів до десантування; організація десантування і бойових дій у підрозділах; постановка бойових завдань особовому складу.

У запасні райони зосередження і очікування підрозділи переводяться за розпорядженням в залежності від умов обстановки, що склалася.

Під час підготовки повітряного десанту до десантування в обмежений термін підрозділи можуть виходити з районів зосередження безпосередньо на аеродроми, оминаючи райони очікування (посадкові площадки призначаються в районі зосередження).

Підрозділи повітряного десанту, що здійснюють десантування з одного аеродрому одним вильотом транспортної авіації, складають аеродромну групу. Один із командирів підрозділів аеродромної групи призначається старшим.

5.1.5. Для викидання (висадки) повітряного десанту в тилу противника призначаються основні та запасні райони десантування, які мають основні та запасні площадки приземлення під час десантування парашутним способом та аеродроми для десантування під час десантування посадочним способом.

Для висадки повітряного десанту в кожному районі десантування визначаються площадки приземлення, розміри яких залежать від кількості і типу вертольотів, способу висадки і можуть становити до 600 м по фронту і в глибину. Якщо умови місцевості або стан ґрунту не забезпечують приземлення вертольотів, висадка особового складу може проводитись з положення зависання вертольотів на висоті 1-2 м, а у виняткових випадках – на ходу з мінімальною швидкістю прольоту 10-15 км/год., або безпарашутним десантуванням за допомогою комплексу знімного бортового обладнання (КБЗО) “Канат-М1”. Довжина площадки приземлення може збільшуватись до 1,5 км.

Основні площадки приземлення позначаються суцільною лінією і нумеруються цифрами “1, 2...”, а запасні – пунктирною і нумеруються цифрою з буквою “1а, 2а...”.

5.1.6. Взводу (відділенню) в повітряному десанті бойове завдання визначається на весь період його бойових дій у тилу противника. Взводу вказується найближче завдання і порядок подальших дій, а за необхідності – пункт збору після десантування та після виконання завдання.

Найближчим завданням взводу може бути знищення (виведення з ладу) вказаного об’єкта або захоплення визначеного району (рубежу). Глибина найближчого завдання відповідає глибині об’єкта з позиціями підрозділів його охорони або глибині району, яким оволодіває десант. Під час дій взводу в передовій групі, найближче завдання полягає у захопленні площадки приземлення.

Взводу під час постановки бойового завдання на захоплення (знищення) об’єкта вказуються: об’єкт атаки і напрямок подальшого наступу, місце в бойовому порядку роти.

Об’єктом атаки взводу є: особовий склад, вогневі засоби, ОВТ противника

та об'єкт який необхідно захопити (знищити).

Порядок подальших дій передбачає всі наступні дії десанту, в ході яких взвод може захоплювати (знищувати, виводити з ладу) інші об'єкти, діяти назустріч підрозділам своїх військ або утримувати район (рубіж) до їх підходу.

5.1.7. Об'єктами захоплення (знищення) взводу можуть бути: засоби ядерного нападу (ракети, пускові установки, гармати), елементи пунктів управління, вузли зв'язку, аеродроми, склади, залізничні станції, гідротехнічні та інші споруди, радіотехнічні пристрої, насосні станції, трубопроводи, переправи на водних перешкодах, мости і підрозділи які охороняють і обороняють їх, а також вигідні ділянки і місцевості на шляхах висування противника.

Об'єкти захоплюються з метою знищення або утримання на певний час. Під час захоплення об'єкта основні зусилля зосереджуються на оволодінні елементами його живучості. А під час захоплення рубежу – на оволодінні і утриманні панівних ділянок місцевості і важливих місцевих предметів (доріг, мостів, будівель та інше).

5.1.8. Під час викидання взводу поблизу об'єкта для збору та організованого вступу в бій, йому призначається вихідне положення для наступу, яке може співпадати з рубежем переходу в атаку. Вихідне положення для наступу вибирається в складках місцевості, які укривають від спостереження та вогню противника, воно може бути як в межах площадки приземлення, так і поза її межами на напрямку висування підрозділів до об'єкта, і позначатись сигнальними засобами.

У випадку викидання (висадки) на деякій відстані від об'єкта, а також вночі призначається пункт збору взводу. Окрім того, для організованого висування і атаки об'єкта визначається: маршрут висування, рубежі розгортання та переходу в атаку, рубіж спішування, рубіж безпечного віддалення від розривів своїх снарядів які атакують у пішому порядку – 400 м; які атакують на ББМ – 300 м.

5.2. Підготовка повітряного десанту

Підготовка повітряного десанту до дій – сукупність заходів, які спрямовані на забезпечення готовності підрозділу до виконання бойових завдань.

Підготовка повітряного десанту до дій взводу (відділення) починається з отриманням від старшого командира *бойового завдання* у формі бойового наказу або попереднього розпорядження.

5.2.1. Особливості планування дій у повітряному десанті

5.2.1.1. Процедури організації дій взводу (відділенні) під час підготовки повітряного десанту до десантування та ведення бою в тилу противника починають після отримання бойового наказу або попереднього розпорядження.

Для виконання процедур організації у взводі (*відділення*) під час

підготовки повітряного десанту до десантування та ведення бою в тилу противника необхідно виконати заходи, які наведені в пункті 2.1 розділу 2 цього Бойового статуту з урахуванням особливостей ведення бою в тилу противника.

5.2.1.2. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ. Під час усвідомлення бойового завдання командир взводу (відділення) має додатково зрозуміти завдання роти та взводу, по яких об'єктах (цілях) на напрямку дій взводу здійснюють вогневе ураження засобами старших командирів, завдання сусідів та порядок взаємодії з ними, чим підсилюється взвод (відділення), порядок та терміни виконання бойового завдання, на яку посадкову площадку здійснюють десантування, бортовий номер вертольоту, час готовності до дій у повітряному десанті.

Під час оцінювання обстановки командир взводу (відділення) додатково уточнює: об'єкт захоплення, характер його охорони та оборони; склад, положення та можливий характер дій противника на об'єкті та на підступах до нього; місця розташування його вогневих засобів; його сильні та слабкі сторони; найбільш вірогідні напрямки дій танків, літаків та вертольотів на малих та гранично малих висотах; можливі місця влаштування засідок; систему загороджень, охорони та оборони об'єктів противника на напрямку дій взводу (відділення).

5.2.1.3. НА ДРУГОМУ ЕТАПІ. У третьому пункті попереднього розпорядження командир взводу (відділення) додатково визначає: заходи підготовки колективної зброї до десантування та транспортування до об'єкта захоплення (знищення); уточнити порядок розміщення предметів екіпіровки на десантнику.

5.2.1.4. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ. У замислі під час підготовки повітряного десанту до десантування та ведення бою в тилу противника командир взводу (відділення) додатково визначає: способи дій десанту: на чому зосередити основні зусилля взводу (відділення); порядок десантування (з яких посадкових площадок, якими вертольотами, на яку площадку приземлення та яким способом здійснювати десантування); порядок ураження противника під час підльоту до району десантування, під час висадки і в ході виконання бойового завдання; заходи щодо введення противника в оману; бойовий порядок.

5.2.1.5. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ. Під час віддання бойового наказу на бойові дії повітряного десанту в тилу противника командир взводу (відділення) в третьому пункті бойового наказу вказує:

а) відділенням (бойовим групам) – місце у бойовому порядку взводу, завдання (об'єкт захоплення та напрямок подальшого наступу) пункт збору після виконання завдань;

б) особовому складу відділення – місце у бойовому порядку відділення та бойові завдання.

в) доданим підрозділам – місце у бойовому порядку та завдання (додаток 10).

5.2.1.6. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ. *під час організації взаємодії* командир

взводу (відділення) додатково вказує: дії відділень, приданих підрозділів (вогневих засобів); порядок десантування, пункт збору після десантування; дії під час десантування на запасну площадку приземлення, порядок знищення противника в районі площадки приземлення та висування до рубежу переходу в атаку; дії відділень, приданих підрозділів та з сусідами; порядок і спосіб захоплення (знищення) об'єкта; порядок виходу в пункт збору.

Під час організації управління командир взводу (відділення) вказує: своє місце в бойовому порядку; порядок доведення сигналів управління та оповіщення; радіодані і порядок використання засобів зв'язку в ході десантування та бою; способи і терміни надання доповідей; порядок цілевказання і коректування вогню; радіодані та порядок користування сигнальними засобами зв'язку та відбиття контратак противника, ведення вогню по повітряних цілях і захисту від високоточної зброї противника (додаток 3).

Під час організації забезпечення командир взводу (відділення) вказує: завдання з розвідки, логістичного та інженерних забезпечення, ХБРЯ захисту, медичного забезпечення, виконання заходів з морально-психологічного забезпечення.

5.2.2. Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до дій у повітряному десанті

5.2.2.1. Підготовка взводу (відділення) до дій у повітряному десанті розпочинається з отриманням попереднього розпорядження командиром взводу від старшого командира.

5.2.2.2. Підготовка взводу (відділення) до дій у повітряному десанті складається з: доукомплектування особового складу, ОВТ; майна; поповнення боєприпасами на кожний вид озброєння; евакуації хворих і поранених на медичний пункт батальйону; перевірки готовності ОВТ, заправки ББМ ПММ; проведення тренувань.

Екіпіровка особового складу складається з: індивідуальної зброї та боєприпасів; приймача апаратури “Збір”; продовольства; засобів РХБЯ захисту; комплектів індивідуальної медичної допомоги; шанцевого інструменту; приладів нічного бачення, засобів індивідуального бронезахисту та інших засобів, які необхідні для виконання бойового завдання.

5.2.2.3. Підготовка до дій у повітряному десанті і бою в тилу противника повинна здійснюватися в короткі терміни. Це досягається: зберіганням бойової техніки і засобів десантування в постійній готовності до десантування і бойового застосування; умінням командира взводу (відділення) самостійно проводити підготовку, швартовку, завантаження і передпольотний огляд бойової техніки; умілими і злагодженими діями особового складу під час підготовки швартовки і завантаження бойової техніки в літаки (вертольоти).

5.2.2.4. За підготовку взводу (відділення) до десантування і виконання

бойового завдання відповідає командир взводу (відділення). Безпосереднє керівництво підготовкою озброєння, бойової та повітрянодесантної техніки, запасів матеріальних засобів до десантування здійснює головний сержант взводу.

5.2.2.5. У районі зосередження під керівництвом командира взводу проводиться: видача особовому складу боєприпасів; засобів індивідуального захисту і медичної допомоги, сухих пайків; екіпірування особового складу; дозавантаження боєприпасів у бойові машини; перевірка укомплектованості засобів десантування; перевірка стану, а за необхідності і переукладання парашутів і парашутних систем; технічне обслуговування машин; постановка завдань підрозділам на марш в районі очікування і формування колони.

5.2.2.6. У районі очікування в першу чергу особовим складом взводу (відділення) усуваються несправності і проводиться технічне обслуговування ОВТ, дозаправка паливом і мастильними матеріалами техніки, яка десантується, розвантаження парашутних платформ з автомобілів і причепів, розміщення платформ згідно порядкових номерів літаків і положення для десантування, укомплектування швартовочними деталями, за необхідності проводиться додаткове кріплення агрегатів і вузлів машин.

5.2.2.7. Підготовка до десантування бойової техніки на парашутно-реактивних і парашутних безплатформених систем проводиться зазвичай в місцях її розміщення, а озброєння і техніка на парашутних платформах – по підрозділам в доданих для цих цілей в місцях її розміщення, або уздовж доріг з дотриманням вимог її розсердженого розміщення, маскуванню і захисту від високоточної зброї.

Під час підготовки ОВТ та матеріальних засобів до дій у повітряному десанті і бою в тилу противника виконуються екіпажами (розрахунками) під керівництвом командира взводу.

Перевірка готовності радіотехнічної апаратури “Збір” на ББМ до роботи здійснюється командирами відділень (екіпажем).

5.2.2.8. У районі очікування завершується підготовка до дій у повітряному десанті та бою в тилу противника і проводяться наступні заходи: порядок організації десантування і бою (постановка бойових завдань особовому складу); організовуються взаємодія з військово-транспортною, армійською авіацією; перевіряється правильність укладання парашутів, підгонка зброї і спорядження до стрибка; доводиться порядок десантування; за наявності часу з особовим складом проводиться передстрибкова підготовка та тренування дій у бою в тилу противника.

5.2.2.9. Підготовка ОВТ і матеріальних засобів до дій у повітряному десанті і бою в тилу противника вважається закінченою, коли ОВТ і вантажі зашвартовані на парашутні платформи, проведений монтаж парашутних (парашутно-реактивних, безплатформених) систем, автоматичні пристрої

встановлені на об'єкти, проведена перевірка всіх робіт з швартування, оформлена документація, парашутні платформи з зашвартованими на них озброєнням, бойовою технікою і вантажами, зачеплені за автомобілі-тягачі і готові до транспортування на аеродром (до літаків).

5.2.2.10. Озброєння та військова техніка, яка десантується посадочним способом, приводяться у стан, що відповідає вимогам їх транспортування повітряним транспортом. Завантаження ОВТ і матеріальних засобів в літаки (вертольоти), їх кріплення і підготовка до десантування проводиться особовим складом підрозділів під керівництвом командирів екіпажів, літаків (вертольотів).

5.2.2.11. Перед польотний огляд завантажених в літаки (вертольоти) озброєння і бойової техніки і визначення їх готовності до дій у повітряному десанті і бою в тилу противника проводиться командиром взводу спільно з фахівцями повітрянодесантної служби і командиром екіпажу літака (вертольоту).

Надягання парашутів здійснюється: особовим складом, які десантуються з технікою біля літаків після закінчення завантаження техніки; без техніки – в початковому положенні для навантаження і посадки.

5.2.2.12. Заняття і тренування з підрозділом можуть складатися з:

- а) користування індивідуальною аптечкою та надання першої медичної допомоги пораненим;
- б) порядку дій під час виявлення МВЗ, їх позначення, пророблення проходу, позначення обходу, знешкодження саморобних вибухових пристроїв (далі – СВП);
- в) порядку ведення радіообміну;
- г) перевірка бою та приведення зброї до нормального бою, перевірки прицільних приладів;
- д) проведення практичних занять.

5.2.2.13. Контроль готовності відділень (особового складу та ОВТ) до дій у повітряному десанті і бою в тилу противника проводиться з метою їх своєчасної та якісної підготовки до виконання завдання.

Командир взводу перевіряє:

- а) стан бойових машин, наявність пального, укладання боєприпасів;
- б) екіпіровку особового складу;
- в) підготовку до швартування озброєння, бойової техніки і установку робочих частот на радіостанціях і радіотехнічній апаратурі збору десанту;
- г) стан засобів десантування і якість швартування озброєння, бойової техніки та інших матеріальних засобів, а також підготовку парашутів.

У встановлений час командир взводу доповідає командирі роті про готовність до дій у повітряному десанті і бою в тилу противника.

5.3. Десантування та ведення бою в тилу противника

5.3.1. Під час польоту особовий склад уважно стежить за сигналами та командами, які подає командир екіпажу, штурман літака (вертольоту), випускаючий їх виконує.

В усіх випадках будь-кому заборонено втручатись в дії екіпажу літака та залишати своє місце без дозволу випускаючого.

5.3.2. Під час десантування взводу (відділення) парашутним способом з літаків (вертольотів) десантники за сигналом (командою) **“ПРИГОТУВАТИСЯ”** встають зі своїх місць та готуються до стрибків, а за сигналом (командою) **“ПШОВ”**, не затримуючись, відділяються від літака (вертольоту) встановленим для цього літака (вертольоту) порядком.

5.3.3. Під час десантування безпарашутним способом за допомогою КЗБО “Адаптер-М1” (“Канат-1”) з вертольоту на важкодоступну місцевість, обмежені площадки приземлення, на значній відстані від району, за командою випускаючого **“ПРИГОТУВАТИСЯ ДО ДЕСАНТУВАННЯ”** десантники встають зі своїх місць та очікують наступної команди.

За командою **“ВИКОНАТИ ДЕСАНТУВАННЯ”** десантники не затримуючись підходять до обрізу рампи вертольоту, взявшись за канати, виконують спуск.

5.3.4. Десантування посадковим способом здійснюють на аеродром або площадку, які захоплені та утримуються підрозділами розвідки і передовими загонами своїх військ.

Під час десантування посадковим способом можливі варіанти: десантування на об’єкт захоплення (знищення), десантування поблизу об’єкта захоплення (знищення), десантування на відстані від об’єкта захоплення (знищення).

5.3.5. Десантування безпосередньо на об’єкт захоплення (знищення). Після приземлення особовий склад (**PS**) взводу (відділення) швидко звільняється від підвісної системи парашута, вогнем і гранатами знищує живу силу і вогневі засоби противника, проявляючи сміливість та ініціативу, атакує об’єкт противника і захоплює його (додаток 13).

5.3.6. Командир взводу (відділення) керує боєм взводу (відділення) шляхом постановки вогневих завдань і подачі команд, зосереджуючи вогонь взводу (відділення) по найбільш важливим цілям.

5.3.7. Особовий склад взводу (відділення) вступає в бій з повітря, вогнем знищує живу силу і вогневі засоби противника на землі.

Після приземлення особовий склад, діючи самостійно або окремими групами, проявляючи, сміливість і ініціативу, вогнем і стрімкою атакою знищує противника і захоплює важливі елементи об’єкта.

5.3.8. Механіки-водії (водії) бойових машин десанту та навідники-

оператори, розрахунки вогневих засобів знаходять своє озброєння і бойові машини, приводять їх у готовність до бою і вогнем з місця приземлення знищують найбільш важливі цілі або займають вигідні вогневі позиції і підтримують дії взводу (відділення).

5.3.9. Після захоплення (знищення) об'єкта командир взводу (відділення) виводить взвод (відділення) в пункт збору, доповідає командирі роти (взводу) про результати виконання бойового завдання і стан взводу.

5.3.10. Десантуванні поблизу об'єкта захоплення (знищення). Під час десантування поблизу об'єкта захоплення (знищення) командир взводу після приземлення уточнює на місцевості напрямок висування до об'єкта захоплення; встановлює зв'язок з командирами відділень, бойовими машинами та доданими підрозділами; особисто веде спостереження за діями противника; уточнює бойові завдання відділенням і доданим підрозділам; управляє діями з захоплення (знищення) об'єкта.

5.3.11. Особовий склад взводу (відділення) після приземлення і збору, коли позиції противника розташовані у межах дальності вогню стрілецької зброї, займає бойовий порядок, виходить на рубіж переходу в атаку і за сигналом командира взводу (відділення), у пішому порядку атакує противника, прагнучи вийти у фланг і тил основних осередках опору противника який обороняє об'єкт.

Механіки-водії (водії) і навідники-оператори відшукують і приводять в готовність до бою ББМ і з максимальною швидкістю висуваються на напрямки дій своїх відділень, ведучи вогонь по живій силі і вогневим засобам противника.

5.3.12. Якщо з площадки приземлення атакувати противника з ходу недоцільно взвод (відділення) з максимальною швидкістю висувається в вихідне положення для наступу.

За командою (сигналом) командира взводу (відділення), підрозділ швидко висувається на рубіж переходу в атаку і здійснює захоплення (знищення) об'єкта (додаток 2).

Коли атаку передбачають на бойових машинах, тоді посадку особового складу на бойові машини здійснюють у вихідному положенні для наступу.

Після захоплення і знищення об'єкта командир взводу (відділення) виводить взвод (відділення) в пункт збору доповідає командирі роти (взводу) про результати виконання бойового завдання і стан взводу (відділення).

5.3.13. Десантування на деякому віддаленні від об'єкта захоплення (знищення). Під час десантування взводу (відділення) на деякому віддаленні від об'єкта захоплення (знищення) командир взводу (відділення) після приземлення орієнтується на місцевості, встановлює зв'язок радіозасобами з командирами відділень (механіками-водіями, навідниками-операторами бойових машин), доданих підрозділів, старшим командиром, визначає і уточняє напрямок і порядок виходу у вихідне положення для наступу (пункту збору) (додаток 14).

5.3.14. У вихідному положенні для наступу (пункті збору) командир взводу

(відділення) організовує кругове спостереження і безпосередню охорону, перевіряє наявність особового складу, озброєння, бойової техніки, їх стан, доповідає старшому командирі про результати десантування і уточнює бойове завдання підлеглим, здійснює посадку особового складу в бойові машини і доповідає командирі роти (взводу) про готовність до виконання поставленого завдання.

Перебування взводу в вихідному положенні для наступу (пункті збору) має бути короткочасним.

5.3.15. У разі десантування взводу (відділення) або окремих десантників за межами призначеної площадки приземлення особовий склад об'єднується в групи, знищує противника в місцях приземлення, встановлює зв'язок з командиром роти (взводу) і надалі діє за вказівкою старшого командира.

За будь-яких умов обстановки необхідно вийти в район дій свого підрозділу.

5.3.16. З підходом до рубежу переходу в атаку командир взводу (відділення) уточнює бойове завдання на місцевості.

Під час уточнення завдань на місцевості командирам відділень (особовому складу) командир взводу (відділення) зазвичай вказує: орієнтири, уточнені дані про противника, об'єкт (елементи об'єкта) захоплення, та місця розташування вогневих засобів, пункт збору після виконання бойового завдання.

До виходу на рубіж переходу в атаку командир взводу (відділення) уточнює бойову задачу на місцевості, завдання підлеглим:

а) відділенням (відділення) – напрямом дій, спосіб висування і рубіж переходу в атаку, цілі для ураження; час і сигнал початку атаки, крім того при рубіж і місце спішування, порядок подолання загороджень і місця проходів у них;

б) доданим вогневим засобам – місця вогневих позицій, цілі для ураження, напрямом і порядок переміщення (місце в бойовому порядку).

Після уточнення бойового завдання командир взводу (відділення) доводить порядок взаємодій у вихідному положенні для наступу проводить посадку особового складу на ББМ і по сигналу на максимальній швидкості взвод (відділення) висувається на рубіж переходу в атаку.

5.3.17. Атака на об'єкт залежно від обстановки за рішенням командира взводу може бути на ББМ або в пішому порядку. Атака в пішому порядку проводиться за умови, якщо до її початку не вдалося розкрити і надійно подавити протитанкові засоби противника, а також на різко пересіченій і важкодоступній для ББМ місцевості.

Рубіж переходу в атаку вибирається якомога ближче до призначеного об'єкта знищення (захоплення) зазвичай за складками місцевості, що приховує особовий склад взводу (відділення) від вогню противника.

5.3.18. Перед атакою засобами старшого командира наноситься вогневе

ураження, в ході якого знищують (придушують) живу силу і вогневі засоби противника, що обороняє (охороняє) об'єкт захоплення. До участі у вогневому ураженні залучається і ББМ взводу (відділення).

5.3.19. З підходом до рубежу переходу в атаку за командою взвод розгортається у бойову лінію ББМ, атакує підрозділи противника які прикривають об'єкт і знищує їх, продовжуючи рух до об'єкта захоплення. При цьому основні зусилля ББМ і вогневих засобів, зосереджуються на знищенні сил і засобів противника, що перешкоджають руху відділень до об'єкта знищення (захоплення).

5.3.20. З наближенням до рубежу спішування командир взводу подає команду на підготовку до спішування, командири відділень дублюють команду командира взводу.

З виходом взводу на рубіж спішування, механіки-водії (водії) за командою командира взводу зупиняють ББМ, особовий склад спішується і розгортається у бойову лінію і пересувається до рубежу переходу в атаку в порядку просування “двійка”, “трійка”, тактична група. Під час наступу “двійками”, “трійками” (тактичними групами) перехід відділення в атаку здійснюється у визначеному порядку. Переміщаючись від укриття до укриття, ББМ займають зазначені місця в бойових порядках відділень і виконують вогневі завдання в інтересах бойових груп самостійно або за командами командирів відділень.

Переміщення відділень у ході захоплення об'єкта проводить одночасно або послідовно (“перекатами”) під взаємним вогневим прикриттям.

Для захисту особового складу від уламків снарядів і мін своєї артилерії, зближення з противником особового складу взводу здійснюється під прикриттям бойових машин взводу.

5.3.21. Використовуючи складки місцевості ББМ, просуваються за особовим складом своїх відділень на віддаленні до **100 м** з метою надання їм підтримки вогнем своєї зброї. Іноді вони можуть діяти і безпосередньо у бойовій лінії своїх відділень або по команді командира взводу здійснювати маневр у фланг і тил і завдавати вогневого ураження противнику, що обороняє об'єкт.

З виходом на рубіж переходу в атаку, особовий склад підсилює інтенсивність вогню зі стрілецької зброї на ходу і прискореним кроком або бігом продовжує рух до підрозділів прикриття (об'єкта), знищує противника і захоплює об'єкт.

5.3.22. Загородження і перешкоди, взвод обходить або долає по проробленому проходу. Подолання загороджень перед переднім краєм оборони противника здійснюється під час підтримки вогнем артилерії, бойових машин і стрілецької зброї.

З підходом особового складу до загородженням по команді командира взводу відділення по групах в установленому порядку долають інженерні загородження. За цією командою група відділення (маневрена група) діє в безпосередній близькості за бойовою машиною і веде вогонь уздовж лівого

(правого) борту ББМ, знищуючи живу силу і протитанкові засоби ближнього бою безпосередньо перед ним; відділення (вогнева група) діє за ББМ і своїм вогнем знищує живу силу і вогневі засоби праворуч від ББМ.

5.3.23. Після подолання загородження взвод розгортається в бойовий порядок і атакує противника одночасно всім відділенням або маневреною групою під прикриттям вогневої групи. ББМ вогнем з займаних вогневих позицій знищує вогневі засоби противника, що перешкоджають особовому складу долати загородження.

5.3.24. Після подолання загородження взвод, який здійснює наступ у пішому порядку, за командою командира взводу в установленому порядку розгортається у бойовий порядок. Відділення, за командою командира відділення розгортається в бойовий порядок і атакує противника.

Наблизившись до траншеї противника, особовий склад закидає його гранатами, вривається на передній край оборони, знищуючи противника вогнем в упор і гранатами, без зупинок продовжує атаку у визначеному напрямку.

Подолавши загородження по проходах, ББМ, виходить на свої напрямки наступу і вогнем своєї зброї підтримує їхню атаку, діючи за своїми підрозділами.

5.3.25. Взвод під час атаки на ББМ, подолавши загородження, стрімко вривається на передній край оборони противника, знищує його з озброєння ББМ, і зі стрілецької зброї через бійниці, використовуючи результати вогневого ураження, швидко і безупинно наступає в глибину об'єкта захоплення противника.

5.3.26. Опорні пункти (позиції, окремі вогневі точки), де противник чинить опір, взвод обходить і атакує його у фланг або в тил. Для маневру використовують складки місцевості, проміжки в бойових порядках або відкриті фланги противника. Для приховування маневру застосовують аерозольні завіси. Маневр, залежно від умов обстановки і місцевості, може здійснювати взвод в повному складі або частиною сил, в бойовому або перед бойовому порядку.

Під час нападу повітряного противника екіпажі ББМ, озброєні модульними комплексами, ведуть боротьбу з повітряним противником у тих випадках, коли вони не беруть участь у бою з наземним противником, а також коли за умовами обстановки знищення повітряного противника стає більш важливим. Стрільбу з ББМ по повітряним цілям стрільці автоматники ведуть вогонь через відкриті люки десантного відділення.

Штатні засоби повинні починати обстріл ЗПН тільки після того, як переконуються (за характером дій), що вони виявлені повітряним противником і створюється загроза їхньої атаки. У цьому випадку доцільно відкривати випереджальний вогонь по атакуючих ЗПН на межі зони ураження, не чекаючи вогневого впливу з їх боку.

5.3.27. Відділення, дотримується напрямку наступу, використовує складки

місцевості, швидко виходять у фланг або в тил противника і знищує його. На окремих ділянках спосіб пересування (прискореним кроком, бігом, перебіжками, переповзанням) визначає командир відділення, враховуючи рельєф місцевості і інтенсивність вогню противника. Вогонь у відділенні ведуть на ходу і з коротких зупинок, водночас командир відділення зобов'язаний встановити такий порядок просування та ведення вогню, щоб не припинявся рух відділення в цілому: одна бойова група веде вогонь, а інша – просувається вперед, займає позицію, відкриває вогонь, забезпечуючи просування іншої бойової групи.

5.3.28. У пункті збору командир взводу (відділення) організовує спостереження, безпосередню охорону, уточнює втрати особового складу, озброєння, витрати боєприпасів, пального та інших матеріальних засобів, пошкодження озброєння і військової техніки.

Командир взводу доповідає командирі роти про результати виконання завдання і стан взводу. У доповіді вказує: результати виконання бойового завдання, місце знаходження підрозділу; втрати особового складу, пошкодження озброєння і військової техніки, витрата та наявність ракет і боєприпасів, пального та інших матеріальних засобів, морально-психологічний стан особового складу та інші питання.

5.4. Дії повітряного десанту в особливих умовах

5.4.1. *Особливості дій взводу (відділення) в повітряному десанті в населеному пункті*

Підготовка та ведення наступального бою повітряного десанту у населеному пункті залежать від його розмірів, конфігурації, планування та забудови, а також від оборони противника та видів озброєння і техніки, яка застосовується.

Під час ведення наступального бою у населених пунктах (містах) необхідно дотримуватися обмежень щодо застосування певних видів зброї та дій військ з урахуванням норм міжнародного гуманітарного права. Десантування здійснюється транспортними літаками, транспортно-десантними та транспортно-бойовими вертольотами військово-транспортної АВ СВ парашутним, посадочним та безпарашутним способами.

Командир взводу (відділення), з отриманням бойового наказу на дії повітряного десанту в населеній (міській) місцевості виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей умов та дій в населеній (міській) місцевості.

Десантування з літаків в щільно заселеній місцевості (місті) здійснюється на околицях населених пунктів, а в окремих випадках на великі площадки, стадіони невеликими підрозділами до взводу.

Для захоплення об'єкта у населеному пункті взвод (відділення) може десантуватися з літаків *посадочним способом* на площадки найближчих підступів до об'єктів, на аеродромах.

Висадка на об'єкт або поблизу нього здійснюється, коли наземна

і протиповітряна оборона об'єкта надійно подавлена.

Взвод (відділення) десантуються *парашутним способом* на керованих парашутах на дахи міських будівель і споруд, які є своєрідними “панівними висотами” міського району.

При десантуванні *парашутним способом* взводу (відділенню) визначаються завдання щодо захоплення дахів, верхніх поверхів міських будівель і споруд з метою вогневої підтримки своїх підрозділів, які десантуються *безпарашутним посадочним (“по-штурмовому”) способами* та забезпечити підхід до будівель і споруд для подальшого їх штурму та захвату.

Оволодіння дахами міських будівель і споруд дозволяє розміщувати на них своїх снайперів, важку стрілецьку зброю, протитанкові і протиповітряні комплекси.

Місце висадки десанту (бойових машин) береться під охорону підрозділами зі складу атакуючої підгрупи (підгрупи захоплення), яка десантувалася раніше.

Після приземлення літака (вертольоту) механіки-водії (водії) та навідники-оператори розвантажують бойові машини (бронетранспортери) та приводять їх у готовність до бою.

Розвантаження ББМ з літаків (вертольотів) проводиться в короткий термін.

Після розвантаження ББМ висуваються до об'єкта захоплення для вогневої підтримки своїх підрозділів та подавлення вогневих засобів противника.

ББМ, які входять в підгрупу управління і вогневої підтримки, просуваються протилежними боками вулиці в шаховому порядку позаду відділень, підтримуючи вогнем їх дії.

5.4.2. Особливості дій взводу (відділення) в повітряному десанті вночі

Успіх взводу у нічному бою залежить від ретельної його підготовки, ступеня натренованості особового складу під час дій вночі, а також від умілого використання приладів нічного бачення і засобів освітлення.

Командир взводу (відділення), з отриманням бойового наказу на дії повітряного десанту вночі виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей нічних умов та дій вночі.

Командир взводу (відділення) *під час підготовки до дій у повітряному десанті вночі повинен додатково* визначити і вказати підлеглим командирам: наступні питання видимі вночі орієнтири; азимут напрямку наступу відділення, яке буде задавати напрямом наступу; завдання зі знищення і подавлення приладів нічного бачення та засобів світлового забезпечення противника; порядок позначення досягнутого рубежу; порядок застосування приладів нічного бачення; порядок освітлення місцевості і способи позначення проходів у загородженнях; порядок забезпечення взводу освітлювальними і сигнальними засобами, набоями з трасуючими кулями.

Взвод вночі наступає в пішому порядку, при цьому ББМ діють у бойовій лінії своїх підрозділів.

Напрямок наступу в ході бою позначається світовими орієнтирами

(створами), а досягнутий підрозділами рубіж – сигнальними ракетами або іншими сигналами, які добре видно.

У ході наступу взводу необхідно: точно витримувати вказаний напрямок; установленим порядком позначати своє положення на досягнутих рубежах; виконувати заходи забезпечення безпеки під час подолання важкопрохідних ділянок; вміло використовувати прилади нічного бачення і засобів освітлення місцевості.

Нічні умови суттєво впливають на ведення наступу, особливо, на використання вогневих засобів і можливість здійснення маневру. Вночі ускладнюється спостереження й орієнтування на місцевості, внаслідок чого зменшується дальність спостереження цілей, погіршуються умови для точного прицілювання і коректування вогню, що веде до зниження ефективності вогню із стрілецької зброї та інших вогневих засобів.

Успіх взводу у нічному бою залежить від ретельної його підготовки, ступеню натренованості особового складу при діях вночі, а також від умілого використання приладів нічного бачення і засобів освітлення.

Виконуючи поставлене завдання на наступ вночі, взвод знищує (захоплює) об'єкт атаки та продовжує наступ у вказаному напрямку.

5.4.3. Особливості дій взводу (відділення) в повітряному десанті в лісі

Ліс є серйозною перешкодою для підрозділів, що наступають. Наявність у лісі дерев, завалів та інших важкодоступних ділянок, обмеженість і поганий стан доріг, значно ускладнюють дії взводу (відділення). У лісі ускладнюються спостереження, цілевказання, коректування вогню, управління взводом (відділенням), підтримання безперервної взаємодії і ведення наступу особовим складом на ББМ.

Разом із тим ліс створює сприятливі умови для маскування, прихованого підходу і несподіваної атаки противника, просочування взводу (відділення) в глибину оборони противника та атаки його з флангу і в тилу.

Командир взводу (відділення) з отриманням бойового наказу на дії у повітряному десанті у лісі, виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей бойових дій у лісі.

Десантування з літаків в лісі здійснюється на великі галявини або на околиці лісу. Ефективним способом десантування в лісі є десантування з вертольотів посадковим способом або безпарашутним способом десантування за допомогою канату.

Під час десантування в лісі командир взводу крім загальних питань повинен: визначити і довести до командирів відділень умови десантування (висадки) особового складу, район (пункт) збору підрозділів після приземлення, порядок подальших дій після приземлення (висадки), азимут основного напрямку дій та направляючий підрозділ.

Висування до об'єкта захоплення (знищення) здійснюється уздовж доріг, лісових просіків по вказаних напрямках, діючи у пішому порядку на скорочених інтервалах.

Атака об'єкта здійснюється одночасно з декількох напрямків

з використанням скритих підступів і властивостей маскуванню лісу, що дозволяє максимально використати фактор раптовості та ввести противника в оману щодо чисельності нападаючих.

5.4.4. Особливості дій взводу (відділення) в повітряному десанті в горах

За своїми фізико-географічним умовами гірська місцевість має низку особливостей: різка пересіченість рельєфу з великою кількістю важкодоступних ділянок для дій; обмежена кількість доріг; постійна небезпека виникнення обвалів, каменепадів, зсувів; роз'єднаність напрямів, доступних для дій підрозділів; екрануючий вплив гір на роботу радіо- і радіо-технічних засобів; різноманітність кліматичних умов у залежності від висоти, часу доби і пори року, непередбачені зміни погоди, суттєвий вплив метеорологічних умов на влучність стрільби вогневих засобів, особливо артилерії і мінометів; труднощі проведення інженерних робіт і розмінування.

Командир взводу, з отриманням бойового наказу на дії повітряного десанту в горах, виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей бойових дій у горах.

Під час десантування в гірських умовах висота польоту військово-транспортних літаків призначається менше звичайної, а висота викиду десанту найменш можливою: особового складу – не менш 500 м, бойової техніки – не менш 800 м. Маршрути і висоти прольоту вертольотів армійської авіації визначаються уздовж ущелин таким чином, щоб забезпечити прихованість і безпеку десантування. Під час десантування в горах площадки приземлення призначаються на пологих схилах, гірських плато.

Взвод (відділення), призначений для захоплення перевалу, який займає противник, висаджується посадковим способом на площадку поблизу перевалу або по-штурмовому з зависанням, де забезпечується скритність і є зручні підходи до перевалу. Захоплює поблизу перевалу панівні висоти, у подальшому виходить у фланг і в тил противника, який обороняє перевал і знищує його.

Під час захоплення гірського проходу взвод (відділення) висаджується біля входу та/або виходу з нього, захоплює прилеглі до нього ділянки місцевості, з яких прострілюється гірський прохід. Захоплює дорожньо-мостові споруди і не дає можливості противнику утворити руйнування, обсіпання, обвали та/або здійснити підривання мостів і тунелів. За умов обстановки частина сил взводу просувається по прилеглим висотам або відрогам хребта, знищує противника та надає підтримку підрозділам, які ведуть боротьбу за прохід, до оволодіння протилежним виходом з нього.

Під час атаки об'єкта з багатоярусним розташуванням живої сили і вогневих засобів противника здійснюється їх подавлення одночасно на всіх ярусах. Під час атаки першого ярусу частину вогневих засобів доцільно залишати на вихідних позиціях з метою забезпечення безперервної підтримки підрозділів, які атакують вогнем з місця.

5.4.5. Особливості дій взводу (відділення) в повітряному десанті взимку

Характерними особливостями дій повітряного десанту взимку є: обмежена кількість доріг, низька температура повітря, можливі різкі коливання температури, снігопади, снігові буревії і завірюхи, глибока снігова покрівля і рихлий сніг.

Командир взводу (відділення), з отриманням бойового наказу на десантно-штурмові дії взимку, виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 2.1 розділу 2, цього Бойового статуту, з урахуванням особливостей зимових умов та бойових дій взимку.

Десантування парашутним способом взимку дозволяється проводити при температурі повітря не нижче мінус 35°C. швидкість вітру по висотах за температури нижче мінус 20°C не повинна перевищувати 7 м/с. Рішення про десантування за умов, що перевищують вказані показники приймається командиром у виключних випадках та залежить від умов бойової обстановки та підготовленості особового складу і військової техніки.

Ефективним способом десантування в зимових умовах є десантування з вертольотів посадковим способом або безпарашутним способом десантування за допомогою канату.

Особовий склад, який десантується з парашутом взимку забезпечується теплим десантним обмундируванням, п'ятипалими шерстяними рукавичками та валяним взуттям. Зважаючи на те, що виконання стрибків у зимовому обмундируванні деякою мірою ускладнює дії десантника в повітрі, командир взводу (відділення) необхідно звернути увагу на підгонку обмундирування за зростом, а також на підгонку підвісної системи парашута. Підвісну систему взимку потрібно підганяти трохи вільніше у порівнянні з підгонкою її для стрибка влітку.

Стрибки з парашутом взимку на замерзлі водойми дозволяється проводити на лід товщиною не менш 20 см зі сніговим покривом, що оберігає десантників від проковзування у момент приземлення. Стрибки на голий лід та замерзлий ґрунт без снігового покриву проводяться лише у виключних випадках за умови, якщо швидкість вітру не перевищує 4 м/с і десантники мають високу підготовку та забезпечені валяним взуттям.

Висування підрозділів до об'єкта захоплення (знищення) здійснюється вздовж доріг.

Атаку об'єкта взвод здійснює у пішому порядку. ББМ діють за своїми підрозділами і вогнем знищують противника.

5.5. Особливості об'єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) під час дій повітряного десанту

5.5.1. Вогневе ураження і радіоелектронне подавлення засобів ППО противника, а також військ противника в смузі прольоту, у районі десантування і прилягаючих до нього районів до початку і під час десантування організовується і здійснюється старшим начальником, що застосовує десант.

Загальне ВУП здійснюється за рішенням старшого начальника, який

застосовує десант, виділеними силами і засобами ракетних військ, авіацією, артилерією, а на приморському напрямку, крім того, корабельною артилерією; радіоелектронне подавлення – підрозділами і засобами радіоелектронної боротьби. *Безпосереднє ВУП* під час бою на землі планується командиром десанту, а на його основі – командирами підрозділів десанту.

5.5.2. ВУП планується і організовується за періодами: *вогневої підготовки десантування та вогневої підтримки дій десанту.*

Вогнева підготовка десантування проводиться для зниження втрат десанту під час висадки в тилу противника. Вона розпочинається у визначений час і проводиться до початку висадки передової групи десанту. Ураження наноситься противнику, який знаходиться на площадці приземлення.

Вогнева підтримка бойових дій десанту розпочинається з моменту висадки його передової групи і проводиться упродовж виконання десантом бойового завдання. Вона здійснюється вертольотами, силами та засобами вогневого ураження старшого командира.

5.5.3. Під час дій у складі ПвД взвод (відділення) може отримати для підсилення: мінометний взвод (міномет), протитанкове відділення (переносний ПТРК), коректувальника артилерійського вогню. ВУП організовується командиром, який призначає десант.

Під час висування, атаки та захоплення (знищення) об'єкта підрозділами ДШВ артилерійські підрозділи (ВгЗ) діють відповідно порядку, визначеного для дій у наступі з урахуванням обстановки та особливостей наступального бою в тилу противника.

Під час закріплення на захопленому об'єкті (рубежі) і переходу до кругової оборони артилерійській підрозділ (ВгЗ) діє відповідно до порядку дій в обороні з урахуванням обстановки, отриманого завдання та особливостей оборонного бою в тилу противника.

5.5.4. Командир підрозділу десанту з *прибуттям* вертольоту – уточнює командирі підрозділу (ВгЗ) артилерії розрахунок на десантування, порядок завантаження озброєння і посадки ОС, бортовий номер вертольоту для завантаження, площадки приземлення (посадкові площадки) в основному і запасному районах десантування, порядок взаємодії під час та після десантування, район (пункт) збору після десантування; напрямом (порядок) дій після захоплення (знищення) об'єкта, пункт збору після виконання бойового завдання.

Командир мінометного взводу (міномету) *під час польоту* в район десантування знаходиться разом з командиром взводу ДШВ, а командир міномету разом із розрахунком міномету у вертольоті з командиром відділення ДШВ, якому він доданий.

5.5.5. *Після висадки* вогневий взвод (розрахунок) займає вогневу позицію на площадці приземлення (біля посадкової площадки) або висуваються в район (пункт) збору (наміченої ВгП) та виконує вогневі завдання за викликом або

відкривають вогонь по виявлених цілях.

Артилерійський підрозділ (ВгЗ) підтримує дії підрозділу ДШВ вогнем з закритих ВгП та вогнем прямою (напівпрямую) наводкою.

Бойові вертольоти, після висадки десанту і транспортно-бойові вертольоти, підтримують бій десанту з повітря, а також не допускають підхід резервів противника.

Після знищення (виведення з ладу) об'єкта артилерійський підрозділ (ВгЗ) разом із підрозділом ДШВ діє у вказаному напрямку (порядку дій) або виходить у визначений район (пункт) збору.

Під час евакуації (пункті збору) завантаження мінометних підрозділів (розрахунків міномету) проводиться після завантаження поранених.

5.6. Забезпечення дій взводу (відділення) у повітряному десанті

5.6.1. Командир взводу (відділення) під час підготовки і дій у повітряному десанті організовує забезпечення взводу та виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 1.5. розділу 1 “Забезпечення бою (дій) взводу (відділення)” цього Бойового статуту.

5.6.2. Командиру взводу (відділення) під час дій у повітряному десанті та бою в тилу противника особливу увагу звертає:

а) з логістичного забезпечення – на десантне забезпечення, наявність та заходи з технічного та тилового забезпечення. У вихідному районі для десантування командир взводу здійснює ретельний контроль за наявністю повного екіпірування взводу до виконання бойового завдання;

б) з медичного забезпечення – командир взводу визначає основні завдання медичного забезпечення: розшук поранених на полі бою і хворих в підрозділах, надання їм домедичної та екстреної (невідкладної) допомоги;

в) з морально-психологічного забезпечення – командир взводу постійно працює з особовим складом взводу з приводу підтримання морально-психологічного стану особового складу необхідного для успішного виконання ним бойового завдання.

6. ШТУРМОВІ ДІЇ

Штурмові дії (штурм) – узгоджені та взаємопов'язані за метою, завданнями, місцем, часом дії загальновійськових частин, підрозділів у складі штурмового загону або групи за підтримки військових частин, підрозділів видів, окремих родів військ (сил) збройних сил щодо рішучого подолання, прориву переднього краю оборони противника, знищення його підрозділів не затримуючись на окремих осередках опору, стрімкого просування вперед за постійної й безпосередньої вогневої підтримки задля захоплення визначеного укріпленого опорного пункту, воєнного об'єкту, позицій району підготовленої оборони противника або оволодіння містом, населеним пунктом зайнятими противником.

6.1. Загальні положення

6.1.1. Штурмові дії взвод виконує в складі роти або самотійно.

Взвод у складі штурмової групи роти може діяти як група захоплення, група прикриття і закріплення або група резерву.

Відповідно до визначеного завдання взвод може діяти в складі роти, як штурмова група (ШГ), або самотійно, як штурмовий загін (ШЗ).

Завдання групи захоплення полягає у оволодінні укріпленими вогневими позиціями, об'єктом (будівлею) в населеному пункті.

Завдання групи прикриття і закріплення полягає у відбитті контратак противника, зачистки та утримання (підготовки до знищення) об'єкта штурму (атаки).

Завдання групи резерву полягає у виконанні раптово виникаючих завдань роти, нарощування зусиль, поповнення втрат в штурмових групах та евакуацію поранених.

ШЗ, ГЗах під час підготовки визначається об'єкт штурму та напрямок продовження наступу.

Об'єктом атаки може бути жива сила в окопах, ділянках траншеї або в інших фортифікаційних спорудах (довготривалі вогневі споруди), також основні вогневі позиції ББМ, танків, ПТРК й інші вогневі засоби, які розташовані в першій траншеї і в найближчій глибині перед фронтом наступу взводу під час штурму опорного пункту або на підступах до будівель, та в будівлях під час штурму населеного пункту.

Напрямок продовження наступу взводу визначається до рубежу подальшого (найближчого) завдання підрозділу, від якого він призначений.

Відповідно до умов обстановки, яка складається, взводу, призначеному до дій у якості ШГ (ШЗ), додаються *відділення БпАК (ударний БпАК)*, протитанковий, гранатометний, інженерно-саперний, вогнеметний підрозділи, *снайперська група*, окремі вогневі засоби та забезпечуються необхідні матеріально-технічні засоби.

6.1.2. Бойовий порядок штурмового загону складається з: групи управління (ГУ), групи захоплення (ГЗах), групи резерву (ГРез), групи прикриття і закріплення (ГПіЗ), групи вогневої підтримки (ГВп), групи розгородження (ГРз).

ГПіЗ може призначатись для прикриття флангів і тилу групи захоплення і відбиття контратак, а також для закріплення захопленого об'єкта та його утримання.

ГРез може призначатись для посилення розвитку успіху, виконання раптових завдань, які виникають, поповнення втрат в штурмових групах та евакуацію поранених.

ГВп призначається для підтримки вогнем штурмових груп в ході виконання бойового завдання. До складу ГВп, додаються підрозділи (окрім інженерно-саперних та МТЗ).

Склад штурмових груп змінюється у відповідності до визначеного завдання.

6.1.3. Взвод займає вихідне положення для штурму (атаки) з положення

безпосереднього зіткнення з противником після перегрупування або після зміни підрозділів, які обороняються.

Перехід до штурму (атаки) з ходу здійснюється з висуванням із глибини з вихідного району.

Для організованого висування, розгортання в бойовий порядок і переходу в атаку взводу призначається маршрут висування, вихідний рубіж (пункт), рубіж (пункт) розгортання у взводні колони і рубіж переходу в атаку, а для штурму і рубіж спішування.

Рубіж розгортання у взводні колони призначається, за можливості, за складками місцевості 2-3 км від переднього краю оборони противника (об'єкта).

Рубіж переходу в атаку вибирається так, щоб його віддалення забезпечувало підрозділам ведення дійсного вогню з основних видів зброї та безупинне досягнення переднього краю оборони противника на максимальній швидкості у встановлений час. Він може призначатися на віддаленні, до 600 м від переднього краю оборони противника (об'єкта), а іноді й більше.

Рубіж спішування призначається якнайближче до переднього краю оборони противника в місцях укритих від вогню його кулеметів і протитанкових засобів ближнього бою. Іноді він може співпадати з рубежем переходу в атаку.

6.1.4. Для забезпечення безпеки підрозділів взводу їх дії узгоджуються з артилерійськими та танковими підрозділами, які ведуть вогонь із закритих вогневих позицій, та призначається рубіж безпечного віддалення від розривів своїх снарядів і мін відповідно до пункту 1.1.8. Розділу 1.

6.2. Підготовка штурмових дій

6.2.1. Особливості планування штурмових дій взводу (відділення)

6.2.1.1. Процедуру управління підрозділами (TLP) у взводі (о/с відділення) під час підготовки штурмових дій починають після отримання бойового наказу), або попереднього розпорядження.

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) у взводі під час підготовки до штурмових дій необхідно виконати заходи, які, наведені в розділі 2, пункті 2.1, цього Бойового статут з урахуванням особливостей ведення штурмових дій з оволодінням сильно укріплених позицій опорних пунктів, а також під час оволодіння об'єктів (будівель) в населеному пункті, які розглядаються далі.

6.2.1.2. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ. Під час усвідомлення бойового завдання командир взводу має додатково зрозуміти роль і місце взводу у виконанні бойового завдання роти.

Під час оцінювання обстановки командир взводу повинен додатково вивчити:

а) рельєф (характер), захисні і маскувальні властивості місцевості та основні його характеристики (величини, конфігурація, планування, щільність і поверховість забудови, ґрунт, дороги, паркани, наявність річок, каналів, також

ярів), які можуть приховати підхід резервів противника;

б) особливості укріплених позицій опорних пунктів, будівлі (споруди) а саме: наявність і характер інженерних загороджень, тип будівлі, товщина стін, слабкі місця, перекриття, наявність підземних споруд і комунікації, входів та виходів, характер укріплень, місця прихованих амбразур, місця перешкод і типи їх, наявність траншей, комунікацій для зв'язку зі своїми підрозділами;

в) розташування вогневих точок противника, їх вогневих секторів і мертві простори та можливість ведення вогню з сусідніх опорних пунктів, будівель;

г) можливість скритного підходу до вигідних рубежів і раптового переходу в штурм (атаку), просочування дрібних груп в тил і фланги об'єкта штурму (атаки);

д) використання засобів вогневої підтримки, обмежені зони застосування ПТКР противником, наявність транспортних засобів підвозу та евакуації;

е) шляхи підходу в тому числі прихованні до об'єкта штурму (атаки) особливо для танків та броньованої техніки;

ж) поведінку (побут) противника.

6.2.1.3. НА ЧЕТВЕРТОМУ ЕТАПІ. Якщо командир взводу необхідно переміщення для заняття вихідного положення для штурму (атаки), йому необхідно буде визначити порядок переміщення та заняття вихідного положення для штурму (атаки).

6.2.1.4. НА ПЯТОМУ ЕТАПІ. У ході проведення розвідки (рекогносцировки) командир взводу, вивчає місцевість, вказує (призначає) орієнтири та уточнює на місцевості: накреслення переднього краю оборони противника та розташування його вогневих засобів; місця і характер загороджень, перешкод; імовірні границі МВЗ; цілі (об'єкти), що уражаються засобами старшого командира в смузі дій підрозділу; вихідне положення для наступу; маршрути висування; завдання сусідів. Вивчення також може проводитись за допомогою Google-map та використанням БПЛА. Організувати взаємодію з командирами попереду діючих підрозділів щодо проходження через їх бойові порядки та мінно-вибухові загородження.

6.2.1.5. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ. Під час віддання бойового наказу на штурмові дії командир взводу вказує:

а) групі захоплення – додані сили і засоби; місце в бойовому порядку; бойове завдання; порядок подолання загороджень; вихідну позицію для переходу у наступ;

б) групі прикриття і закріплення – додані сили і засоби; місце в бойовому порядку; бойове завдання; порядок переміщення в ході бою;

в) групі вогневої підтримки – склад; місце в бойовому порядку; бойове завдання; порядок переміщення в ході бою;

г) групі розгородження – склад підгрупи, бойове завдання; порядок

переміщення в ході бою;

д) резерву – склад; до виконання яких завдань бути готовим; місце у бойовому порядку; порядок переміщення в ході бою;

е) групі управління – склад; місце в бойовому порядку; порядок переміщення в ході бою (додаток 10).

У вказівках щодо взаємодії необхідно додатково встановити: сигнали взаємодії між штурмовими групами, танками і артилерією, уточнені сигнали виклику та перенесення вогню і позначення своїх підрозділів під час дії авіації; місця улаштування проходів у інженерних загородах, порядок ведення вогню групою вогневої підтримки по вогневих точках, що прикривають підступи до об'єкта штурму (атаки); порядок і способи взаємного розпізнавання і позначення свого положення. Організувати взаємодію з командирами попереду діючих підрозділів щодо проходів через бойові порядки та мінно-вибухові загородах.

6.2.1.6. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ. Командир взводу керується статтею 2.1.17., яка наведена в пункті 2.1., розділу 2, цього Бойового статуту.

6.2.1.7. В умовах обмеженого часу на підготовку штурмових дій командир взводу має право розробляти тільки один варіант дій з дозволу старшого командира та виконує заходи, які наведені в статті 2.1.18. пункті 2.1., розділі 2, цього Бойового статуту.

6.2.2. Особливості підготовки підрозділів взводу (відділення) до штурмових дій

6.2.2.1. Під час підготовки відділень до штурмових дій командир взводу підрозділів необхідно керуватися статтями 2.1.19., 2.1.20., розділу 2, цього Бойового статуту.

6.2.2.2. Підготовка підрозділів до штурмових дій проводиться у вихідному положенні для штурму завчасно і приховано, і полягає в проведенні наступних заходів:

підготовка тимчасових вогневих позицій для доданих вогневих засобів з укриттями для розрахунків, місцями для боєприпасів. Вогневі позиції гранатометного, (артилерійського) підрозділу, призначеного для стрільби прямою наводкою, слід планувати ближче до цілей;

обладнання спостережний посту найближче до переднього краю оборони противника з метою розвідки та мінімізації ризиків ураження штурмових груп під час висунання;

обладнання маскувальних укриттів для бойових машин і їх екіпажів; поповнення боєприпасів та матеріальних запасів, ремонт та обслуговування ОВТ.

проведення зайняття і тренування з відпрацюванням дій під час ведення

штурму (атаки) укріплених позицій опорних пунктів, а також оволодінні об'єктом (будівлею) в населеному пункті. Під час тренувань необхідно навчити особовий склад метанню гранат у вікна, верх, вниз; використовувати шанцеві інструменти; переповзати і стрімко переміщуватися від укриття до укриття; долати перешкоди; стрибати через канави і паркани; швидко влізати у вікна будинків; вести рукопашний бій в укріплених будівлях; використовувати вибухові речовини; блокувати і знищувати вогневі точки; штурмувати укріплені будинки з вулиці і з обходу через двори; перетинати водні перешкоди в місті на ручних поромних спорудах; виконання бойового завдання в умовах відсутності вогневої підтримки старшого начальника та зв'язку. Тренування потрібно проводити на повномасштабних копіях (макетах) об'єкта штурму.

6.3. Ведення штурмових дій

6.3.1. Штурмові дії проводяться після завчасної ретельної підготовки. Перед початком штурму (атаки) необхідно провести розвідку переднього краю з використанням засобів спостереження та БпЛА з метою виявлення СП, чергових вогневих засобів, технічних засобів розвідки і позиції танків і ББМ.

6.3.2. Перед штурмом (атакою) противнику наноситься вогневе ураження ударами авіації, БпЛА і вогнем артилерії. Атака (штурм) взводу повинна постійно підтримуватись вогнем артилерії, ударами БпЛА, вогнем гармат прямою наводкою, танків, бойових машин, а також установок ПТРК, РПГ і вогнеметів. В окремих випадках з метою недопущення передчасного викриття противником штурмових дій вогнева підготовка атаки не проводиться. Управління взводом і коректування вогню артилерії у ході штурму може здійснюватися за допомогою БпЛА.

Якщо довготривалі вогневі споруди (окремі вогневі точки) знаходяться в глибині оборони противника, взвод (штурмова група, штурмовий загін) залишається в резерві старшого начальника (командира). З підходом підрозділів першого ешелону підрозділу, який наступає до об'єкту штурму, взвод розпочинає штурм.

Довготривалі вогневі споруди (окремі вогневі точки), які знаходяться на передньому краю оборони противника, взвод (штурмова група) атакує з початком загальної атаки батальйону (роти) у першому ешелоні. У залежності від якості довготривалих вогневих споруд (окремих вогневих точок) їх розташування на місцевості знищуються атакою з різних напрямків.

6.3.3. Взвод у ході вогневої підготовки атаки приховано займає вихідне положення і у визначений час під прикриттям вогню артилерійських (мінометних) підрозділів, вогневих засобів гранатометного і протитанкового підрозділу, танку (танків), ББМ одночасною атакою з декількох напрямків починають штурм. Відповідно до умов обстановки, яка складається, взвод може діяти групами з різних напрямків, або методом “каруселі”. З метою забезпечення прихованості штурму (атаки) вогнева підготовка атаки проводиться після підходу штурмових груп до рубежу переходу в атаку. Переміщення здійснюється

приховано використовуючи складки місцевості.

З підходом до рубежу переходу в атаку ШГ за командою розгортається в бойовий порядок, розпочинає атаку об'єкта штурму (атаки), знищує противника вогнем з ходу. Управління діями штурмових груп під час штурму (атаки) здійснюється за допомогою БПЛА.

6.3.4. ШГ у ході штурму (атаки) переміщується одночасно або послідовно (“перекатами”) під прикриттям вогню артилерії, танків (танку) з закритої вогневої позиції. Для захисту особового складу від осколків снарядів і мін противника переміщення може здійснюватися за бронею бойових машин (додаток 15).

Після спішування особового складу в бойових машинах залишаються навідники-оператори (кулеметники БТР, броневих автомобіля), механіки-водії (водії) і заступник командира взводу (головний сержант взводу).

Бойові машини діють в бойовій лінії (бойових порядках відділень), переміщуються від укриття до укриття, використовуючи складки місцевості, виконують вогневі завдання самостійно або за командами командира.

6.3.5. У випадку артилерійського (мінометного) обстрілу штурмові групи взводу здійснюють маневр, виходять з під обстрілу (стрімким кидком вперед), та займають вигідну позицію для продовження ведення штурму (атаки). Може викликатися вогнева підтримка та встановлюватися димова завіса.

Командир обов'язково доповідає старшому командирі (начальнику) про артилерійський (мінометний) обстріл по ШГ та зміну маршруту пересування.

6.3.6. За раптово виявленої низько літаючої повітряної цілі (вертольоту або дрону), командир взводу (відділення), визначає напрямок, орієнтир і подає команду групі вогневої підтримки або штурмовій групі на знищення цілі, *наприклад:*

а) групі вогневої підтримки по вертольоту, зліва, над мостом, *загороджувальним вогнем*, дальність 500 – “Вогонь”;

б) напрямком цілі може вказуватися рукою, вогнем трасуючими кулями або сигнальною ракетою в напрямку на ціль.

У кожній ШГ визначається спостерігач за повітряною обстановкою.

6.3.7. Екіпаж ББМ та розрахунки великокаліберних кулеметів ведуть зосереджений вогонь по повітряним цілям. Особовий склад підрозділу веде вогонь зі стрілецької зброї по повітряній цілі з положень лежачи, з коліна або стоячи. Стрілець-зенітник, який діє у бойових порядках взводу, веде вогонь за командою командира взводу по повітряним цілям.

6.3.8. Командири ШГ пересуваються в бойових порядках підрозділів.

З початком розгортання в бойовий порядок командири ШГ виводять бойові машини на свої напрямки, уточнюють навідникам-операторам (кулеметникам БТР, броневих автомобіля), механікам-водіям (водіям) об'єкт

штурму (атаки), напрямок наступу, місце проходів в загородженнях, порядок їх подолання та управляють діями підрозділів.

6.3.9. З виходом взводу до ділянок загороджень перед об'єктом штурму група розгородження робить проходи в інженерних загородженнях перед об'єктом штурму. За командою командира взводу долає ділянку, намагається оволодіти проміжним рубежем.

Під прикриттям вогню підтримуючих підрозділів долає загородження, займає визначений рубіж та прицільним вогнем прикриває подолання загороджень іншими підрозділами ШГ.

Бойові машини вогнем із займаних вогневих позицій знищують вогневі засоби противника.

Подолання смуги (ділянки) загороджень здійснюється, під аерозольним (димовим) прикриттям. Зазвичай димову завісу необхідно ставити не тільки в районі дій штурмових груп, але і на сусідніх ділянках.

Далі особовий склад, бойові машини виходять на визначені напрямки наступу, використовують результати вогневого ураження, швидко і безупинно продовжують наступ.

Загородження і перешкоди, що зустрілися в глибині оборони противника, бойові тактичні групи обходять або долають по влаштованим проходам.

6.3.10. У ході штурму без бойових машин підхід ШГ до переднього краю оборони противника здійснюється приховано під аерозольним (димовим) прикриттям.

Рубіж переходу до штурму (атаки) визначається ближче до об'єкта штурму (атаки), за складками місцевості, які дають можливість штурмовим групам розгорнутися в бойовий порядок, уникаючи вогневого впливу противника. Підхід до рубежу переходу до штурму (в атаку) здійснюється під час вогневої підготовки атаки.

Для забезпечення раптовості штурму (атаки) об'єкта висування необхідно розпочинати в темну пору доби, або на світанку.

6.3.11. В умовах безпосереднього зіткнення з противником, коли об'єкт штурму знаходиться на його передньому краї, група розгородження здійснює пророблення проходів у мінно-вибухових загородженнях вночі напередодні штурму (атаки). Одразу після переносу вогню своєю артилерією у глибину оборони противника штурмові групи раптовим кидком виходять до об'єкта штурму (атаки), знищуючи живу силу, бойові машини, танки, ПТРК й інші вогневі засоби противника на позиціях та навколо них.

6.3.12. Група захоплення займає визначений рубіж та здійснює прикриття переміщення штурмових груп взводу. Після переміщення групи захоплення на її місце просувається наступна штурмова група. До безпосереднього контакту з противником група захоплення просувається на максимально близьку відстань для забезпечення просування вперед інших штурмових груп.

Спосіб пересування (прискореним кроком, бігом, перебіжками,

переповзанням) під час штурму (атаки) об'єкта бойових тактичних груп визначає командир ШГ, враховуючи рельєф місцевості і інтенсивність вогню противника. Вогонь ведеться з ходу і з коротких зупинок.

6.3.13. ГЗах на передових позиціях противника вогневий бій веде стрілецькою зброєю, використовує гранати і намагається просуватися вперед, в той же час ГВп та ГПіЗ підтримують штурм важким озброєнням. Якщо група захоплення не має успіху в просуванні, то вона займає вигідні позиції і облаштовує їх. За командою командира взводу група прикриття і закріплення або група резерву висуваються та займають готові вогневі позиції.

6.3.14. Штурмові групи під час штурму (зачистки) поділяються на бойові тактичні групи “трійки”, (для прикриття одне одного), та діють залежно від обстановки, що складається.

Склад бойових тактичних груп залежить від організаційно-штатної структури відділення та завдань, які покладені на ШГ.

6.3.15. Варіант складу бойових тактичних груп може бути таким: 1-ша бойова тактична група – старший стрілець (старший групи), кулеметник та стрілець; 2-га бойова тактична група – командир відділення, снайпер, гранатометник, стрілець – помічник гранатометника; 3-тя маневрена група – заступник командира бойової машини – навідник-оператор (кулеметник КПВТ) та механік-водій.

Бойовий порядок ШГ буде складатись: 1-ша бойова тактична група (“трійка”), 2-га бойова тактична група (“трійка”), маневрена група (бойова машина).

6.3.16. Під час штурму (зачистки) траншеї противника для знищення живої сили противника і вогневих засобів може застосовуватися танк, який з лівого чи правого флангу траншеї веде вогонь по траншеї з визначеної відстані або впритул.

Військовослужбовці першої бойової тактичної групи (“трійки”) закидають противника гранатами, після розриву гранат стрімко стрибають до траншеї і ведуть вогонь вздовж траншеї. Перший військовослужбовець огинає кут траншеї, ведучи вогонь фіксованими чергами і просувається вперед, ділянка траншеї, що не проглядається, обов'язково закидається гранатами. Військовослужбовці бойової тактичної групи пересуваються (рухаються) за ним до наступного повороту або перетину, після того вони займають позиції для блокування переміщення противника в сторону захопленої позиції.

6.3.17. Під час вогневої підтримки на всю глибину бойового порядку противника друга бойова тактична група пересувається зверху траншеї з двох сторін і, не втрачаючи з поля зору першу бойову тактичну групу, що просувається траншеєю, знищує виявлені вогневі засоби противника. Якщо забезпечити підтримку вогнем неможливо, бойова тактична група просувається

вздовж траншеї у зворотному напрямку першої “трійки”, знищуючи противника. Після захоплення позиції, необхідно негайно починати облаштовувати її в інженерному відношенні: відновлювати зруйновані бліндажі, траншеї, ходи сполучення, встановлювати мінно-вибухові пристрої тощо.

Подальша зачистка траншеї у визначеному напрямку може здійснюватися групою прикриття і закріплення або групою резерву. Просуваючись по траншеї група зачистки вступає у взаємодію з групою захоплення щодо проходів через заняті позиції або обходу, і здійснює зачистку траншеї.

6.3.18. Командир групи, яка продовжує зачистку траншеї визначає черговість просування бойових тактичних груп. Зачистка в зазначеному напрямку ведеться з кута до кута або до перетину траншеї, зберігаючи візуальний контакт між військовослужбовцями бойових тактичних груп. У ході просування замикаюча бойова група охороняє кути і перетини і позначає свій шлях у траншеї.

6.3.19. З метою збереження бойового потенціалу штурмових груп і підтримання необхідного темпу зачистки позицій противника командир взводу змінює штурмові групи.

Головний сержант взводу організовує забезпечення боєприпасами штурмові групи піднощиками боєприпасів та евакуацію поранених.

Командир взводу доповідає командирі роти про захоплення траншеї, або про неможливість продовжувати зачистку траншеї.

6.4. Штурмові дії в особливих умовах

6.4.1. Особливості штурмових дій взводу (відділення) у населеному пункті

6.4.1.1. Під час ведення штурму об’єкта в населеному пункті штурмові групи взводу наступають переважно вздовж вулиць, використовуючи охоплення та обхід.

ББМ рухаються від одного укриття до іншого, не затримуючись на довгий час на одному місті, або здійснюють переміщення під прикриттям вогню артилерії, підтримуючи штурмові групи вогнем прямою наводкою по вікнах, дверях, амбразурах або руйнуючи вогнем будівлі.

Особовий склад, що діє в пішому порядку, просувається в бойових групах “стрибками”, прикриваючи один одного, здійснюючи кругове спостереження за навколишніми об’єктами (будівлями, укріпленими районами тощо) та знищує виявленого противника.

6.4.1.2. Бойові машини рухаються в шаховому порядку, за особовим складом штурмових груп взводу, і своїм вогнем забезпечують його просування уперед, знищуючи довготривалі вогневі споруди, окремі вогневі точки противника, не дозволяючи йому використовувати для маневру вулиці і дахи будинків.

Якщо рух вулицями ускладнений, ББМ, або група розгородження проламують в стінах будинків проходи, крізь які особовий склад штурмових груп продовжує виконання завдання.

6.4.1.3. Залежно від обстановки, штурмові групи взводу можуть діяти з

одного боку бойової машини або між машинами. Під час просування підрозділів вздовж вулиць особлива увага приділяється боротьбі з протитанковими засобами противника, які можуть одночасно діяти з декількох напрямків.

Для безперервності вогневої підтримки танк, ББМ, та додані вогневі засоби ведуть вогонь по цілях, які знаходяться на верхніх поверхах будівель, будівлях на протилежному боці вулиці та переміщуються за ГЗах та ГПіЗ перекатами, здійснюючи взаємне прикриття. Одночасно з ними просуваються ГРез, ГВп, ГРз.

ГЗах переміщується попереду вздовж вулиці (проспекту) ліворуч і праворуч, потай за деревами тощо, прикриваючи один одного шляхом знищення противника на протилежній стороні вулиці. Слідом просувається ГПіЗ із завданням придушення вогневих позицій, які були виявлені.

Із підходом групи захоплення до об'єкта штурму (атаки) вогонь вогневих засобів переноситься на верхні поверхи і горища.

Під час перенесення вогню на верхні поверхи слід брати до уваги, що суцільні скляні фасади ТРЦ, адміністративних будівель можуть осипатися та уражати особовий склад, що наближається до будівель.

Група вогневої підтримки, резерв діють на відстані за групою захоплення з метою недопущення підходу (маневру) противника до об'єкта штурму, відбиття контратак невеликих груп противника.

6.4.1.4. Під прикриттям вогню група розгородження висувається вперед, створює проходи в загородженнях і перешкодах перед об'єктом штурму (атаки), проробляє проломи в стінах і стельових перекриттях, підриває стіни будівель, які штурмуються, здійснює розмінування захопленого об'єкта (будівлі). У подальшому, під час закріплення на захоплених об'єктах, улаштовує інженерні загородження.

6.4.1.5. З підходом до об'єкта (будівлі) штурму (атаки) особовий склад штурмуючих груп у ході вогневої підготовки атаки займає вихідне положення і у визначений час одночасною атакою з декількох напрямків починає штурм.

Особовий склад штурмових груп, ведучи вогонь по вікнах, дверях, амбразурах, підвалах і нижніх поверхах будівлі, використовуючи проломи у стінах, підземні комунікації, ходи сполучення та інші приховані підступи, наближаються до об'єкта штурму (атаки).

Підземні комунікації використовуються для проникнення в тил об'єкта. Ділянки підземних комунікацій, які не використовуються, завалюються.

Штурмові групи під прикриттям вогню, димів (аерозолів) по пророблених проходах долають загородження, ведучи вогонь на ходу, виходять до об'єкта (будівлі), що атакується. Переміщення штурмових груп здійснюється від укриття до укриття до "мертвої" зони будинку з вікна першого поверху.

За сигналом група розгородження підриває стіну будівлі і відкриває шлях штурмуючим групам, які закидають гранатами та димами перший поверх, після чого вриваються в будівлю ще до того, як противник оговтався від вогневого впливу.

6.4.1.6. Захоплюючи об'єкт, штурмові групи просуваються вперед,

прокладають собі шлях автоматним (кулеметним) вогнем і гранатами за підтримки вогню танку, бойових машин та групи вогневої підтримки.

Для безперервності вогневої підтримки атаки вогневі засоби, група вогневої підтримки, переміщуються слідом за штурмовими групами перекатами, здійснюючи вогневе прикриття.

6.4.1.7. ГЗах веде вогонь, стрімко пересувається всередині будівлі, переходить з поверху на поверх сходами або через проломи в міжповерхових перекриттях, знищує противника вогнем. Противник знищується в першу чергу в підвалах і нижніх поверхах будівель.

ГПіЗ проникає в будинок одночасно з різних напрямків, і здійснює прикриття штурмуючих підгруп.

Якщо захопити з ходу добре захищений об'єкт (будівлю) не вдалося, командир взводу максимально застосовує вогневі засоби групи вогневої підтримки і вогонь артилерійських (мінометних) доданих розрахунків.

ШГ закріплюється на досягнутому рубежі і після нанесення противнику вогневого ураження продовжує виконувати завдання.

6.4.1.8. Ведучи бій всередині будинку, штурмові групи діють швидко і рішуче. Особлива увага має приділятися зачиненим дверям, які можуть бути замінованими. Зачинені на замок двері знищується підривом накладного заряду або гранатою. Сапери проробляють проходи в стінах і міжповерхових перекриттях, а у разі потреби розмінують будівлю.

Просуваючись поверхами будинку, необхідно прострілювати між сходові площадки. Переміщення між сходовими клітинами та сходовими проходами необхідно здійснювати бойовими тактичними групами “кидком пригнувшись”. Дії штурмових груп у будівлі забезпечуються постійним прикриттям вогнем групи управління та вогневої підтримки. У кожній кімнаті на поверсі здійснюється зачистка.

Під час зачистки повинна звертатися увага на наявність проломів в стінах, які можуть завішуватися килимами, шторами, затулятися щитами, легкими меблями тощо і дозволяють противнику здійснювати наскрізний маневр будівлею.

6.4.1.9. З метою не допущення зриву штурму (атаки) евакуація пораненого особовим складом, який штурмує (атакує) не здійснюється. Командир штурмової групи вказує місце знаходження пораненого командирів ГРез, а штурмова група після надання першої медичної допомоги продовжує виконувати отримане завдання.

6.4.1.10. Після проникнення в будівлю і знищення вогневих точок негайно організовується кругова оборона та система вогню.

У ході підготовки оборони необхідно використовувати мінно-вибухові загородження (в керованому і не керованому варіанті).

Штурмові групи повинні бути готовими до відбиття можливих контратак

противника з підземних споруд і вулиці. Для відбиття контратак з тилу призначаються необхідні сили і засоби. Усі захоплені будівлі, зачищаються від груп противника, які в них залишилися, і в подальшому проводяться заходи щодо підготовки до розмінування.

Якщо будинок замінований, зачищення не проводиться, а здійснюється відхід для подальшого просування у визначеному напрямку. Заміновані будівлі позначаються визначеними знаками з декількох сторін.

6.4.2. Особливості штурмових дій взводу (відділення) під час захоплення укріпленого опорного пункту, позицій району підготовленої оборони противника

6.4.2.1. Фортифікаційні споруди (довготривалі вогневі споруди) взвод (ШГ, ШЗ) обходить і штурмує (атакує) їх у фланг або в тил. Командир взводу (ШГ, ШЗ) зосереджує вогонь групи вогневої підтримки, і викликає вогонь старшого командира по цілям, що перешкоджають просування штурмових груп.

6.4.2.2. Під час штурму (атаки) фортифікаційної споруди (довготривалої вогневої споруди) група вогневої підтримки в першу чергу знищує (пригнічує) вогневі засоби противника та веде постійний вогонь на придушення його вогневих засобів противника за коректуванням вогню командиром взводу. Якщо необхідно, головний сержант взводу уточнює позиції штурмових груп або кулеметних розрахунків для ведення вогню на придушення противника.

6.4.2.3. Група захоплення висувається прихованими підступами у фланг або в тил фортифікаційної споруди (довготривалої вогневої споруди) веде вогонь на придушення, використовуючи його мертві зони і не загороджуючи сектор обстрілу для групи вогневої підтримки. Жива сила та вогневі засоби противника, які розташовані у фортифікаційних спорудах (довготривалих вогневих спорудах), знищуються вогнеметами, РПГ, ручними гранатами, підриваються інженерними зарядами.

Особовий склад групи прикриття і закріплення веде вогонь по інших позиціям, що прикривають фортифікаційну споруду (довготривалі вогневі споруди).

ШГ, що призначена для знищення довготривалої вогневої споруди (укріпленої будівлі) в глибині оборони противника, висувається за підрозділами першого ешелону на встановленій відстані і вводиться у бій за наказом (сигналом) командира батальйону (роти).

6.4.2.4. За командою (сигналом) командира взводу (відділення) група вогневої підтримки переносить вогонь на протилежний бік фортифікаційної споруди (довготривалої вогневої споруди) від напрямку підходу штурмової групи.

6.4.2.5. Використовуючи мертві зони військовослужбовці ГЗах займають

позицію біля виходу і знищують його гранатами через амбразуру, вхід та вихід фортифікаційної споруди (довготривалої вогневої споруди). Після розриву гранати, знищують противника вогнем короткими чергами по виходах і входах. У разі необхідності вривається у фортифікаційну споруду і вогнем знищує противника, друга частина – контролює зовні входи та виходи у фортифікаційну споруду та підходить до неї.

6.4.2.6. Після захоплення та проведення зачистки на об'єкті штурму (атаки) штурмові групи переходять до оборони і обладнання вогневих позицій. Командир взводу доповідає про виконання завдання, склад, положення підрозділу, втрати особового складу, ОВТ і СТ, витрату боєприпасів та уточнює завдання щодо подальших дій: знищення, виведення з ладу, або утримання (охорони та оборони) об'єкта.

З метою не допущення контратаки противника необхідно наносити вогневе ураження за плановими цілями, після проведення зачистки та закріплення штурмових груп вести вогонь на виснаження.

6.4.3. Особливості штурмових дій взводу (відділення) в лісосмузі

6.4.3.1. ШГ, ШЗ здійснює переміщення до рубежу переходу в атаку тільки всередині лісу, лісо-посадкової смуги, виключаючи вихід на відкриті ділянки місцевості, за підтримки вогню танку, ББМ, мінометом і АГС. Штурмові групи просуваються бойовими тактичними групами “трійками” або “двійками” з урахуванням прямої видимості (в залежності від погодних та природних умов).

Попереду просувається група розгородження (сапер) під прикриттям бойової тактичної групи, яка перевіряє маршрут на наявність мінно-вибухових загороджень та засобів відеоспостереження.

6.4.3.2. Під час висування та зближення з об'єктом атаки при виявленні невеликих груп противника в лісосмузі одне відділення сковує противника вогнем, інше відділення під прикриттям вогню одного відділення атакує противника у фланг. Для того, щоб відділення, яке атакує у фланг не було само атаковане у фланг, вперед висувається третє відділення, яке прикриває дії відділення, яке атакує у фланг та не допускає підходу резервів противника або знищує противника, який відходить. Під час атаки командир взводу перебуває з відділенням, яке здійснює сковування противника вогнем. (посилання 0).

6.4.4. Особливості штурмових дій взводу (відділення) вночі

6.4.4.1. Для нічного бою створюються штурмові групи з числа найбільш підготовлених військовослужбовців, які мають бойовий досвід з ведення штурмових дій. Зазначені штурмові групи повинні мати на озброєнні нічні оптичні прилади та тепловізійні приціли.

6.4.4.2. Штурм (атака) вночі ведеться за підтримки цілодобової

аеророзвідки, в тому числі з застосуванням дронів з тепловізорами, проведенням артилерійської підготовки атаки, прихованим пересуванням штурмових груп до рубежу атаки, безпосередньою вогневою підтримкою атаки (щільний обстріл позицій підрозділів з АГС), що дозволяє штурмовим групам під час обстрілу значно зблизитися з позиціями противника.

Броньована техніка може не застосовуватися, що дозволяє забезпечити раптовість штурмових дій.

6.5. Особливості об'єднаної вогневої підтримки взводу (відділення) у штурмових діях

6.5.1. ВУП у ході ведення штурмових дій поділяється на загальне та безпосереднє. Організовується і проводиться на глибину бойового завдання взводу у всій смузі дій, а також за напрямками під час виконання окремих тактичних завдань.

Під час безпосереднього вогневого ураження противника вогневі завдання виконуються в інтересах штурмових груп під час вирішення ними тактичних завдань за періодами – вогнева підготовка атаки та вогнева підтримка військ, що наступають. Вогневе ураження необхідно здійснити з розподілом вогневих засобів по завданням, напрямку і по дальності ведення вогню, а під час штурму будівлі – по-поверхово. Для цього визначаються рубежі відкриття і переносу вогню.

6.5.2. Вогнева підготовка атаки проводиться з метою завоювання вогневої переваги над противником, завданням ураження об'єкта штурму (атаки), прикриття розгортання в бойовий порядок штурмових груп і забезпечення своєчасного переходу їх в атаку з мінімальними втратами від вогню противника. Розпочинається у визначений час і проводиться до виходу штурмових груп на рубіж переходу в атаку. Вогнева підготовка атаки проводиться веденням вогню по передньому краю оборони та гарантованої вогневої підтримки на всю глибину бойового порядку противника.

В окремих випадках за організації ВУП може визначатися період вогневого забезпечення висування і розгортання (перегрупування або зміни) підрозділів.

6.5.3. Командиру взводу необхідно визначити планові цілі для артилерійських (мінометних) та гранатометних розрахунків на кожному рубежі, напрямку, флангах і об'єкта захвату, час відкриття вогню та розхід боєприпасів.

6.5.4. До ВУП у ході штурму залучаються штатні і додані артилерійські підрозділи, гранатометний і протитанковий підрозділи, ББМ підрозділів та інші вогневі засоби.

Вогневі засоби штурмових груп виконують завдання самостійно (по виявлених цілях), або за цілевказівкою командира штурмової групи.

Група вогневої підтримки зазвичай веде зосереджений вогонь та вогонь по

окремих цілях за цілевказівками командира штурмового загону.

Снайпер (підрозділ снайперів) виконує завдання безпосередньо за рішенням командира штурмового підрозділу.

6.5.5. Вогнева підтримка взводу (відділення), починається і переноситься послідовно за командою (сигналом) командира взводу і продовжується до завершення виконання бойового завдання або початку виконання наступного тактичного завдання в глибині оборони противника. В ході вогневої підтримки вогонь по позиціях противника, його вогневих засобах, резервах й інших важливих цілях ведеться безперервно. За необхідності командир взводу викликає вогонь розрахунків артилерійських (мінометних) та гранатометних підрозділів та ББМ і танку (танків) по знову виявленими цілям.

6.5.6. Під час штурму об'єкта (рубежів) створюється система вогню, з використанням всіх вогневих засобів. Під час організації системи вогню повторно визначаються планові цілі, які за можливості пристрілюються. Для знищення цілей, які раптово з'являються визначаються чергові вогневі засоби.

6.5.7. Виклик та коректування вогню артилерії здійснюється через коректувальника артилерійського вогню (далі – КАВ), спостерігача, оператора БпЛА або самостійно командиром взводу. Обов'язки КАВ може виконувати особисто командир доданого артилерійського підрозділу або призначений в розпорядження командира взводу спеціально підготовлений КАВ.

КАВ в ході штурмових дій повинен постійно знаходитись біля командира взводу або за бойовими порядками штурмуючих груп з метою: постійно здійснювати виклик та коректування вогню доданих артилерійських (мінометного) підрозділів, танку (танків) та групи вогневої підтримки з постійним оновленням інформації про стан цих підрозділів залишок боєприпасів та їх класифікація.

6.5.8. Для підтримки авіації командир взводу надає точні координати і орієнтири цілі старшому начальнику.

З метою надання часу на закріплення штурмових груп на захоплених позиціях противника необхідно наносити вогневе ураження по заздалегідь визначеним цілям противника.

6.6. Забезпечення взводу (відділення) у штурмових діях

6.6.1. Командир взводу під час підготовки та ведення штурмових дій організовує забезпечення взводу та виконує заходи, які наведені у підрозділі п. 1.5 розділу 1 “Забезпечення бою (дій) взводу (відділення)” цього Бойового статуту.

Додатково командир взводу необхідно визначити та виконати заходи:

а) з логістичного забезпечення – командир взводу (штурмової групи) додатково вказує підвищені норми запасів набоїв до стрілецької зброї та інших боєприпасів (зокрема, ручними та протитанковими гранатами, вибуховими зарядами, засобами постановки аерозольних (димових) завіс, запалювальними та сигнальними засобами), продовольства та інших матеріально-технічних засобів, порядок їх створення та поповнення, оснащення.

б) з медичного забезпечення – порядок надання першої медичної допомоги, евакуації та місце збору поранених і хворих.

в) з інженерного забезпечення – використання ударних дронів (з системами скиду та FPV) для знищення закладених вибухових зарядів та ліній їх керування на позиціях противника шляхом детонації вибухових зарядів чи пристроїв, закладених у стінки чи дно окопу.

6.6.2. Командири відділень під час підготовки та ведення штурмових дій влаштовують: місця зберігання інженерних засобів (штурмових драбин, містків, канатів, перехідних містків та інших пристроїв), призначених для подолання перешкод; створення визначеного запасу ракет, боєприпасів та ПММ; підготовки джерел води.

6.6.3. У ході проведення штурму (атаки) підвезення боєприпасів та інших матеріально-технічних засобів, евакуація поранених, пошкодженого ОВТ здійснюється у нічний час доби.

ОСНОВНІ СКОРОЧЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ В БОЙОВИХ ДОКУМЕНТАХ

Повне найменування	Прийняте скорочення
Загальновійськові частини і підрозділи	
Аеромобільно-десантний батальйон, рота, взвод, відділення	<i>аемдб, аемдр, аемдв, аемдвід</i>
Парашутно-десантний батальйон, рота, взвод, відділ	<i>пдб, пдр, пдв, пдвід</i>
Десантно-штурмовий батальйон, рота, взвод, відділ	<i>дшб, дшр, дшв, дшвід</i>
Єгерські підрозділи: загін спец призначення, рота спец призначення, розвідувальна група	<i>ЗСпП, рСпП, РГ</i>
Штурмовий батальйон, рота, взвод, відділення	<i>шб, шр, шв, швід</i>
Механізований батальйон, рота, взвод, відділення	<i>мб, мр, мв, мвід</i>
Танковий батальйон, рота, взвод	<i>тб, тр, тв</i>
Гранатометний взвод, відділення	<i>гв, гвід</i>
Комендантська рота, взвод	<i>кр, кв</i>
Артилерійські частини і підрозділи	
Артилерійський дивізіон, батарея	<i>адн, абатр</i>
Самохідно-артилерійський дивізіон (батарея)	<i>садн, сабатр</i>
Протитанковий артилерійський батальйон, рота, взвод	<i>птаб, птар, птав</i>
Протитанковий взвод, відділення	<i>птів, птвід</i>
Реактивний артилерійський дивізіон, батарея	<i>реадн, реабатр</i>
Батарея протитанкових керованих ракет	<i>батр ПТКР</i>
Мінометна батарея, взвод	<i>мінбатр, мінв</i>
Частини і підрозділи ППО	
Зенітний ракетний дивізіон, батарея, взвод)	<i>зрдн, зрбатр, зрв</i>
Зенітний ракетний артилерійський дивізіон, батарея, взвод	<i>зрадн, зрабатр, зрав</i>
Підрозділи військових частин сил підтримки	
Розвідувальний батальйон, рота, взвод, відділення	<i>рб, рр, рв, рвід</i>
Інженерно-саперний батальйон, рота, взвод, відділення	<i>ісб, іср, ісв, ісвід</i>
Інженерний батальйон, рота загороджень	<i>ібз, ірз</i>
Група інженерного забезпечення	<i>гіз</i>
Рухомий загін загороджень	<i>РЗЗ</i>
Рота, взвод, відділення радіаційної, хімічної, біологічної розвідки	<i>рРХБр, вРХБр, відРХБр</i>
Вузол (польовий вузол) зв'язку	<i>ВЗ, ПВЗ</i>
Підрозділи логістики	
Рота, взвод матеріального забезпечення	<i>рмз, вмз</i>
Автомобільна рота, взвод, відділення	<i>автр, автв, автвід</i>

Повне найменування	Прийняте скорочення
Ремонтна рота, взвод	<i>ремр, ремв</i>
Господарчий взвод, відділення	<i>госв, госвід</i>
Взвод забезпечення	<i>взаб</i>
Медична рота	<i>медр</i>
Медичний пункт батальйону	МПБ
Пункти управління	
Командний (запасний командний) пункт	КП (ЗКП)
Пункт управління	ПУ
Спостережний пункт	СП
Командно-спостережний пункт	КСП
Тиловий пункт управління	ТПУ
Пункт наведення авіації	ПНА
Передовий авіаційний навідник	ПАН
Авіація	ав
Термінологія загального призначення	
Антитерористична операція	АТО
Базовий район	БР
Батальйонний заправний пункт (пункт боєпостачання, продовольчий пункт)	БЗп (БПБ, БПП)
Біологічна, хімічна зброя (зараження), радіоактивне зараження	БЗ (БЗар), ХЗ (ХЗар), РЗар
Бойова броньована машина, бойова машина піхоти	ББМ, БМП
Бойова машина десантна	БМД
Бойова розвідувальна машина	БРМ
Бойова рухома охорона	БРО
Бронетранспортер, бронетранспортер десантний	БТР, БТР-Д
Бойовий комплект	БК
Бойовий розвідувальний дозор, розвідувальний дозор	БРД, РД
Бокова, головна, тильна похідна застава	БПЗ, ГПЗ, ТПЗ
Взводний опорний пункт	ВОП
Вихідний рубіж, пункт	вих. р-ж, вих. п.
Висота	вис.
Вихідний район для десантування	ВРД
Головний дозор	ГД
Група розгородження, розмінування	ГРозг, ГРозм
Диверсійно-розвідувальна група	ДРГ
Дистанційно встановлене мінне поле	ДВМП
Дозорне відділення, дозорний танк	ДВід, ДТ
Загін ліквідації наслідків	ЗЛН
Засоби масового ураження	ЗМУ
Засада (вогнева)	зас (вог)

Повне найменування	Прийняте скорочення
Зона радіоактивного зараження	ЗРЗ
Інженерний спостережний пост (пост радіаційного, хімічного, біологічного спостереження)	ІСП (ПРХБС)
Командно-штабна машина	КШМ
Контрольно-перепускний пункт	КПП
Медичний пост роти	МПР
Мінно-вибухове загородження	МВЗ
Морський десант	МДес
Нерухомир (рухомир) загороджувальний вогонь	НЗВ (РЗВ)
Озброєння і військова техніка	ОВТ
Паливо-мастильні матеріали	ПММ
Переправно-десантні засоби	ПДесЗ
Повітряний десант	ПД
Протипіхотне (протитанкове) мінне поле	ППМП (ПТМП)
Протитанковий резерв	ПТРез
Розвідувальні дозори: (інженерний, радіаційний, хімічний, біологічний)	ІРД, РРД, ХРД, БРД
Рубіж розгортання в батальйонні (ротні, взводні) колони	РРБК (РРРК, РРВК)
Пункт (рубіж) регулювання	п. рег. (р-ж рег.)
Пункт спеціальної обробки	ПуСО
Пункт технічного спостереження (допомоги)	ПТС (ПТД)
Радіонапрямок (радіомережа)	р/н (р/м)
Розмежувальна лінія	розмежлінія
Район	р-н
Район хімічного, біологічного зараження	РХЗ, РБЗ
Ремонтна (ремонтно-евакуаційна) група	РемГ, (РЕГ)
Сили спеціальних операцій	ССпо
Сторожовий загін (застава, пост)	СтЗ (СтЗаст, СтП)
Система дистанційного мінування	СДМ
Тактичний повітряний десант	ТакПД
Час виходу на передній край оборони противника, початку викидання (висадки) десанту, форсування	“Ч”
Штурмовий загін (група)	ШЗ (ШГ)

ПОРЯДОК ПЕРЕДАЧІ СИГНАЛІВ, КОМАНД І ПОСТАНОВКИ ЗАВДАНЬ ПО РАДІО

Сигнали передаються без попереднього виклику кореспондента і тримання згоди на прийом.

Передача сигналів у радіонапрямку проводиться в такій послідовності:

позивний кореспондента – один раз;

слово “**Я**” і позивний своєї радіостанції – один раз;

сигнал – двічі рази;

через 10 с передача повністю повторюється і в кінці передається знак закінчення передачі (слово “**Прийом**”).

Квитанція на прийнятий сигнал передається негайно в такому порядку:

позивний кореспондента – один раз;

слово “**Я**” і позивний своєї радіостанції - один раз;

сигнал – один раз;

кінець передачі (слово “**Прийом**”) – один раз.

На квитанцію радіостанція, що передає сигнал, повинна дати підтвердження. У цьому випадку сигнал вважається переданим і прийнятим.

Приклад передачі сигналу в радіонапрямку:

Передача: **Ладога 33, Я Зебра 63, 3536 ДУКАТ 2135, 3536 ДУКАТ 2135, пауза 10 с, Ладога 33, я Зебра 63, 3536 ДУКАТ 2135, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.**

Квитанція: **Зебра 63 Я Ладога 33, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.**

Підтвердження: **Я Зебра 63, прийнято, прийом.**

Під час передачі сигналів у радіомережі декільком кореспондентам застосовується циркулярний позивний. Кореспонденти мережі квитанції на сигнали передають у тій послідовності, в якій вони записані в радіоданих.

Приклад передачі сигналу в радіомережі під час застосування циркулярного позивного:

Передача: **Марс 20, Марс 20, 3536 ДУКАТ 2135, 3536 ДУКАТ 2135, пауза 10 с, Марс 20, Марс 20, 3536 ДУКАТ 2135, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.**

Квитанція: **Я Газета 32, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.**

Квитанція: **Я Нептун 30, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.**

Підтвердження: **Марс 20, прийнято, прийом.**

Якщо в радіомережі не визначений циркулярний позивний, застосовуються індивідуальні позивні кореспондентів.

Приклад передачі сигналу в радіомережі під час застосування індивідуальних позивних:

Передача: Газета 32, Газета 32, Нептун 30, Нептун 30, я Броня 40, 3536 ДУКАТ 2135, 3536 ДУКАТ 2135, пауза 10 с, Газета 32, Газета 32, Нептун 30, Нептун 30 я Броня 40, 3536 ДУКАТ 2135, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.

Квитанція: Броня 40, я Газета 32, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.

Підтвердження: Я Броня 40, прийнято, прийом.

Квитанція: Броня 40, я Нептун 30, 3536 ДУКАТ 2135, прийом.

Підтвердження: Я Броня 40, прийнято, прийом.

Передача команд по радіо

Команди по телефонному радіоканалу передаються без попереднього виклику і отримання згоди на прийом. На прийняту команду негайно дається квитанція з точним повторенням команди або словом: **“ЗРОЗУМІВ” (“ПЛЮС”)**. Про прийом квитанції радіостанція, яка передавала команду, дає підтвердження словом: **“ПРИЙНЯТО” (“ПЛЮС”)**.

Приклад переговорів в процесі передачі команди в радіонапрямку:

Передача: Ладога 33, я Зебра 63, орієнтир один, протитанкова зброя, знищити, прийом.

Квитанція: Зебра 63, я Ладога 33, зрозумів, орієнтир один, протитанкова зброя, знищити, прийом; або Зебра-63, я Ладога 33, плюс.

Підтвердження: Я Зебра 63, прийнято, прийом або Я Зебра 63, плюс.

При циркулярній передачі команд у радіомережі вони повторюються двічі рази. Дозволяється також двічі рази повторювати команду в разі слабкої чутності та сильних перешкод.

Перед передачею команд всім радіостанціям мережі радист головної радіостанції повинен шляхом прослуховування переконатися в тому, що радіостанції мережі не працюють між собою.

Для циркулярної передачі загальних команд в радіомережі використовуються циркулярні позивні.

На вимогу головної радіостанції мережі команди в радіомережі, передані циркулярно, можуть повторюватися всіма або окремими радіостанціями мережі.

Приклад переговорів в процесі передачі команди в радіомережі із застосуванням циркулярного позивного:

Передача: Марс 20, приготуватися до відбиття танків, приготуватися до відбиття танків, прийом.

Квитанція: Я Газета 32, зрозумів, прийом.

Квитанція: Я Нептун 30, зрозумів, прийом.

Підтвердження: Марс 20, прийнято, прийом.

Приклад переговорів при передачі команди в радіомережі з використанням індивідуальних позивних:

Передача: Газета 32, Нептун 30, Я Броня 40, приготуватися до відбиття танків, приготуватися до відбиття танків, прийом.

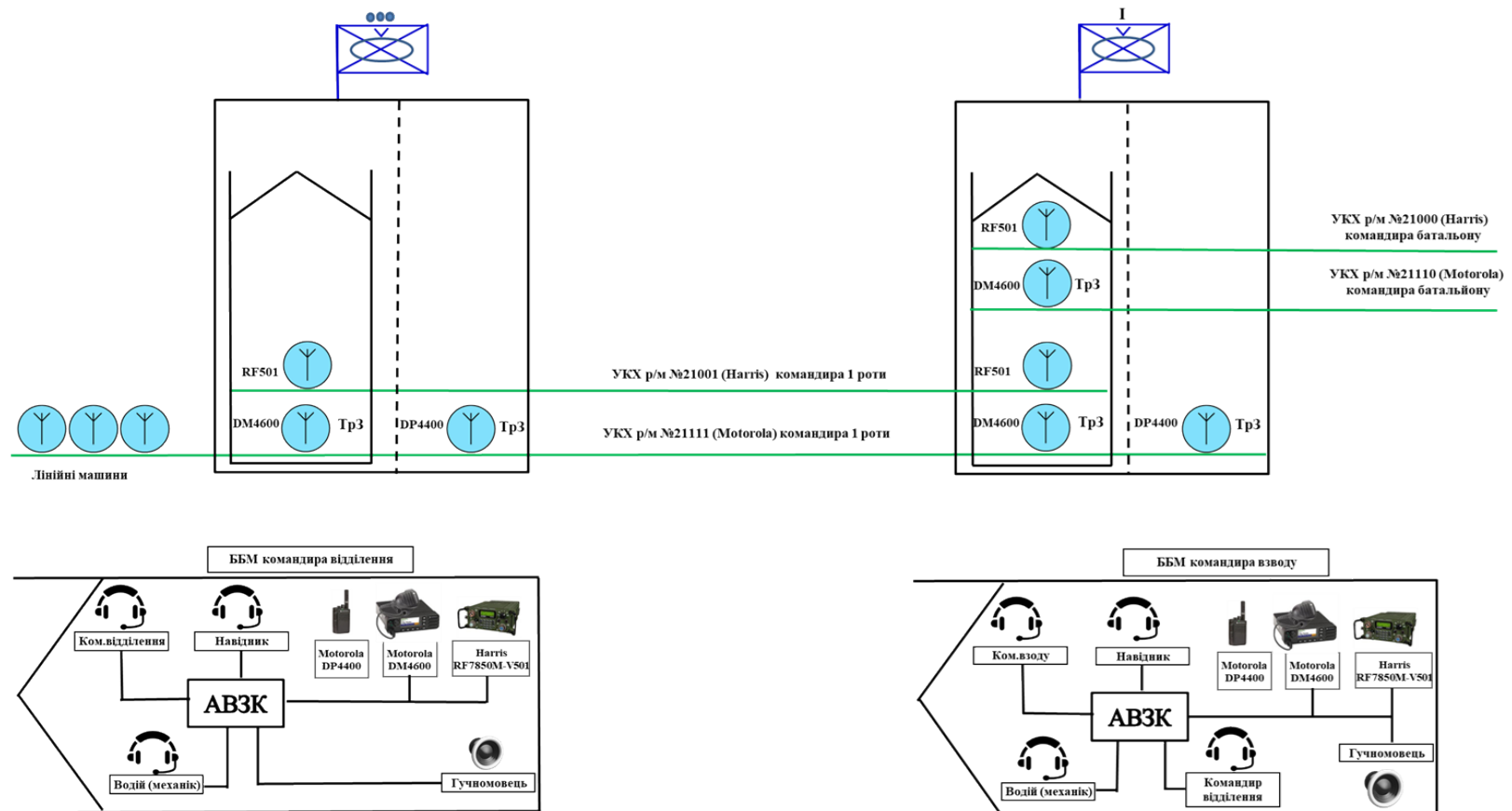
Квитанція: Броня 40, я Газета 32, зрозумів, прийом.

Підтвердження: Я Броня 40, прийнято, прийом.

Квитанція: Броня 40, я Нептун 30, зрозумів, прийом.

Підтвердження: Я Броня 40, прийнято, прийом.

СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ РАДІОЗВ'ЯЗКУ У ВЗВОДІ (варіант)

БОЙОВИЙ ТА ЧИСЕЛЬНИЙ СКЛАД (ОСОБОВИЙ СКЛАД, ОВТ) (варіант)																			
Особовий склад					Озброєння та військова техніка														
Підрозділ	Офіцери	Сержанти	Солдати	Всього	АКС-74 / АК-74	ПМ	ПКМС	РПКС-74	РПГ-7	ГП-25	СВД	БРМ-1К	БМП-1	БМП-2К	БМП -2	БТР-3ДА	БТР-80	БРЕМ-Ч	122 мм Д-30
Упр. ДШ взводу	1	1	2	4	3	1					1								
1 ДШ відділення		1	9	10	8		1		1	1	1					1			
2 ДШ відділення		1	9	10	8			1	1	1	1					1			
3 ДШ відділення		1	9	10	8			1	1	1	1					1			
Всього	1	4	29	34	27	1		2	3	3	4					3			

ЦІЛЕВКАЗАННЯ ПІДРОЗДІЛУ (ВОГНЕВОМУ ЗАСОБУ)

Цілевказання – коротке, чітке та зрозуміле вказування місцезнаходження цілі (об'єкту). Цілевказання являється основною складовою команди на виклик командиром підрозділу ДШВ вогню артилерії (АГС-17 та СПГ-9 тощо) через КАВ (FSO) або особисто.

Спосіб цілевказання повинен забезпечувати приймаючому цілевказання можливість швидко усвідомити місце знаходження цілі (рубежу) та її характер.

Основними способами цілевказання командиром підрозділу ДШВ є:

- а)** наведенням приладу (зброї) в ціль;
- б)** від орієнтиру (маркера, пікету) або місцевого предмета (спосіб зміщення від контурної точки);
- в)** полярними координатами (полюсний спосіб);
- г)** прямокутними координатами (спосіб координатної сітки).

Допоміжними способами можуть бути *цілевказання розривами снарядів (мін) та цілевказання сигнальними ракетами, трасуючими кулями і снарядами.*

Різновидом цілевказання від орієнтиру (маркера, пікету) або місцевого предмету являється *цілевказання зміщенням від контурної точки по сторонах світу.*

Всередині ББМ (танка) цілевказання між членами екіпажу (десанту) зазвичай здійснюється від орієнтирів (місцевих предметів), наведенням зброї в ціль або від напрямку руху по засобам зв'язку або у виняткових випадках голосом.

Під час цілевказання зазвичай дотримується така послідовність:

вказується положення цілі (від орієнтиру, від напрямку руху, за координатами карти тощо);

даються найменування, характерні ознаки цілі або місцевості безпосередньо біля неї;

ставиться завдання – уточнити дії цілі, спостерігати, тощо (задача вказується під час цілевказання від старшого до молодшого).

У різних умовах застосовується той спосіб цілевказівки, який надійніше, простіше і швидше забезпечить вказівку цілі іншій особі. Приймаючий цілевказівку повинен доповісти: **“ЦІЛЬ БАЧУ”**, а якщо не виявив ціль: **“ЦІЛЬ НЕ БАЧУ”**. Якщо зміст цілевказання неясний приймаючому – він зобов'язаний доповісти **“НЕ ЗРОЗУМІВ”**.

1. Цілевказання наведенням приладу в ціль

Цей спосіб застосовується, якщо приймаючий (КАВ) та передаючий цілевказання (командира підрозділу ДШВ) знаходиться на одному КСП (СП) і у них є зброя з механізмами наведення, або прилад спостереження на тринозі. Цілевказання здійснюється шляхом наведення перехрестя (покажчика)

оптичного приладу в ціль, вказування її характеру (ознак) та, за необхідності, задачі, наприклад: **“Перехрестя приладу наведено на ціль. Кулемет. ЗАСІКТИ”**. Подібним чином можна давати цілевказання наведенням зброї, гармати, кулемету встановленого на бронетранспортері.

2. Цілевказання від орієнтиру (маркеру, пікету) або місцевого предмету (спосіб зміщення від контурної точки).

Цей спосіб застосовують коли командир підрозділу ДШВ і КАВ розташовуються на відстані один від одного до **100 м**.

Орієнтир – це характерні і добре помітні на місцевості природні та штучні предмети і форми рельєфу, які візуально добре спостерігаються та легко розпізнаються командирами та спостерігачами, наприклад будівля, окреме дерево (кущ), перехрестя доріг, край яру. Орієнтири призначаються під час підготовки бою (дій), а також в ході бою (дій) безпосередньо на місцевості та використовуються для цілевказання або управління підрозділами та вогнем.

Маркер (пікет) – це природні та штучні предмети і форми рельєфу на карті (аерофотознімку, схемі) у призначеному районі (смузі, напрямку) майбутніх дій, які встановлюються при підготовці бою (дій) підрозділу ДШВ для організації взаємодії, управління, забезпечення і підтримки, а в ході бою (дій) можуть виконувати функції орієнтиру.

Для цілевказання від орієнтиру (маркеру, пікету) спочатку називають *найближчий до цілі орієнтир (маркер, пікет)*, а потім кут між напрямом на орієнтир (маркер, пікет) і напрямом на ціль у поділках кутоміру (“тисячних”) та зміщення цілі (рубежу) за відстанню (*далі, ближче*) від орієнтиру (маркеру, пікету) в метрах, наприклад: **“Орієнтир п'ятий, вліво 0-20 (нуль двадцять), дальність 300 (триста). ББМ”**.

Дозволяється замість зміщення цілі (рубежу) по дальності від орієнтира в метрах вказувати зміщення по вертикалі між орієнтиром і ціллю (рубежем) в поділках кутоміру (*вище, нижче*), наприклад: **“Орієнтир четвертий, вправо 0-30 (нуль тридцять), нижче 0-03 (нуль нуль три). Танк в окопі”**.

У ході бою (дій) цілевказання може здійснюватися також від найближчого до цілі *місцевого предмету*, вказується його розташування на місцевості та характерні ознаки, наприклад: **“На західній околиці селища біля дороги – окреме дерево. Від дерева вправо 0-40 (нуль сорок). ПТРК”**; **“На пагорбі окремий камінь, вліво 0-25 (нуль двадцять п'ять), нижче 0-05 (нуль – нуль п'ять). Кулемет веде вогонь”**.

Якщо найближчий до цілі (рубежу) орієнтир (маркер, пікет) не попадає в поле зору приладу спостереження, то цілевказання можливо здійснити від найближчого добре помітного *місцевого предмету* або *послідовним переходом (декількома переходами)* від орієнтира (маркера, пікету) до місцевого предмету, а від нього на ціль (рубіж), наприклад: **“Маркер третій, вліво 0-70 (нуль сімдесят), нижче 0-08 (нуль нуль вісім). Окреме дерево. Від окремого дерева вліво 0-60 (нуль шістдесят), вище 0-03 (нуль нуль три). Спостережний пункт противника”**.

3. Цілевказання полярними координатами (полюсний спосіб)

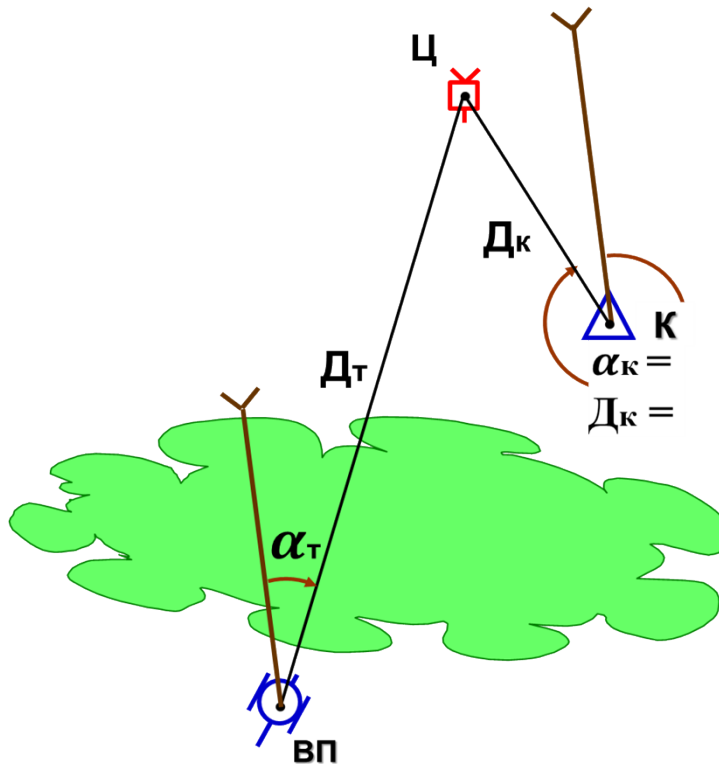

Рисунок Д5.1 – Цілевказання полярними координатами

Цей спосіб (рисунок Д5.1) застосовують, якщо особа, яка передає та яка приймає цілевказання, знаходяться на відстані *не більше 100 м* або *цілевказання передається безпосередньо на ВП або особі, яка має координати КСП (СП).*

Для цього способу місце знаходження (координати) особи, яка передає цілевказання, повинно бути відомо тому, хто їх приймає з *точністю до 100 м*. Для визначення полярних координат цілі (рубежу) командир підрозділу ДШВ необхідно:

1. Визначити свої координати та передати їх КАВ (FSO) або на вогневу позицію артилерії.
2. Визначити дирекційний кут (α_k) лінії спостереження (КЦ).
3. Визначити відстань D_k від коректувальника до цілі з *точністю до 100 метрів*.

Командир підрозділу ДШВ в команді вказує: позивний отримувача цілевказання; умовне найменування спостережного пункту, відносно якого даються полярні координати цілі; дирекційний кут та віддалення цілі (полярні координати); характер цілі та, за необхідності, задачу, наприклад: **“Дніпро”, взводний перший (КСП 1 див), 54-25 (п’ятдесят чотири двадцять п’ять), 1600 (тисяча шістсот метрів). Установка ПТРК. СПОСТЕРІГАТИ”**.

4. Цілевказання прямокутними координатами (спосіб координатної сітки)

Для даного способу особі, яка приймає цілевказання, не потрібно знати координати особи, яка передає цілевказання.

Командир підрозділу ДШВ визначає та передає положення цілі (рубежу) з *точністю до 100 м*, для чого: окомірно або графічно (за полярними координатами) наносять центр цілі (рубежу) на карту (аерофотознімок або схему з координатною сіткою); зчитують по координатній сітці її прямокутні координати (X, Y); передають прямокутні координати та, за необхідністю, задачу, наприклад: **“Терек”, X=26546, Y=14832. Піхота на позиції. ЗАСІКТИ”**.

Для досягнення більшої точності координат застосовують, за наявності, спеціальні прилади для вимірювання напрямку та дальності до об’єкту.

Цілевказівка по карті, як правило, застосовується між командирами підрозділів при постановці вогневих завдань. Той хто віддає цілевказання визначає по карті прямокутні координати цілі або визначає її положення за “равликом” і передає цілевказання, при цьому обов’язково використовується кодована координатна сітка карти (рисунок Д5.2).

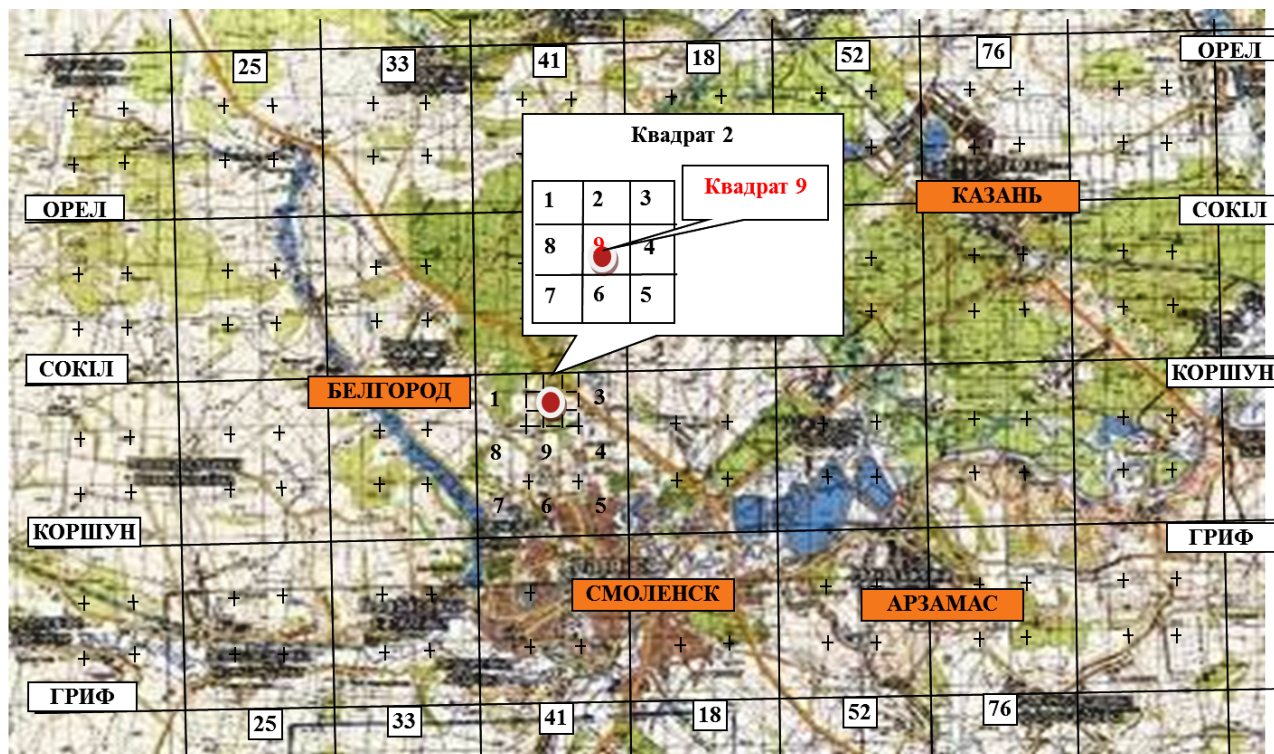

Рисунок Д5.2 – Порядок цілевказання за “равликом” з використанням кодової координатної сітки карти за досвідом АТО.

Наприклад, командир взводу ДШВ ставить завдання командирі мінометного взводу: **“ЗАТОН, я БАРС, ГРАД (мінометний обстріл) УЛІТКА (координати) КОРШУН 41, 2, 9 (КОРШУН 41 – квадрат, 2 та 9 – уточнене місце знаходження за “равликом”), на південних схилах кулемет в окопі – НАПАЛМ-45” (прошу знищити вогнем артилерії).**

Цілевказання допоміжними способами: *розривами снарядів (мін), сигнальними ракетами або трасуючими кулями (снарядами)* застосовують, коли інші способи цілевказання неможливо застосувати.

5. Цілевказання розривами снарядів (мін)

Положення цілі для цього способу вказують відносно розриву снаряду, як правило димового, наприклад: **“На північній околиці лісу “Темного”, в районі розриву димового снаряду, танк. ЗАСІКТИ”.**

6. Цілевказання сигнальними ракетами, трасуючими кулями (снарядами)

Для реалізації цього способу в напрямку виявленої цілі дається черга трасуючими кулями (снарядами) або випускає в напрямку на ціль дві-три ракети (сигнальних патрона) встановленого кольору. Порядок, колір і кількість ракет може встановлюватися заздалегідь, при організації взаємодії.

Віддаючи цілевказання попереджає, наприклад: **“Ліс темний, південна галявина, спостерігати сигнальні ракети”**, а після їх пуску продовжує: **“Друга ракета, вліво 50, далі 300, у зелених кущів ДЗОТ. ПОДАВИТИ”**.

Спостерігач артилерійського підрозділу (коректувальник) з'ясовують місцезнаходження цілі і доповідають її місцезнаходження своєму командирі, наприклад: **“На південній галявині лісу темного спостерігаю ДЗОТ, веде вогонь”**.

Під час цілевказання трасуючими кулями (снарядами) командир підрозділу (екіпажу) попереджає, щоб приймаючий був готовий вести спостереження за напрямом проходження трас куль (снарядів), наприклад: **“Зліва темний бугор, спостерігати за трасою”**. Потім по цілі або в напрямку її дається кілька черг трасуючими кулями (один-два постріли трасуючими кулями (снарядами)). Після цього – відносно траси вказується положення цілі, наприклад: **“Траса куль, вліво 10, кулемет у світлого куща. ЗНИЩИТИ”**.

7. Цілевказання зміщенням від контурної точки по сторонах світу

Для цілевказання по сторонам світу визначають зміщення цілі (рубежу) відносно контурної точки (орієнтир, маркер, пікет або місцевий предмет) за напрямками **“Північ-Південь” (Пн-Пд)**, **“Схід-Захід” (Сх-Зх)**. При цьому за північний напрям (Пн) приймають північний напрям координатної сітки (X) топографічної карти (аерофотознімку або схеми з нанесеною координатною сіткою).

Для надання цілевказання зміщенням від контурної точки (КТ) по сторонах світу необхідно (Порядок дій):

1. Визначити найближчу до цілі КТ (опорна точка), відносно якої буде надано цілевказання.

2. Визначити напрямок **“коректувальник-КТ”** (опорний напрямок). Цей напрямок може бути заданий *дирекційним кутом*, наприклад: **“Напрямок 57-40”**, або *відповідно до сторін світу*, наприклад: **“Напрямок північно-західний”**.

3. Визначити зміщення цілі *за відстанню (дальністю)* відносно **КТ** по лінії **“коректувальник-КТ”** в метрах (рисунок Д5.3).

Дальність до **Ц** та **КТ** визначається спеціальним приладом (далекоміром). У разі відсутності спеціальних приладів – зміщення *з точністю до десятків метрів* оцінюється окомірно за допомогою карти (аерофотознімку, схеми).

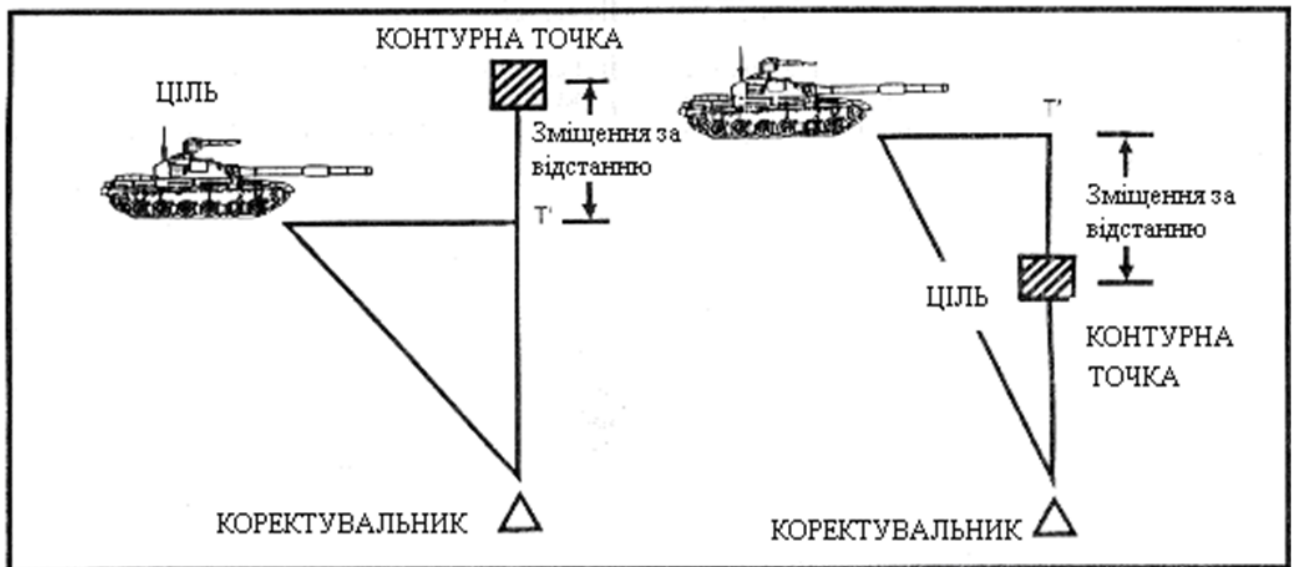

Рисунок Д5.3 – Визначити зміщення цілі за відстанню (дальністю) відносно КТ по лінії “коректувальник–КТ” в метрах

4. Визначити зміщення цілі за *напрямком* в метрах (ΔH) відносно найближчої контурної точки (рисунок Д5.4), для чого: вимірюють кут (Y) в поділках кутоміру між напрямком на КТ і напрямком на ціль (Ц), та за допомогою математичної залежності кутових і лінійних величин розрахувати зміщення за напрямком у метрах (формула “тисячних”)

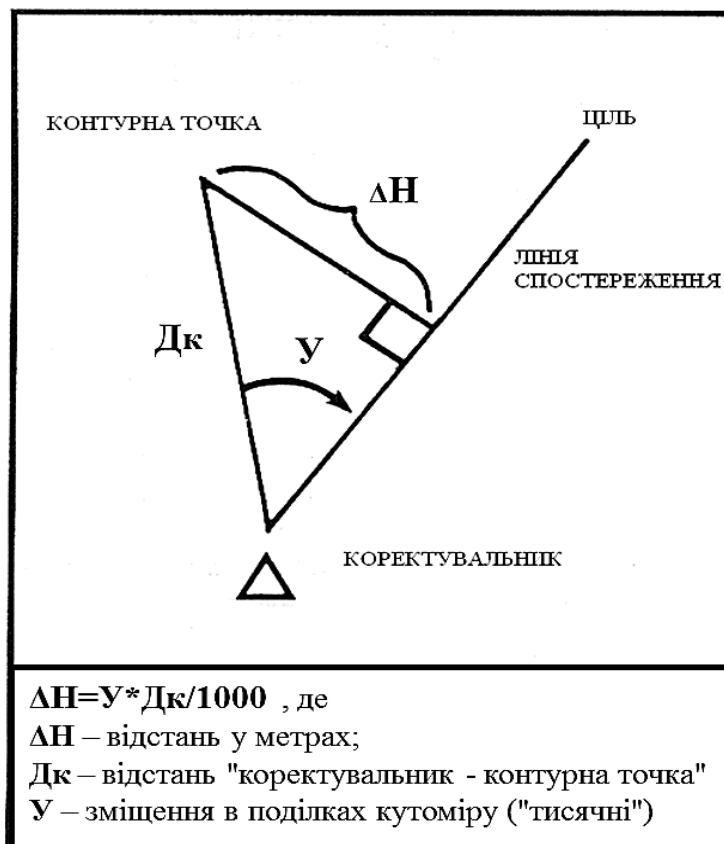

Рисунок Д5.4 – визначити зміщення цілі за напрямком в метрах (ΔH) відносно найближчої контурної точки

$$\Delta H = Y * D_k / 1000$$

Дальність від коректувальника до цілі (рубежу) (D_k) визначається спеціальним приладом (далекоміром). За відсутності спеціальних приладів дальність до цілі (рубежу) (з *точністю до 100 метрів*) або зміщення цілі за напрямком в метрах відносно контурної точки (з *точністю до десятків метрів*) може бути визначено окомірно та за допомогою карти (аерофотознімку або схеми).

Якщо відхиленнях напрямку “коректувальник – КТ” від найближчої лінії “Пн-Пд” (00-00 або 30-00) або “Сх-Зх” (15-00 або 45-00) не перевищує 3-00 – зміщення

цілі відносно КТ по відповідних сторонах світу приймаються рівними значенням відхилень за дальністю і напрямком в метрах відносно КТ у відповідну сторону світу.

У випадку відхилення напрямку “коректувальник – КТ”) від найближчої лінії “Пн-Пд ” або “Сх-Зх” більше 3-00 визначення зміщення Ц відносно КТ в метрах по відповідних сторонах світу здійснюється за допомогою масштабної сітки, для чого необхідно виконати наступне (рисунок Д5.5):

на аркуш клітчатого паперу будують сітку у прийнятому масштабі (наприклад в 1 сантиметрі 50 метрів) та позначити лінії сторін світу Пн-Пд та Сх-Зх;

в центрі сітки нанести точку КТ, через яку провести лінію ΔД (напрямок “коректувальник-КТ”) відповідно кута У–кут між напрямком “коректувальник-КТ” та напрямком на найближчу сторону світу;

у прийнятому масштабі на лінії ΔД нанести точку Т - зміщення цілі за відстанню в метрах відносно КТ (пункт 3 Порядку дій), наприклад: “Далі 130”; через точку Т зміщення за відстанню перпендикулярно до лінії ΔД будують лінію зміщення цілі за напрямком в метрах ΔН (пункт 4 Порядку дій);

у прийнятому масштабі на лінії ΔН наносять точку Ц - зміщення цілі за напрямком в метрах відносно КТ;

проєцирують отриману точку Ц на лінії Пн-Пд та Сх-Зх і отримують значення зміщення Ц відносно КТ по відповідних сторонах світу в метрах;

передають цілевказання на вогневу позицію, наприклад: “Орієнтир 41-й, Північ 160, Схід 30. Група піхоти в траншеї. СПОСТЕРІГАТИ”.

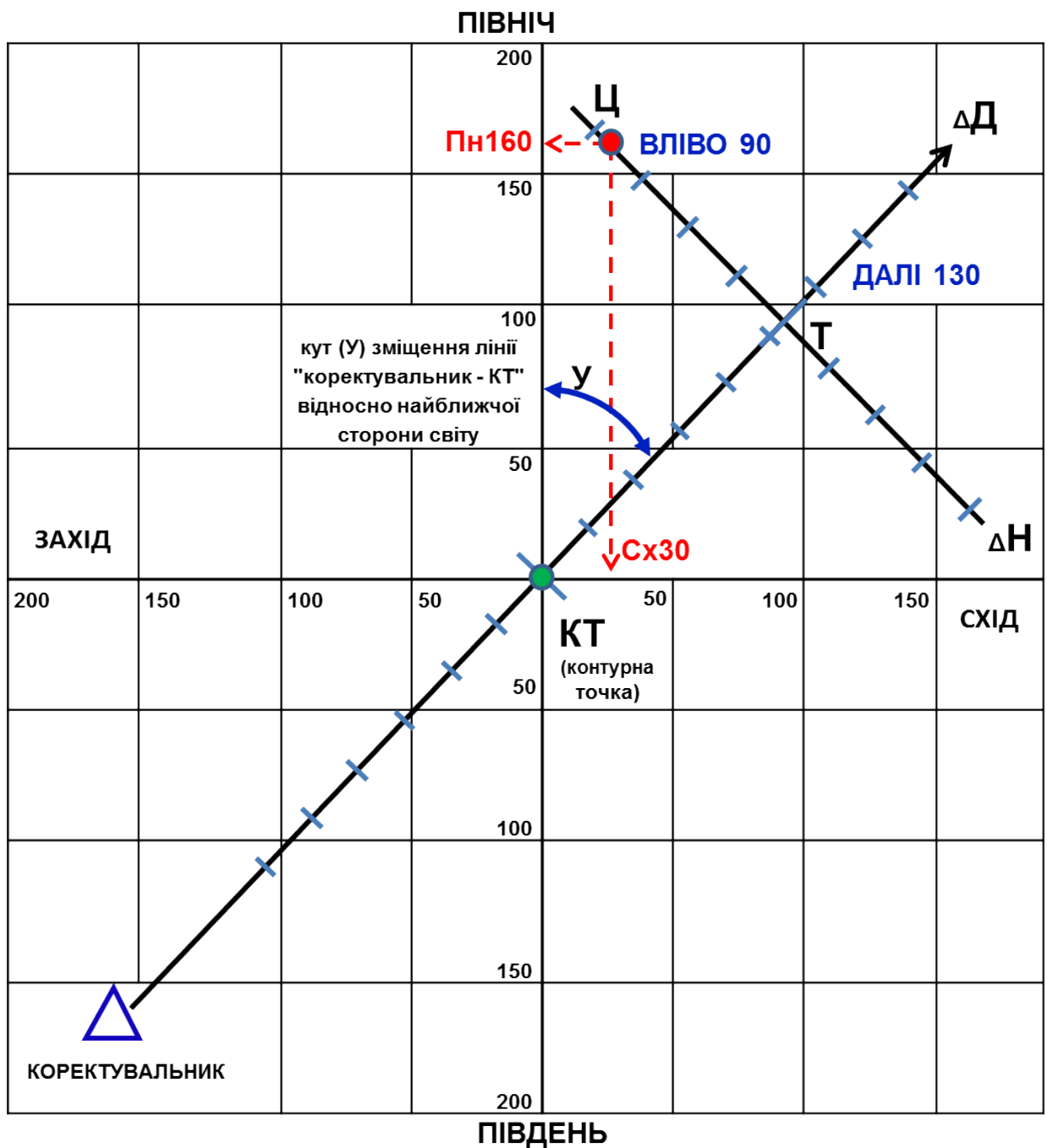

Рисунок Д5.5 – Масштабна сітка для визначення зміщення цілі в метрах по напрямках сторін світу при відхиленнях лінії “коректувальник-КТ” від найближчої лінії сторони світу більше 3-00

КОРЕКТУВАННЯ ВОГНЮ ПІДРОЗДІЛУ (ВОГНЕВОГО ЗАСОБУ) АРТИЛЕРІЇ¹⁾

1. Коректування вогню артилерії при виконанні вогневого завдання по спостережних цілях може здійснюватись в ході пристрілювання та стрільби на ураження цілі (ведення вогню по рубежу).

Пристрілювання та стрільбу на ураження цілі, ведення загороджувального вогню або виконання вогневого завдання щодо світлового забезпечення, задимлення та ін. здійснює КАВ, а за його відсутності - командир підрозділу ДШВ самостійно.

2. Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) здійснюється *за вимірними відхиленнями (ЗВВ) або із спостереженням за знаками розривів (СЗР)*. Пристрілювання та коректування стрільби на ураження також може здійснюватись *за оцінкою відхилення розривів по сторонах світу (ОВР)*.

Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) *за вимірними відхиленнями розривів* ведуть за допомогою далекоміра, спряженого спостереження, секундоміра, БпАК та інших засобів спостереження.

Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) *із спостереженням за знаками розривів* застосовують, коли пристрілювання ЗВВ по дальності в метрах ускладнене (туман, дощ, сніг та ін.) або не можливо (відсутні технічні можливості вимірювання відстаней). Різновидом цього способу є пристрілювання *із спостереженням за знаками та напрямками розривів відносно вогневої позиції (СЗНР)*.

За неможливості спостереження цілі з КСП для виклику та коректування вогню артилерії доцільно застосувати БпЛА (БпАК).

Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) **ОВР** – найбільш доцільний спосіб коректування вогню артилерії при веденні бою (дій) підрозділами ДШВ в тилу противника в умовах динамічної зміни обстановки, обмеженого часу на відкриття вогню артилерією по противнику та з метою не допущення перехвату противником координат КСП та ВП. Коректування вогню артилерії ОВР також застосовується за неможливості спостереження цілі з КСП за наявності і можливості спостереження цілі використанням БпЛА.

УВАГА! За необхідності дозволяється під час пристрілювання та коректування стрільби на ураження переходити від одного способу пристрілювання та коректування до іншого.

¹⁾ Порядок і способи пристрілювання цілі (рубежу) та коректування вогню, які надано у додатку, повною мірою можливо застосовувати під час ведення вогню підрозділами (вогневими засобами) АГС-17 та СПГ-9 із закритої вогневої позиції з урахуванням особливостей, які обговорено в дійсному додатку або відповідної Настанови зі стрілецької справи

3. Пристрілювання цілі (рубежу) здійснює КАВ (FSO) з дозволу командира підрозділу ДШВ після отримання вогневого завдання (виклику вогню). Рішення на пристрілювання цілі командир підрозділу ДШВ приймає виходячи з умов обстановки та наявного часу на її проведення (факторів **МЕТТ-ТС**).

Під час самостійного пристрілювання та стрільби на ураження цілі (рубежу) командир підрозділу ДШВ: викликає вогонь доданого або підтримуючого підрозділу (вогневого засобу) артилерії; проводить, за можливості, пристрілювання цілі будь яким способом; встановленим порядком переходить до стрільби на ураження цілі; спостерігає за результатами стрільби; здійснює коректування вогню артилерії в ході стрільби на ураження.

Пристрілювання починають на вирахованих установках по цілі (центру групової цілі). Якщо ціль розташована у безпосередній близькості від своїх військ, то вираховані установки визначають за точкою, винесеною на місцевості (карті) на 200...400 м у бік, протилежний розташуванню своїх військ.

Місце розриву визначають у момент його появи за спалахом і хмаркою розриву, за місцем падіння осколків або по вирві. Дослідити хмарку розриву й дати оцінку його знаку можна лише під час бокового відносно лінії спостереження вітру.

Перший розрив спостерігають неозброєним оком або за допомогою приладу з найбільшим полем зору, для чого спочатку помічають місце, де відбувся розрив, а потім вимірюють його відхилення від цілі.

Якщо перший розрив не помічено, здійснюють наступний постріл на цих же або на змінених установках з метою отримати розрив на спостережній ділянці місцевості.

4. Відхилення розриву (центру групи розривів) від цілі (рубежу) визначають (оцінюють) по дальності за вимірними відхиленнями *в метрах або за знаками розривів*, а по напрямку – *в поділках кутоміра* (“тисячних”).

Відхилення розриву (центру групи розривів) по сторонах світу визначають (оцінюють) *в метрах вздовж ліній сторін світу*

5. Відхилення розривів від цілі (рубежу) по дальності за вимірними відхиленнями в метрах визначають як різницю дальностей до розривів і цілі, вимірних за допомогою приладів або окомірно, наприклад: за допомогою далекоміру визначено положення розриву перед цілю на відстані 120 м – *доповідають “По розриву, недаліт 120”, записують “–120”*; центр групи розривів окомірно оцінено за цілю на відстані 50 м – *доповідають “По центру групи розривів, переліт 50”, записують “ЦГ+50”*.

Якщо неможливо визначити відхилення розривів від цілі по дальності за вимірними відхиленнями в метрах, їх положення відносно цілі оцінюють **за знаком** як *переліт*, доповідають **“По розриву, переліт”** та позначають знаком “+” (*плюс*), або *недоліт*, доповідають **“По розриву, недаліт”** та позначають знаком “–” (*мінус*). Відхилення **групи розривів** в цьому випадку оцінюють як *всі перельоти (недольоти)*, коли за результатами спостереження всі розриви в групі були перелітними (недолітними) відносно дальньої (ближньої) межі цілі (доповідають **“По групі розривів, всі перельоти (недольоти)”**, записують **“ГРвсі+”** (“ГРвсі–”)), або *перевага перельотів (недольотів)*, коли за

результатами спостереження більшість розривів (більше половини) в групі були перелітними (недолітніми) відносно дальньої (ближньої) межі цілі (доповідають **“По центру групи розриву, перевага перельотів (недоліотів)”**, записують **“ЦГпрв+”** (**“ЦГпрв–”**)).

6. Відхилення розриву (центру групи розривів) за напрямком виміряють в поділках кутоміра (**“тисячних”**) як різницю дирекційних кутів між розривом і ціллю або вимірюють за допомогою оптичного приладу (бусолі, бінокля та ін.) та позначають **“П”** (вправо) або **“Л”** (вліво), наприклад: **“Вліво 1-40 (один сорок)”** (записують **“Л1-40”**), **“Вправо 0-15 (нуль п'ятнадцять)”** (записують **“П15”**).

7. Відхилення розриву (центру групи розривів) по сторонах світу визначають (оцінюють) в метрах вздовж ліній сторін світу **“Північ-Південь”** та **“Схід-Захід”**, за напрямом **“Північ”** приймають північний напрям координатної сітки карти (аерофотознімку) – напрямом зростання координати **X**. Відхилення у визначеному напрямку позначають **“Пн”** (північ), **“Пд”** (південь), **“Сх”** (схід) або **“Зх”** (захід), наприклад: доповідь **“По розриву, Північ 100, Захід 150”** (записують **“Пн100, Зх150”**), доповідь **“По центру групи розривів, Південь 70, Схід 50”** (записують **“ЦГПд70, Сх50”**).

8. Під час стрільби на ураження групових цілей, за необхідності, додатково оцінюється фронт розривів в поділках кутоміру або метрах, наприклад: **“Фронт розривів 0-30 (нуль тридцять – в поділках кутоміру)”** (записують **“Ф0-30”**), **“Фронт розривів 150 (сто п'ятдесят – в метрах)”** (записують **“Ф150”**).

9. Коректування вогню в ході пристрілювання та стрільби на ураження здійснюється шляхом передавання на вогневу позицію підрозділу (вогневого засобу) артилерії відхилення розривів (центру групи розривів) від цілі (центру групової цілі, рубежу) та, за необхідності, фронту розривів або розрахованих коректур дальності і напрямку стрільби та, за необхідності, віяла.

Коректури дальності й напрямку визначають за допомогою ЕЗО та МЗО, а при поправці на зміщення менше 5-00 – і розрахунком.

10. Для розрахунку коректур дальності і напрямку розрахунком та, за необхідності, віяла розривів при поправці на зміщення¹⁾ не більше 5-00 ($ПЗ \leq 5-00$) застосовують коефіцієнт віддалення K_v та крок кутоміра K_k .

Коректури вводять з точністю до десятків метрів або однієї поділки прицілу за дальністю та однієї поділки кутоміру (**0-01**, однієї **“тисячної”**) за напрямком, або іншою точністю яку забезпечують прицільні пристрої, наприклад: **“Правіше 1-12 (один дванадцять)”** (записують **“+1-20”**; **“Дальність більше 140 (сто сорок метрів). Лівіше 0-18 (нуль вісімнадцять)”** (записують **“ДД+140. –0-18”**); **“Приціл менше 10 (десять поділок прицілу)”** (записують **“Пр-10”**).

11. Коректуру дальності в метрах (**ДД**) розраховують як різницю дальності до цілі та розриву (центру групи розривів, рубежу) з ВП. Для визначення коректури в поділках прицілу (**ДП**) розраховану коректуру в метрах необхідно

¹⁾ Поправка на зміщення (ПЗ) це кут, що утворений лінією спостереження (**“коректувальник-ціль”**) та лінією стрільби (**“вогнева позиція-ціль”**)

поділити на величину $\Delta X_{\text{тис.}}$, яку визначають по дальності до цілі з ВП за допомогою таблиці стрільби (ТС), а саме:

$$\Delta П = \Delta Д / \Delta X_{\text{тис.}}, \text{ поділок прицілу.}$$

12. Коефіцієнт віддалення застосовують для виведення розривів на лінію спостереження та розраховують з точністю до 0,1 за формулою

$$K_{\text{в}} = \frac{D_{\text{к}}}{D_{\text{т}}^{\text{ц}}},$$

де $D_{\text{к}}$ – дальність від коректувальника (спостережного пункту) до цілі;
 $D_{\text{т}}^{\text{ц}}$ – топографічна дальність від вогневої позиції (ВП) до цілі (Ц).

Для виведення розривів на лінію спостереження бокове відхилення розриву (центру групи розривів), взяте з протилежним знаком, множать на коефіцієнт віддалення.

13. Крок кутоміра призначений для утримання розривів на лінії спостереження при зміні дальності стрільби (рисунки Д12.1, сторінка 231).

Крок кутоміра, який відповідає зміні напрямку стрільби на ВП в сторону лінії спостереження при зміні дальності стрільби на 100 м, розраховують з точністю до 0-01 за формулою

$$K_{\text{к}} = \frac{ПЗ}{0,01 D_{\text{т}}^{\text{ц}}},$$

де $ПЗ$ – поправка на зміщення.

Для визначення коректури напрямку на крок кутоміра, що відповідає коректурі дальності, одну соту коректури дальності множать на крок кутоміра. Доворот на крок кутоміра ($\Delta \mathbf{H}$) виконують у бік лінії спостереження (“коректувальник–Ц”) (рисунки 12.1, сторінка 167).

Загальна коректура напрямку визначається як сума коректур напрямку розрахованих на бокове відхилення розриву та на крок кутоміра із своїми знаками за формулою:

$$\Delta \alpha = Y * K_{\text{в}} \pm (\Delta Д / 100) * K_{\text{к}}$$

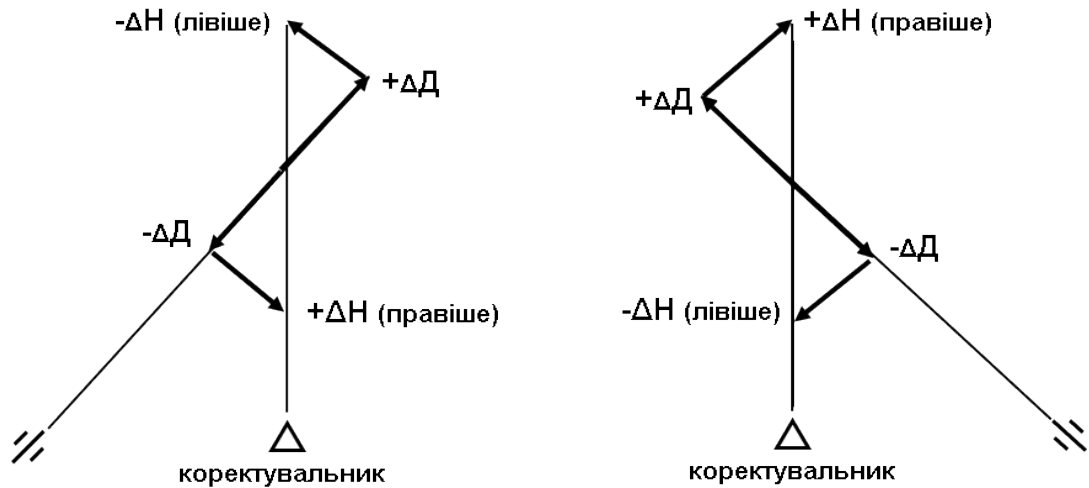

Рисунок Д6.1 – визначення знаку коректури напрямку для утримання розриву на лінії спостереження залежно від схеми взаємного розташування КСП та ВП

14. Пристрільювання ЗВВ за допомогою далекоміра починають пострілом основної гармати (міномета) на вирахуваних установках. За виміряним відхиленням розриву від цілі (центру групової цілі, рубежу) передають на ВП виміряні відхилення за дальністю і напрямком, наприклад: **“По розриву, переліт 180, вправо 0-45”** (+180, П45); **“По розриву, недоліт 100”** (-100); **“По розриву вліво 1-10”** (Л1-10) або, за можливості, розраховані коректури дальності (прицілу) і напрямку стрільби, наприклад: **“Дальність менше 150”** (ΔД-150); **“Лівіше 0-12”** (-0-12); **“Приціл більше 10, правіше 0-24”** (ΔП+10, +0-24).

На виправлених установках призначають три постріли з темпом, який забезпечує надійну засічку кожного розриву. Передають на ВП відхилення центру групи розривів, наприклад: **“По центру групи розривів недоліт 120 (сто двадцять метрів). Вправо 0-20 (нуль двадцять)”** або розраховані по них коректури дальності та напрямку стрільби, наприклад: **“Дальність менше 90 (дев'яносто метрів). Лівіше 0-10 (нуль десять)”**.

До стрільби на ураження переходять:

якщо під час пристрільювання отримано влучення в цілі;

після передавання відхилення центру групи розривів (не менше двох розривів) або коректур дальності і напрямку стрільби, які розраховані по цим відхиленнях;

після передавання відхилення або коректур на виміряне відхилення розриву від центру цілі (рубежу) при влученні в групову цілі (отримання розриву на рубежі).

15. Пристрільювання ЗВВ за допомогою спряженого спостереження застосовують, якщо кут засічки¹⁾ не менше 1-00 ($\gamma \geq 1-00$). На пунктах спряженого

¹⁾ Кут засічки (γ) – кут, який утворено лініями спостереження з правого та лівого пунктів спряженого спостережних. Кут засічки залежить від відстані між пунктами (бази). Відстань один від одного пунктів спряженого спостереження (база) повинна бути не менше 1/10 дальності до цілі, наприклад: якщо до цілей 1000 метрів, то база повинна бути не менше 100 метрів.

спостереження за допомогою оптичних приладів виміряють дирекційні кути на ціль і розрив (центр групи розривів) або бокові відхилення розривів (центру групи розривів) від цілі.

Пристрілювання ведуть у тому ж порядку, що і за допомогою далекоміра. Коректури дальності і напрямку розрахунком визначають, якщо ПЗ для основного пункту спряженого спостереження менше 5-00.

Якщо на пунктах спряженого спостереження виміряють бокове відхилення розриву (центру групи розривів) від цілі, то коректури дальності розраховують за формулою

$$\Delta D = \frac{D_{\text{л}}}{\gamma} L - \frac{D_{\text{п}}}{\gamma} P,$$

де $D_{\text{л}}$ та $D_{\text{п}}$ – дальності до цілі в метрах з лівого та правого спостережних пунктів відповідно;

γ – кут засічки в поділках кутоміра;

L та P – бокові відхилення розривів від цілі відповідно для лівого і правого спостережних пунктів з їх знаками (праворуч – знак плюс "+", ліворуч – знак мінус "-") у поділках кутоміра.

Коефіцієнти $\frac{D_{\text{л}}}{\gamma}$ та $\frac{D_{\text{п}}}{\gamma}$ – розраховують з точністю до цілих чисел.

Коректури напрямку в цьому випадку визначають для менш зміщеного пункту спряженого спостереження як при стрільбі за допомогою далекоміра.

У якості пунктів спряженого спостереження командир підрозділу ДШВ може застосовувати бойові машини (БМД, БТР тощо), які обладнані баштовими покажчиками напрямку та знаходяться на відстані один від одного (база) не менше 1/10 дальності до цілі.

16. Пристрілювання ЗВВ за допомогою секундоміра застосовують для стрільби по цілях, що виявляють себе спалахом та звуком пострілів.

Для визначення дальності від коректувальника до звукової цілі за допомогою секундоміра засікають 4 відліки від моменту спостереження спалаху пострілу (пуск секундоміра) до моменту надходження звуку пострілу (зупинка секундоміра). Середній відлік секундоміра (з точністю до 0,1 с) множать на 1000, ділять на 3 і отримують дальність до цілі у метрах. Відліки секундоміра, отримані під час спостереження тільки диму пострілу, до уваги не беруться. Якщо неможливо отримати 4 відліки, дозволяється визначати дальність до звукової цілі за 2-3 відліками.

Напрямок на ціль визначають за допомогою орієнтованого оптичного приладу або іншим доступним способом, як середнє значення дирекційних кутів (відліків) за спалахами пострілів. Пристрілювання цілей виконують безпосередньо після їх засічки. Визначення цілі і розривів повинно здійснюватися однією й тією ж особою.

Пристрілювання починають поодиноким пострілом основної гармати на вирахуваних установках. За результатами засічки розриву розраховують коректури або передають відхилення розриву на ВП та на виправлених установках призначають основній гарматі 4 постріли із визначеним темпом.

Темп стрільби призначають рівним відліку секундоміра по цілі, збільшеному на 10-15 с.

Для визначення відхилень розривів від цілі за дальністю в метрах з отриманого відліку секундоміра по розриву (середньому відліку у групі розривів) віднімають середній відлік секундоміра по цілі, знайдену різницю множать на 1000 і ділять на 3. Відхилення за напрямком визначають як різницю дирекційних кутів (відліків) по розриву (центру групи розривів) і цілі.

Коректури дальності і напрямку на ВП визначають так само, як і для пристрілювання за допомогою далекоміра.

До стрільби на ураження переходять після введення коректур, визначених за відхиленнями центру групи розривів (не менше 3) від цілі.

17. Пристрілювання із спостереженням за знаками розривів (СЗР)

Пристрілювання починають поодинокими пострілами основної гармати (міномета) на вирахуваних установках.

Якщо **перший розрив не помічений** командир підрозділу ДШВ дає команду на ВП для перевірки правильності розрахунку установок для відкриття вогню, перевірки виставлення установок на прицільних пристроях гармат (мінометів) та за результатами перевірки на тих же або виправлених установках здійснює повторний постріл.

Якщо після першого розриву *виміряне тільки бокове відхилення розриву*, приймають відхилення за дальністю рівним нулю та виводять розрив на лінію спостереження, використовуючи коефіцієнт віддалення (K_v), для чого *помножують виміряне відхилення на K_v і командують доворот в сторону цілі*.

Отримавши знак, приймають розрив перельотним (недолетним) по лінії спостереження на величину першої вилки¹, яка дорівнює 200 м, передають на ВП відхилення розриву за дальністю і напрямком або коректури, які розраховують із використанням коефіцієнту віддалення K_v та кроку кутоміру K_k , та призначають наступний постріл. Залежно від окомірної оцінки відхилення розриву від цілі в дальності величина першої вилки може бути зменшена або збільшена.

Таким чином діють *до отримання розриву протилежного знаку*, після чого, приймають відхилення розриву по лінії спостереження вдвічі меншим від прийнятого попереднього відхилення та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання.

Якщо в ході послідовного половинення вилок оцінено відхилення розриву за дальністю в метрах, вводять коректуру на величину цього відхилення.

До стрільби на ураження переходять:

на середині вилки, що дорівнює 100 м (*вузька вилка*²), – якщо глибина цілі менше 100 м;

на середині вилки, що дорівнює 200 м (*перша вилка*), – якщо глибина цілі 100 м і більше;

після вимірювання відхилення розриву за дальністю в метрах (незалежно від

¹) Ширину першої (широкої) вилки для АГС-17 приймають рівною 100 м.

²) Ширина вузької вилки для АГС-17 приймають рівною 50 м

його величини) та захваті цілі у вилку (широку або вузьку).

До стрільби на ураження також переходять, якщо під час пристрілювання було визначене *влучення в ціль*, для ураження якої потрібно декілька влучень.

Під час влучення в групову ціль переходять до стрільби на ураження після передавання виміряного відхилення або розрахованої коректури з урахуванням виміряного відхилення розриву у напрямку та з окомірною оцінкою відхилення розриву за дальністю від центру цілі, а якщо розрив снаряда відбувся поблизу дальньої чи ближньої її межі, приймаючи розрив відповідно перельотним або недольотним на величину, яка дорівнює $1/2$ глибини цілі¹⁾.

18. Пристрілювання із спостереженням за знаками та напрямками розривів відносно вогневої позиції (СЗНР).

Відмінність полягає у захопленні цілі додатково до першої (широкої) та вузької вилки по дальності ще у кутомірну вилку та потребує знання взаємного розташування (навіть приблизно) району вогневої позиції артилерії та командно-спостережного (спостережного) пункту.

СЗНР дозволяє здійснювати пристрілювання та перехід до стрільби на ураження цілі за будь-яку величину поправки на зміщення (ПЗ) та за відсутності засобів точного вимірювання відхилень розривів за дальністю і напрямком, дозволяє командирі підрозділу ДШВ самостійно коректувати вогонь артилерії без застосування будь-яких спеціальних приладів і розрахунків.

Величини першої та вузької вилки по дальності аналогічні для способу пристрілювання із спостереженням за знаками розривів.

Величина кутомірної вилки приймають рівною 20-40 поділкам кутоміру для вогневої позиції. Величина кутомірної вилки в залежності від величини відхилення розриву від цілі (центру цілі) за напрямком після захоплення цілі у вилку дальності відносно вогневої позиції може змінюватись (прийматись більшою або меншою за рекомендовану).

Пристрілювання починають та ведуть поодинокими пострілами основної гармати (міномета). Пристрілювання СЗНР здійснюють наступним порядком:

визначають (навидь приблизно) взаємне розташування району вогневої позиції артилерії (ВП) та командно-спостережного (спостережного) пункту;

на розрахованих установках здійснюють поодинокій вистріл;

якщо перший розрив не помічений здійснюється повторний постріл на попередніх або виправлених установках;

в залежності від отриманого знаку розриву відносно ВП командир підрозділу ДШВ подає команду на збільшення (зменшення) дальності стрільби в сторону цілі на величину першої (широкої) вилки (200 м), наприклад: по першому розриву спостерігався переліт (“+”) відносно ВП; команда на ВП **“Дальність менше 200”** - таким чином діють до отримання розриву протилежного знаку;

¹⁾ Для АГС-17 до стрільби на ураження також переходять після одержання накриваючої групи – на установці прицілу, на якій отримана накриваюча група, якщо співвідношення знаків у ній менше, ніж 3:1; (влучення в ціль приймається за плюс і мінус); якщо співвідношення знаків у накриваючій групі 3:1 і більш, змінюють дальність стрільби на половину ширини вузької вилки (25м) у бік меншого числа знаків

після отримання розриву протилежного знаку для ВП змінюють дальність стрільби в сторону цілі на величину половини попередньої коректури (100 м) та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання дальності стрільби, наприклад: по другому розриву спостерігався недоліт (“–“) відносно ВП; команда на ВП **“Дальність більше 100”**;

до захоплення цілі у кутомірну вилку переходять: на середині вилки дальності, що дорівнює 100 м (*вузька вилка*), – якщо глибина цілі менше 100 м; на середині вилки, що дорівнює 200 м (*перша вилка*), – якщо глибина цілі 100 м і більше;

для захоплення цілі в кутомірну вилку подають команду на зміну напрямку стрільби в сторону цілі (центру цілі) на 20-40 поділок кутоміру, наприклад; після третього пострілу спостерігалось відхилення вправо 0-15 (**П15**) відносно ВП; на ВП подають команду **“Лівіше 0-20”** – таким чином діють до отримання розриву з протилежного боку від цілі;

після отримання розриву з протилежного боку від цілі (центру цілі) змінюють напрямок стрільби в сторону цілі на величину половини попередньої коректури (10-20 поділок кутоміру) та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання напрямку стрільби.

До стрільби на ураження під час пристрілювання способом СЗНР переходять:

а) на середині кутомірної вилки, що дорівнює 0-20 відносно ВП (вузька кутомірна вилка), – якщо стрільба ведеться по одиночній (вузькій) цілі;

б) на середині кутомірної вилки, що дорівнює 0-40 відносно ВП (перша кутомірна вилка), – якщо стрільба ведеться по груповій (широкій) цілі;

в) після вимірювання відхилення розриву за дальністю в метрах (незалежно від його величини) та захваті цілі у вилку (широку або вузьку).

До стрільби на ураження також переходять, якщо під час пристрілювання було визначене влучення в ціль, для ураження якої потрібно декілька влучень.

19. Пристрілювання за оцінкою відхилення розривів по сторонах світу (ОВР)

Для оцінки відхилення розривів по сторонах світу визначають кут відхилення напрямку лінії спостереження (коректувальник-Ц) від найближчої сторони світу (напрямок на **Пн¹⁾** – *північ*, **Пд** – *південь*, **Сх** – *схід* або **Зх** – *захід*).

Якщо напрямок лінії спостереження відрізняється від напрямку найближчої сторони світу не більше ніж на 3-00 - відхилення розривів у відповідну сторону світу приймаються рівними виміряним відхиленням по дальності і напрямку в метрах відносно цілі (центру цілі, рубежу).

Пристрілку починають пострілом основної гармати (міномета) на вирахуваних установках. Оцінюють відхилення розриву від цілі по сторонах світу, передають їх на ВП та на виправлених установках призначають наступний

¹⁾ За напрям Пн (північ) приймають північний напрямок координатної сітки (напрямок зростання координати X)

постріл. Якщо після першого розриву *виміряне тільки відхилення розриву за напрямком в поділках кутоміру* – приймають відхилення по дальності у відповідному напрямку сторін світу рівним нулю, перераховують бокове відхилення *в метри*, передають на ВП перераховане відхилення розриву за напрямком *у відповідну сторону світу в метрах* та призначають повторний постріл.

Бокове відхилення (ΔH) *перераховують в метри* з точністю до десятків метрів за математичною залежністю (формула "тисячних")

$$\Delta H = Y * D_k / 1000,$$

де: Y – кут відхилення розриву по напрямку в поділках кутоміру з точністю до 0-05;

D_k – відстань від коректувальника до цілі в метрах з точністю до 100 м.

У разі неможливості виміряти в ході пристрілки відхилення розривів по дальності в метрах вздовж лінії спостереження – оцінюють знак розриву (переліт, недоліт). *Оцінивши знак*, приймають розрив перельотним (недолітним) по лінії спостереження на величину першої вилки, яка дорівнює 200 м¹⁾, та передають його на ВП як відхилення у відповідну сторону світу відносно цілі та призначають наступний постріл. Залежно від оцінки відхилення розриву від цілі в дальності величина першої вилки може бути зменшена або збільшена.

Таким чином *діють до отримання розриву протилежного знаку*.

Після отримання розриву протилежного знаку приймають відхилення розриву по дальності вздовж лінії спостереження (у відповідну сторону світу) вдвічі меншим від прийнятого попереднього відхилення та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання.

До стрільби на ураження переходять після визначеного відхилення розриву в будь яку сторону світу, яке не перевищує:

50 м²⁾ – для стрільби по цілях глибиною менше 100 м;

100 м³⁾ – для стрільби по цілях глибиною 100 м та більше.

До стрільби на ураження також переходять, якщо під час пристрілювання визначено влучення в ціль.

Влучення в групову ціль переходять до стрільби на ураження після передавання виміряного відхилення розриву у напрямку та з урахуванням окомірної оцінки відхилення розриву за дальністю від центру цілі, а якщо розрив снаряда відбувся поблизу дальньої чи ближньої її межі, приймаючи розрив відповідно перельотним або недолітним у відповідну сторону світу на величину, яка дорівнює 1/2 глибини цілі.

¹⁾ Для АГС-17 – перша вилка прийнята рівною 100 м.

²⁾ Для АГС-17 приймають рівною 25 м.

³⁾ Для АГС-17 приймають рівною 50 м

Якщо напрямок лінії спостереження відрізняється від напрямку на найближчу сторону світу більше ніж на 3-00 – порядок пристрілювання та переходу до стрільби на ураження не змінюється, але для визначення відхилення розривів у відповідну сторону світу трансформують отримані відхилення за напрямком і дальністю за допомогою масштабної сітки (рисунок Д6.2).

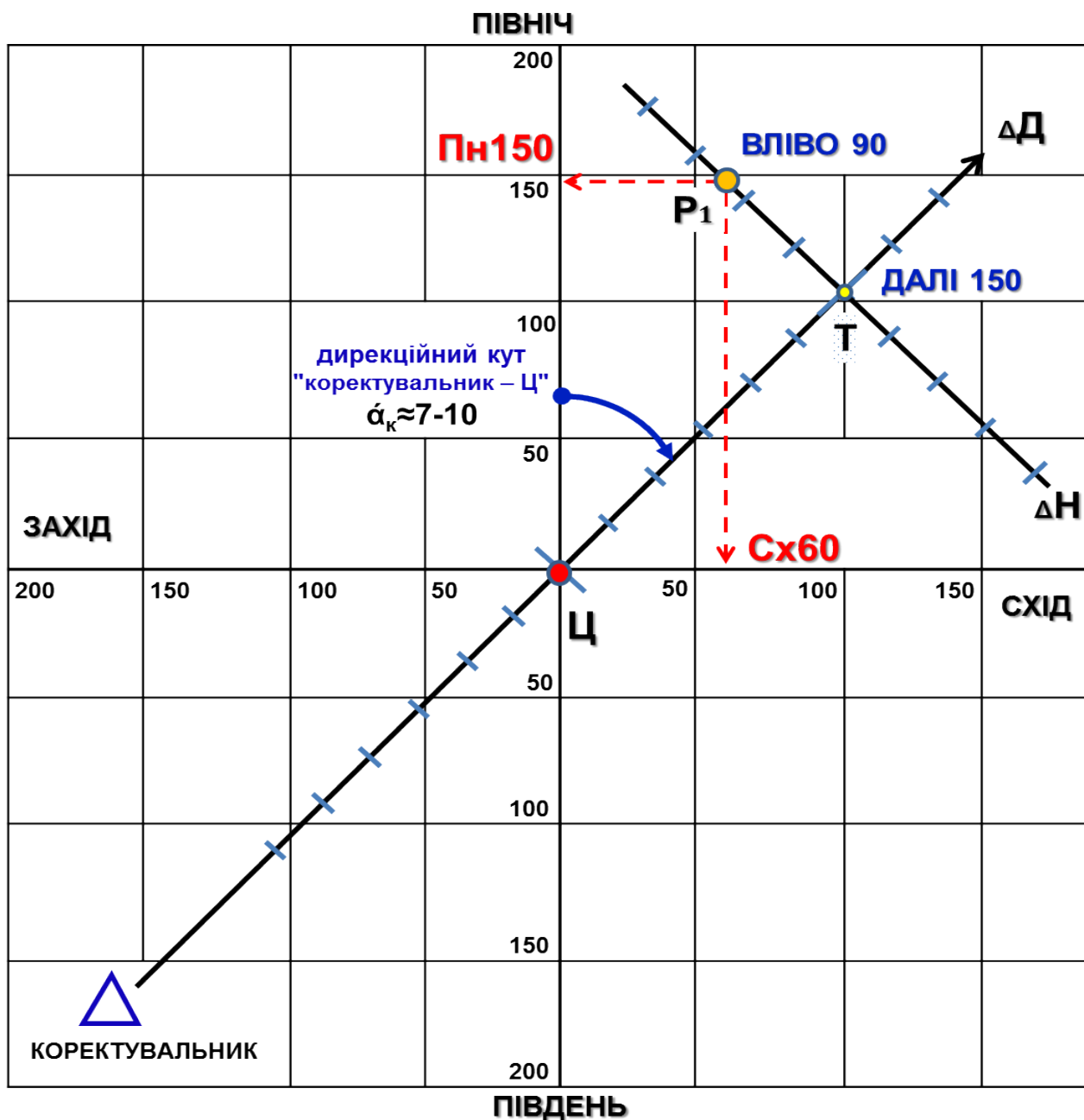

Рисунок Д6.2 – масштабна сітка для визначення відхилення розривів по сторонах світу при ПЗ ≥ 3-00

Для побудови масштабної сітки та трансформації отриманих відхилень розривів необхідно виконати наступне:

- на аркуш клітчатого паперу будують сітку у прийнятому масштабі та позначають лінії сторін світу “Пн-Пд”, “Сх-Зх”;
- у центрі сітки наносять точку Ц, через яку проводять лінію спостереження ΔД за визначеним дирекційним кутом цілі;

- в) у прийнятому масштабі на лінії ΔD відкладають зміщення розриву за дальністю (відстанню) в метрах відносно точки Ц та наносять точку Т;
- г) через точку Т та під прямим кутом до лінії ΔD будують лінію зміщення розриву за напрямком в метрах ΔH ;
- д) відхилення розриву від Ц за напрямком в поділках кутоміру перераховують в метри за формулою “тисячних” $\Delta H = Y * D_k / 1000$;
- е) у прийнятому масштабі на лінії ΔH відкладають величину зміщення цілі за напрямком в метрах відносно Ц та наносять точку розриву Р ($P_1 \dots P_n$);
- ж) проєцирують точку Р на лінії “Пн-Пд” та “Сх-Зх” і отримують значення відхилень розриву по сторонах світу відносно Ц;
- к) передаються трансформоване значення відхилення розриву від Ц на ВП, наприклад: **“Північ 150. Схід 60”**.

У ході стрільби на ураження відхилення центру групи розривів трансформують аналогічно.

20. Пристрілювання цілі (рубежу) за допомогою БпАК здійснюється за вимірними відхиленнями.

Під час постановки завдання на розвідку й обслуговування стрільби, оператору БпАК вказують номер цілі, її характер, координати або можливий район (квадрат) розташування. Оператор БпАК, з'ясувавши (виявивши) ціль, доповідає її координати, розміри по фронту й глибині, кількість одиночних цілей у складі групової та, за необхідності, їх координати, умови розміщення цілей (відкриті або в окопах), про готовність до обслуговування стрільби.

Пристрілювання починають одиночним пострілом основної гармати (міномету) на вирахуваних установках. За вимірним відхиленням розриву від цілі (результатами співставлення координат цілі та розриву) визначають коректури в дальності та напрямку. На виправлених установках, в залежності від технічних можливостей БпАК та конкретних умов виконання завдання, призначають основній гарматі (міномету) три постріли з темпом, який забезпечує надійну засічку кожного розриву або залп батареї (взводу) усіма гарматами (мінометами) за віялом зосередженням

Під час пристрілювання оператор в залежності від технічних можливостей БпАК та конкретних умов обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**), визначає та доповідає:

відхилення розриву (центру залпу) за дальністю в метрах і в напрямку в поділках кутоміру для вогневої позиції;

прямокутні координати кожного розриву (в системі координат які застосовуються в БпАК);

відхилення розриву (центру залпу) від цілі ($\Delta X, \Delta Y$) за осями прямокутних координат в метрах (аналогічно ОВР, див. пункт 19 додатку 11).

результати оцінки знаків розривів (центру залпу) та відхилення за напрямком для ВП або спостережного пункту командира підрозділу ДШВ.

Відхилення розриву (центру залпу) від цілі по осях прямокутних координат ΔX та ΔY в метрах природно трансформується у відхилення розривів по сторонах світу **Пн-Пд** та **Сх-Зх** відповідно.

Якщо оператор БпАК доповідає прямокутні координати розриву, то коректуру за дальністю і напрямком визначають за допомогою ЕЗО та МЗО, порівнюючи топографічні дані по цілі та розриву.

Якщо оператор БпАК доповідає відхилення розриву (центру залпу) від цілі за осями прямокутних координат в метрах (ΔX , ΔY) або сторонах світу (Пн-Пд, Сх-Зх) в метрах, то коректуру за дальністю і напрямком визначають за допомогою ЕЗО, МЗО або сітки (рисунок Д6.3, сторінка 177), для чого:

на аркуші паперу у клітинку малюють сітку визначення коректур для пристрілювання за допомогою БпАК у прийнятому масштабі (в 1 клітині 50 або 100 м);

проводять дві взаємно перпендикулярні лінії, які відповідають осям **X** і **Y** (Пд-Пн, Зх-Сх), перехрестя цих ліній приймають за центр цілі (**Ц**);

за дирекційним кутом цілі з вогневої позиції (**ВП**) проводять на сітці лінію цілі та перпендикулярно до неї лінію бокових відхилень, на кожну лінію у прийнятому масштабі наносять шкали коректур дальності і напрямку (в метрах).

за отриманими від оператора БпАК відхиленнями ($\Delta X=+290$ м, $\Delta Y=+110$ м) наносять на сітку точку розриву (центру групи розривів, центру залпу) **Р**;

з точки **Р** проводять перпендикуляри на лінію цілі та лінію бокових відхилень та визначають коректури даності ($\Delta D=+240$) і напрямку ($\Delta d=-200$) в метрах. *Коректування дальності і напрямку здійснюють в сторону цілі;*

коректура дальності може бути перерахована в поділки прицілу, наприклад:

$$\Delta P = \frac{\Delta D}{\Delta X_{\text{мис}}} = \frac{+240}{27} \approx +9 \text{ мис}, \quad (\text{приціл більше } 9);$$

коректуру напрямку перераховують в поділки кутоміра, наприклад:

$$\Delta H = \frac{\Delta d}{0,001 D_T^H} = \frac{-200}{5,3} \approx -0-38 \quad (\text{лівіше } 0-38).$$

Якщо умови виконання завдання або технічні характеристики БпАК не дозволяють вимірювати відхилення розривів по дальності в метрах - оператор передає знаки розривів та відхилення за напрямком. Для надійного виявлення першого розриву пристрілювання дозволяється починати димовим снарядом.

До стрільби на ураження переходять після введення коректури, яка визначена за відхиленням центру групи розривів (не менше двох) або центру залпу від цілі (центру групової цілі). До стрільби на ураження переходять також: якщо під час пристрілювання влучено в цілі; при влученні в групову цілі – після впровадження коректур на визначене відхилення розриву (центру групи розривів) від центру цілі.

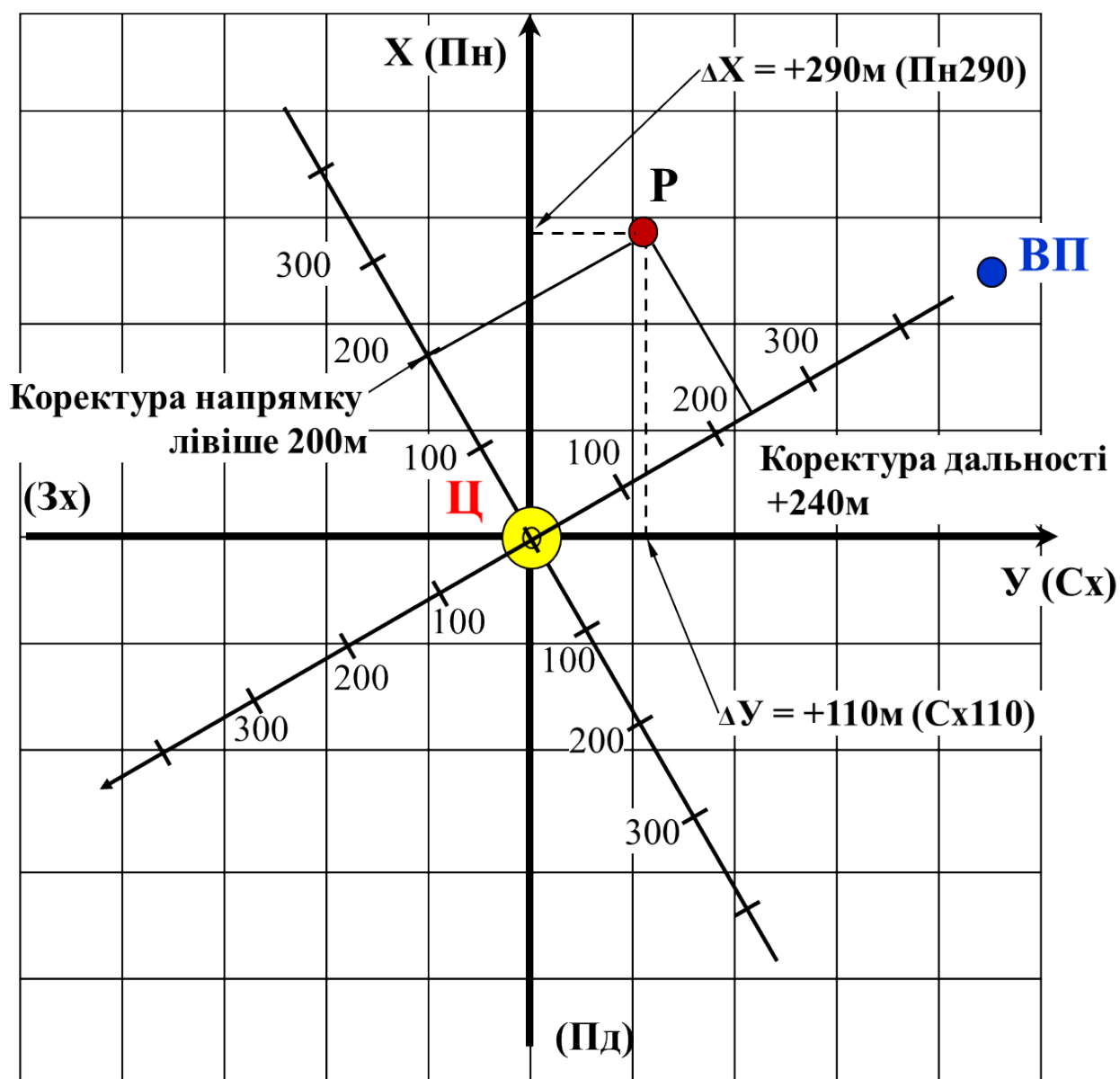

Рисунок Д6.3 – масштабна сітка для визначення коректури дальності і напрямку стрільби для вогневої позиції (ВП) за результатами спостереження відхилення розриву (Р) відносно цілі (Ц)

21. Стрільбу на ураження нерухомих спостережних наземних цілей ведуть серіями швидкого вогню по 2-4 снаряди на гармату (міномет) до виконання вогневого завдання. В ході стрільби на ураження між серіями швидкого вогню окомірно оцінюють стан цілі.

Коректування вогню під час стрільби на ураження проводять за результатами окомірної оцінки фронту розривів та відхилення центру групи розривів від цілі (центру групової цілі, рубежу), із спостереженням за знаками розривів, а за сприятливих умов – за допомогою далекоміра та БпАК. На ВП передають визначені відхилення або розраховані коректури в установці для стрільби на ураження.

При коректуванні вогню за допомогою далекоміра та БпАК коректури визначають так само, як і при пристрілюванні цілі. Коректування вогню проводять, якщо є можливість надійного визначення центру групи розривів (залпу). Коректури дальності та напрямку визначають за допомогою електронних та механічних засобів обчислення, а під час поправки на зміщення не більше 5-00 – і розрахунком з використанням *Кв* і *Кк*.

22. Для коректування вогню в ході стрільби на ураження за допомогою далекоміра коректури визначають так само, як і під час пристрілювання цілі. Коректування вогню за допомогою далекоміра проводять, якщо є можливість надійного визначення центру групи розривів (залпу).

Якщо оцінити відхилення центра групи розривів від цілі (центра групової цілі, рубежу) неможливо або важко, то коректування вогню проводять із спостереженням за знаками розривів.

23. Для коректування вогню в ході стрільби на ураження із спостереженням за знаками розривів відхилення центру групи розривів по дальності від цілі (центру групової цілі, рубежу) по лінії спостереження приймають рівними:

при глибині цілі менше 100 м – 50 м після пристрілювання (100 м, коли установки для стрільби на ураження визначені без пристрілювання), якщо отримані всі перельоти або недольоти, і 25 м, коли отримана накриваюча група з перевагою перельотів або недольотів відносно дальньої або ближньої межі цілі відповідно;

якщо глибина цілі 100 м і більше – глибині цілі (Гц) після пристрілювання (1,5 Гц, коли установки для стрільби на ураження визначені без пристрілювання), якщо отримані всі перельоти (недольоти) (“ГР всі+”) (“ГР всі–”), та 2/3 Гц, якщо отримана перевага перельотів (недольотів) (“ГР прв+”) (“ГР прв–”) відносно дальньої (ближньої) межі цілі; 1/2 Гц, якщо отримано приблизно однакову кількість перельотів і недольотів відносно дальньої (ближньої) межі цілі.

24. Віяло розривів коректують шляхом з’єднання або роз’єднання вогню при поправці на зміщення менше 5-00 у тих випадках, коли частина розривів (1/3 і більше) виходять за межі фронту цілі більше, ніж на 25 м під час ураження укритих, і більше, ніж на 50 м – під час ураження відкритих цілей, або коли обстрілюється менше, ніж 2/3 фронту цілі.

Якщо центр віяла зміщений відносно центру цілі, вводять єдину для артилерійського підрозділу коректуру для сполучення центра віяла з центром цілі.

Коректуру віяла при поправці на зміщення не більше 5-00 розраховують в поділках кутоміру за формулою

$$B = \frac{\Phi_{ц} - \Phi_{р}}{n} K_{в} ,$$

де $\Phi_{ц}$ та $\Phi_{р}$ – фронт цілі та фронт розривів виміряний коректувальником

в поділках кутоміра із спостережного пункту;

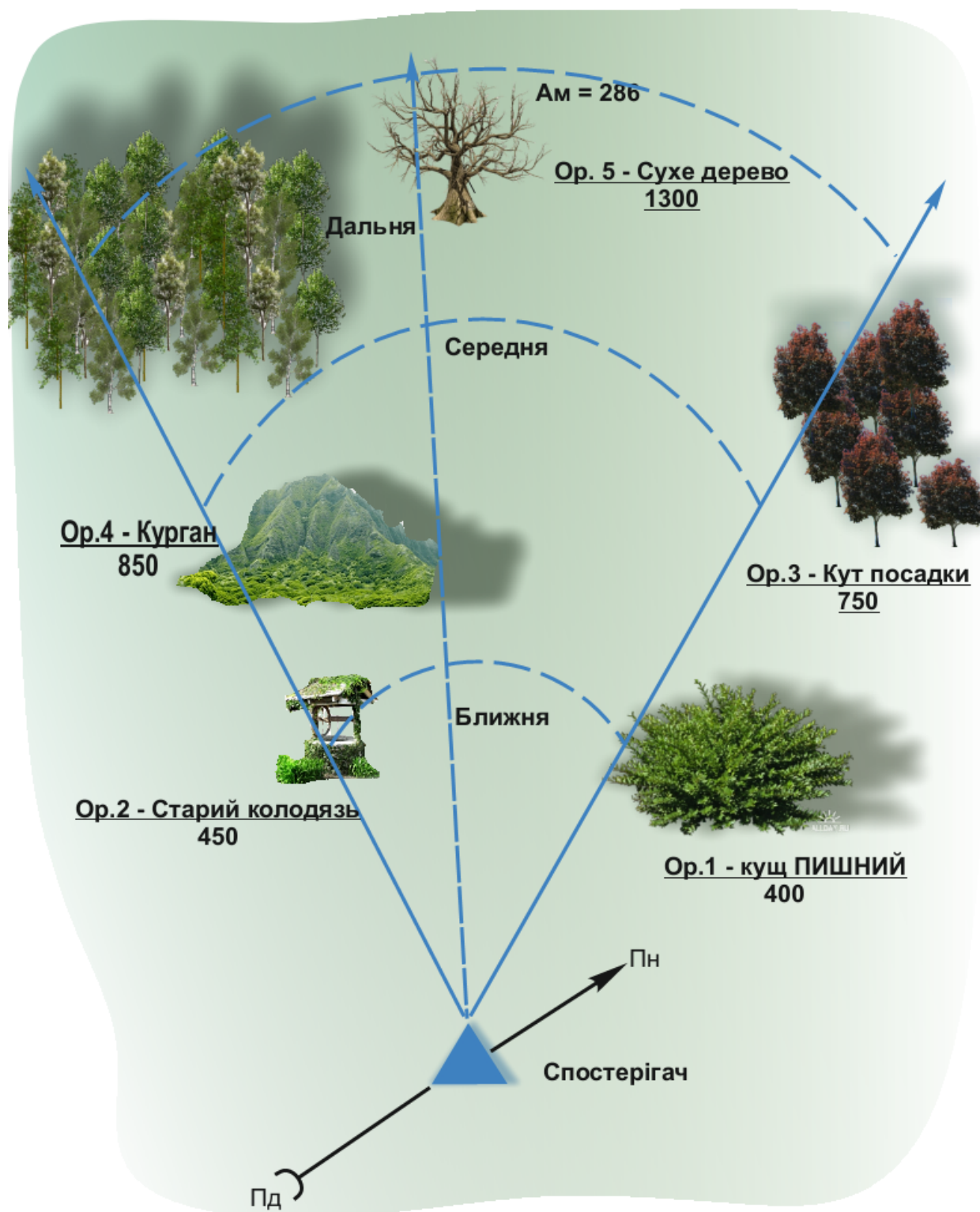
n – кількість гармат (мінометів), яка веде вогонь по групової цілі;

K_v - коефіцієнт віддалення, який розрахований по цілі.

Якщо фронт розривів більше фронту цілі – подають команду на з'єднання вогню артилерійського підрозділу на величину “***B***”, наприклад: **“З'єднати вогонь до основного в 0-04 (нуль нуль чотири)”** і навпаки *роз'єднання вогню* якщо фронт розривів менше фронту цілі, наприклад: **“Роз'єднати вогонь до основного в 0-02 (нуль нуль два)”**.

25. Стрільбу на ураження спостережних цілей ведуть серіями швидкого вогню по 2-4 снаряди (міни) на гармату (міномет), а по рубежах *НЗВ, РЗВ – швидким вогнем*, до виконання вогневого завдання (ураження цілі, припинення діяльності цілі, відмову противника від певних дій та ін..) або виходу підрозділу ДШВ на рубіж безпечного віддалення (рубіж припустимого ризику) від розривів своїх снарядів чи отримання команди на припинення вогню від старшого командира.

СХЕМА ОРІЄНТИРІВ (варіант)

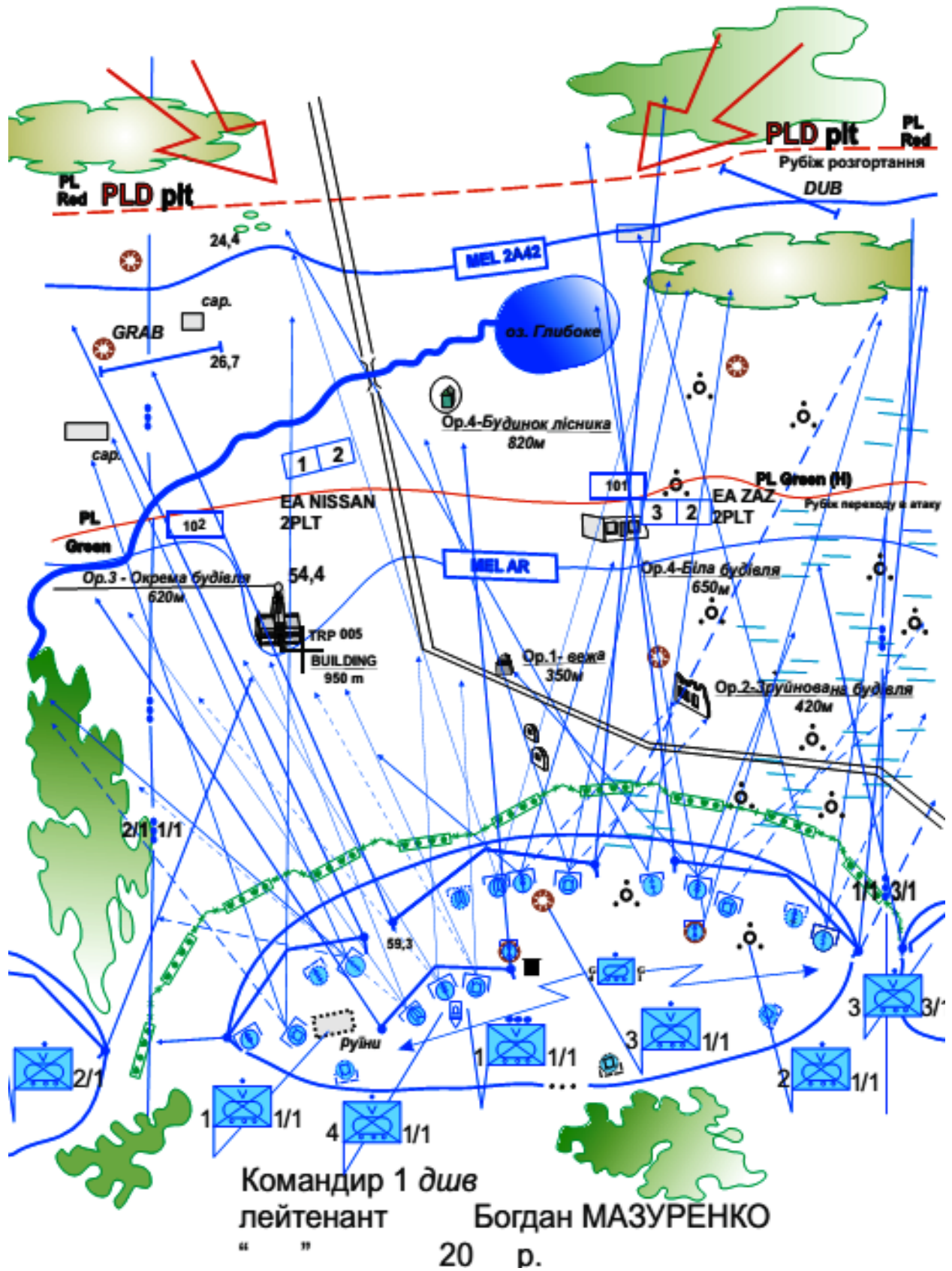
Ам = 286° - магнітний азимут на основний орієнтир

Спостерігач

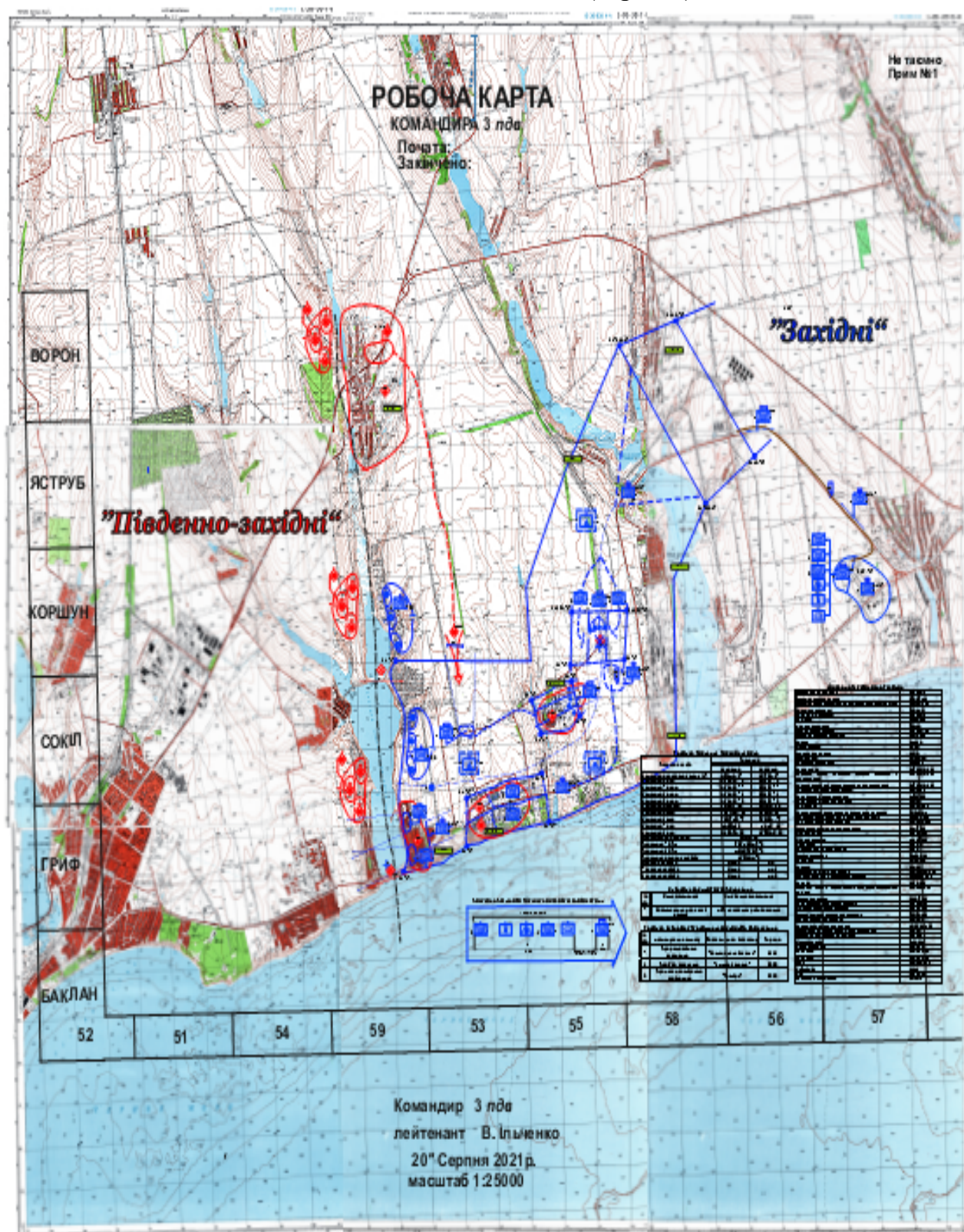
Петро ІВАНЬКО

____.____.2023

СХЕМА ОПОРНОГО ПУНКТУ 1 див (варіант)

РОБОЧА КАРТА КОМАНДИРА ПАРАШУТНО-ДЕСАНТНОГО ВЗВОДУ З РІШЕННЯМ НА БІЙ (варіант)

ПРИМІТКА: позивні посадових осіб, сигнали оповіщення, взаємодії та бойового управління дивись додаток 10, п. 5.

**БОЙОВИЙ НАКАЗ КОМАНДИРА
ДЕСАНТНО-ШТУРМОВОГО ВЗВОДУ НА РЕЙДОВІ ДІЇ У
БОЙОВІЙ РУХОМІЙ ОХОРОНИ
(варіант)**

Гриф обмеження доступу

Прим. № 1 з 1

КСП 1 див _____

05.03.2023 (UTC+02:00)

№ 01/01

БОЙОВИЙ НАКАЗ № 01/01

Додаткова інформація:

Карта 1:25000, видання 1996 р.

Часовий пояс - UTC+02:00

1. ОБСТАНОВКА

а. Противник

блок-пост №1 – РТГр противника знаходиться в районі перехрестя польової та бетонної дороги КОРШУН (5556) з завданням його оборони. Слабка сторона – блок-пост в інженерному плані слабо підготовлений, противник не зможе довго його утримувати. Присутність блокпоста противника №1 у вказаному районі чинить негативний вплив.

б. Свої війська

ОТУ “ОДЕСА” зупинили наступ противника в глибину нашої території і перейшли до оборони на вигідному рубежу на південно-західному березі Аджаликського лиману.

Ідир знаходиться на цьому рубіжі.

с. Місцевість у районі дій слабопересіченна, умови місцевості дозволяють уражати противника вогнем засобів роти на усю глибину об'єкта захоплення.

д. Цивільні аспекти у районі дій

Більшість населення в районі дій становляться до наших військ лояльно.

2. БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ

а. Завдання роти

Ідир з_тв, мінбатр – рейдовий загін №1 має завдання: у ході здійснення рейду здійснити наліт на блок-пост №1 противника з рубежу переходу в атаку рейдового загону № 1, знищити противника і вийти на рубіж РЛ “N”.

У подальшому знищити противника до 30 осіб у районі СТАВРОПОЛЬ (ГРИФ 5325) і зайняти бойову позицію з центром зах. окол. н.п. КРАСНОДАР (ГРИФ 5937) із завданням не допустити підходу резервів противника з напрямку САРАТОВ (ВОРОН 59), СТАВРОПОЛЬ (ГРИФ 53), у подальшому бути в готовності *дир* переходу до оборони на досягнутому рубежі.

Замисел командира 1 див (рейдового загону) на рейдові дії. Рейд здійснити у вказаному напрямку у похідному порядку бойова рухома охорона далі головні сили роти.

У ході здійснення рейду здійснити наліт на блок-пост №1 противника з рубежу переходу в атаку рейдового загону № 1, знищити противника і вийти на рубіж PL “N”. У подальшому знищити противника до 30 осіб у районі СТАВРОПОЛЬ (ГРИФ 5325) і зайняти бойову позицію з центром зах. окол. н.п. КРАСНОДАР (ГРИФ 5937) із завданням не допустити підходу резервів противника. Бойовий порядок під час атаки блок-посту №1 противника мати три взводу у бойову лінію

б. Завдання взводу

1 див з танком, **птивід**, **грвід** – бойова рухома охорона рейдового загону №1 здійснює марш за маршрутом роти має завдання, вести розвідку місцевості, своєчасно виявляти об’єкти противника та не допустити раптового нападу противника на колону головних сил, забезпечити її безперешкодне просування. Дрібні групи противника знищувати з ходу, рівного по силі противника – з ходу або з вигідної позиції, під час зустрічі з переважаючим противником забезпечити вигідні умови для вступу в бій головних сил рейдового загону №1.

У ході рейду завдання БРО: здійснити наліт на блок-пост №1 здійснити наліт на блок-пост №1 противника, з рубежу переходу в атаку 250м пн-зх. зал. переїзду (КОРШУН 5872), 200м сх. відм. 43.6 (КОРШУН 5596) у напрямку відм. 49,7 (КОРШУН 554) розвалини (СОКІЛ 5532), діючи у центрі бойового порядку рейдового загону №1 у взаємодії з **2 див** та **3 див**, вийти на рубіж PL “N” сарай (СОКІЛ 5522), каміння (СОКІЛ 5811).

У подальшому провести зачистку АСТРАХАНЬ (СОКІЛ 559) з рубежу 200м пн. відм. 33.2 (СОКІЛ 5594), дві будівлі (СОКІЛ 5529) до рубежу PL “M” земл. дамба (СОКІЛ 5589), міст (СОКІЛ 5581), та зайняти бойову позицію з центром пол. стан (СОКІЛ 539), із завданням не допустити підходу резервів противника з напрямку САРАТОВ (ВОРОН 59), СТАВРОПОЛЬ (ГРИФ 53).

Сусід праворуч: 3 див здійснює наліт на блок-пост №1 противника з рубежу переходу в атаку на правому фланзі рейдового загону №1 PL РПА, знищує противника і виходить на рубіж PL “A”.

Сусід ліворуч: 2 див здійснює наліт на блок-пост №1 противника з рубежу переходу в атаку на лівому фланзі рейдового загону №1 PL РПА,

3. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ БОЙОВОГО ЗАВДАННЯ

а. Замисел командира 1 див – БРО на рейдові дії.

Основні зусилля БРО в рейді зосередити на своєчасному проходженні вихідного пункту та виходу на рубіж ведення рейдових дій PL “RAID”.

У ході рейду вести розвідку місцевості, своєчасно виявляти об’єкти противника та не допустити раптового нападу противника на колону головних сил, забезпечити її безперешкодне просування. Дрібні групи противника знищувати з ходу, рівного по силі противника – з ходу або з вигідної позиції, при

зустрічі з переважаючим противником вогнем з вигідної позиції забезпечити вигідні умови для вступу в бій головних сил рейдового загону №1.

Під час нальоту на блок-пост №1 противника атакувати з вказаного рубежу діючи у центрі бойового порядку рейдового загону №1 і вийти на рубіж PL “N” сарай (СОКІЛ 5522), каміння (СОКІЛ 5811).

У подальшому провести зачистку АСТРАХАНЬ (СОКІЛ 559) з рубежу 200м пн. відм. 33.2 (СОКІЛ 5594), дві будівлі (СОКІЛ 5529) до рубежу PL “M” земл. дамба (СОКІЛ 5589), міст (СОКІЛ 5581), та зайняти бойову позицію з центром пол. стан (СОКІЛ 539), із завданням не допустити підходу резервів противника з напрямку САРАТОВ (ВОРОН 59), СТАВРОПОЛЬ (ГРИФ 53).

в. Бойові завдання підрозділам

Головному сержанту взводу – у ході підготовки рейдових дій організувати та контролювати підготовку підрозділів взводу до ведення рейдових дій. Під час ведення рейдових дій – знаходитися біля мене та виконувати мої завдання. Після спішування особового складу знаходитися в БМД і керувати діями БМД, виконуючи мої завдання.

1 дивід з танком – дозорне відділення бойової рухомої охорони, рухатись за маршрутом взводу на віддаленні, що забезпечує спостереження і підтримку вогнем. У ході руху вести розвідку місцевості, своєчасно виявляти об’єкти противника, оглядати місцевість і місцеві предмети, та не допустити раптового нападу противника на колону БРО.

Під час зустрічі дрібних груп противника знищити з ходу. Під час зустрічі з переважаючим за силою противником вогнем з вигідної позиції нанести йому ураження та забезпечити розгортання і вступ у бій БРО.

Під час нальоту БРО на блок-пост №1 *1 дивід*, діючи в центрі бойового порядку взводу, знищити противника в напрямку відм. 49,7 (КОРШУН 554), розвалини (СОКІЛ 5532) та вийти на рубіж PL “N”.

У подальшому бути в готовності переходу до оборони на досягнутому рубежі.

2 дивід – рухатись за маршрутом взводу в складі основних сил бойової рухомої охорони. У ході руху вести розвідку місцевості, своєчасно виявляти об’єкти противника, та не допустити раптового нападу противника.

Під час нальоту БРО на блок-пост №1 *2 дивід*, діючи на правому флангу взводу, знищити противника в напрямку відм. 49,7 (КОРШУН 554), розвалини (СОКІЛ 5532) та вийти на рубіж PL “M”

У подальшому бути в готовності переходу до оборони на досягнутому рубежі.

3 дивід – рухатись за маршрутом взводу в складі основних сил бойової рухомої охорони. У ході руху вести розвідку місцевості, своєчасно виявляти об’єкти противника, та не допустити раптового нападу противника.

Під час нальоту БРО на блок-пост №1 *3 дивід*, діючи на лівому флангу взводу, знищити противника у напрямку відм. 49,7 (КОРШУН 554), розвалини (СОКІЛ 5532) та вийти на рубіж PL “D”.

У подальшому бути у готовності переходу до оборони на досягнутому рубежі.

грвід та *птвід* – діяти, як вогнева група з завданням знищувати броньовані цілі та живу силу противника, прикривати дії бойової рухомої охорони під час знищення об'єктів противника.

Бойовому медику – організувати першу медичну допомогу на місці поранення або в найближчому укритті.

с. Вогнева підтримка:

дій *1,2,3 дшвід* підтримують *мінбатр*, *грвід* та *птвід*

4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

а. загальні заходи забезпечення рейдових дій взводу є

розвідувальне забезпечення, логістичне забезпечення, медичне забезпечення та морально-психологічне забезпечення:

а) з розвідувального забезпечення – порядок спостереження за противником під час рейду та порядок надання (здійснення) доповіді дозорними, отримання інформації від БпЛА в ході рейду;

б) з логістичного забезпечення – порядок технічного, тилового забезпечення, створення додаткових запасів боєприпасів та МТЗ і розміщення їх на штатній ОВТ, тощо;

в) з медичного забезпечення – основні завдання медичного забезпечення: розшук поранених на полі бою надання їм домедичної допомоги та порядок евакуації поранених;

г) з морально-психологічного забезпечення – визначає: засоби з підтримання морально-психологічного стану особового складу під час здійснення рейду та виконання бойового завдання.

д. Витрати боєприпасів

Витрати боєприпасів для виконання бойового завдання:

до стрілецької зброї – 2 б/к;

постріли до РПГ – 2 б/к.

Доповідати про витрату боєприпасів 0.5 та 0.75 б/к.

Використання НЗ з мого дозволу.

е. Відповідальність підлеглих командирів за виконання бойового завдання

Усім командирам під час підготовки і ведення рейдових дій сумлінно виконувати свої обов'язки.

ф. Час готовності до виконання бойового завдання 05.00 05 03 2023.

5. КОМАНДУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ І ЗВ'ЯЗКУ

а. Командування взводу – штатні посадови особи.

б. Управління

Управління підрозділами здійснюється з КСП взводу. На випадок виходу з ладу командир взводу управління взводом покладається на головного сержанта взводу.

с. Зв'язок

Основна та запасна частоти в радіомережі: 0000/0000.

Під час ведення бою за оволодіння об'єктом управління застосовується по радіо засобам відкритим текстом з використанням таблиць позивних посадових осіб, сигналів оповіщення та бойового управління, кодованих найменованих пунктів місцевості.

Таблиці позивних посадових осіб, сигналів оповіщення, сигналів взаємодії та бойового управління:

ПОЗИВНІ ПОСАДОВИХ ОСІБ

Посадова особа	Позивний	
	основний	запасний
Командир 1 рдшв	КАКТУС-60	АЛЬФА-01
Командир 1 вдшв	АХІЛЛЕС-10	АЛЬФА-10
Командир 1 дшвд	АХІЛЛЕС-11	АЛЬФА -11
Командир 2 дшвд	АХІЛЛЕС-12	АЛЬФА -12
Командир 3 дшвд	АХІЛЛЕС-13	АЛЬФА -13
Циркулярний позивний	СПАРТА -50	

СИГНАЛИ ОПОВІЩЕННЯ

№ з/п	Найменування сигналу	Голосом	По радіо
1.	Про радіоактивне зараження	«Радіаційна небезпека	2222
2.	Про ХБРЯ зараження	«Хімічна тривога», по радіо –;	5555
3.	Про напад повітряного противника	«Повітря», по радіо».	9999

СИГНАЛИ ВЗАЄМОДІЇ ТА БОЙОВОГО УПРАВЛІННЯ

№ з/п	Зміст наказу, розпорядження, сигналу	Сигнали
	Напрямок атаки	СПИС
	Знаходжусь	БЛИСК 115
	Відкриття вогню по повітряних цілях	ЗЕНІТ 116
	В районі	СУНДУК 117
	На рубежі	ЛАНЦЮГ 118
	Спішування	ЗЕМЛЯ 333
	Атака противника	ШТОРМ 555
	Обійти ліворуч	НАКАТ 111
	Обійти праворуч	НАКАТ 222
	Оволодів об'єктом атаки	АРГУМЕНТ 404
	Удар вертольотів противника	КОМАХА 144
	Зосередження в пункті збору	ГЛОБУС 535
	Зайняти оборону (організувати засідку)	ШТОПОР 241
	Веду бій	БУРЯ 242
	Веду спостереження	ШТИЛЬ 243
	Продовжую виконувати завдання	ФОРСАЖ 245
	Засідка (попав під обстріл)	КОВПАК 250
	Прошу підтримки вогнем артилерії	КАСКАД 777
	Стій	ЗАМОК 202
	Вперед	КРОК 505

№ з/п	Зміст наказу, розпорядження, сигналу	Сигнали
	Бачу противника	МУРАХИ
	БТР	ЯЩИК
	БМП	СОВОК
	Танк	КУВАЛДА
	Цілевказівки: – для гранатометника – для кулеметника	довга черга трасуючих куль в напрямку цілі серія коротких черг трас. куль в напрямку цілі

Командир 1 див

лейтенант _____ Микола ПЕТРЕНКО

05.03.2023

Прийнято до виконання 05.03.2023:

головний сержант взводу _____

командир 1 дивізіону _____

командир 2 дивізіону _____

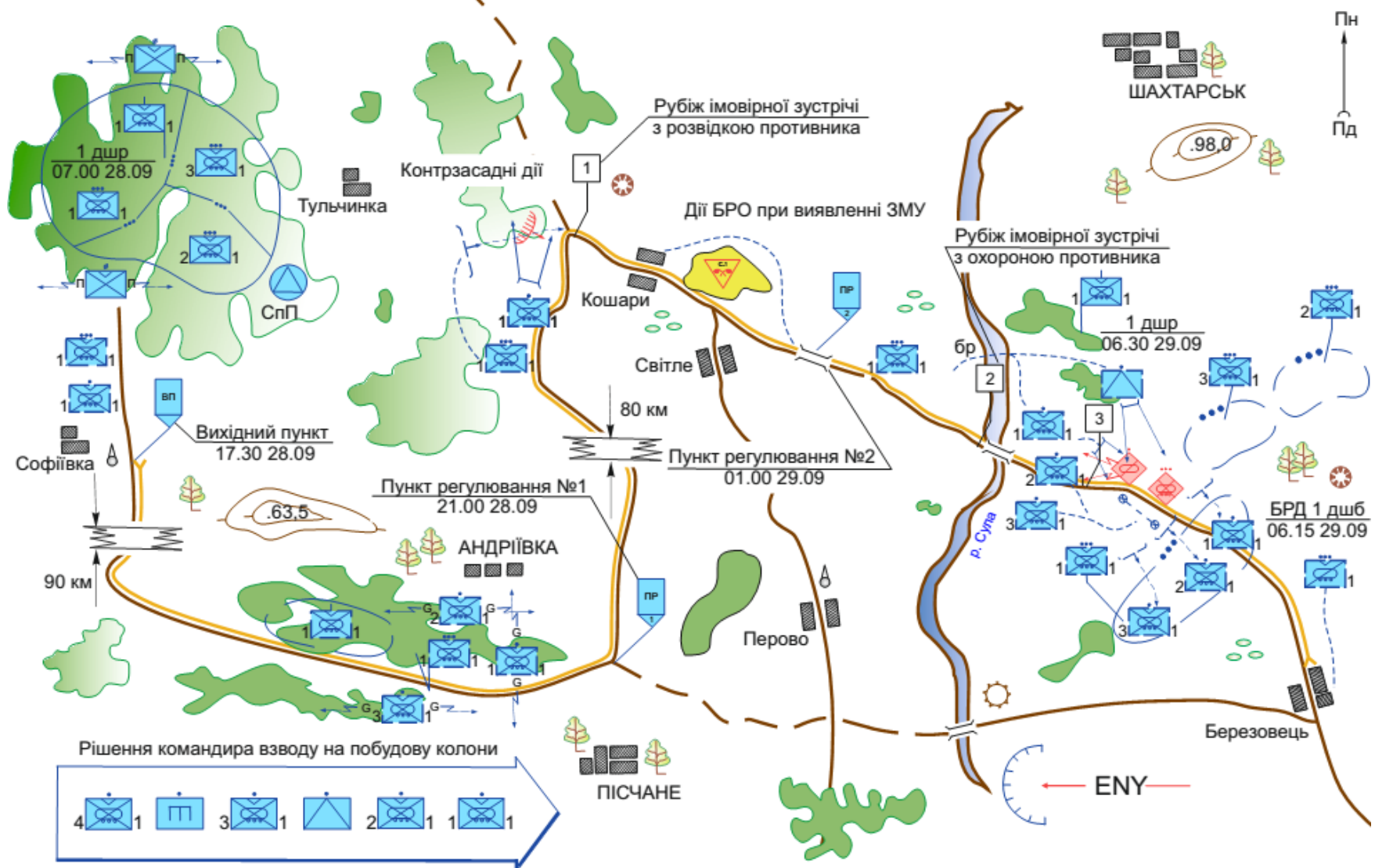
командир 3 дивізіону _____

бойовий медик _____

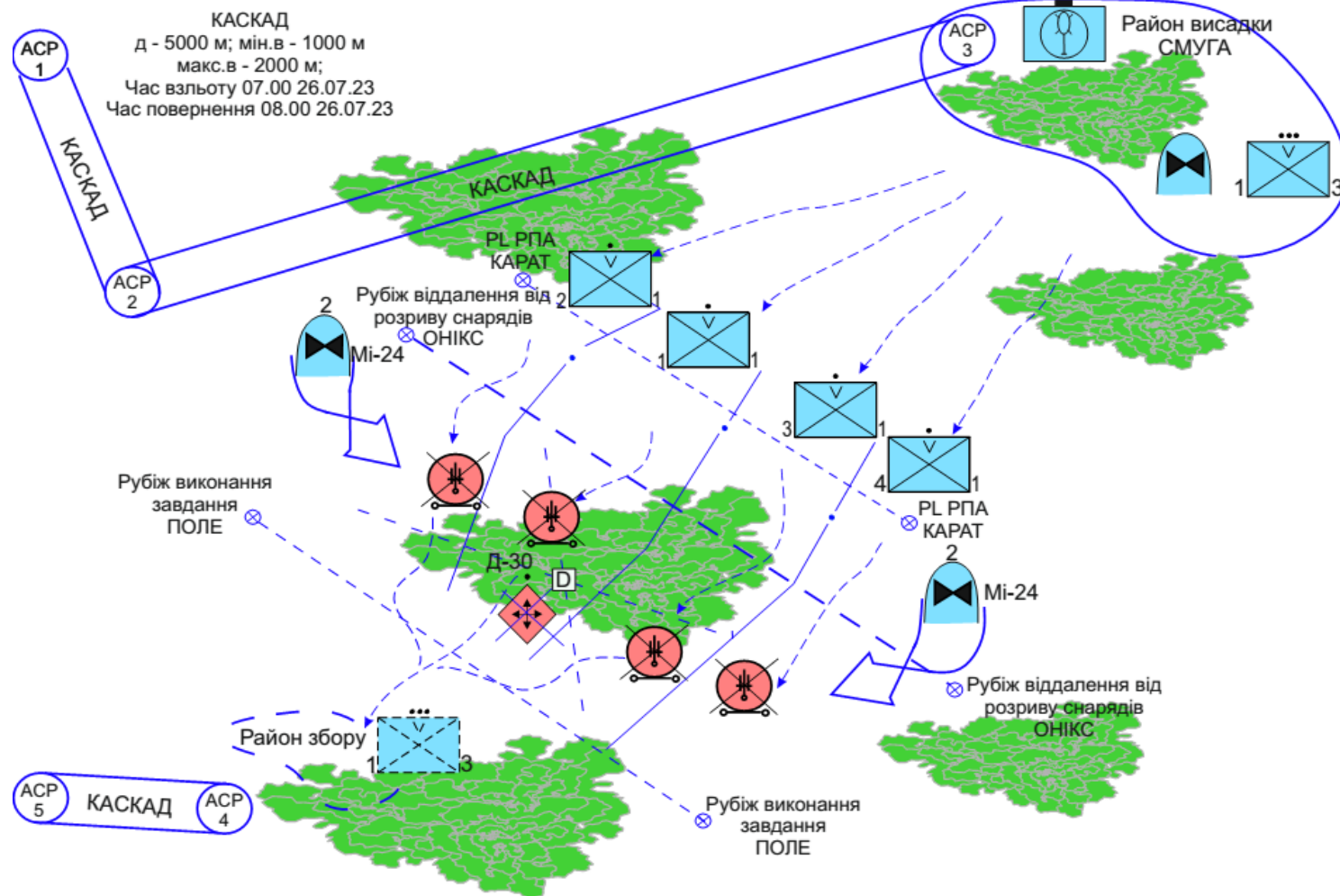
**ЖУРНАЛ
ВЕДЕННЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ № 2
____.____.2023**

№ з/п	Де і що саме помічено (виявлено), дальність, азимут	Час виявлення та кому доведено	Спостерігач (хто виявив)
<i>1</i>	<i>Ор.4 праворуч 20 вище 3 біля темного кута кулемет, азимут 46–55, дальність 870 м.</i>	<i>07годин. 35хв., 23.07.2023 доведено до командира взводу, роти</i>	<i>Спостерігач В. ТКАЧ</i>
<i>2</i>	<i>Ор.5 ліворуч 15 нижче 5 замаскований танк в окопі, азимут 54-45, дальність 1100 м.</i>	<i>08 годин. 15хв. 23.07.2023 доведено, до командира взводу, роти</i>	<i>Спостерігач В. ТКАЧ</i>

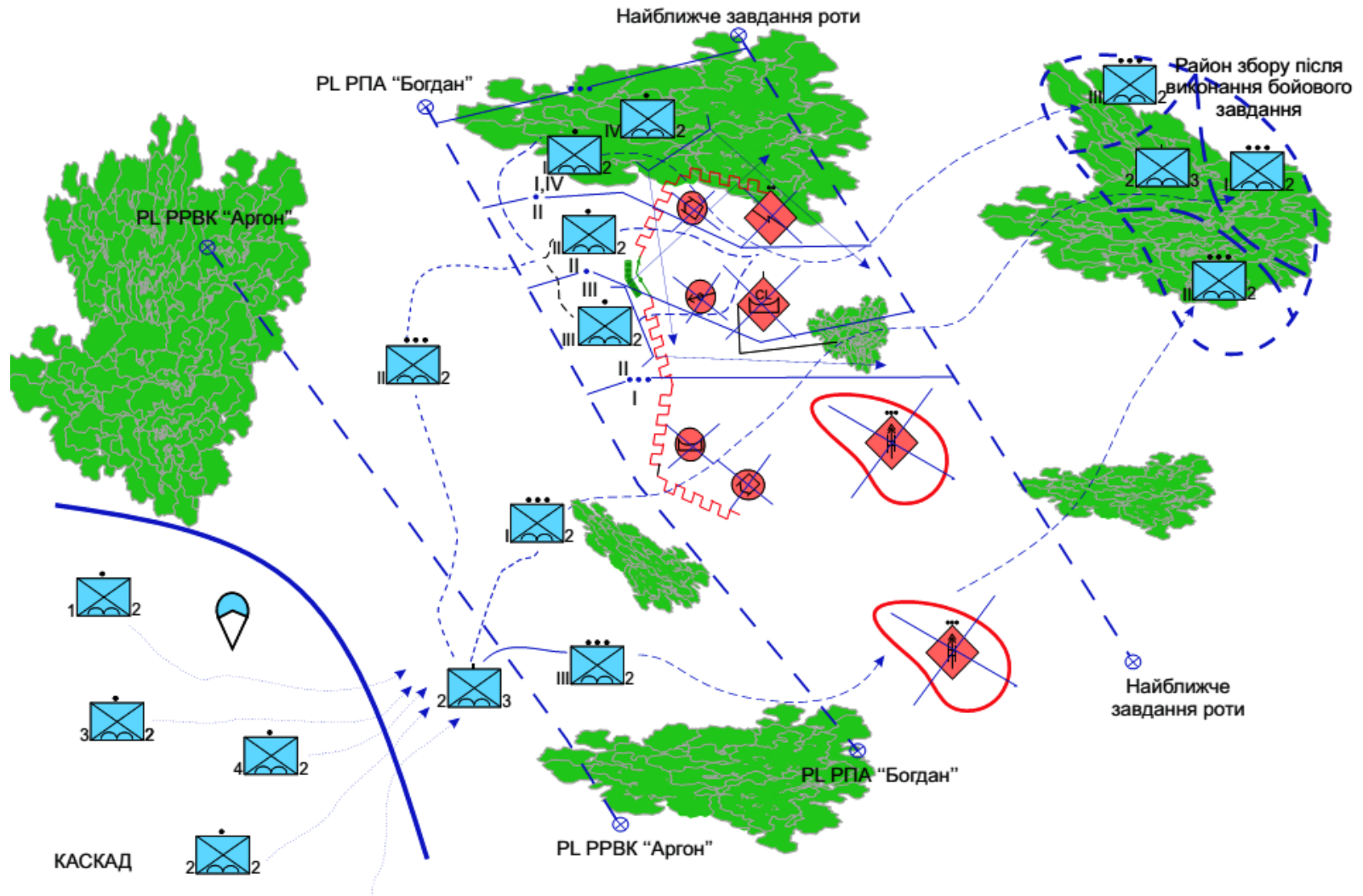
ДІЇ ВЗВОДУ У БОЙОВІЙ РУХОМІЙ ОХОРОНИ ПІД ЧАС РЕЙДОВИХ ДІЙ (варіант)

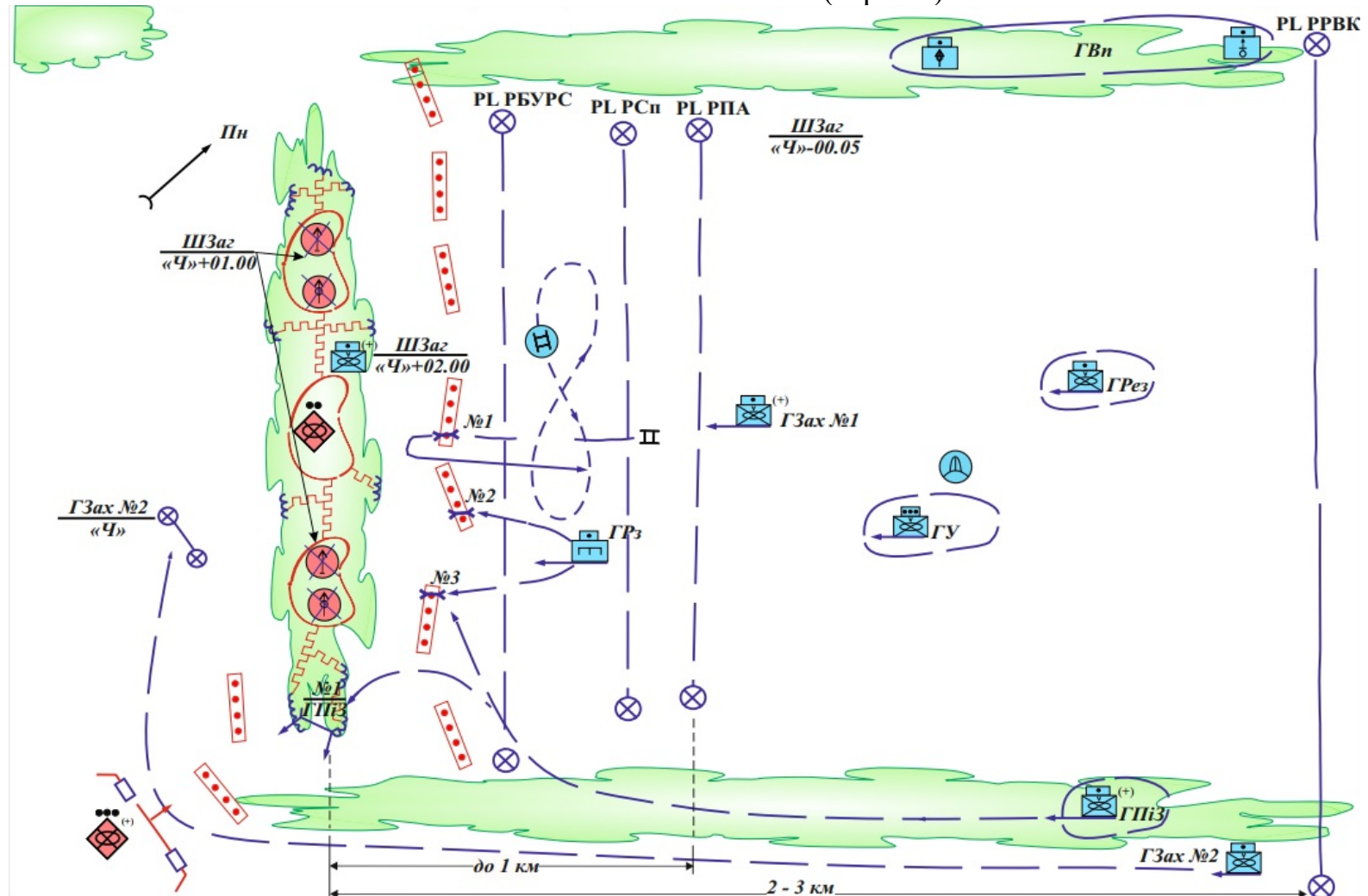
ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИЙ ВЗВОД ПІД ЧАС ЗАХОПЛЕННЯ ТА ЗНИЩЕННЯ ОБ'ЄКТА В ТИЛУ ПРОТИВНИКА (варіант)

ДІЇ ВЗВОДУ У СКЛАДІ РОТИ ПІД ЧАС ДЕСАНТУВАННЯ НА ДЕЯКОМУ ВІДДАЛЕННІ ВІД ОБ'ЄКТУ ЗАХОПЛЕННЯ (варіант)

ШТУРМ ОБ'ЄКТУ В УКРІПЛЕННІМУ РАЙОНІ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИМ ВЗВОДОМ У СКЛАДІ ШТУРМОВОГО ЗАГОНУ (варіант)

ПОРЯДОК ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ САМОРОБНИХ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ ЗА ТИПОМ 4С АБО 5С

Методика (порядок) дій військового підрозділу після виявлення саморобних вибухових пристроїв (далі – СВП) або індикатора, який може свідчити про його наявність за стандартами НАТО, називається 4(5)Cs.

Умовне скорочення 4(5)Cs – це чотири або п'ять етапів, які необхідно виконати після виявлення небезпеки наявності СВП. Назва всіх етапів розпочинається на літеру С. Звідси і береться назва 4(5)Cs, тобто 4 (5) етапів. Метод застосовується, якщо було виявлено підозрілий предмет, маркер, чи підтверджений СВП і виникає необхідність забезпечення безпеки прилеглої території (особового складу, ОВТ підрозділів та населення) для уникнення небажаних наслідків у разі приведення його в дію.

Про виявлену небезпеку командир підрозділу доповідає безпосередньому командирі і в тактичний операційний центр (ТОЦ), де проводиться аналіз, обробка та передача інформації.

Чотири основних етапи, які необхідно виконати після виявлення підозрілого предмету: підтвердження наявності СВП; створення безпечного периметру; створення кордону; контроль периметру до знешкодження СВП.

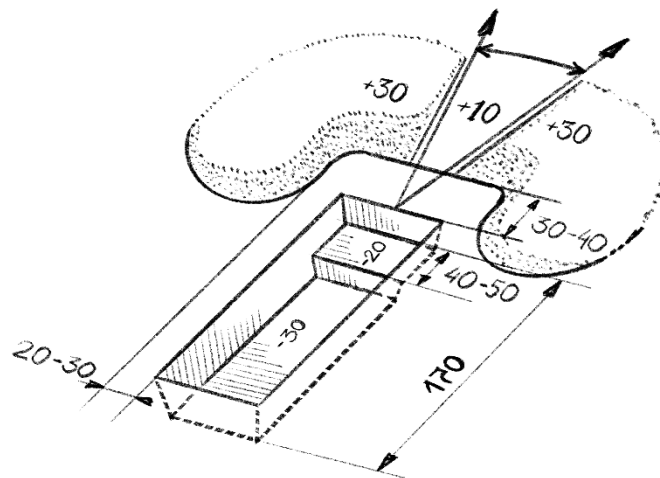
Перший етап – підтвердження наявності СВП. Виявлений підозрілий предмет повинен бути ідентифіковано як СВП. Ця дія – є повноваженням інженерних підрозділів. Техніка та особовий склад підрозділу повинні бути віддалені від виявленого підозрілого предмету.

Другий етап – створення безпечного периметру. Необхідно техніку та особовий склад підрозділу, місцеве населення перемістити на безпечну відстань, за межі створеного безпечного периметру 300м.

Третій етап – створення кордону. Метою створення кордону є запобігання будь-яких переміщень особового складу і сторонніх осіб всередині периметру. Створення кордону по периметру 300 м здійснюється шляхом встановлення тимчасових КПП (у складі 2-3 військовослужбовців), які повинні нести охорону та оборону кордону, відповідно до принципів захисту військ в умовах підвищеної небезпеки.

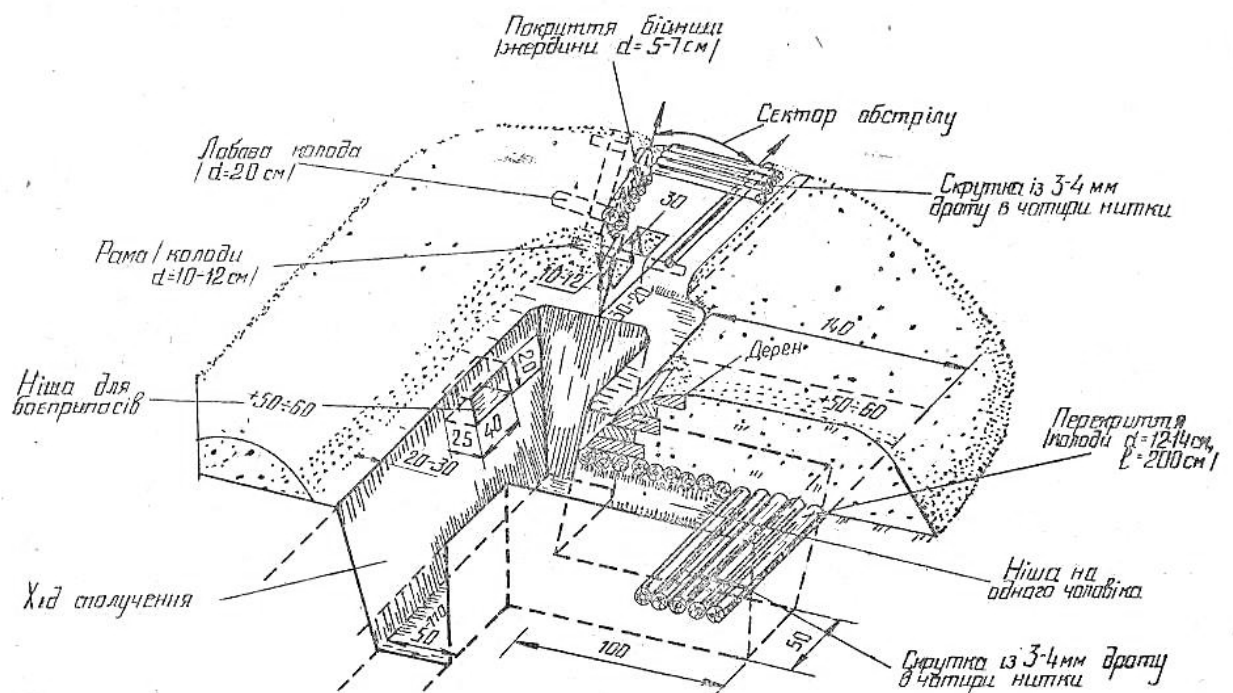
Четвертий етап – контроль периметру до знешкодження СВП. Підрозділ надійно контролює периметр кордону. Контроль має бути забезпечений до прибуття групи розмінування та знищення СВП. Право на переміщення всередині периметру має тільки визначений особовий склад. Рух цивільного транспорту необхідно направляти в іншому напрямку. Підрозділу необхідно бути готовим до відбиття атаки противника, НЗФ.

ФОРТИФІКАЦІЙНІ СПОРУДИ

На влаштування окопу за допомогою піхотної лопати потрібно 0,5 люд/год.

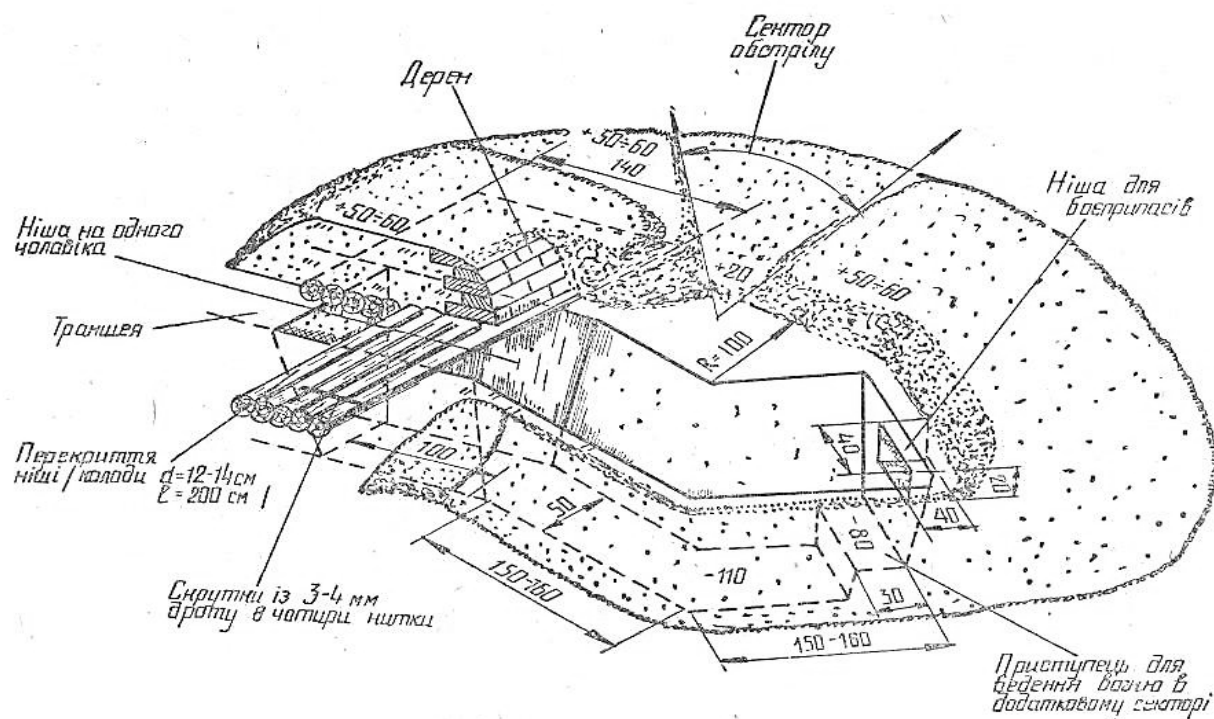
Рисунок 17.1 – окоп для стрільби з автомату лежачи

На влаштування окопчика за допомогою піхотної лопати потрібно 10 люд/год.

Матеріали: круглий ліс – 0,5 м³, дріт – 3,0 кг.

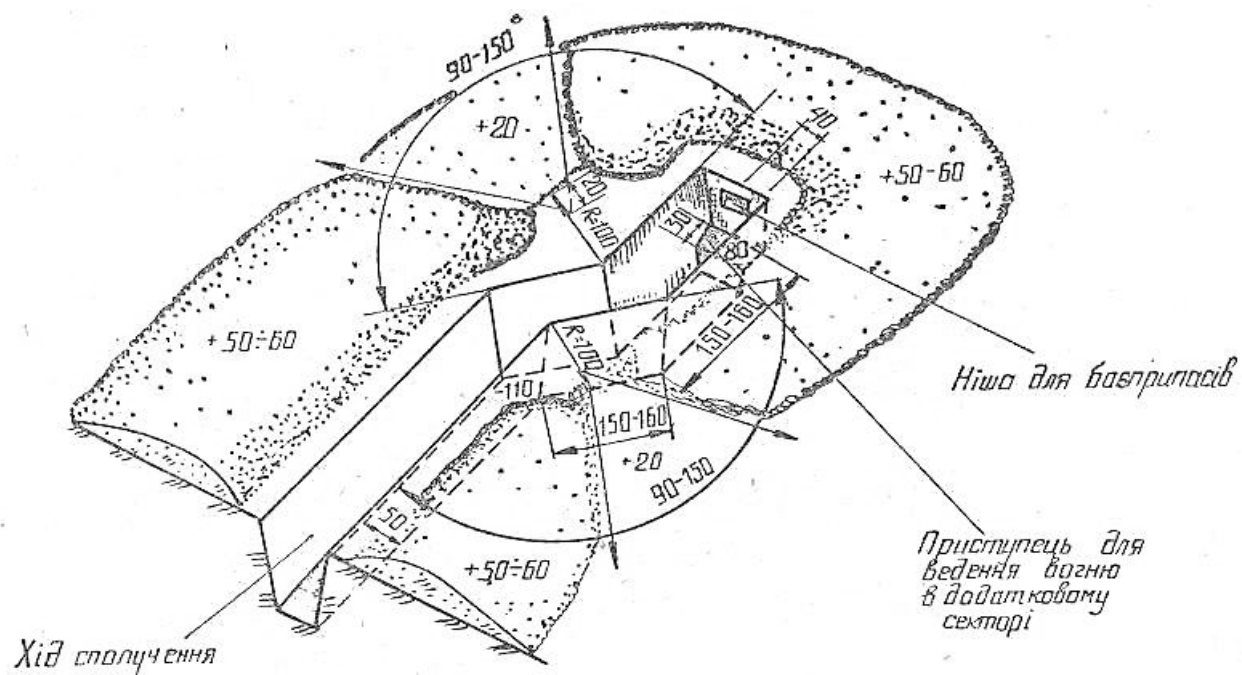
Рисунок 17.2 – винесений окоп для стрільця з нішею та перекритою бійницею

На влаштування окопу за допомогою піхотної лопати потрібно 10 люд/год.

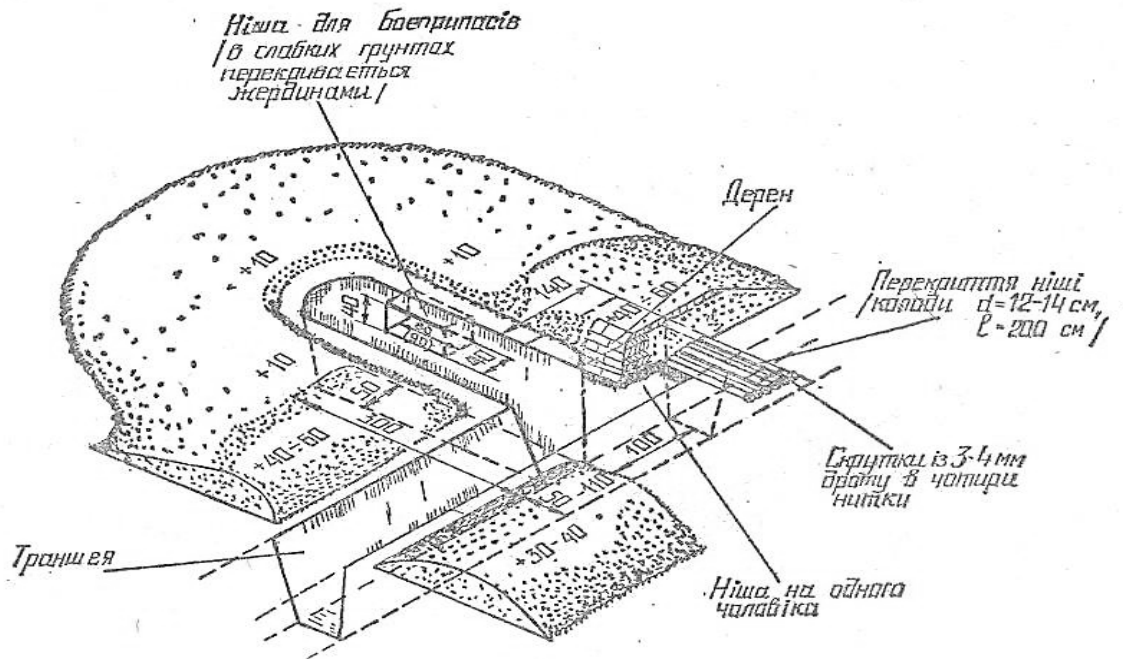
Матеріали: круглий ліс – 0,4 м³, дріт – 1,5 кг.

Рисунок 17.3 – окоп для стрільби із кулемету стоячи

На влаштування окопу за допомогою піхотної лопати потрібно 11 люд/год.

Рисунок 17.4 – винесений окоп з площадкою для стрільби з кулемету

На влаштування окопу потрібно 7 люд/год.

Матеріали: круглий ліс – 0,4 м³, дріт – 1,5 кг.

Рисунок 17.5 – окоп для ручного протитанкового гранатомету

На влаштування окопу потрібно 32 люд/год., із застосуванням землерийної машини ПЗМ-2 – 0,3 маш/год. та 8 люд/год. без щілини (бліндажу).

При необхідності ведення вогню зі стрілецьких бійниць машин бруствер у секторі обстрілу повинен бути + 40 см.

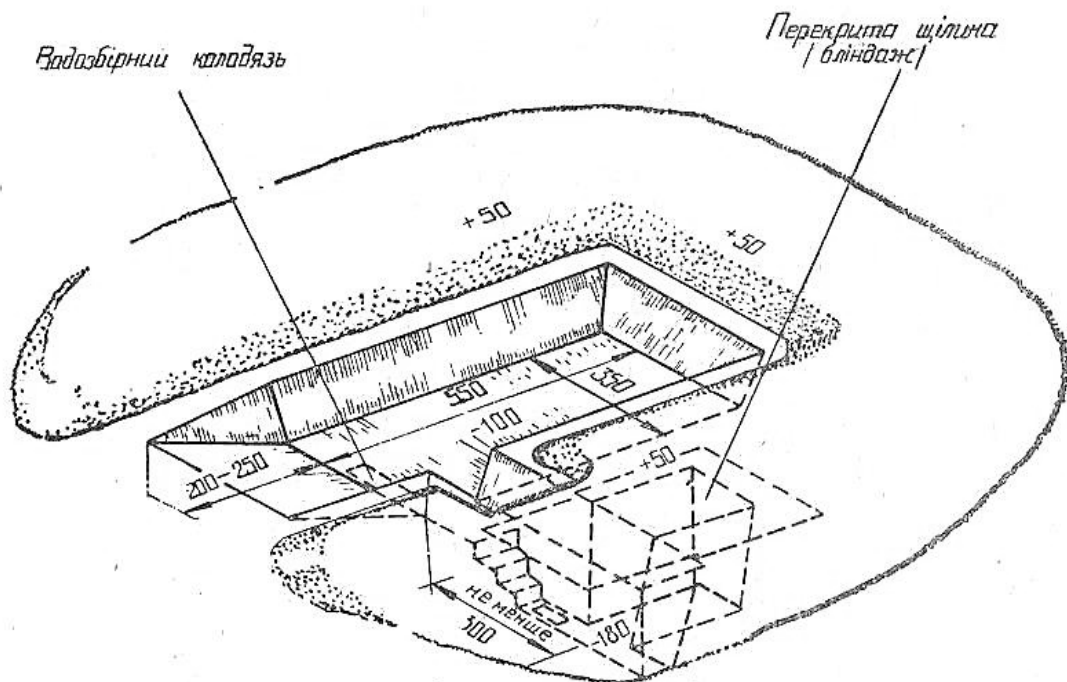

Рисунок 17.6 – окоп для БМД з круговим обстрілом

На влаштування окопу потрібно 65 люд/год., із застосуванням землерийної машини ПЗМ-2 – 0,6 маш/год. та 12 люд/год. без щілини (бліндажу).

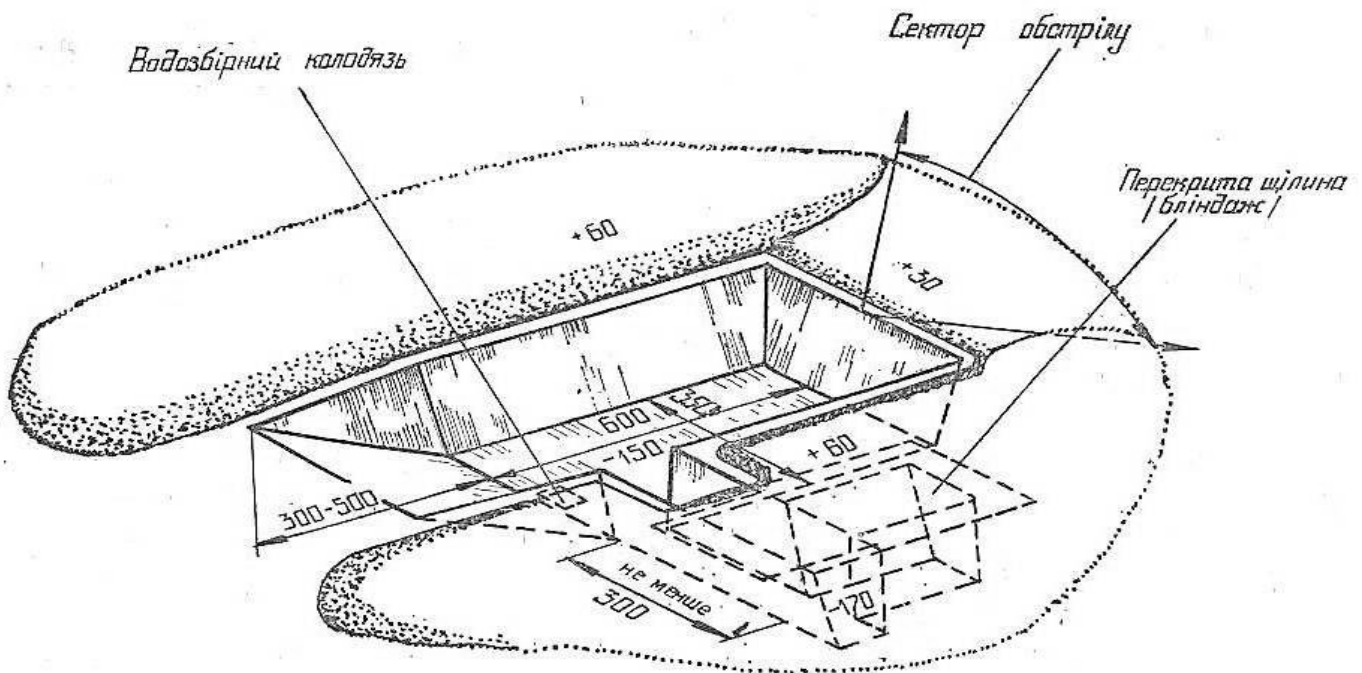

Рисунок 17.7 – окоп для БТР

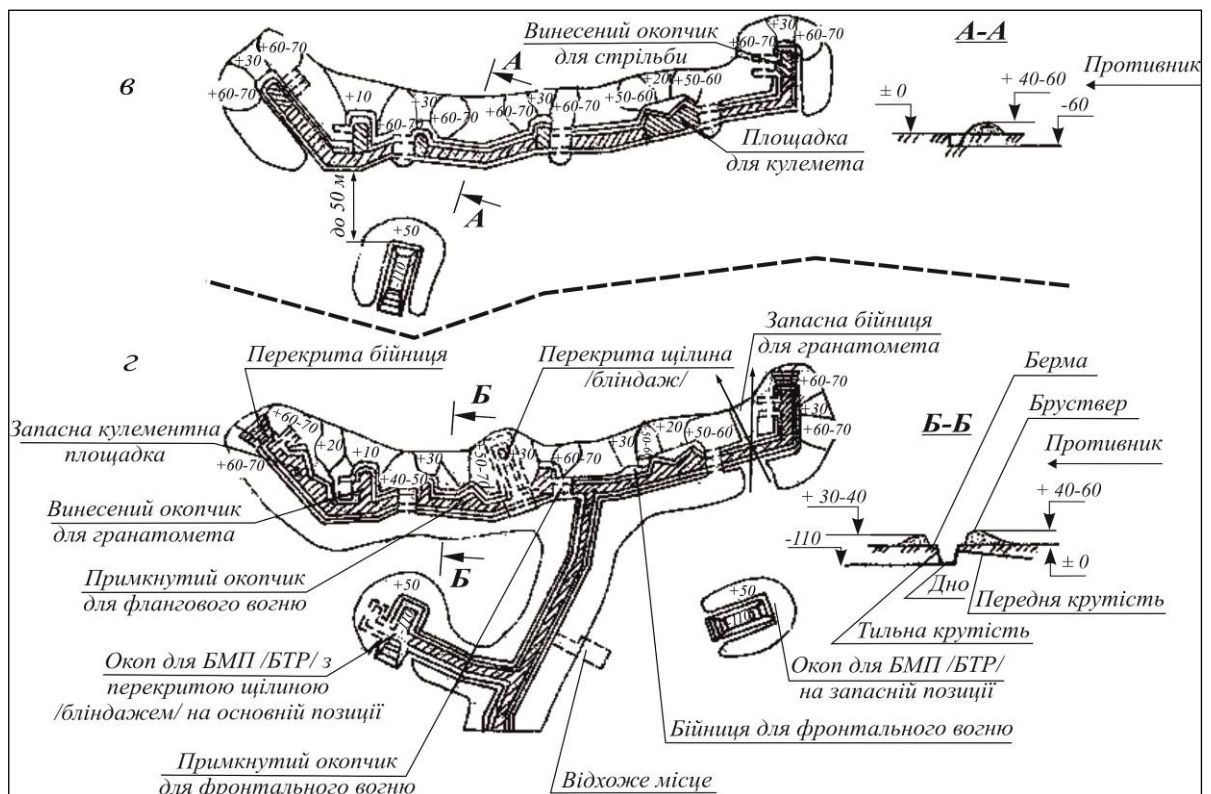

Рисунок 17.8 – позиція відділення (послідовність обладнання вручну)

в – сполучення одиночних та парних окопів траншей глибиною 0,6 м в окоп на відділення, закінчення відривання окопу для БМП (БТР);

г – заглиблення траншеї до 1,1 м, улаштування запасних бійниць та площадок бліндажа або “перекритої щілини”, примкнутих окопчиків, перекритих бійниць, ніш для боєприпасів, відривання та маскуванню окопу для БМП (БТР) на запасній позиції, відривання ходу сполучення до окопу БМП (БТР) на основній позиції, до КСП взводу і далі в тил.

На обладнання позиції відділення за допомогою піхотної лопати потрібно 300-400 люд./год, саперної лопати – 150-200 люд./год.

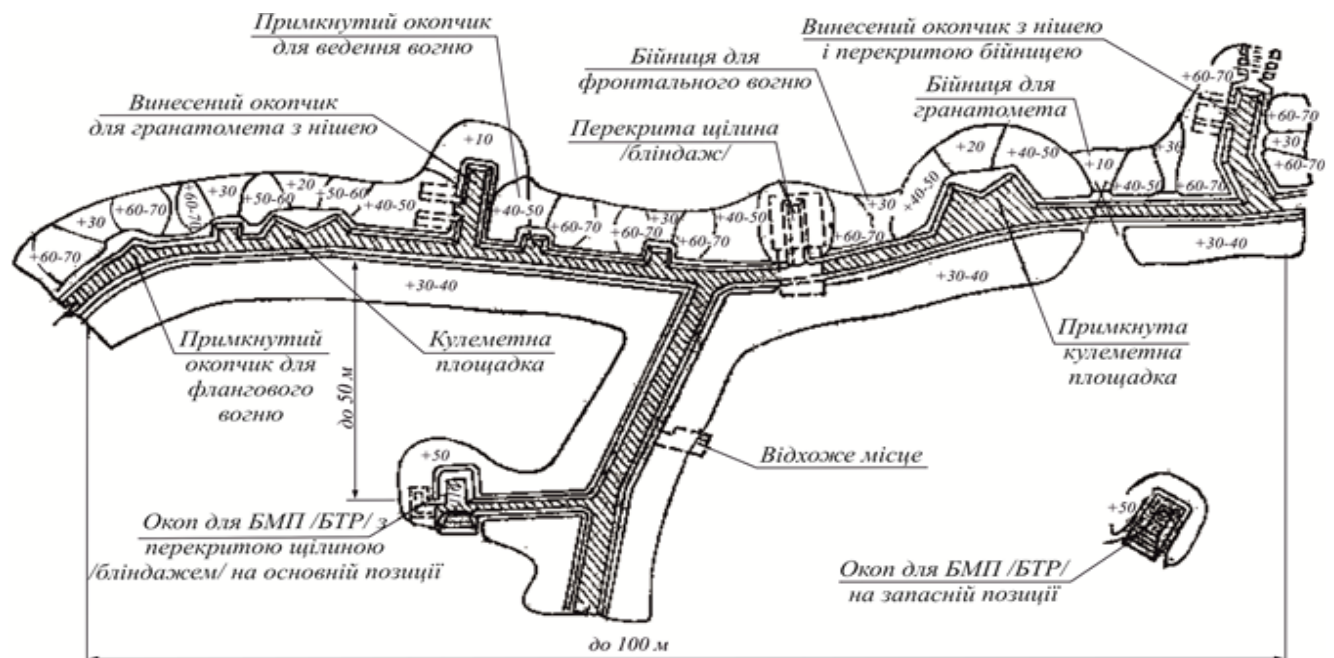

Рисунок 17.9 – обладнання позиції відділення на ділянці траншеї, відритої землерийною машиною

При наявності перед траншеєю мертвих просторів можуть додатково влаштовуватися винесені окопчики для стрілецької зброї. На обладнання позиції за допомогою піхотної лопати потрібно 160-240 люд/год., саперної лопати – 80-120 люд/год.

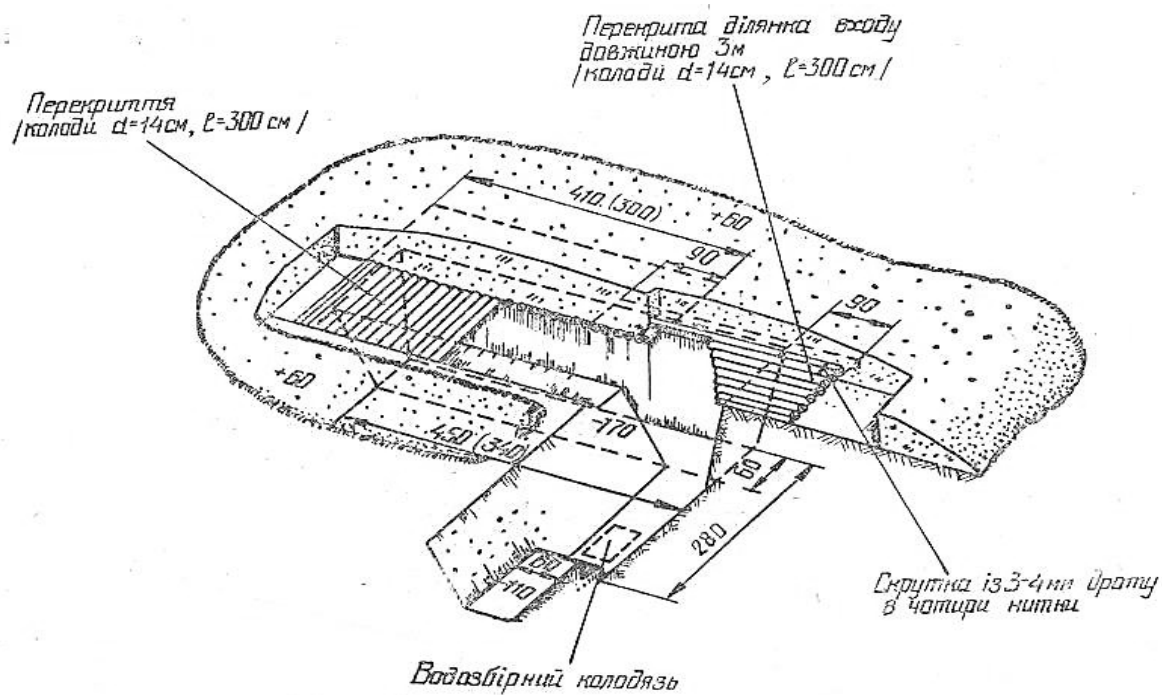

Рисунок 17.10 – перекрита щілина на відділення (розрахунок, екіпаж)

На влаштування окопу потрібно 24 (20) люд/год.

Матеріали: круглий ліс – 2,7 (2,3) м³, дрiт – 4 кг.

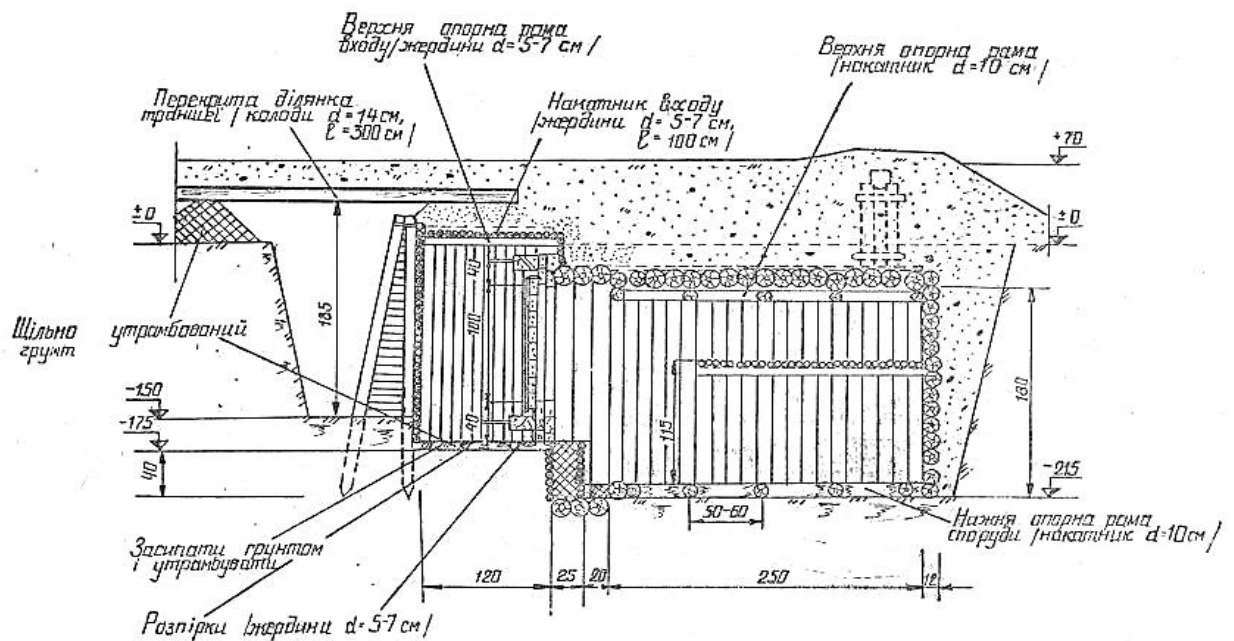
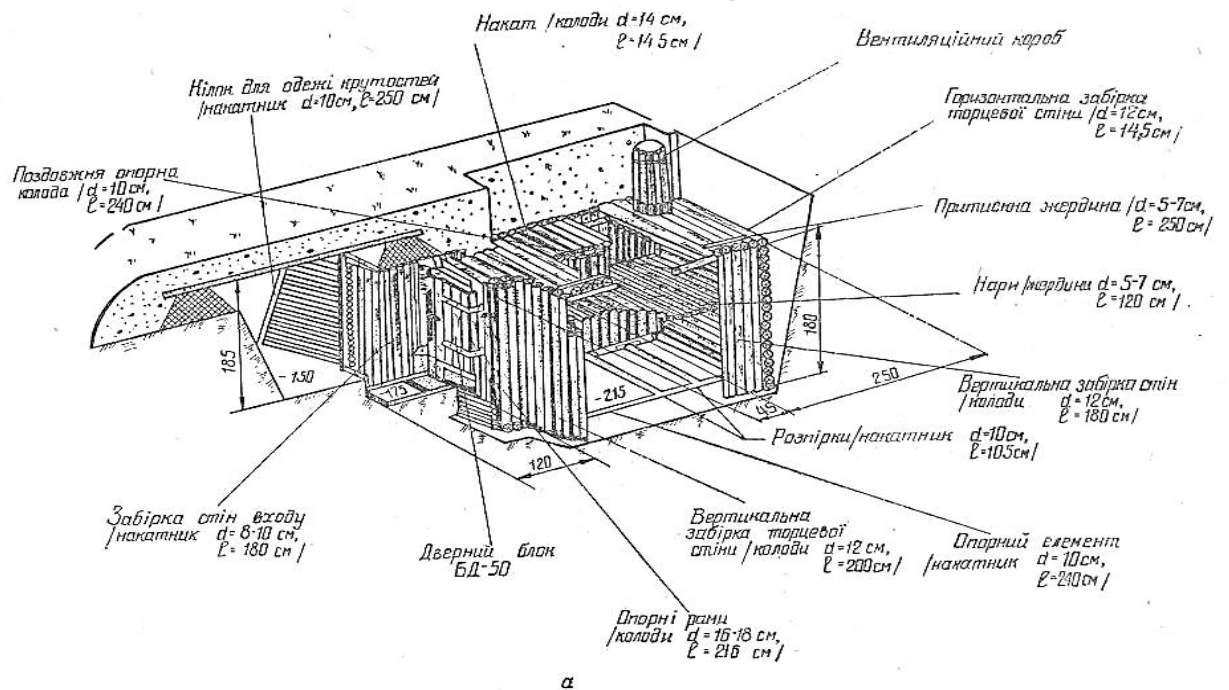

Рисунок 17.11 – бліндаж безврубочної конструкції:
 а – загальний вигляд; б – поздовжній розріз
 На влаштування бліндажу потрібно 90 люд/год.
 Матеріали: круглий ліс – 4,95 м³, дріт – 6,5 кг, цвяхи – 1,8 кг.

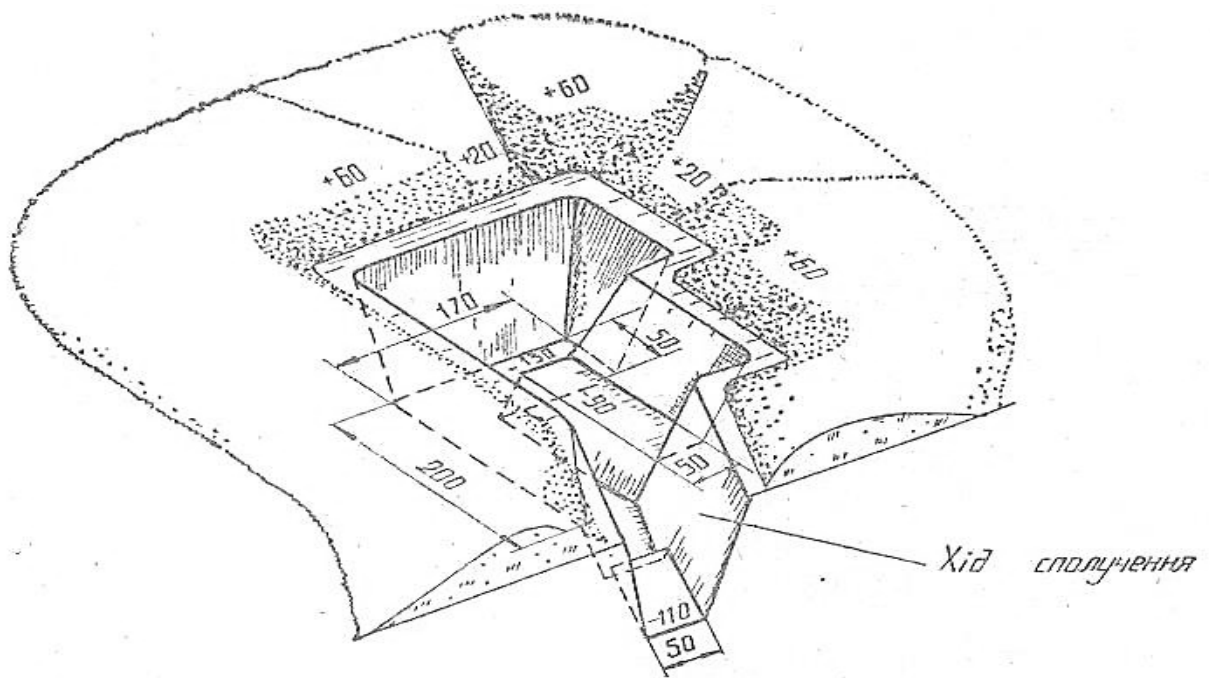

Рисунок 17.12 – відкрита споруда для спостереження командира взводу
На влаштування споруди за допомогою саперної лопати потрібно 5 люд/год.

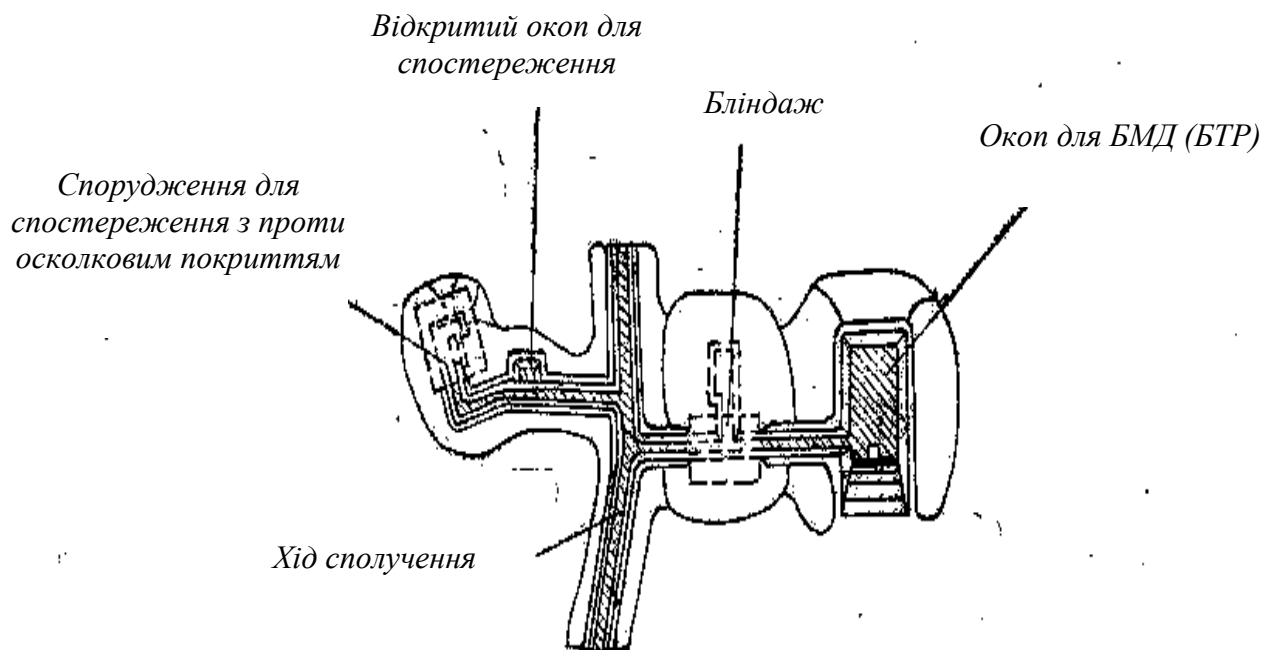

Рисунок 17.13 – фортифікаційне обладнання КСП взводу
На обладнання КСП потрібно 80 люд/год., 0,6 маш/год. ПЗМ-2.
Матеріали: круглий ліс – 7,5 м³, дріт – 8 кг.

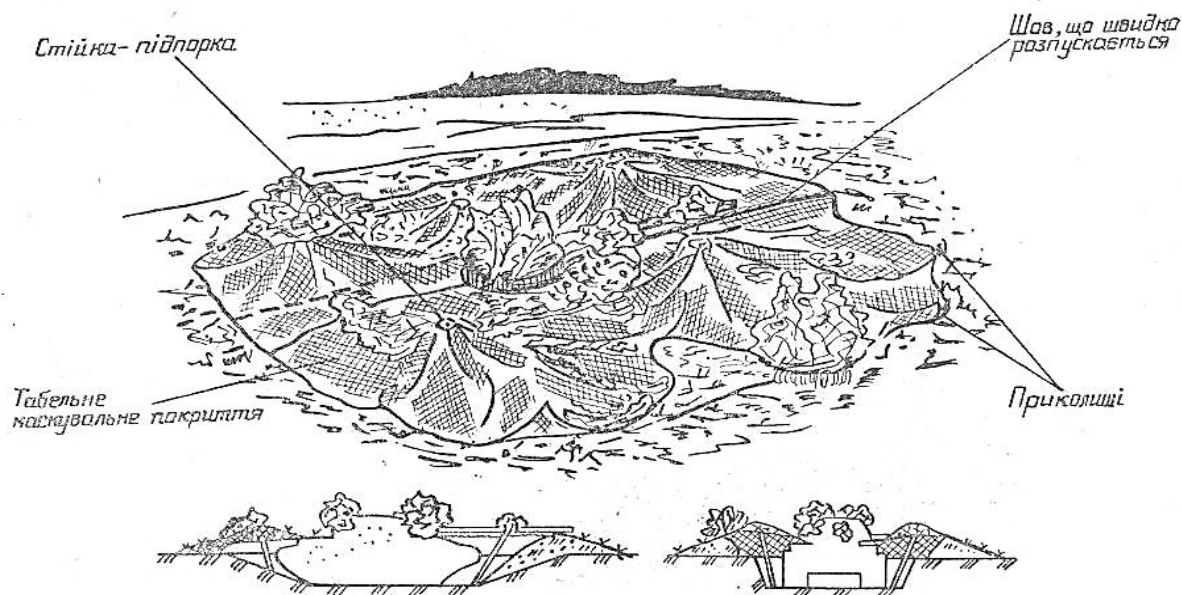

Рисунок 17.14 – маскування бойової техніки в окопі під фон місцевості (варіант)

На маскування потрібно 5 люд/год., табельний маскувальний комплект, місцевий маскувальний матеріал – 0,2 м³.

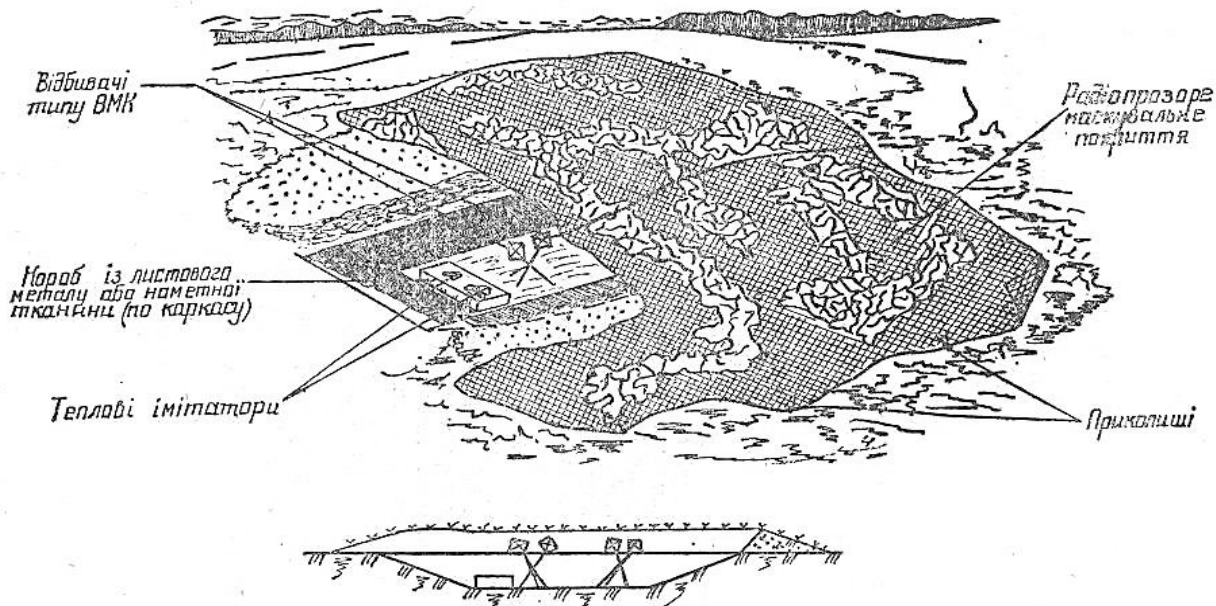
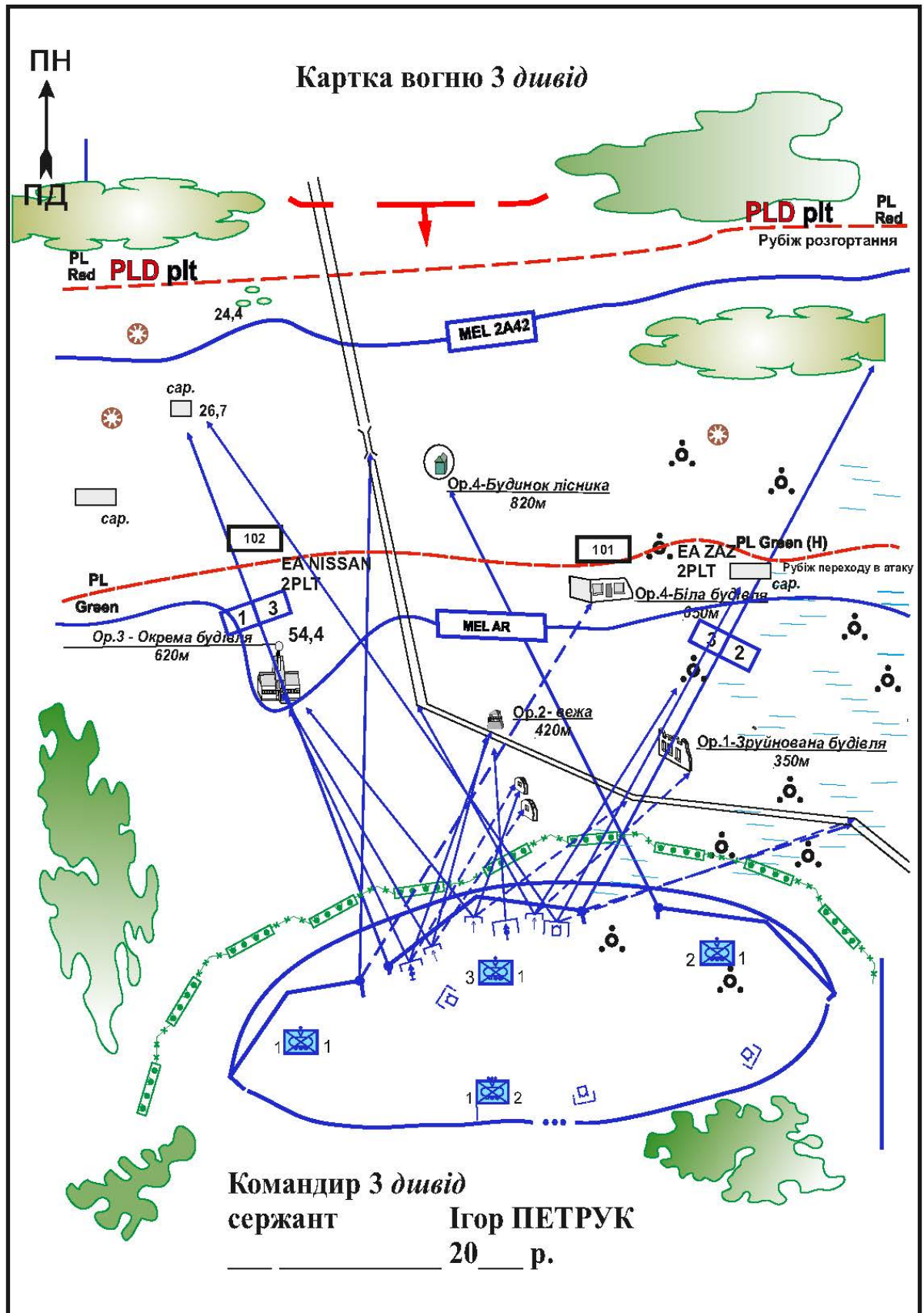
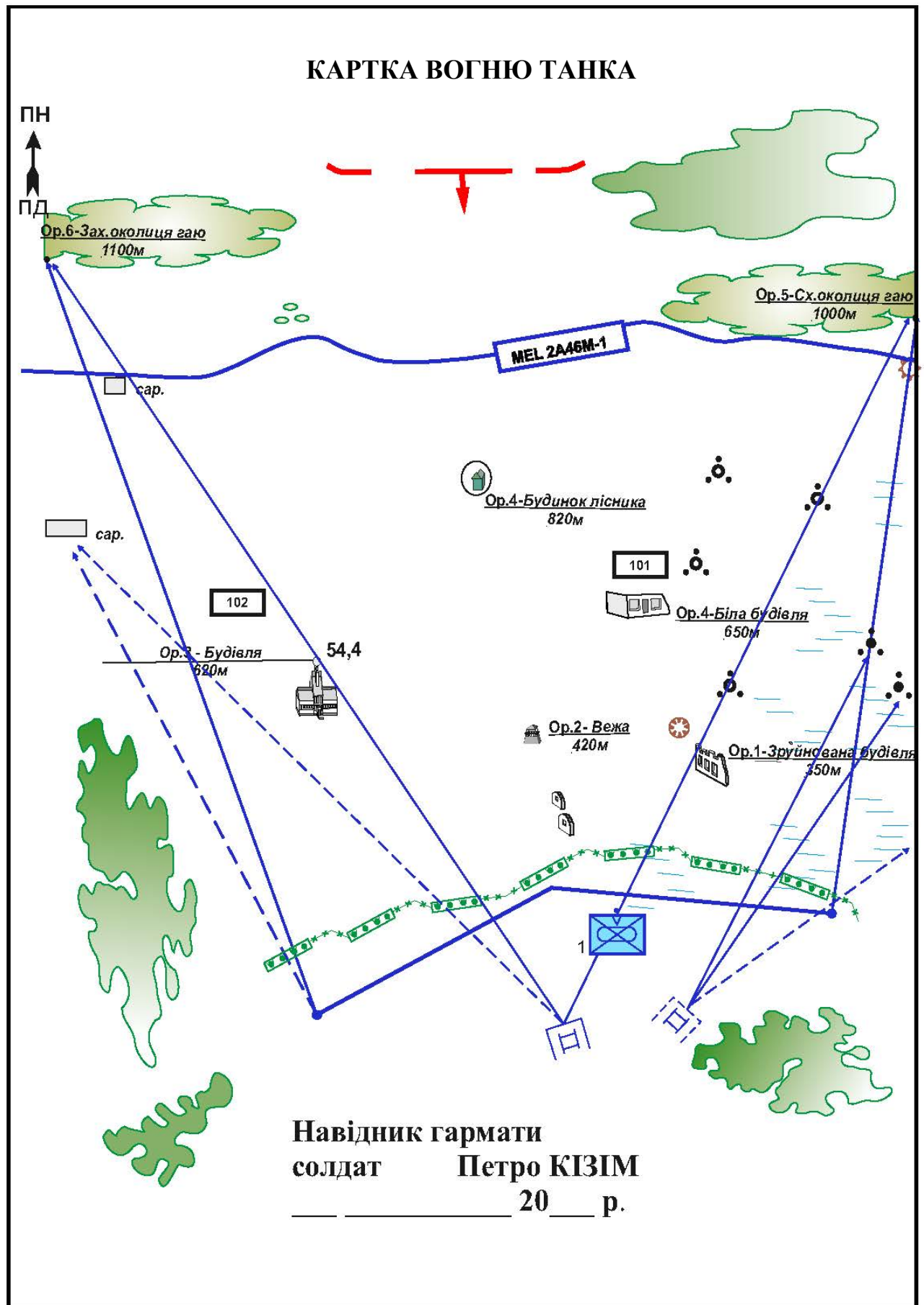
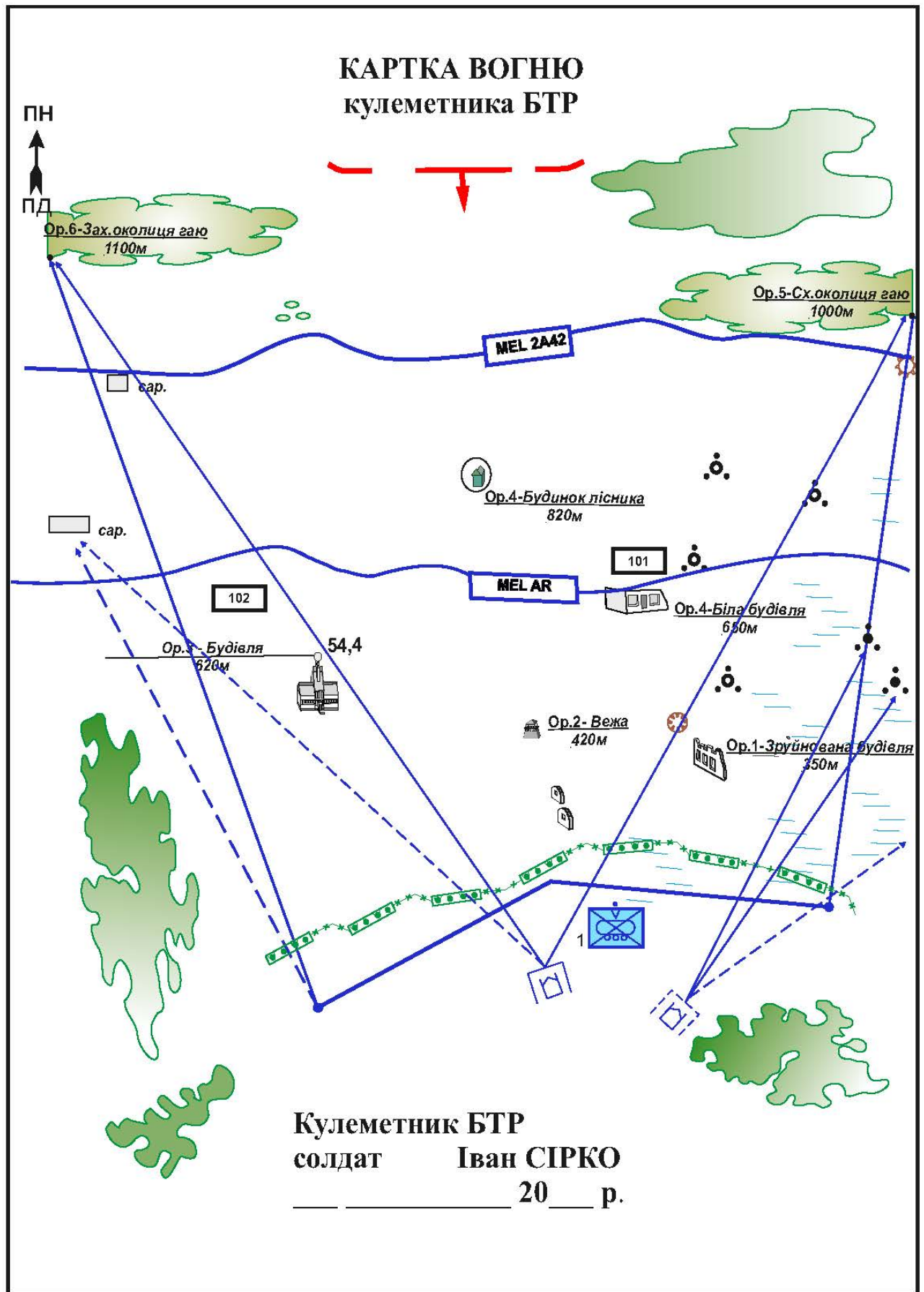

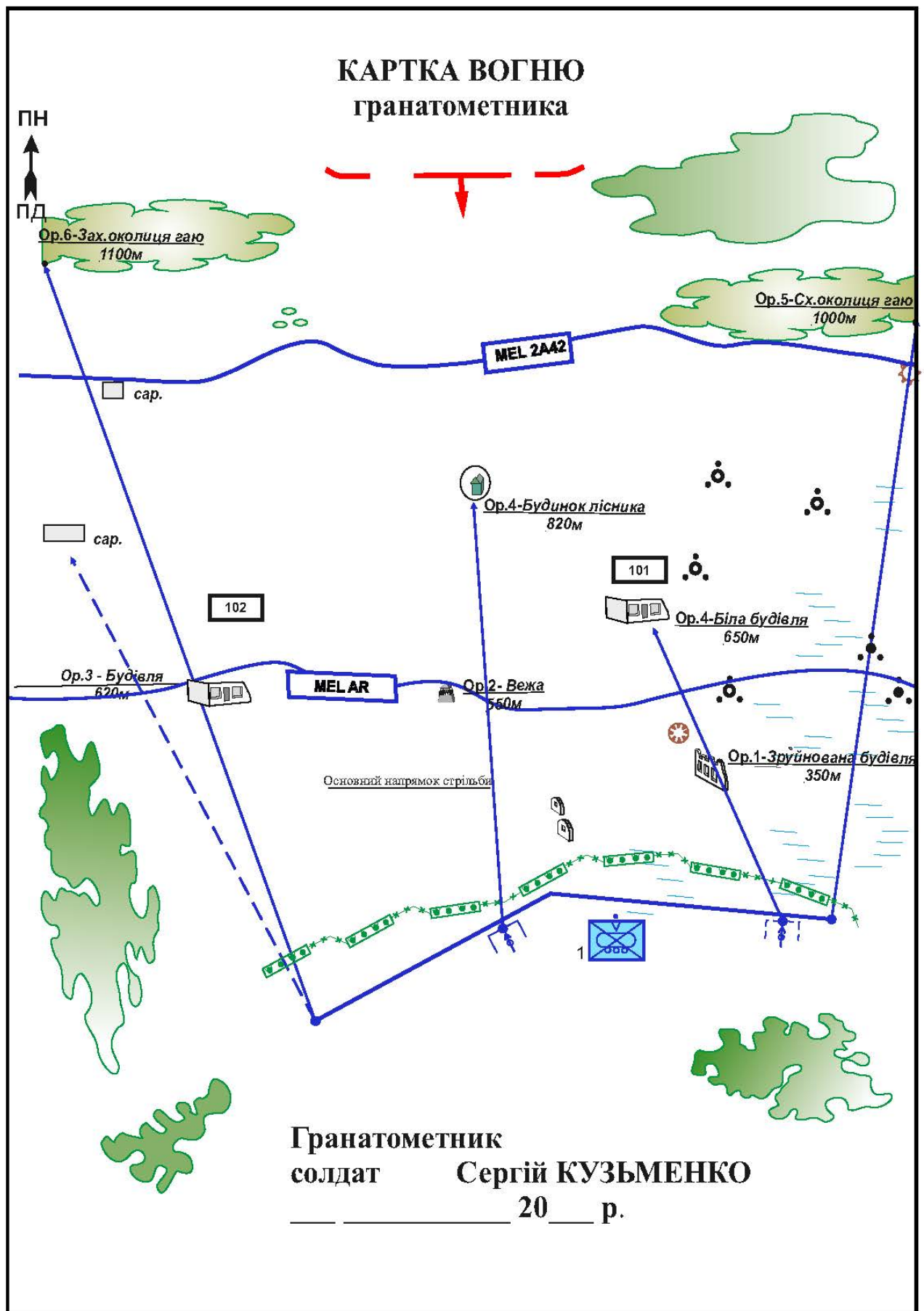
Рисунок 17.15 – імітація техніки в укритті (окопі) із застосуванням маскувальних засобів

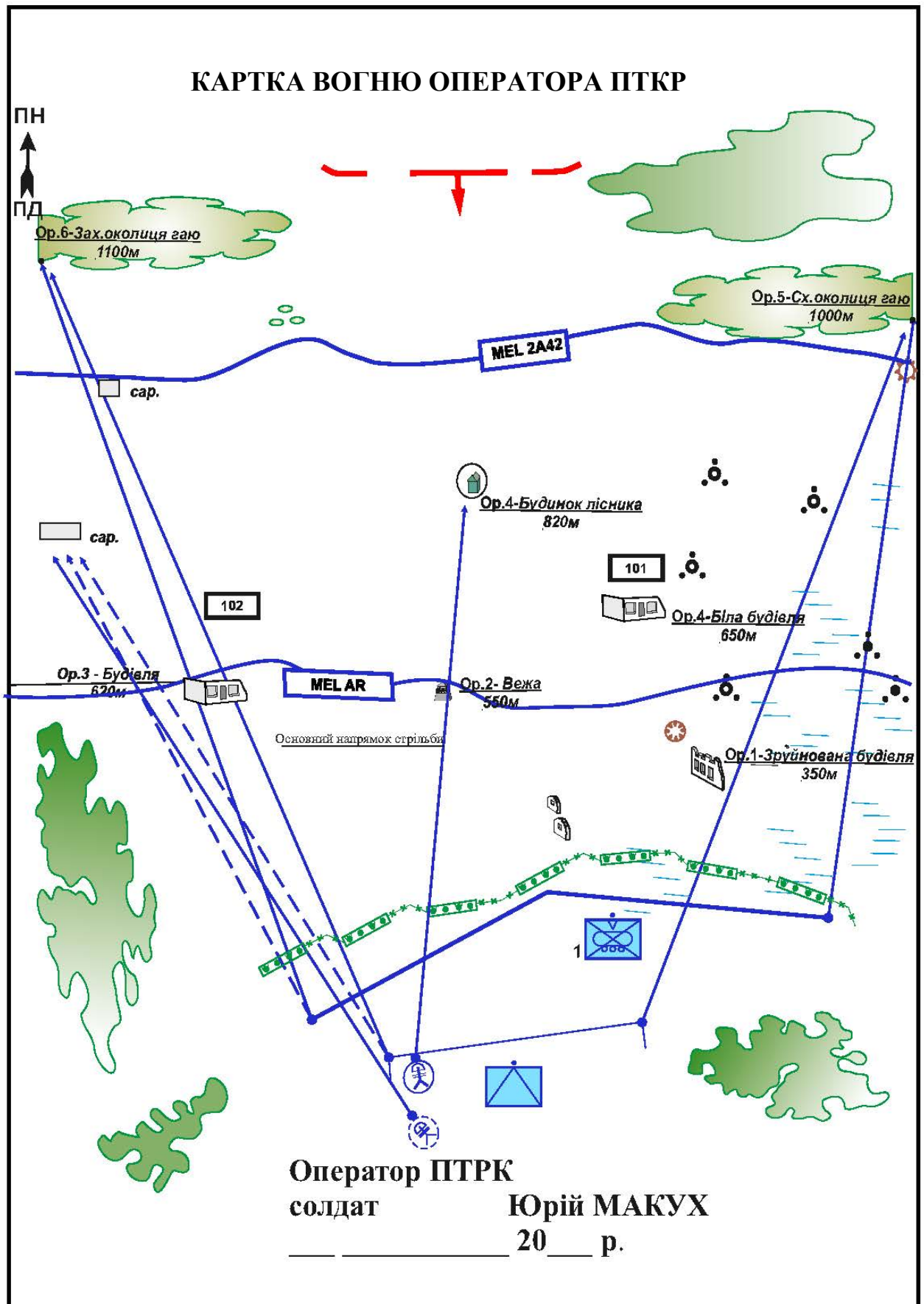
На влаштування потрібно 20 люд/год., маскувального покриття (12 x 18 м) – 1 шт., відбивачів типу ВМК – 4 шт., теплових імітаторів – 2 шт.

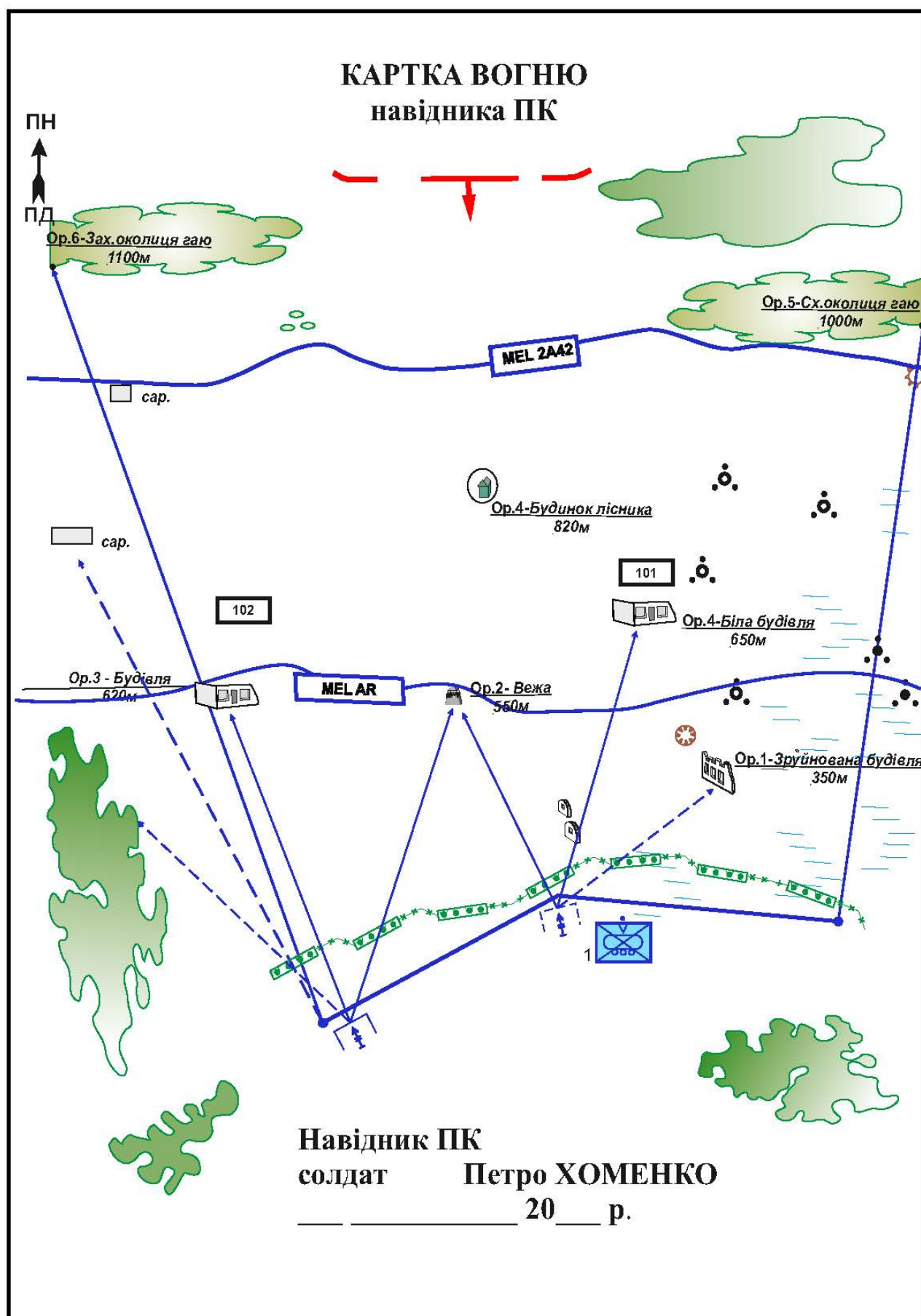

КАРТКА ВОГНЮ навідника ПК

ОБОВ'ЯЗКИ КОМАНДНОГО СКЛАДУ ВЗВОДУ**РІВЕНЬ ВІДДІЛЕННЯ
КОМАНДИР ВІДДІЛЕННЯ**

Командир відділення відповідає за бойову готовність та бойову підготовку особового складу відділення, готовність техніки і озброєння до виконання бойового завдання, уміле управління відділенням під час його виконання, забезпечення особового складу, збереження життя та здоров'я військовослужбовців, збереження і стан озброєння, боєприпасів, техніки та майна відділення, військову дисципліну у відділенні.

У бою місце командира відділення безпосередньо у бойовому порядку відділення.

Командир відділення зобов'язаний:

підтримувати відділення у постійній бойовій готовності, проводити його бойову підготовку та злагодження, тренування у діях в різних видах бою вдень та вночі;

знати тактику дій і способи застосування відділення у різних видах бою, вміти їх комбінувати та адаптувати до умов обстановки та характеру дій противника, з метою досягнення найбільшого успіху, вміло володіти усіма видами озброєння і техніки відділення;

знати обстановку, відомості про противника, його склад, тактику та характер дій, озброєння та техніку, маркування та знаки розпізнавання, доводити їх до особового складу відділення;

знати рішення командира взводу та порядок його виконання, знати бойове завдання відділення та підрозділів на два рівні вище, усвідомлювати задум командира взводу (що, де, коли та навіщо) і приймати рішення щодо способів та методів його виконання (як);

опрацьовувати та віддавати бойовий наказ командира відділення (доводити рішення на виконання бойового завдання) з використанням схеми або макету місцевості;

розробляти та періодично уточнювати схему руху (маневру), картку відділення, доводити підпорядкованому особовому складу орієнтири, встановлені старшим командиром та додаткові орієнтири, визначені командиром взводу, визначені сектори спостереження та ведення вогню військовослужбовцями, запасні (додаткові) позиції, напрямки (ділянки) ведення зосередженого вогню, чергові вогневі засоби відділення, порядок відкриття вогню з них та режим ведення вогню, вимагати від військовослужбовців опрацювання карток вогню (відповідно до картки вогню відділення), здійснювати бойовий розподіл особового складу відділення, його поділ на групи (підгрупи) у відповідності до порядку виконання бойового завдання;

організовувати перед боєм нанесення (оновлення, зміну) знаків розпізнавання на техніку та маркування особового складу відділення відповідно до знаків розпізнавання, визначених старшим начальником;

визначати завдання та управляти діями бойової (броньованої) машини відділення, розрахунками приданих (доданих) відділенню вогневих засобів;

за командою командира взводу убувати у складі рекогносцированої групи для проведення рекогносцировки майбутнього району виконання завдань за призначенням;

вступати та підтримувати взаємодію з командирами відділень (старшими на опорних пунктах) зліва та справа;

оцінювати готовність відділення до виконання бойового завдання та доповідати про готовність командира взводу;

організовувати систему управління у відділенні, у тому числі із урахуванням протидії засобів радіо-електронної боротьби противника, визначати основні та альтернативні засоби зв'язку, встановлювати сигнали управління і взаємодії, підтримувати у робочому стані засоби зв'язку, підтримувати стійкий зв'язок з командиром взводу, забезпечувати дотримання правил радіообміну та захисту інформації;

забезпечувати цілодобове ведення спостереження за противником, розвідку поля бою в смузї відповідальності відділення та сусідів, визначати положення цілей, наносити їх на схему та передавати отриману інформацію (дані) командирів взводу (головному сержанту взводу);

постійно аналізувати зміни в обстановці та своєчасно приймати відповідні рішення, проявляти дисципліновану ініціативу в управлінні відділенням, обираючи ефективні способи реалізації задуму командира взводу, заохочувати дисципліновану ініціативу визначених військовослужбовців при управлінні ними групами (підгрупами) відділення в ході виконання бойових завдань;

вміло управляти відділенням у бою, ефективно використовувати вогневі засоби відділення та результати вогневого ураження противника, нарощувати успіх, забезпечувати своєчасне та успішне виконання бойового завдання, дбати про збереження життя і здоров'я підпорядкованого особового складу (виконання завдання в першу чергу, люди - завжди);

в ході бою підтримувати бойовий дух військовослужбовців, їх моральну стійкість, не допускати паніки, бути особистим прикладом хоробрості та мужності у виконанні бойових завдань, згуртованості військовослужбовців відділення в єдину команду братів по зброї, мотивувати їх на успішне виконання бойового завдання;

доповісти командирів взводу про виконання бойового завдання (окремих етапів бойового завдання);

за потреби здійснювати виклик, наведення і коректування вогню артилерії (мінометів) та авіації через командира взводу (головного сержанта взводу);

постійно контролювати наявність матеріалів, своєчасно надавати запит на їх поповнення головному сержанту взводу, доповідати командирів взводу (головному сержанту взводу) про використання 0,5 та 0,75 запасів боєприпасів і

заправки пального, що носить (возьметься), своєчасно вживати заходів щодо їх поповнення, доводити до особового складу визначені місця боєпостачання;

після завершення бою перевіряти наявність особового складу, стан та комплектність озброєння, техніки відділення, засобів зв'язку, боєприпасів, невідкладно організовувати їх поповнення, проведення обслуговування озброєння та техніки, її дозаправку, чищення зброї та спорядження магазинів (стрічок, коробів) боєприпасами, відновлення зруйнованих в ході бою позицій;

проводити маскування позицій, озброєння та техніки відділення, облаштування ходів сполучень між ними, вимагати від особового складу дотримання режиму світло- та звукомаскування, правил безпеки використання мобільних телефонів під час виконання завдань за призначенням, постійно проводити роботу з покращення фортифікації та вдосконалення вогневих позицій і бліндажів (укриттів);

визначати порядок протидії повітряній розвідці противника, ведення вогню відділенням по малошвидкісних повітряних цілях на малих висотах;

визначати порядок надання первинної медичної (домедичної) допомоги пораненим військовослужбовцям, організації їх евакуації, доводити до особового складу визначені місця передачі поранених евакуаційним групам (бригадам), запитувати дозвіл на евакуацію пораненого військовослужбовця у командира взводу, а в разі відсутності та неможливості швидкого відновлення зв'язку з командиром взводу приймати рішення на евакуацію військовослужбовця самостійно, відповідно до характеру і ступеню його поранення;

доповідати головному сержанту взводу (командиру взводу) про поранених та загиблих (померлих) військовослужбовців, з позначенням місця поранення чи загибелі, часу та обставин;

здійснювати постійний контроль за особовим складом, озброєнням та технікою відділення, знати його бойовий та чисельний склад, перевіряти наявність особового складу не менше ніж два рази на добу, в ході перевірки та спілкування визначати їх фізичний і моральний стан;

контролювати підтримання озброєння та техніки відділення у постійний бойовій готовності до бойового застосування, своєчасно організовувати їх технічне обслуговування, здійснювати перевірку наявності та стану зброї, боєприпасів у відділенні не менше ніж два рази на добу;

забезпечувати дотримання особовим складом відділення норм міжнародного гуманітарного права;

підтримувати у відділенні належний рівень військової дисципліни, не допускати порушення особовим складом військової дисципліни, правил носіння військової форми одягу зі встановленими знаками розпізнавання, проявів безпечності та нехтування правилами використання індивідуальних засобів захисту на бойових позиціях, виховувати у них обов'язковість та дисциплінованість про виконання наказів та команд;

контролювати дотримання особовим складом правил поведінки зі зброєю та боєприпасами, не допускати порушень заходів безпеки при роботі з

озброєнням та технікою, проводити тренування з військовослужбовцями з навиків безпечного поводження зі зброєю;

піклуватися про особовий склад відділення, організовувати їх побут та відпочинок, виявляти проблемні питання, які виникають як у кожного окремого військовослужбовця, так і загальні проблемні питання підрозділу, не зволікаючи проводити роботу по їх вирішенню, доповідати командирі взводу (головному сержанту взводу);

здійснювати щоденне бойове інформування особового складу відділення;

здійснювати аналіз проведення дій після виконання кожного окремого завдання, або кожного етапу виконання завдання, а також за результатами проведених занять та тренувань;

доповідати головному сержанту взводу про стан справ у відділенні не менше ніж два рази на добу, а в разі надзвичайних подій та будь яких порушень – негайно;

вразі відсутності штатного заступника визначати свого заступника серед командирів груп відділення або серед найбільш підготовлених та досвідчених військовослужбовців рядового складу, з яким проводити заняття для набуття спроможностей в управлінні відділенням на випадок своєї відсутності (поранення, загибелі), постійно надавати необхідну інформацію (дані), що стосуються виконання визначеного бойового завдання;

виконувати обов'язки головного сержанта взводу у випадку його відсутності (поранення, загибелі).

КОМАНДИР ГРУПИ ВІДДІЛЕННЯ

Командир групи відділення відповідає за бойову готовність особового складу групи його підготовку та тренування для виконання визначених бойових завдань, уміле управління особовим складом групи під час його виконання, своєчасне та ефективне виконання команд і наказів командира відділення, збереження життя та здоров'я особового складу групи, згуртування особового складу, підтримання належного рівня військової дисципліни.

У бою місце командира групи відділення безпосередньо у бойовому порядку групи, як під час дій у складі відділення, так і при діях групи в якості автономної бойової одиниці.

Командир групи відділення зобов'язаний:

підтримувати особовий склад групи у постійній бойовій готовності, проводити підготовку, проводити підготовку та тренування особового складу групи до виконання визначеного їм бойового завдання;

постійно працювати над злагодженням дій особового складу групи, нарощенням їх ефективності та швидкості, вдосконаленням вербальної та невербальної тактичної комунікації військовослужбовців між собою, вдосконалення їх умінь та навичок з тактичної, вогневої підготовки і тактичної медицини, підвищення їх фізичної підготовленості та витривалості;

знати тактику дій і способи застосування відділення у різних видах бою, вміти управляти групою, як частиною (елементом) бойового порядку відділення у різних видах бою, або у якості автономної бойової одиниці при виконанні окремих (спеціальних) бойових завдань, забезпечувати успішне виконання визначених групі бойових завдань та її успішні дії в якості вогневої, маневреної, резервної групи (підгрупи) відділення тощо;

знати відомості про противника, його склад, тактику та характер дій, озброєння та техніку, маркування та знаки розпізнавання;

знати рішення командира відділення та порядок його виконання, знати бойове завдання групи та відділення, усвідомлювати задум командира взводу;

чітко формулювати та визначати військовослужбовцям групи завдання, передбачаючи їх взаємозаміну в разі потреби;

знати систему руху (маневру) групи, її місце у системі вогню відділення, орієнтири, встановлені старшим командиром та додаткові орієнтири, визначені командиром взводу, сектори спостереження та ведення вогню військовослужбовцями групи, запасні (додаткові) позиції, напрямки (ділянки) ведення зосередженого вогню, чергові вогневі засоби, порядок відкриття вогню, чергові вогневі засоби, порядок відкриття вогню з них та режим ведення вогню, організовувати опрацювання військовослужбовцями групи карток вогню, доводити їм бойовий розподіл особового складу відділення;

постійно підтримувати комунікацію (зв'язок) та взаємодію з командиром відділення, підтримувати в робочому стані засоби зв'язку, дотримуватись правил радіообміну та захисту інформації;

проявляти дисципліновану ініціативу в управлінні групою, обираючи найефективніші способи реалізації завдання командира відділення;

вміло управляти групою в бою, забезпечувати своєчасне та успішне виконання визначених їй завдань, збереження життя і здоров'я підпорядкованого особового складу (виконання завдань в першу чергу, люди завжди);

в ході бою підтримувати бойовий дух військовослужбовців, їх моральну стійкість, не допускати паніки, бути особистим прикладом хоробрості та мужності у виконанні бойових завдань, згуртовувати військовослужбовців, мотивувати їх на успішне виконання бойового завдання;

постійно контролювати наявність необхідного боєкомплекту та інших витратних матеріалів, доповідати командирі відділення про використання 0,5 та 0,75 запасів боєприпасів, що носяться;

після завершення бою доповідати командирі відділення про наявність особового складу, стан та комплектність зброї, засобів зв'язку, боєприпасів та потреби у їх поповненні, організовувати чищення зброї та спорядження магазинів (стрічок, коробів) боєприпасами, відновлення зруйнованих в ходжі бою позицій групи;

проводити маскування позицій групи, облаштування ходів сполучень між ними, постійно проводити роботу з фортифікації та вдосконалення вогневих позицій і бліндажів (укриттів) групи;

визначати порядок надання первинної медичної (домедичної) допомоги пораненим військовослужбовцям групи, доводити порядок їх евакуації;

доповідати командирі відділення про загиблих та поранених військовослужбовців, з позначенням місця загибелі чи поранення, часу та обставин;

здійснювати постійний контроль за особовим складом та зброєю групи;

контролювати підтримання зброї (озброєння, техніки) групи у постійній готовності до бойового застосування, здійснювати контроль наявності та стану зброї, боєприпасів у групі цілодобово;

забезпечити дотримання особовим складом групи норм міжнародного гуманітарного права;

не допускати порушення особовим складом групи військової дисципліни, носіння військової форми одягу зі встановленими знаками розпізнавання, проявів безпечності та нехтування правилами використання індивідуальних засобів захисту;

контролювати дотримання особовим складом правил поведінки зі зброєю та боєприпасами, вимагати дотримання правил безпечного поведінки зі стрілецькою зброєю;

піклуватися про підпорядкований особовий склад, організовувати їх побут та відпочинок, доповідати командирі відділення виявлені проблемні питання проблемні питання, які виникають у військовослужбовців;

визначати свого заступника серед найбільш підготовлених та досвідчених військовослужбовців рядового складу (як правило-старший стрілець), з яким проводити заняття для набуття спроможностей в управлінні групою на випадок своєї відсутності (поранення, загибелі) командира групи, та постійно надавати необхідну інформацію (дані), що стосуються виконання визначеного бойового завдання;

виконувати обов'язки командира відділення у випадку його відсутності (поранення, загибелі).

КОМАНДИР БОЙОВОЇ (БРОНЬОВАНОЇ) МАШИНИ ВІДДІЛЕННЯ

Командир бойової (броньованої) машини відділення відповідає за бойову готовність екіпажу бойової (броньованої) машини відділення, справність бойової (броньованої) машини та її озброєння, їх своєчасне обслуговування, правильну експлуатацію, постійну готовність до бойового застосування, уміле керівництво екіпажем та управління діями бойової (броньованої) машини, відповідно до поставленого бойового завдання, збереження життя здоров'я особового складу відділення, підтримання належного рівня військової дисципліни

У бою місце бойової (броньованої) машини відділення безпосередньо у бойовому порядку відділення, відповідно до рішення командира відділення.

Командир бойової (броньованої) машини відділення зобов'язаний:

підтримувати екіпаж бойової машини (броньованої машини) у постійній бойовій готовності, проводити підтримання та вдосконалення навченості військовослужбовців екіпажу, їх тренування у діях щодо підготовки бойової (броньованої) машини до бойового застосування, управління нею та її

озброєнням у різних видах бою, усунення можливих поломок та відновлення працездатності;

знати тактику дій і способи застосування відділення у різних видах бою, вміти управляти діями бойової (броньованої) машини, як частиною (елементом) бойового порядку відділення у різних видах бою, забезпечувати успішне виконання визначених бойовій (броньованій) машині, у взаємодії піхотними групами відділення;

знати відомості про противника, його склад, тактику та характер дій, озброєння та техніку, маркування та знаки розпізнавання;

знати рішення командира відділення та порядок його виконання, знати завдання бойової (броньованої) машини та відділення, усвідомлювати задум командира взводу;

чітко формулювати та визначати військовослужбовцям екіпажу завдання, передбачаючи їх взаємозаміни в разі потреби;

знати схему руху бойової (броньованої) машини, її місце у бойовому порядку відділення, орієнтири, встановлені старшим командиром та додаткові орієнтири, визначені командиром взводу, сектори (напрямки) ведення вогню бойовою (броньованою) машиною, рубежі, запасні (додаткові) позиції, порядок відкриття, ведення та перенесення вогню, опрацьовувати картку вогню бойової (броньованої) машини, знати порядок дій бойової (броньованої) машини у різних умовах обстановки;

постійно підтримувати комунікацію (зв'язок) та взаємодію з командиром відділення, підтримувати в робочому стані засоби зв'язку, дотримуватися правил радіообміну та захисту інформації;

вміло управляти діями бойової (броньованої) машини у бою, забезпечувати своєчасне та успішне виконання визначених їй завдань, безпечне перевезення піхотного десанту відділення, своєчасну доставку його до місця спішування та підбір з місця завантаження на борт (евакуації), ефективне використання вогневих можливостей озброєння бойової (броньованої) машини для прикриття піхотних груп відділення, знищення броньованої техніки, вогневих засобів та живої сили противника, а також повітряних цілей;

вести розвідку цілей, визначати їх пріоритетність, управляти вогнем бойової (броньованої) машини, надавати цілевказання оператору-навіднику;

в ході бою підтримувати бойовий дух військовослужбовців, їх моральну стійкість, не допускати паніки бути особистим прикладом хоробрості та мужності у виконанні бойових завдань, згуртовувати військовослужбовців, мотивувати їх на успішне виконання бойового завдання;

постійно контролювати наявність необхідного боєкомплекту та інших витратних матеріалів, доповідати командирі відділення про використання 0,5 та 0,75 запасів боєприпасів і заправки пального, що возяться;

після завершення бою доповідати командирі відділення про наявність особового складу, стан бойової (броньованої) машини та її озброєння, засобів зв'язку, боєприпасів в заправки пального, потреби у їх поповненні, організовувати чищення озброєння та обслуговування технічних вузлів та агрегатів бойової (броньованої) машини;

проводити маскування бойової (броньованої) машини та її позицій;
визначати порядок надання первинної медичної (домедичної) допомоги пораненим військовослужбовцям екіпажу, доводити порядок їх евакуації;

доповідати командирі відділення про загиблих та поранених військовослужбовців, з позначенням місця загибелі чи поранення, часу та обставин;

здійснювати постійний контроль за особовим складом та зброєю екіпажу бойової (броньованої) машини;

контролювати підтримання бойової (броньованої) машини, її озброєння та зброї військовослужбовців екіпажу у постійній готовності до бойового застосування, при кожній можливості проводити вивірку озброєння бойової (броньованої) машини та перевірку його бою, організовувати обслуговування бойової (броньованої) машини та озброєння, забезпечувати її правильну експлуатацію, з урахуванням пори року та умов зовнішнього середовища;

забезпечити дотримання особовим складом екіпажу норм міжнародного гуманітарного права;

не допускати порушення військовослужбовцями екіпажу військової дисципліни, правил носіння військової форми одягу зі встановленими знаками розпізнавання, проявів безпечності та нехтування правилами використання індивідуальних засобів захисту;

контролювати дотримання військовослужбовцями екіпажу правил поведінки зі зброєю та боєприпасами, вимагати дотримання правил безпеки при роботі з озброєнням та бойовою (броньованою) машиною;

піклуватися про підпорядкований особовий склад, організовувати їх побут та відпочинок, доповідати командирі відділення виявлені проблемні питання, які виникають у військовослужбовців;

визначати свого заступника серед членів екіпажу (як правило-оператор-навідник), з яким проводити заняття для набуття спроможностей в управлінні бойовою (броньованою) машиною в разі відсутності (поранення, загибелі) командира бойової (броньованої) машини, та постійно надавати необхідну інформацію (дані), що стосуються виконання визначеного бойового завдання.

РІВЕНЬ ВЗВОДУ

КОМАНДИР ВЗВОДУ

Командир взводу відповідає за бойову готовність та бойову підготовку взводу, підготовку його підрозділів, техніки і озброєння до виконання бойового завдання, уміле управління взводом під час його виконання, своєчасне та успішне виконання поставленого бойового завдання, всебічне забезпечення підрозділів, збереження життя та здоров'я військовослужбовців, збереження і стан озброєння, боєприпасів, техніки та майна взводу, військову дисципліну у взводі.

У бою місце командира взводу безпосередньо у бойовому порядку взводу.

Командир взводу зобов'язаний:

підтримувати взвод у постійній бойовій готовності, проводити його бойову підготовку та злагодження, тренування у діях в різних видах бою вдень та вночі;

знати тактику дій і способи застосування взводу у різних видах бою, вміти їх комбінувати і адаптувати до умов обстановки та характеру дій противника, з метою досягнення найбільшого успіху, вміло володіти усіма видами озброєння і техніки взводу;

знати обстановку, відомості про противника, його склад, тактику та характер дій, озброєння та техніку, маркування та знаки розпізнавання, доводити їх до особового складу взводу особисто або через головного сержанта взводу;

знати рішення командира роти та порядок його виконання, знати бойове завдання взводу та підрозділів на два рівня і вище, усвідомлювати задум командира роти (що, де, коли та навіщо) і приймати рішення щодо способів та методів його виконання (як);

організовувати та проводити рекогносцировку майбутнього району виконання завдань за призначенням;

здійснювати планування бою, виробляти замисел, приймати рішення, опрацьовувати та віддавати бойовий наказ командира взводу (доводити рішення на виконання бойового завдання) з використанням карти (схеми) або макету місцевості;

розробляти та періодично уточнювати схему руху (маневру), схему взводного опорного пункту, доводити командирам відділень та головному сержанту взводу орієнтири, встановлені старшим командиром та додаткові орієнтири, визначені командиром взводу, визначати напрямки (сектори) спостереження та ведення вогню підрозділами взводу, запасні (додаткові) позиції, напрямки (ділянки) ведення зосередженого вогню, чергові вогневі засоби взводу, порядок відкриття вогню з них та режим ведення вогню, вимагати від командирів відділень опрацювання карток відділень (відповідно до схеми взводного опорного пункту), здійснювати бойовий розподіл особового складу взводу;

своєчасно доводити сержантському складу взводу знаки розпізнавання, встановлені старшим начальником, для їх нанесення (оновлення, заміну) на техніку та маркування особового складу;

визначати завдання та управляти діями бойової (броньованої) машини командира взводу, розрахунками (обслугами) приданих (доданих) взводу вогневих засобів особисто або через головного сержанта взводу;

вступати та підтримувати взаємодію з командирами взводів злів та справа; оцінювати готовність взводу до виконання бойового завдання та доповідати про готовність командира роти;

здійснювати управління ризиками при організації та в ході виконання взводом визначених завдань за призначенням;

організовувати систему управління у взводі, у тому числі з урахуванням протидії засобів радіо-електронної боротьби противника, визначати основні та альтернативні способи зв'язку, встановлювати сигнали управління та взаємодії, підтримувати стійкий зв'язок з командиром роти, забезпечувати дотримання правил радіообміну та захисту інформації;

забезпечувати цілодобове ведення спостереження за противником, розвідку поля бою в смузі відповідальності взводу та сусідів, визначати положення цілей, наносити їх на карту (схему) та передавати отриману інформацію (дані) командира роти;

постійно аналізувати зміни в обстановці та приймати відповідні рішення, проявляти дисципліновану ініціативу в управлінні взводом, обираючи найефективніші способи реалізації задуму командира роти, впроваджувати філософію децентралізованого управління у взводі та заохочувати дисципліновану ініціативу командирів відділень в ході виконання бойових завдань;

вміло управляти взводом у бою, ефективно використовувати вогневі засоби взводу та результати вогневого ураження противника, нарощувати успіх, забезпечувати своєчасне та успішне виконання бойового завдання, дбати про збереження життя та здоров'я підпорядкованого особового складу (виконання завдання в першу чергу, люди-завжди);

в ході бою підтримувати бойовий дух військовослужбовців, їх моральну стійкість, бути особистим прикладом хоробрості та мужності у виконанні бойових завдань, за будь-яких умов здійснювати впевнене управління підрозділами взводу, проявляти рішучість та виваженість прийнятті рішень;

доповідати командира роти про виконання бойового завдання (окремих етапів бойового завдання);

за потреби здійснювати виклик, наведення та коректування вогню артилерії (мінометів) та авіації особисто, або уповноважувати для цього головного сержанта взводу;

організовувати всебічне забезпечення підрозділів через головного сержанта взводу, своєчасно опрацьовувати та подавати заявки на отримання боєприпасів, матеріально-технічних засобів, продуктів харчування та питної води тощо командира роти;

постійно контролювати наявність необхідного боєкомплекту та інших витратних матеріалів, своєчасно доповідати про потребу щодо їх поповнення командира роти, доповідати командира роти про використання 0,5 та 0,75 запасів

боєприпасів і заправки пального, що носяться (возяться), своєчасно вживати заходів щодо їх поповнення;

після завершення бою перевіряти наявність особового складу, стан та комплектність озброєння, техніки взводу, засобів зв'язку, боєприпасів, невідкладно організовувати через головного сержанта взводу їх поповнення, проведення обслуговування озброєння та техніки, її дозаправку, чищення зброї та спорядження магазинів (стрічок, коробів) боєприпасами, відновлення зв'язку;

організовувати маскування позицій, озброєння та техніки взводу, облаштування ходів сполучень між ними, роботу з покращення фортифікації та вдосконалення вогневих позицій і бліндажів (укриттів);

визначати порядок протидії повітряній розвідці противника, ведення вогню взводу по малошвидкісних повітряних цілях на малих висотах;

здійснювати загальний контроль та координацію за наданням первинної медичної (домедичної) допомоги пораненим військовослужбовцям, надавати дозвіл на їх евакуацію, відповідно до характеру та ступеню поранення, контролювати винесення з бою та евакуацію тіл загиблих (померлих) військовослужбовців;

доповідати командирі роти про втрати особового складу, озброєння та техніки у взводі, поранених та загиблих (померлих) військовослужбовців, з позначенням місця поранення чи загибелі (смерті), часу та обставин;

здійснювати контроль за особовим складом, озброєнням та технікою взводу, знати його бойовий та чисельний склад, організовувати перевірку наявності особового складу сержантським складом взводу, за необхідності здійснювати перевірку особисто;

контролювати підтримання озброєння та техніки взводу у постійній готовності до бойового застосування, своєчасно організовувати їх технічне , у випадку пошкодження техніки та озброєння – негайно доповідати командирі роти та організовувати (здійснювати) їх ремонт;

вчасно організувати технічне обслуговування техніки і озброєння, а у разі їх пошкодження – доповідати командирі роти та організувати евакуацію та ремонт;

знати повітрянодесантну техніку взводу, правила її експлуатації та підготовки до десантування і мати допуск на право проведення контрольного та передполітного огляду техніки, підготовленої до десантування;

знати Настанову з повітрянодесантної служби;

утримувати в постійній готовності до застосування повітрянодесантну техніку;

керувати підготовкою особового складу і бойової техніки до десантування, ретельно контролювати всі етапи укладання парашутів та багатокупольних парашутних систем;

особисто перевіряти парашути і готовність особового складу взводу до виконання стрибка із парашутом перед посадкою в літак (вертоліт);

вміти виконувати обов'язки випускаючого;

забезпечувати дотримання особовим складом взводу норм міжнародного гуманітарного права;

підтримувати у взводі належний рівень військової дисципліни, грамотно застосовувати надані дисциплінарні права щодо заохочення та покарання підпорядкованих військовослужбовців;

контролювати дотримання особовим складом заходів безпеки при роботі з боєприпасами, озброєнням та технікою;

піклуватися про особовий склад взводу, забезпечувати їх побут та відпочинок, здійснювати вирішення усіх проблемних питань, в разі потреби доповідати про них командирі роти;

здійснювати аналіз проведених дій з головним сержантом взводу та командирами відділень після виконання кожного окремого завдання, або кожного етапу виконання завдання, а також результатами проведених занять та тренувань;

організовувати збір, узагальнення та аналіз отриманого підрозділами взводу досвіду виконання завдань за призначенням, його впровадження в заходи підготовки особового складу та відділень, врахування при плануванні та організації бою, проводити роботу над помилками;

повідомити командирі роти про стан справ у взводі не менш ніж два рази на добу, а в разі надзвичайних подій та будь-яких порушень – негайно;

постійно надавати необхідну інформацію (дані), що стосується виконання визначеного бойового завдання головному сержанту взводу;

виконувати обов'язки командира роти у випадку його відсутності (поранення, загибелі).

ГОЛОВНИЙ СЕРЖАНТ ВЗВОДУ

Головний сержант взводу відповідає за індивідуальну підготовку рядового та сержантського складу взводу, злагодження їх дій у складі відділень, повне виконання визначених обов'язків сержантським складом взводу, своєчасний збір та узагальнення потреб відділень у всебічному забезпеченні, організацію технічного обслуговування та утримання озброєння і техніки взводу в постійній готовності до бойового застосування, дотримання військової дисципліни солдатами та сержантами;

У бою місце головного сержанта взводу на командно-спостережному пункті взводу, або у складі одного із відділень на найбільш складному напрямку, або старшим групи бойових (броньованих) машин у разі створення доданого елемента бойового порядку.

Головний сержант взводу зобов'язаний:

приймати участь у підтриманні взводу у постійній бойовій готовності, організовувати проведення командирами відділень підготовки особового складу, злагодження відділень, їх тренування у діях в різних видах бою вдень та вночі, приймати участь у злагодженні взводу;

проводити заняття з сержантським складом, підтримувати та вдосконалювати їх навченість з питань організації виконання бойових завдань, управління особовим складом, вогнем та маневром, проведення з особовим складом занять з бойової підготовки;

знати тактику дій і способів застосування взводу у різних видах бою, вміло володіти усіма видами озброєння і техніки взводу;

знати обстановку, відомості про противника, його склад, тактику та характер дій, озброєння та техніку, маркування та знаки розпізнавання, доводити їх до сержантського складу взводу;

знати рішення командира взводу та порядок його виконання, знати бойове завдання взводу та підрозділів на два рівні вище, усвідомлювати задум командира роти (що, де, коли та навіщо);

приймати участь у проведенні рекогносцировки майбутнього району виконання бойових завдань за призначенням або проводити її особисто;

приймати участь у плануванні бою, розробці схеми руху (маневру), схеми взводного опорного пункту, перевіряти знання командирами відділень орієнтирів, напрямків (секторів) спостереження та ведення вогню, запасних (додаткових) позицій, напрямків (ділянок) ведення зосередженого вогню, порядку відкриття та режими вогню з чергових вогневих засобів, надавати їм методичну допомогу у опрацюванні карток відділень, перевіряти їх відповідність схемі взводного опорного пункту, перевіряти картки вогню військовослужбовців відділень, контролювати своєчасне нанесення (оновлення, зміну) розпізнавальних знаків (позначок) своїх сил на техніці та маркування особового складу у відділеннях, організовувати взаємодію командирів відділень між собою;

за рішенням командира взводу управляти діями бойової (броньованої) машини командира взводу, розрахунками приданих (доданих) взводу вогневих засобів;

оцінювати готовність командирів відділень до виконання завдань та доповідати про їх готовність командирів взводу;

надавати командирів взводу пропозиції (рекомендації) щодо використання відділень на тому чи іншому напрямку або для виконання того чи іншого завдання, відповідно до рівня професійної компетентності, досвіду і спроможностей командирів відділень;

приймати участь в управлінні ризиками при організації та в ході виконання взводом визначених завдань за призначенням;

слідкувати за підтриманням в робочому стані засобів зв'язку взводу, організовувати своєчасне перекодування (перепрограмування) радіостанцій взводу, вимагати від особового складу дотримання правил ведення радіообміну та збереження інформації, проводити радіо тренування;

контролювати цілодобове ведення спостереження за противником, розвідку поля бою у смузі відповідальності взводу та сусідів, за рішенням командира взводу працювати із робочою картою (схемою) командира взводу, наносити на неї цілі та об'єкти, зміни в обстановці;

заохочувати дисципліновану ініціативу сержантського складу взводу в ході виконання бойових завдань;

приймати участь в управлінні взводом, надавати допомогу командирів взводу в управлінні підрозділами взводу у бою;

в ході бою підтримувати бойових дух військовослужбовців, їх моральну стійкість, безпосередньо на бойових позиціях, бути особистим прикладом хоробрості та мужності у виконанні бойових завдань та подолання всіх складнощів, надавати підтримку командирам відділень в управлінні підрозділами взводу у бою;

за рішенням командира взводу здійснювати виклик, наведення і коректування вогню артилерії (мінометів) та авіації;

здійснювати всебічне забезпечення особового складу та підрозділів через головного сержанта роти або безпосередньо через сержанта матеріального забезпечення (старину) роти, своєчасно надавати запит на поповнення боєприпасів, матеріально-технічних засобів, продуктів харчування та питної води тощо головному сержанту роти (сержанту з матеріального забезпечення (старшині) роти), організовувати їх отримання та доставку до відділень, доводити командирам відділень визначені місця постачання;

після завершення бою збирати від командирів відділень дані щодо наявності особового складу, стану та комплектності озброєння і техніки відділення, засобів зв'язку, боєприпасів, доповідати їх командирі взводу та невідкладно організовувати їх поповнення, проведення обслуговування озброєння та техніки, її дозаправку, чищення зброї та спорядження магазинів (стрічок, коробів) боєприпасами у відділеннях, відновлення зруйнованих в ході бою позицій, відновлення зв'язку;

організовувати маскування командно-спостережного пункту взводу, його охорону та оборону;

перевіряти якість маскування позицій, озброєння та техніки взводу, стан вогневих позицій і бліндажів (укриттів), знання бойового розподілу особовим складом відділень та його готовність до дій за сигналами управління вдень та вночі;

призначати військовослужбовців взводу для несення служби на об'єктах (позиціях) взводу та на загальних об'єктах роти, визначати графіки заміщення військовослужбовців на постах (об'єктах), контролювати несення служби черговими вогневими засобами, спостерігачами та чатовими, їх своєчасну заміну та відпочинок;

визначати порядок здійснення евакуації поранених з поля бою, координувати роботу бойового медика взводу, доводити командирам відділення визначені місця передачі поранених евакуаційним групам (бригадам);

організовувати винесення з поля бою та евакуацію тіл загиблих (померлих) військовослужбовців, за можливості здійснюючи їх ідентифікацію, надавати інформацію щодо особи загиблого (померлого), місця та обставин його загибелі (смерті) до штабу батальйону безпосередньо або через головного сержанта роти;

вести облік втрат особового складу, озброєння та техніки у взводі та своєчасно інформувати про них командира взводу і головного сержанта роти;

здійснювати постійний контроль за особовим складом (у тому числі знати місце знаходження військовослужбовців, які перебувають у відриві від підрозділу), озброєнням та технікою взводу, знати його бойовий тат чисельний

склад, перевіряти наявність особового складу підрозділів взводу не менш ніж один раз на добу, в ході перевірки та спілкування визначати їх фізичний і моральний стан;

організовувати підтримання озброєння та техніки взводу у постійній готовності до бойового застосування, здійснювати перевірку наявності і стану зброї, боєприпасів у відділеннях не менш ніж один раз на добу, організовувати перевірку нормального бою стрілецької зброї щомісячно, або при кожній можливості;

організовувати дотримання особовим складом взводу норм міжнародного гуманітарного права;

контролювати дотримання рядовим і сержантським складом взводу дисципліни, в першу чергу щодо неухильного виконання визначених бойових завдань на відповідних позиціях (напрямах, рубежах), своєчасного і повного виконання наказів та команд, вимагати дотримання правил носіння військової форми одягу зі встановленими знаками розпізнавання, підтримання у належному стані зовнішнього вигляду;

контролювати дотримання рядовим і сержантським складом правил поведінки зі зброєю та боєприпасами, заходів безпеки при роботі з озброєнням та технікою, організовувати проведення командирами відділень тренування з військовослужбовцями з навиків безпечного поводження зі зброєю;

піклуватися про підпорядкований особовий склад, організовувати їх побут та відпочинок, виявляти проблемні питання, які виникають у військовослужбовців та підрозділах взводу, не зволікаючи проводити роботу по їх вирішенню, в разі потреби доповідати головному сержанту роти, залучати його для надання допомоги;

за вказівкою командира взводу здійснювати бойове інформування сержантського складу, вживати заходи для недопущення знаходження особового складу взводу у “інформаційному вакуумі”;

здійснювати аналіз проведених дій з сержантським складом взводу щодо організації ними виконання визначених завдань, проведення занять та тренувань особового складу;

приймати участь у розробці, узагальненні та аналізі отриманого підрозділами взводу досвіду виконання завдань за призначенням, надавати його головному сержанту роти, здійснювати його впровадження в заходи підготовки особового складу відділень, врахування при плануванні та організації бою;

доповідати головному сержанту роти про стан справ у взводі не менш ніж два рази на добу, а в разі надзвичайних подій та будь-яких порушень негайно, виконувати визначені ним завдання, що стосуються забезпечення ефективного виконання завдань за призначенням сержантським складом, підготовки особового складу, підтримання його бойового духу та військової дисципліни;

в разі відсутності (поранення, загибелі) командира взводу приймати управління взводом на себе;

виконувати обов’язки головного сержанта роти у випадку його відсутності (поранення, загибелі).

БОЙОВИЙ МЕДИК ВЗВОДУ

Бойовий медик взводу відповідає за:

за своєчасне виявлення поранених, травмованих та хворих, надання їм першої домедичної допомоги та проведення евакуації, проведення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у взводі, медичну розвідку району розміщення.

Бойовий медик взводу зобов'язаний:

знати завдання свого взводу, місце командира взводу;
своєчасно виявляти поранених на полі бою, травмованих та хворих і доповідати про них командиру взводу;
проводити розшук, вивезення (винесення) поранених з поля бою;
надавати їм першу домедичну допомогу у встановлених обсягах;
вміло використовувати захисні властивості місцевості для маскуванню та захисту поранених, позначати ці місця відповідними односторонніми знаками;
знати і правильно використовувати медичне оснащення, а також підручні засоби для надання першої домедичної допомоги, своєчасно поповнювати запаси медичних засобів.

ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
ВКП 7(3)-00(13).01	а. Доктрина “Військово-Морські Сили Збройних Сил України”, затверджена ГК ЗС України 19.01.2021
ВКП 3-00(03).01	б. Доктрина з вогневого ураження ЗС України, затверджена начальником ГШ ЗС України 29.12.2020
ВД 3-(00)11.01	в. Тимчасова доктрина Сухопутних операцій, затверджена начальником ГШ ЗС України 14.09.2020
ДДП 1-0(189)	г. Порядок оформлення військових публікацій у ЗС України, затверджений наказом ГК ЗС України від 19.02.2022 № 60
БП 3-03(17).01	д. Тимчасовий бойовий статут механізованих військ СВ ЗС України, частина I (бригада), затверджено наказом командувача СВ ЗС України від 09.03.2021 № 152
БП 3-(03)17(58).01	е. Бойовий статут ДШВ “Десантно-штурмові війська в операціях ЗС України”, затверджений наказом командувача ДШВ ЗС України від 30.06.2021 № 176дск
STANAG 2014 top (edition 9)	ж. Formats for orders and designation of timings, locations and boundaries, October 2000 (Формати наказів та позначення строків, місць розташування і меж, видання жовтень 2000)
STANAG 2484 (AArtyP-5)	к. “NATO fire support doctrine”, November 2015 (Доктрина НАТО з питань вогневої підтримки, видання листопад 2015)
FM 3-21.8	л. Військова публікація ЗС США «Піхотний взвод і відділення» (<i>en: Army Techniques Publication «Infantry platoon and squad»</i>), april 2016 “
FM 3-90	м. FieldManual “Tactics”. July 2001 (Тактика, липень 2021)
FM 3-99	н. “Airborne and Air Assault Operations”, March 2015 (Повітрянодесантні та десантно-штурмові операції, видання серпень 2020)
	о. Методичні матеріали “Підготовка штурмових груп (відділення, взвод) до ведення штурмових дій” (Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з Головним управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України, вересень 2023 р.)

FM 6-0, C2	п. “Commander and Staff Organization and Operations”, April 2016 (Командир та штаб, Організація та діяльність, видання квітень 2016)
------------	---

Примітка. Якщо військову публікацію (нормативно-правовий акт, національний або військовий стандарт, керівний документ і стандарт НАТО та держав-членів НАТО тощо), на яку є посилання, замінено новою або до неї внесено зміни, то треба застосовувати нову військову публікацію, нову військову публікацію, охоплюючи всі внесені до неї зміни

.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
АВ СВ	Авіація Сухопутних військ
АЗУ	Авіаційний засіб ураження
ББМ	Бойова броньована машина
БМД	Бойова машина десанту
БАП	Безпосередньої авіаційної підтримки
БП	Блокпост
БРО	Бойова рухома охорона
БпЛА	Безпілотний літальний апарат
БПЗ	Бокова похідна застава
БТР	Бронетранспортер
ВгП	Вогнева позиція
ВУП	Вогневе ураження противника
ВОЦ	Вогонь по окремії цілі
ВТЗ	Високоточна зброя
ГУ	Група управління
ГЗах	Група захоплення
ГРез	Група резерву
ГПіЗ	Група прикриття і закріплення
ГВп	Група вогневої підтримки
ГРз	Група розгородження
ДПС	Державна прикордонна служба
ДШВ	Десантні-штурмові війська
ДШД	Десантно-штурмові дії
ЗВ	Зосереджений вогонь
ЗПН	Засоби повітряного нападу
ЗМУ	Зброя масового ураження
ЗС	Збройні Сили
ІВФ	Інші військові формування
ІССО	Інші складових сил оборони
КАВ	Коректувальник артилерійського вогню
КАвП	Координатор авіаційної підтримки
КСП	Контрольно спостережний пункт
МПЗ	Морально-психологічне забезпечення
МТЗ	Матеріально-технічне забезпечення
НГУ	Національна гвардія України
НЗВ	Нерухомий загороджувальний вогонь
НЛЦ	Низько літаючі (-а) цілі (-ь)
НС	Надзвичайна ситуація
ОВР	Оцінка відхилення розривів
ОВТ	Озброєння і військова техніка

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
ПАН	Передовий авіаційний навідник
ПЗ	Поправки на зміщення
ПР	Попереднє розпорядження
ПММ	Пально-мастильні матеріали
МПБ	Медичний пункт батальйону
ПОБ(Д)П	Процедури організації бою (дій) підрозділу
ППО	Протиповітряна оборона
ПрО	Правоохоронні органи
ПТКР	Протитанкова керована ракета
ПТРК	Протитанковий ракетний комплекс
РД	Розвідувальний дозор
РЗВ	Рухомий загороджувальний вогонь
РКК	Ручний кулемет Калашникова
ХБРЯз	Хімічний, біологічний, радіологічний та ядерний захист
ШЗ	Штурмовий загін
ШГ	Штурмова група
СБУ	Служба безпеки України
СВ	Сухопутні війська
СЗР	Спостереження за знаками розривів
СЗНР	Спостереження за знаками та напрямками розривів
СВП	Саморобні вибухові пристрої
Спо	Спеціальна операція
ССпо	Сили спеціальних операцій
ТакПД	Тактичний повітряний десант
ТакМД	Тактичний морський десант
АА	Assemble area (Район зосередження)
AAR	After Action Review (Аналіз проведених дій)
АОО	Area of operations (Район операції (бойового завдання))
AREA	Area (Район дій)
ВР	Battle position (Бойові позиції)
COA	Course of action (Варіант дій)
СС	Civil considerations (Цивільні міркування)
CCIC	Commander's critical information categories (командиром визначені категорії критичної інформації)
CFL	Coordinated fire line (Рубіж координованого вогню)
ЕА	Engagement area (Район ведення вогню)
E-ENEMY	Enemy (Противник, сили і засоби противника)
FAC	Aviation support coordinator (Координатор авіаційної підтримки)

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
FSC	Fire support coordinator (координатор вогневої підтримки)
FSCM	Fire support coordinating measures (Заходи координації вогневої підтримки)
FSO	Fire support officer (Офіцер вогневої підтримки)
FSCL	Fire support coordination line (Рубіж координації вогневої підтримки)
FFA	Free-fire area (Район вільного ведення вогню)
IPB	Intelligence preparation of the battlefield (Розвідувальна підготовка району виконання завдання)
LD	Line of departure (Вихідний рубіж)
LC	Line of contact (Лінія зіткнення)
M	Mission (Бойове завдання)
NFA	No-fire area (Район заборони ведення вогню)
OBJ	Objective (Ціль, об'єкт)
OPORD	Operation order (Бойовий наказ)
OP	Observation post (Пост спостереження)
PL	Phase line (Рубіж регулювання (рубіж етапу))
RECON	Reconnaissance (Рекогносцировка)
RFA	Restrictive fire area (Район обмеження вогню)
RFL	Restrictive fire line (Рубіж обмеження вогню)
SOP	Standard operating procedures (Стандартна операційна процедура)
TLP	Troop leading procedures (Процедури управління підрозділами)
T-TERRAIN	Terrain and weather (Місцевість і погода)
T-TROOPS	Troops and support available (Свої підрозділи, сили і засоби власних, доданих та підтримуючих підрозділів)
WARNO	Warning order (Попереднє бойове розпорядження)
FRAGO	Бойове розпорядження

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Атака (підрозділів ДШВ) – полягає в стрімкому і неспинному русі десантно-штурмових (аеромобільних, парашутно-десантних) підрозділів у бойовому порядку в сполученні з інтенсивним вогнем з бойових машин, а в міру зближення із противником і з інших видів зброї з метою його знищення (розгрому, захоплення).

Бій - основна форма тактичних дій сил і засобів сил оборони, що являє собою узгоджені за метою, місцем і часом удари, вогонь і маневр військових частин (підрозділів) з метою знищення (розгрому) противника, відбиття його ударів і виконання інших завдань в обмеженому районі протягом короткого часу.

Бойовий наказ – розпорядчий документ встановленої форми, яким відповідно до обраного (затвердженого) варіанту дій, доводиться детальна послідовність, терміни та способи дій підпорядкованих сил і засобів, узгоджуються їх дії.

Десантно-штурмовий компонент – десантно-штурмові та аеромобільні підрозділи, військові частини, з'єднання, які підготовлені для ведення десантно-штурмових дій.

Десантно-штурмові дії – узгоджені та взаємопов'язані за метою, завданнями, місцем, часом дії військових частин (підрозділів) Десантно-штурмових військ та авіації Сухопутних військ, які проводяться за єдиним планом щодо здійснення десантування, проведення повітряно-штурмової атаки, захоплення (знищення, виведення з ладу, руйнування) об'єктів у тилу противника за підтримки військових частин (підрозділів) інших видів, окремого роду сил ЗС України з використанням удару, вогню, маневру.

Дії повітряних десантів – узгоджені та взаємопов'язані за метою, завданнями, місцем, часом дії військових частин (підрозділів) Десантно-штурмових військ та транспортної авіації Повітряних Сил, авіації Сухопутних військ, які проводяться за єдиним планом щодо десантування, ведення бою у тилу противника, рейдових дій та їх всебічного забезпечення за підтримки військових частин (підрозділів) інших видів, окремого роду сил ЗС України..

Загальновійськовий бій дшб, (одшб), БТГр, одшбр (опдбр, оаебр) є основною формою їх тактичних дій (як у тилу противника так і по фронту, флангах), що становить їх узгоджені за цілями, місцем і часом удари, вогонь і маневр з метою знищення (розгрому) противника, відбиття його ударів і виконання інших завдань в обмеженому районі протягом короткого часу.

Повітрянодесантний компонент – парашутно-десантні, десантно-штурмові підрозділи, військові частини, з'єднання та повітрянодесантна військова частина, які призначені для ведення бою, бойових дій різними за складом та характером завдань, що виконуються повітряними десантами.

Повітряний десант – з'єднання, військові частини, підрозділи Десантно-штурмових військ викинуті (висаджені) транспортною авіацією Повітряних Сил, авіацією Сухопутних військ у тил противника для ведення бою, бойових дій.

Підтримка військ – комплекс взаємопов'язаних організаційних і практичних заходів, які здійснюються для створення сприятливих умов для забезпечення успішної підготовки і ефективного застосування сил і засобів

Збройних Сил України, інших складових сил оборони, озброєння і військової техніки та збереження їх боєздатності під час виконання визначених завдань.

Площадки приземлення – ділянки місцевості придатні для безпечного приземлення особового складу та забезпечують викидання повітряного десанту у мінімальні строки.

Площадки посадочні – ділянки місцевості придатні для безпечного приземлення повітрянодесантної техніки, посадки вертольотів і літаків транспортної авіації та забезпечують висадку повітряного десанту у мінімальні строк

Район десантування – район місцевості призначений для викидання (висадки) повітряного десанту, розрізняють

Рейдові дії (рейд) – узгоджені за місцем і часом дії військових частин (підрозділів) в тилу противника щодо стрімкого просування маршрутом(ми) або у напрямку з метою знищення (захоплення) живої сили і техніки противника, його важливих об'єктів (районів), дезорганізації роботи його ПУ, порушення комунікацій та роботи тилу, відволікання його сил від виконання головних завдань.

Штурмової компонент – це штатна тактична група, або тактична група, яка створена на основі десантно-штурмових, парашутно-десантних батальйонів (рот), і підсилена танковими, артилерійськими, зенітними (зенітно-артилерійськими) підрозділами, а також підрозділами спеціальних військ. Найбільш ефективно дані тактичні групи можуть застосовуватись для подолання укріплених районів, важливих опорних пунктів противника, знищення (виведення з ладу) його значущих об'єктів, що мають достатнє фортифікаційне обладнання та розвинуту систему охорони і оборони.

[illegible]

[illegible]

